

LITIS

Asociația
PRO REFUGIU.org

COMPENDIUM OF CASE LAW SUMMARIES

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them

AUTHORS

Ana-Maria Vlasceanu, Associate Professor, University of Bucharest and Lawyer, Bucharest Bar

Elena Lazar, Associate Professor, University of Bucharest and Lawyer, Bucharest Bar

Silvia Antoaneta Berbec, Lawyer, Bucharest Bar, President of Association Pro Refugiu

Stefan Bogrea, Assistant Professor, University of Bucharest and lawyer, Bucharest Bar

Federica Genovesi, International Human Rights Lawyer, Legal expert at Italian Coalition for Civil Liberties and Rights

Sarah Lupi, Lawyer, Legal expert at Italian Coalition for Civil Liberties and Rights

Adán Carrizo González-Castell, Senior Lecturer in Procedural Law, University of Salamanca

Ana Belén Sánchez García, Senior Lecturer, Didactics, Organisation and Research Methods Department University of Salamanca

Ana Elena Carrillo del Teso, Senior Lecturer in Procedural Law, University of Salamanca

Nicolás Rodríguez-García, Full Professor of Procedural Law, University of Salamanca

Nieves Sanz Mulas, Full Professor of Criminal Law, University of Salamanca

María Concepción Gorjón Barranco, Senior Lecturer in Criminal Law, University of Salamanca

Marina Oliveira Teixeira dos Santos, Postdoctoral Researcher in Procedural Law, University of Salamanca

Raquel Guzmán Ordaz, Senior Lecturer. Sociology and Communication Department, University of Salamanca

Selena Tierno Barrios, FPU Predoctoral Researcher in Procedural Law, University of Salamanca

CONTENT

Case law summaries Romania	Page 1
• English	Page 1
• Romanian	Page 27
Case law summaries Italy	Page 55
• English	Page 55
• Italian	Page 73
Case law summaries Spain	Page 93
• English	Page 93
• Spanish	Page 118

This publication was elaborated within the project Enhance the knowledge and skills of legal professionals and other stakeholders in using strategic litigation to enforce the rights of persons with disabilities, 101142024 — LITIS — CERV-2023-CHAR-LITI, coordinated by Association Pro Refugiu (Romania) in partnership with the University of Bucharest - Faculty of Law (Romania), Italian Coalition for Civil Liberties and Rights, University of Salamanca (Spain).

CASE LAW SUMMARIES ROMANIA

Statements of a discriminatory nature during a programme broadcasted on the channel online YouTube channel

National Council for Combating Discrimination (NCCD), Decision No 430 of 13.07.2022
Fonss - Federation of Non-Governmental Organisations -for Social Services v. Ovidiu Dragos Argeseanu

Background: This case, adjudicated by NCCD, approaches discriminatory issues related to people suffering from autism. Societal factors include the increasing recognition of the rights of persons with mental health issues, which emphasizes respect for their autonomy and the necessity of providing appropriate support while safeguarding their rights and preference

Case Overview:

Facts: The claimant Association, who represented children with autism argued that the respondent, as a psychotherapist, participated in a broadcast entitled 'Spiritual causes of autism' presenting several opinions with a possible discriminatory nature against children who are diagnosed with autism. Allegations referred to were the following: "it's a kind of little animal", with a conscience "inferior even (n.n. than) a dog's", "(...) to be institutionalized, because a simple man has no way to deal with it".

The defendants argued that there are numerous studies showing that some people with autism have an IQ below that of a dog. In addition, the defendant makes certain clarifications in the context of the statement 'the pet' or 'the dog' which are apparent from the ABA therapy method which even him criticized. "Autism spectrum disorder can occur in any family, regardless of race, ethnicity, geographic area or level of education. It cannot be cured, but with intensive early intervention, up to 50% of children with autism can lead independent lives. Through therapy the child learns in a structured way how to speak, how to behave, how to be independent. The programme is very strict and the child needs to be stimulated throughout the day. Although the method sometimes resembles training (referring to dogs) it seems to be the only method with significant results. Because of the strict rules and the resemblance to a training programme, the ABA method has been severely criticized."

Procedural history: Pursuant to Article 20 para. (4) of O.G. no.137/2000 on the prevention and sanctioning of all forms of discrimination, as subsequently amended and supplemented, republished, the National Council for Combating Discrimination (NCCD) has complied with the legal procedure for summoning the parties. By address no. 5712/18.08.2021 the complainant was summoned and by address no. 6217/18.08.2021 the defendants was summoned for the deadline set for 14.09.2021 at 10.30 a.m.

Legal reasoning: According to NCCD by characterizing children diagnosed with autism spectrum disorders as "possessed" compared to animals, the defendant stigmatizes, using deeply offensive terms. Even if these subjective labeling qualify as value judgments, the author of the post knew, or at least should have known and should have been aware that his statements are capable of arousing the justifiable indignation of others.

NCCD referred as such to the European Convention on human rights (ECHR) and article 10 of the Convention on freedom of expression. According to art. 10 (2), freedom of expression is not an absolute right, it is subject to exceptions, which must be interpreted strictly, and the need for any

restrictions must be convincingly established (see *Stoll v. Switzerland* [GC], no. 69698/01, § 101, ECHR 2007 - V). According to the case-law of the European Court of Human Rights (ECtHR), for an interference with the right of expression to be acceptable, it must: - be provided for by law (which in turn must fulfill certain qualities: it must be foreseeable and accessible), - pursue a legitimate aim, one or more of the legitimate aims listed in the second paragraph of Article 10, - be necessary in a democratic society, and - be proportionate to the aim pursued. NCCD considered that the interference in this case was not necessary in a democratic society. The characterization of people who fall into the category of those diagnosed with autism must be subject to certain restrictions, an obligation of restraint and reserve. The complainant's provocative portrayal of persons diagnosed with autism was likely to affect the feelings of those belonging to of this category, constituting thus a violation of the spirit of tolerance which is one of the foundations of democratic society. The act falls under Article 30(30) of the EC Treaty. (7) of the Romanian Constitution and Article 15 of G.O. 137/2000 on the prevention and punishment of all forms of discrimination.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The case has not been challenged before a Court as per the information from NCCD

Impact and outcome: The case brings to the table a very pressing problem of the people suffering from autism, which are very often discriminated against or touched by hate speech.

Intersectional perspective: the case does not intersect with other grounds of discrimination

Lessons Learned: The case emphasized the need to grant a special protection to people suffering from autism and the need for tolerance and care, especially when making certain affirmations in the social media. Furthermore, NCCD effectively utilized both national and international legal frameworks, particularly the G.O. 137/2000 and the International Covenant on Civil and political rights (ICCPR). This dual approach strengthened their arguments for a more progressive interpretation of discrimination arising from mental health issues.

Recommendations: Special care should be born in mind when addressing issues related to mental health or health issues, such as autism, especially on social media which can reach the public easier than other means of transmitting and sharing information

Conclusion: The decision issued by the NCCD reflects its concerned approach to discrimination when it comes to children suffering from autism

References for the case

- www.helpautism.ro.
- ECtHR, *Stoll vs. Switzerland* [GC], no. 69698 / 01, § 101, 2007
- [Hotarare-430-2022.pdf \(ncnd.ro\)](https://www.ncnd.ro/Hotarare-430-2022.pdf)

Withdrawal of parental rights from a biological parent with a psychosocial disability

European Court on Human Rights (ECtHR) *Cînța v. Romania* (application no. 3891/19)

Background: The case concerned court-ordered restrictions on the applicant's contact with his daughter, due to his mental-health issues. The outcome of this case influenced other judgements at national level on the same topic. The innovative approach of the Court consisting in invoking other international legal instruments such as the European Social Charter shows a progressive approach of this matter.

Case Overview:

Facts: The case concerned court-ordered restrictions on the applicant's contact with his daughter. The national courts had ordered that he only have contact twice a week in the presence of his estranged wife, with whom the child was to live. However, the courts had failed to carry out any meaningful assessment to explain why his mental health should be a reason to curtail his contact rights even though there had been no evidence to show he could not take care of his daughter. Nor had the courts properly examined allegations that the child would be unsafe in his care; shown in what way they had taken account of the child's best interests; or considered alternative contact arrangements. His contacts rights had been restricted after the courts had made a distinction based on his mental health for which they had not provided relevant and sufficient reasons. He had made out a prima facie case of discrimination, which the respondent State had not been able to rebut and there had been a violation of Article 14 in conjunction with Article 8. The relevant domestic courts' decisions were based partly on medical evidence demonstrating that the applicant had a psychosocial disability, as well as on statements from the applicant's wife alleging his inability to take care of their child. The domestic courts also based their decisions on the testimony of the mother of the applicant's wife, who complained that he had been physically and psychologically aggressive towards his wife on account of his condition, and on his daughter's allegations of certain 'negative behaviour' on the part of her father

Procedural history: In July 2018 the applicant sought a court order from Baia Mare District Court for his daughter, who was four at the time, to either live with him during proceedings for divorce from his wife or for him to have regular contact with her at his home. In September 2018 the court allowed the applicant to have contact from 6 p.m. to 8 p.m. on Tuesdays and Thursdays, only in public places and in the mother's presence. The child was to live with her mother and the applicant was to pay maintenance. On appeal to Maramureş County Court, the applicant argued that the lower court had relied exclusively on his illness, in a subjective and partial manner. The County Court dismissed his appeal, finding that the medical evidence, witness statements, correspondence justified the restrictions on his contact rights. After exhausting internal legal remedies, the case was brought before the ECtHR.

Legal reasoning: The Court considered that the fact that he suffered from a mental illness could not in itself justify treating him differently from other parents seeking contact with their children. The Court found in particular that the domestic decisions to restrict the applicant's contact had been based partly on the fact that he had a mental illness. In spite of the Government's argument that the domestic courts had not treated the applicant differently from any other person, including his wife (who also had a psychosocial disability in the past, although not at the time of

the relevant proceedings), the Court agreed with the applicant. The latter had argued that he had been placed in a less favourable situation than a person without a mental illness on account of his condition and was considered to represent an inherent danger to his child, without any assessment of the evolution of his illness or its symptoms. The respondent State did not manage as such to rebut the presumption of discrimination against the applicant on the grounds of his mental health, in relation to the restrictions imposed by the national Courts on the applicant's contact rights in respect of his four-year-old daughter during divorce and custody proceedings. The ECtHR also noted that the national legislation recognize the right to private life and the free exercise of all civil rights to persons with mental disorders. The international standards and recommendations encourage respect for equality, dignity and equal opportunities for persons with mental disabilities. The Court reiterated that mentally-ill persons represented a vulnerable group whose rights required special consideration from the State authorities. In addition, the European Court of Human Rights held, unanimously, that there had been a violation of Article 8 (right to respect for private and family life) of the European Convention on Human Rights, and, by five votes to two, that there had been a violation of Article 14 (prohibition of discrimination) in conjunction with Article 8 of the European Convention.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The case has not been challenged before the Grand Chamber.

Impact and outcome: The case highlights a very important problem related to people with mental health issues in the context of family life. The damages granted to the claimant as an outcome of the ECHR judgement have been paid by the national authorities as per information obtained from the Ministry of Foreign affairs. The case is the first one against Romania regarding Romanian courts proceedings refusing family rights for the category of parents with mental health issues and at the same time, it raises a systemic issue in Romanian Court proceedings.

Intersectional perspective: The case does not intersect with other grounds of discrimination.

Lessons Learned: What is novel in this judgment is the finding of a breach of Article 14 ECHR, in conjunction with Article 8 – given the Court's dismissal of Article 14 claims in its previous case law on similar matters – and the attendant reversal of the burden of proof. As is well established, Article 14 affords protection against differential treatment, without an objective and reasonable justification – that is, if it does not pursue a legitimate aim or if a 'reasonable relationship of proportionality' cannot be established between the means employed and the aim sought to be realized.

Recommendations: Special care should be born in mind when addressing issues related to mental health issues, when dealing with the right to a family life. In finding a violation of the ECtHR's non-discrimination norm, the Strasbourg Court noted that 'the international community has consistently strived for better and more coherent protection for the rights of persons with mental illness and mental disabilities'

Conclusion: In this Chamber judgment of *Cînța v. Romania*, the ECtHR put into practice its standard of strict scrutiny, when it addressed the sensitive issue of the withdrawal of parental rights from a biological parent with a psychosocial disability ('mental illness') during divorce and custody proceedings.

References for the case

- <https://laweuro.com/?p=10425>

- <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22cinta%22%5D%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-201535%22%5D%7D>
- The Mental Health Act- Law no. 487 of 11 July 2002 on mental health and the protection of people with mental disorders (Article 41, Article 42)
- F. Sudre, Droit européen et international des droits de l'homme, 16 ème édition, PUF, 2023

Surcharge at the airport due to locomotor disability

National Council for Combating Discrimination (NCCD), Decision no. 99 from 22.02.2023, Lupuletu Roxana Elena vs. Air Bucharest Transport Aerian S.R.L

Background: This case, adjudicated by the NCCD, involves determining whether there was a discrimination act towards an individual with locomotor disability. The case also references the Regulation (EC) No. 1107/2006 of the European Parliament and of the Council on rights of disabled persons and persons with reduced mobility when traveling by air. Societal factors include the increasing recognition of the rights of persons with disabilities, influenced by international conventions such as the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities, which emphasizes respect for their autonomy and the necessity of providing appropriate support.

Case Overview:

Facts: The claimant is a person with a locomotor disability and complains that she was overcharged at the airport for additional boarding and alighting services; - in fact, when purchasing a package of tourist services through Tramp Travel International SRL, which resells the services of Kusadasi Agency, a package including accommodation for 7 nights, from 21.07.2021 to 28.07. 2021, at the hotel Albatros Citadel Sahl Hasheesh Sahl Hasheesh in Hurghada, Egypt, as well as transportation provided by the airline Air Bucharest, the petitioner was informed that she has to pay additional services of boarding and alighting by ambulift (platform with which passengers in wheelchair are boarded the plane) at the airports of Hurgada and Sibiu, services in the amount of 50 euro(for Sibiu) and 45 USD /38 euro (for Hurghada);- the reason for this overcharging is that the complainant has a motor disability (she has a diagnosis of complete spastic paraplegia), which prevents her from moving around on her own and makes her dependent on a wheelchair;

The claimant mentions that she has made long airplane trips (to Thailand, Dubai, Italy, Germany and Egypt) in the same condition, immobilized in a wheelchair, and has benefited each time from the same services for boarding and leaving the plane, but without being charged any additional fee; in addition, during a telephone conversation with representatives of Sibiu International Airport, it was confirmed to her that that institution does not charge additional fees for boarding and disembarkation of persons with locomotor disabilities;

The claimant considers that the levying of that charge constitutes discrimination on the grounds of disability and restricts her right to freedom of movement and the right to leave the country.

Procedural history: Pursuant to Article 20 para. (4) of G.O. no.137/2000 on the prevention and sanctioning of all forms of discrimination, as subsequently amended and supplemented, republished, the National Council for Combating Discrimination has complied with the legal procedure for summoning the parties.

The claimant and the first two defendants were summoned in compliance with the measures imposed by the state of alert, by means of addresses (pages 7 to 9 of the file), in which the parties were given the opportunity to express their agreement to submit their views in writing, and the respondents were given a copy of the petition in order to enable them to submit their defenses.

The statements of views submitted by the first two defendants were communicated to the applicant with a view to the submission of written observations (file, p. 46). The applicant did not submit any written observations.

The third and fourth defendants have been introduced to the case and the parties were summoned for the hearing on 29.09.2022. The petitioner and the third and fourth defendants were absent and the first and second defendants were represented by counsel on the file. Counsel for the two defendants stated that the fee was charged by the fourth respondent and the first respondent bore half of the costs. The lawyer also mentioned that a solidarity charge should have been imposed, but that the third respondent did not impose it. The fourth defendant was forced to charge fees. The third and fourth defendants have submitted observations in response to file. The two points of view were communicated to the applicant by letter no. 7464/19.10.2022 (p. 67 of the file) in order to submit written submissions. The petitioner did not submit any written pleadings

Legal reasoning: According to NCCD, the charging of the claimant represented a distinction on the basis of disability, which affected her right to benefit from the services offered by the companies under equal conditions with other persons, not being respected the provisions of Regulation (EC) No 1107/2006 of the European Parliament and of the Council of the European Union, on the rights of disabled persons and persons with reduced mobility when traveling by air). NCCD found that S.C. MENZIES AVIATION ROMANIA S.A. entered into a contract contrary to the regulations of the European Union which generated effects on the claimant, consequently, the defendants has passive procedural standing. Taxation of persons with disabilities is provided for by the contract concluded between Air Bucharest Transport Aerian S.R.L. and S.C. MENZIES AVIATION ROMANIA S.A. The two contracting parties, by introducing provisions contrary to the European Union regulations, should be held responsible for the situation created. The conclusion of this contract constitutes active conduct which, through the effects that it generated, unjustifiably disadvantaged the petitioner.

The Board of Directors sanctions Air Bucharest Transport., Sibiu International Airport and S.C. MENZIES AVIATION ROMANIA S.A., by 30,000 ron each, in view of the following:

- although the petition refers to one person, in fact the discrimination targets a group of persons (all persons with locomotor disabilities),
- people with disabilities are extremely vulnerable;
- the discrimination has been carried out by private legal persons in the economic interest, thus the fine must to some extent offset the benefits brought over the years by this act.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The case has been challenged before the Court of appeal in order to obtain the annulment of the NCCD Judgement. The Court of appeal, has rejected the objections regarding to their passive quality invoked by the defendants.

Impact and outcome: The case brings to the table a very pressing problem of the people suffering from locomotor disabilities, which are very often discriminated against by being forced to pay additional taxes for certain services which should be available for free.

Intersectional perspective: The case does not intersect with other grounds of discrimination.

Lessons Learned: The case emphasized the need to grant a special protection to people suffering from disabilities and the need for care, in the context of travelling.

Recommendations: Special attention should be granted in when addressing issues related to people with disabilities who represent a vulnerable group.

Conclusion: The decision issued by the NCCD reflects its concerned approach to discrimination when it comes to people with locomotor disabilities being taken advantage of in the context of travelling.

References for the case study

ECtHR, Clift vs. United Kingdom, no. 7205/07, §56-61, 2010

Regulation (EC) No. 1107/2006 of the European Parliament and of the Council on rights of disabled persons and persons with reduced mobility when traveling by air

<https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/06/Hotarare-99-2023.pdf>

https://portal.just.ro/2/sitepages/Dosar.aspx?id_dosar=200000000422095&id_inst=2

Access to a military school restricted due to health issues

National Council for Combating Discrimination (NCCD), Decision No. 716 of 16.12.20221 case 1014/2021, X v. Police College Vasile Lascăr-Câmpina, Ministry of National Defence, Ministry of Internal Affairs, Ministry of Justice, Romanian Intelligence Service, External Intelligence Service, Special Telecommunications Service, Protection and Guardianship Service.

Background: This case, adjudicated by NCCD, approaches discriminatory issues related to people suffering from chronic diseases. The case also references the jurisprudence of the European Court of Human Rights (ECtHR).

Case Overview:

Facts: The got his recruitment file in order to participate in the entrance examination for the Vasile Lascăr Police Officers School - Campina in September-October 2021 session rejected, as he was diagnosed with chronic autoimmune thyroid disease by the specialists from the Dr. Nicolae Kretzulescu Outpatient Diagnostic and Treatment Medical Center, being declared unfit, in accordance with the scales provided in Annex 1 to Order no. M55-107-2587/C-10357-210-496-831 of April 30, 2014 for the approval of the medical scales for the medical examination for admission to military, intelligence, public order and national security educational units/institutions, for the occupation of the positions of professional soldier/rank, as well as for the candidates to be called/recalled/recruited among the active military/active police officers.

The claimant challenged the rejection as discriminatory and argued that the inclusion of autoimmune thyroid disease in the annex is not justified. The Police Training College argued that the rejection of persons affected by autoimmune thyroid disease from the admission competition is based on the fact that the candidates 'must be in optimum health to cope with all the demands of the challenging work which is carried out in hazardous conditions, day after day, in order to protect public order and safety'.

Procedural history: Pursuant to Article 20 para. (4) of G.O. no.137/2000 on the prevention and sanctioning of all forms of discrimination, as subsequently amended and supplemented, republished, the National Council for Combating Discrimination has complied with the legal procedure for summoning the parties.

The parties were summoned in compliance with the measures imposed by the state of alert, by communicating addresses (files 12-20 of the file), in which it was specified the possibility for the parties to express their agreement to send their views in writing, at the same time the respondent was communicated a copy of the petition in order to be able to formulate their defenses.

Legal reasoning: In order for an act to be characterized as discriminatory, the following conditions must be met: a) the existence of differential treatment of analogous situations or failure to treat differently different, non-comparable situations; b) the existence of a criterion of discrimination according to art. 2 paragraph (1) of G.O. 137/2000 on the prevention and sanctioning of all forms of discrimination, republished; c) the treatment has as its purpose or effect the restriction or removal of the recognition, use or exercise, under equal conditions, of a right recognized by law; d) the differential treatment is not objectively justified by a legitimate aim, and the methods of achieving that aim are not appropriate and necessary.

By implementing a recruitment/employment criterion, such as autoimmune chronic thyroiditis, the M.A.I. and the institutions with attributions in the field of national defense and security, violate the principles stated above, in the sense that there is no objective and legitimate justification for this criterion, since the work, intellectual and physical capacity are not affected by this diagnosis, as confirmed by the opinion of the Endocrinology Commission of the Ministry of Health, which states: Chronic Autoimmune Thyroiditis with normal thyroid function does not affect work capacity, regardless of the type of activity. However, the complainants only invoke the existence of the common order that establishes the medical scales in a general way, for all the functions/positions included in all the authorities in the field of activity concerned, without any justification for exclusion on the criterion of chronic non-contagious disease. Further on, the Board of Directors considers the ECtHR case *Moraru v. Romania* November 8, 2022 (height requirement in the recruitment process for military medicine was discriminatory) incidental to the present case. The Court found that the reasons why the applicant was treated differently from other women - who met the weight and height requirements - were not "relevant and sufficient". In particular, the domestic courts accepted the MApN's argument equating height with strength, without supporting their decisions with an evaluation of the law or research or statistics. Even though height has recently been removed from the MApN's list of selection criteria and the applicant is now free to apply to the military academy, the Court accepted that she was still unfairly disadvantaged in 2018. The Board also notes the case law of the European Court of Human Rights, which provides that a distinction is discriminatory within the meaning of Article 14 if it lacks an objective and reasonable justification. The existence of such justification must be assessed in relation to the aim and effects of the measure in question, having regard to the principles generally prevailing in democratic societies. A difference of treatment in the exercise of a right enshrined in the Convention must not be aimed solely at a legitimate aim; Article 14 is also violated when it is clearly established that there is no reasonable relationship of proportionality between the means employed and the aim pursued.

Thus, the Board of Directors finds that the constitutive elements of a discriminatory act under Art. 2 para. 1 of G.O. 137/2000 on the prevention and sanctioning of all forms of discrimination, republished.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The case has not been challenged before a Court based on available information from NCCD.

Impact and outcome: The case brings to the table a very pressing problem of the people suffering chronic diseases, which are very often discriminated against due to deeply rooted convictions that they are not able to fulfill certain tasks.

Intersectional perspective: The case does not intersect with other grounds of discrimination.

Lessons Learned: The case emphasized the need to grant a special protection to people suffering from chronic diseases such as autoimmune thyroid disease, especially when it comes to access to educational institutions.

Recommendations: Ensuring that the court fully understands the nuances of the individual's condition in the case autoimmune chronic diseases in the context of access to education requires careful preparation and understanding of both the notion of discrimination and also the effect of certain medical conditions.

Conclusion: The decision issued by the NCCD reflects its concerned approach to discrimination when it comes to people suffering from chronic diseases. It must also be emphasized the innovative approach of the NCCD towards this pressing issue and the fact that through its entire line of argumentation, it made use of the ECtHR jurisprudence.

References for the case

ECtHR, Clift vs. United Kingdom, no. 7205/07, §56-61, 2010

ECtHR, Moraru v. Romania, no. 4480/19, 2022

[AGENDA INSTITUTIEI 11-15 MAI 2015 \(cncd.ro\)](https://www.cncd.ro/AGENDA_INSTITUTIEI_11-15_MAI_2015)

Admission to college for Roma people suffering from a neurosensory disability

National Council for Combating Discrimination (NCCD), Decision No. 561 of, case 1037/2020, Zane Andrei v. the Bucharest University and the Ministry of Education

Background: This case, adjudicated by the NCCD, involves determining whether there was a discrimination act towards an individual with a disability in relation with the access to education. The case also references the jurisprudence of the Constitutional Court and of the European Court of Human Rights (ECtHR). It is also worth mentioning that the National Education Law provides for special places for the admission at the faculty people pertaining to Roma minority

Case Overview:

Facts: A student with special needs claimed that he was discriminated against because no special places for students with disabilities were made available by the university on the course that he wanted to study and because he was not able to be transferred to the same department/class as his brother. The claimant, a person with a permanently valid certificate of disability, diagnosed with bilateral neurosensory hearing loss, considers himself discriminated against because he has a twin brother from whom he had not been separated until his admission to university, and who is also a help in the learning process in order to understand what is taught in class by the teachers. Thus, the two brothers enrolled in the same college, hoping that they would both succeed in the same major, the first choice being computer science and the second choice being mathematics. The claimant's twin brother was admitted to Computer Science and the claimant, with a slightly lower mark, was admitted to Mathematics. He emphasizes that this is his first experience of being deprived of his brother's support in the educational process, all the more so as due to the SARS-COV-2 virus outbreak, the classes were conducted online.

The claimant brings to attention also the Decision of the Board of Directors, No. 202 of 26.02.2020 whereby the Board requested the allocation of special seats for students with special

needs, along with those allocated to students from other vulnerable groups for admission to high schools, vocational schools and universities. Thus, he argues that if the respondent faculty had allocated a number of places to students with special educational needs, taking into account his average (9.42) and the last averages recorded for the special places allocated (9.15 for candidates from rural areas and 8.92 for candidates of Roma ethnicity), he would have been admitted to the same specialty as his brother, computer science.

The NCCD rejected the complaint in relation to the claim regarding the transfer, but found that there is an obligation of the state to adopt special measures in college admissions in relation to people with special educational needs/disabilities. The NCCD recommended the Ministry of Education to establish places that are specifically available for students with special educational needs as a socially disadvantaged and marginalised group.

Procedural history: Pursuant to Article 20, paragraph 4, of G.O. no.137/2000 on the prevention and sanctioning of all forms of discrimination, as subsequently amended and supplemented, republished, the National Council for Combating Discrimination, by means of address no. 112/11.01.2021, due to the epidemiological context and the state of emergency established, requested the agreement to settle the case in absentia, without hearing the parties, and to submit a point of view based on the principle of reversal of the burden of proof. At the express request of the claimant for a new hearing date, NCCD introduced the second defendants, the Ministry of Education, and summoned the parties for 06.04.2021, by address 1471/23.02.2021.

Legal reasoning: The Board of Directors examined the case from two perspectives: first, the failure of the Ministry of Education to allocate special places for admission to the university cycle and, second, the non-approval of the student's request for transfer from the specialty to which he was admitted to the one in which his brother was studying.

For the second situation, the University of Bucharest, through the Faculty of Mathematics and Computer Science, has powers/attribution, based on the principle of university autonomy.

Thus, the Board of Directors retained the text of the law that provides for the ordering of affirmative measures for different categories of vulnerable or disadvantaged persons, Art. 205, National Education Law no. 1/2011 updated¹:

- State higher education institutions shall grant at least 10 budgeted places, within the approved enrolment figure, to baccalaureate graduates from the social protection system. If the places are not filled, universities redistribute them to other candidates.

- Candidates from high socio-economic risk or socially marginalized backgrounds - Roma, high school graduates from rural areas or from towns with less than 10,000 inhabitants - may benefit from a number of guaranteed budgeted places, according to the law.

The Board of Directors of NCCD notes that the updated National Education Law contains a number of affirmative measures for candidates from socio-economically high-risk or socially marginalized backgrounds. Affirmative measures are adopted in order to compensate for disadvantages in terms of opportunities, with the aim of redressing the gap created by the differences in opportunities between them and the majority, with disadvantaged groups being in an unequal position in terms of access to equal opportunities.

The Board of Directors thus finds that the legislator complies with the obligation to provide for affirmative action in the wording of Article 205(6): "*Candidates from backgrounds at high socio-economic risk or socially marginalized... may benefit from a number of guaranteed budgeted places, under the terms of the law*".

Within this text of the law, two categories are provided, by way of example, which meet the general conditions of coming from a socio-economically at-risk or socially marginalized background. The Board notes that by giving the two examples, "*Roma, high school graduates from rural areas or from towns with less than 10,000 inhabitants*", other categories of persons who meet

*a new education law has entered into force [LEGE 199 04/07/2023 - Portal Legislativ \(just.ro\)](#)

the conditions for which the State is obliged to institute affirmative measures should not be excluded.

The Board of Directors urges and emphasizes that for the category of persons with special educational needs/disabilities, the State's obligation to adopt measures in order to respect the principle of equal opportunities in education.

In conclusion, the Board calls on the respondent, the Ministry of Education, to ensure respect for the principle of equal opportunities in education by including persons with special educational needs/disabilities, explicitly and concretely, in the category of persons for whom affirmative measures are available. In this regard, the Board of Directors calls upon the Ministry of Education to create special places for this socially disadvantaged and marginalized category of people in admission procedures to higher/university education.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The case has not been challenged before a Court as per the information from NCCD.

Impact and outcome: Currently, the Education Law provides special measures that can be taken in relation to Roma students and graduates of high schools from rural areas or from cities with fewer than 10 000 inhabitants. The NCCD considered that this list should not be interpreted as exhaustive.

Intersectional perspective: the case intersects with other grounds of discrimination, namely ethnicity, taking into account that the claimant pertained to Roma people.

Lessons Learned: The case emphasized the need to grant a special protection to Roma people and to their educational needs in conjunction with the protection that should be granted to people suffering from neurosensory disabilities.

Recommendations: Ensuring and raising awareness towards universities and higher education institutions to understand and acknowledge the nuances of the individual's condition suffering from disabilities and their special needs that would enable them to achieve better results.

Conclusion: The decision issued by the NCCD reflects its inclusive approach to discrimination in education on grounds of disability in relation to positive action measures.

References for the case

ECtHR, D.H. and other vs. Czech Republic, no. 57325/00, 2007

[Pachetul de legi ale educației „România Educată” | Ministerul Educației](#)
[Hotarare-561-2021.pdf \(cncd.ro\)](#)

Lack of parking spaces for disabled persons

Decision no. 364 of 22.06.2022 - National Council for Combating Discrimination, Morosanu Daniela v. City Hall 1st District

Background:

This case, reviewed by the National Council for Combating Discrimination (NCCD), involves the marginalization of individuals with locomotor disabilities and failure to ensure effectiveness of the right to dedicated parking place for this category.

This case is framed within Government Ordinance no. 137/2000 on the prevention and sanctioning of all forms of discrimination, which prohibits discrimination on grounds such as

disability. Law no. 448/2006 on protection and promotion of disabled rights also prohibits discrimination of the disabled and imposes on the state the positive obligation to take actions to ensure that disabled individuals enjoy the rights enshrined in their favor.

Case Overview:

Facts: The claimant, a disabled person, complains that there are not enough parking spaces for disabled persons at her home address and place of work. The claimant is a disabled person since 1982 with an amputation of the calf of the right leg, with an average disability, based on the disability certificate she holds. As a result, the claimant has obtained a parking pass and a car parking permit for places intended for disabled persons, and she lives and works in the 1st district of Bucharest. The claimant states that at her place of work, at 56 Nicolae Titulescu St., there are no parking spaces for disabled people on the entire street, which is about 1 km long, there being only one parking space for disabled people, in both directions, at the end of the street, which is permanently occupied by a car with a disabled parking permit, which is probably a residential parking space. It is also pointed out that the next two parking spaces intended for these people are located approximately 300m away, in the parking lot of the City Hall of Sector 1, where access is prohibited by access barriers. The next two parking spaces for disabled people are located approximately 500m away, on either side of the street, but they are permanently occupied, intended as residential parking spaces.

The claimant mentions that on the same road there are 4 other reserved parking spaces, most likely residential, as some of them have designated vehicle numbers. In this place there is a possibility to park the vehicle, but the parking spots are 750-1000 meters away and the claimant has a locomotor disability, which makes moving around with luggage difficult. Moreover, prostheses sometimes cause injuries, her movement is difficult for long distances, especially in winter conditions. It is pointed out that, periodically, the Local Police of District 1 undertakes actions to warn and penalize those who park their cars on the sidewalk, the claimant being a person for whom there is no alternative to use a parking space although she is a person who cannot travel long distances without consequences for her health. The claimant goes on to state that, one year after the request she made to the Parking Service of the Sector 1 City Hall, the answer she received was negative, in the sense that she is not allowed to have a parking space at home either. In conclusion, the claimant considers herself marginalized because, although she is an active person, who works and produces income, paying taxes, like any other citizen, she has not been offered parking facilities for people with disabilities.

At the time of the request for the allocation of a dedicated parking space, because she has a leg amputation and has more difficulty getting around, the law regulating this issue did not make the allocation of the parking space conditional on the street markings, the reception of the works or the city hall budget, but exemplifies the way in which parking spaces are allocated for people in her situation, which means that until the reception, allocation or vote is carried out, disabled people in District 1 will not be able to benefit from their rights allocated by law, a situation that has been going on for several years. As for the approach of the defendant regarding the argument that the claimant has not been wronged, discriminated, because parking spaces were not allocated to other disabled persons, the claimant considers that in the ideology of the decision-makers, they discriminate against a whole category of persons with locomotor or other problems, using this main argument for not complying with the law and granting the rights and facilities due to disabled persons.

Procedural history:

Pursuant to Government Ordinance no. 137/2000 on the prevention and sanctioning of all forms of discrimination, as subsequently amended and supplemented, the NCCD has fulfilled the procedure for summoning the parties. By address no. 77 /09.02.2022 the claimant was

summoned and by address no. 1010/09.02.2022 the defendant was also summoned. The parties were notified that, in consideration of the epidemiological developments caused by the spread of SARS-Cov2 coronavirus, they have the opportunity to submit in writing their views/ written notes/ additions to the petition, as well as any other documents or evidence/ proofs, the case being settled in absentia, based on the agreement of the parties. The defendant filed a written statement by address registered as No. 1615/03.03.2022 and expressed its consent to the petition being disposed of in absentia.

By letter no. 2939/21.04.2022, the point of view submitted by the defendant was communicated to the claimant. By address registered under No. 2939/21.04.2022 the claimant submitted written notes.

Legal reasoning: According to NCCD, failure to provide a parking space reserved for people with disabilities near the complainant's place of work constitutes discrimination under Article 2(2)(a) of the Directive. 1 and Art. 10(h) of the OG no. 137/2000, since it creates a distinction on the basis of disability, which has the effect of restricting, removing the recognition, use and exercise, on equal terms, of the rights and facilities offered by the defendants

The Board of Directors is of the opinion that the defendant must take the necessary steps to ensure that the areas and access routes in the city are made accessible in terms of access to the spaces that serve the needs of the petitioner, a person with disabilities. In this regard, the unrestricted access of the person with disabilities to the physical, informational and communicational environment is ensured and the right to movement, autonomy and social integration is not restricted. The access of the petitioner to the workplace, to state or private economic institutions, or to cultural, entertainment or event institutions or establishments providing medical or other health services must be available and the petitioner must be able to participate in the life of the community of which he/she is a member.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The case has not been taken before a Court.

Impact and outcome: The defendant promised to solve the problem by providing more parking spaces for people with disabilities, following the completion of the works and infrastructure project, which is being modernized in the area.

Intersectional perspective: The case does not intersect with other grounds of discrimination

Lessons Learned: The case emphasized the need to grant all the facilities available, including those related to parking spaces, to people with disabilities in order to ensure them a normal life and full integration in the community.

Recommendations: This case mirrors the still existing gap between the rights enshrined under the legislation to the benefit of disabled individuals and the actual enforcement thereof. It is necessary for NGO's and other interested parties to play an even more important role in determining the authorities to ensure that disabled individuals enjoy all their legal rights. The solution rendered by NCCD is a first step in raising awareness on the limitations that disabled persons face on a daily basis and we recommend, as mentioned, a more active involvement from the civil society, NGO's and media in fighting for a more inclusive environment.

Conclusion: The decision issued by the NCCD seems appropriate taking into account the gravity of the acts. However, a fine would have been more appropriate than a warning.

References for the case: [AGENDA INSTITUȚIEI 11-15 MAI 2015 \(cncd.ro\)](https://www.cncd.ro/AGENDA-INSTIUTUTIEI-11-15-MAI-2015)

Refusal to accept children with autism and allergies in the middle kinder garden group

Decision No 711 of 23.11.2022- National Council for Combating Discrimination, Motea Marius vs. National College of music George Enescu

Background: This case, reviewed by the National Council for Combating Discrimination (NCCD), involves the discrimination of a child in the context of access to education, due to her disability. This case is framed within Government Ordinance no. 137/2000 on the prevention and sanctioning of all forms of discrimination, which prohibits discrimination on grounds such as disability. Law no. 448/2006 on protection and promotion of disabled rights also prohibits discrimination of the disabled, including in what concerns access to education. The state of facts herein is of particular importance, as the NCCD ruling tackled a very sensitive matter, concerning how disabled are perceived from a very young age, discriminations creating barriers at the very start of socialization, thus risking a serious impact on the entire development of disabled children.

Case Overview:

Facts: The claimant argues a possible act of discrimination due to the refusal to admit the child with autism to the middle kindergarten group of the National Music College "George Enescu". Thus, he requests that the action sanctioned under Article 2 of OG no. 137/2000 be established and penalized, both by a fine and by an order that the respondent be ordered to publish a summary of the decision in the media. In fact, at the beginning of August, on the recommendation of the psychiatrist, the claimant submitted the application for his daughter's enrolment in the middle kindergarten group of the 'George Enescu' National Music College. Her disability certificate was also attached to the file, which states that the girl has an autism spectrum disorder and, at the same time, that she does not have the last segment of her right hand.

Thereafter, the claimant states that his wife was called and informed that the file had been accepted and thus, both of them were added to the whatsapp group titled "Middle Group" where they were invited to the opening of the new school year on 13.09.2021. 14. At the opening of the new school year, the little girl was accompanied by the claimant's wife and at the end, the educator informed the wife that she had to contact the headmistress as a document was missing from the file.

On 14.09.2021, the claimant alleges that his wife met with Mrs. Director who gave her several reasons for withdrawing the child from the kindergarten and, due to the fact that she failed to convince her, she directly told her that the little girl was not accepted and it would be better to withdraw her. The complainant's wife considered the conduct of the headmistress to be discriminatory and asked her in writing to do so, the headmistress in turn requesting a written request to which she would respond in accordance with the discussion. Thus, the claimant requested by e-mail to be issued with a certificate attesting to the removal of the child on the grounds of non-acceptance of children with autism. At the same time, the claimant submits that both he and his wife were removed from the whatsapp group approximately one hour after the e-mail was sent.

On 20.09.2021, the claimant submits that he sent another e-mail as a reminder, but did not receive a reply this time either. In law, the claimant bases his complaint on the provisions of Article 2 of OG No 137/2000

At the same time, by address no. 1117/14.02.2022, the claimant argues that he was offended by the respondent's reply claiming that he and his wife had concealed the diagnosis of autism of the little girl. The claimant submits that he would never have sent the child to kindergarten without informing the complainant in advance about her needs and without the psychologist's recommendation to integrate the girl into the group, at the expense of reducing the hours of therapy. At the same time, the claimant informs that the girl's situation was disclosed from the very beginning, and moreover, the therapy center was going to contract a caregiver for at least one month, which did not happen. The claimant mentions that his wife had submitted to the secretariat all the documents necessary for registration, but the secretary selected only the documents she considered necessary, keeping only the first page of the disability file, which easily showed the specification "severe disability with personal assistant". The claimant and his wife were subsequently contacted by telephone to confirm their enrolment, from which they concluded that the file needed to be completed only with a certificate of entry to the kindergarten from the family doctor, which was to be communicated on the first day of the kindergarten. At the meeting with the parents, the claimant submits that his wife discussed with the teacher the child's condition, allergies and the fact that the child's schoolbag always contained Zyrtec drops, which could be administered in the event of an allergic reaction, and an EpiPen, an adrenaline auto-injector. Accordingly, the claimant did not request that the kindergarten be equipped with a particular medicine and did not consider that the little girl would be at risk, particularly if she did not stay for lunch. As regards the exclusion from the whatsapp group, the claimant considers that the director's reply contains illogical statements and untruths. He submits that he has also contacted other parents who were removed from the group and that their children were also withdrawn from the kindergarten. At the same time, the claimant submits that after talking to another parent he realized that the whatsapp group had not been deleted, as the director had claimed. The claimant mentions that his wife had a telephone conversation with the director, who had a defiant attitude and claimed that the little girl was not welcome at this kindergarten among typical children without the consent of the other parents, even though there are other children with CES in the institution. As regards the director's allegation that she learned about the girl's autism problem from the CNCD inspectors, the claimant considers that it is unfounded, since the emails sent to the kindergarten clearly stipulated the phrase: 'autism spectrum disorder with accompanying person'

Procedural history: By resolution no. 32/20.10.2021, the investigation procedure was ordered at the headquarters of the "George Enescu" National College of Music, in order to clarify the issues raised by the petition. By address no. 28774/17.11.2021, it was communicated to the complained party that a team of the NCCD will visit the headquarters of the National Music College "George Enescu", on 25.11.2021, in order to resolve the claimant's complaint.

By address no. 338/14.01.2021, the parties were summoned in accordance with the measures ordered in view of the context of the evolution of the epidemiological situation caused by the spread of SARS-CoV-2 coronavirus, with the request to submit additions to the petition, respectively the written point of view, the case being settled in absentia, once the parties in the file express their agreement, within the given deadline. By address no. 928/07.02.2022, the claimant stated that he would like the hearing to be held online, due to the state of urgency, but in his reply of 10.05.2022 he expressly agreed that the case should be settled in the absence of the parties.

By address no. 3325/11.05.2022, the written submissions made by the claimant, together with the annexes, were communicated to the respondent and the respondent was also informed that she has the opportunity to submit written submissions within 7 days of receipt of this address.

Legal reasoning: The Board of Directors of NCCD decides that the constitutive elements of a discriminatory act are met according to the provisions of the Government Ordinance no. 137/2000 on the prevention and sanctioning of all forms of discrimination, republished, regarding the restriction of the right to education and dignity, based on the minor's disability and the criterion

of illness, in the light of the allergies she suffers from. In the light of the above, the aspects raised by the petitioner constitute discrimination under Article 2, para. 1 in conjunction with Art. 11 para.1 and art. 15 of O.G. 137/2000 on the prevention and sanctioning of all forms of discrimination, republished. 87. As a consequence, in relation to the act of discrimination found, the College orders, by unanimous vote, the sanctioning of the complained party with a fine of 1000 lei, which it considers dissuasive, effective and proportionate to the social danger of the committed act, taking into account the provisions of art. 26 of the O.G. no. 137/2000"

Case analysis:

Strategic litigation approach: The case has not been taken before a Court as per the available information.

Impact and outcome: The seriousness of the acts in question and the fine applied by NCCD emphasized the sensitivity and importance of this matter.

Intersectional perspective: the case does not intersect with other grounds of discrimination.

Lessons Learned: The case emphasized the need to grant a special protection and care to people with disabilities when it comes to their access to education facilities, such as kindergarten.

Recommendations: This case brings to light a bitter reality, concerning discrimination in education and limitations brought in children right to enjoy an inclusive environment, free of discrimination and, implicitly, bias. It is necessary for NGO's and other interested parties to play an even more important role in raising awareness on the importance of an inclusive environment and embracing differences between individuals. Moreover, organization of a class action should not be excluded, in order to understand the gravity of such discrimination acts.

Conclusion: The decision issued by the NCCD seems appropriate taking into account the gravity of the acts. The following aggravating circumstances have been taken into account in determining the amount of the fine: the essential right infringed, with particular importance in the development of the minor, the disability criterion which puts both the child and the parents in a disadvantageous situation in terms of the special requirements from which the child must benefit. The imposition of a fine would have been necessary in order to discourage such behavior and attitudes is needed.

References [Hotarare-711-2022.pdf \(cncd.ro\)](#)

Discrimination by making defamatory statements about people with disabilities

Decision No 73 of 09.02.2022 - National Council for Combating Discrimination, Partidul Uniunea Salvați România – vs. Traian Pana

Background: This case, reviewed by the National Council for Combating Discrimination (NCCD), involves speech discrimination, by a local representative, who made disparaging comments about disabled individuals. This case is framed within Government Ordinance no. 137/2000 on the prevention and sanctioning of all forms of discrimination, which prohibits

discrimination on grounds such as disability and expressly prohibits making defamatory statements about people with disabilities.

Case Overview:

Facts: The claimant, as a local councilor, receives "disability allowance", while the type of disability is not indicated throughout the case. The petitioner alleges a possible act of discrimination committed on 05.04.2021, during the ordinary meeting of the Local Council of Sector 6, by the respondent, by insulting a person classified as disabled. The respondent, having the function of a local councilor, made a discriminatory speech towards the claimant, expressing himself in the meeting of the Local Council: "I would also like to know, does a person who receives a disability allowance have the capacity to evaluate the professional and individual performance of the Secretary General of Sector 6?".

Procedural history: Pursuant to art. 20, paragraph 4, of the Government Ordinance no.137/2000 on the prevention and sanctioning of all forms of discrimination, as amended and supplemented, republished, the NCCD has summoned the parties.

Legal reasoning: NCCD has ruled that such statements may infer that a person disabled person does not have the capacity to perform their duties, which clearly does not correspond to reality. The Board of Directors of NCCD noted thus that the constitutive elements of the act of discrimination are met in accordance with the provisions of art. 2 paragraph 1 and art.15 of OG 137/2000 and will apply a written warning to the respondent. It has also recommended to the complainant to avoid in the future behaviors that may have the effect of violating dignity or creating an intimidating, hostile, degrading, humiliating or offensive atmosphere.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The case has not been taken before a Court as per the available information.

Impact and outcome: The acts were committed by a person holding an important position in Romania (local councilor), which emphasizes the seriousness of the crime.

Intersectional perspective: the case does not intersect with other grounds of discrimination.

Lessons Learned: The case emphasized the need to grant a special protection to people with disabilities when it comes to their capacity to perform certain duties/functions.

Recommendations: This case mirrors the existing gap between the rights enshrined under the legislation to the benefit of disabled individuals and the education about these rights, especially of individuals holding public offices. It is necessary for NGO's and other interested parties to play an even more important role in determining the authorities to ensure that society and, specifically, public officials are educated on the rights of persons with disability and foster an inclusive environment. The solution rendered by NCCD forms part of a series of decisions where the Council already convicted hate speeches and it would be useful in the future for pilot decisions to be mediatized in order to raise awareness on this type of discrimination, with such harmful effects.

Conclusion: The decision issued by the NCCD seems rather mild taking into account the offense and the sanctions suggested in the separate opinions would have constituted a better approach.

References [AGENDA INSTITUȚIEI 11-15 MAI 2015 \(cncd.ro\)](https://www.cncd.ro)

Financial incentives for disabled people; principle of equality before law

Decision No 117 of 15.03.2023 - National Council for Combating Discrimination, Ursu Paul Dan vs. Bucharest General Directorate of Social Assistance and Bucharest City Hall.

Case Overview:

Facts: The claimant is a disabled person, holding a certificate of classification as severely disabled for Parkinson's disease YOPD. Complains that the provisions of Annex 1 of the Decision of the General Council of the Municipality of Bucharest no. 330/2017, which lays down the conditions for granting the incentive for the social integration of adults with disabilities by the General Directorate of Social Assistance of the Municipality of Bucharest are discriminatory. With regard to the differentiated treatment, it can be noted that only persons who have a disability certificate issued in the municipality of Bucharest can benefit from the incentive offered by the C.G.M.B (Consiliul General al Municipiului Bucuresti). Thus, the claimant is a person with disabilities, holding a certificate of classification in severe disability, issued by the Commission for the Evaluation of Adults with Disabilities of the Dâmbovița County Council, on 26.02.2020. He states that, on 19.12.2021, he made a request to the General Directorate of Social Assistance of the Municipality of Bucharest to grant a financial incentive for the social integration of adults with disabilities, which was rejected because the provisions of H.C.G.M.B. no. 330/30.08. 2017, supplemented by H.C.C.G.M.B 297/2018, regarding the establishment of certain conditions for the granting of financial incentives, indicate that the beneficiaries of the financial incentive are adults with disabilities who have their permanent domicile/residence in the Bucharest municipality, at least 6 months prior to the submission of the application.

In the written notes submitted on the file, the defendant states that the General Directorate of Social Assistance of the Municipality of Bucharest implements the Decision of the General Council of the Municipality of Bucharest, granting additional financial incentives to persons with special needs - citizens of the Municipality of Bucharest - who have been assessed and have obtained certificates of disability from one of the commissions of the Municipality of Bucharest. Given that the claimant holds a certificate of disability classification issued by the Dâmbovița County Council, it is obvious that he does not meet the eligibility conditions set out in the Methodology annexed to H.C.G.M.B. no.330 /2017

Procedural history: Pursuant to art. 20, paragraph 4, of the Government Ordinance no.137/2000 on the prevention and sanctioning of all forms of discrimination, as amended and supplemented, republished, the National Council for Combating Discrimination, by means of addresses no. 1569/22.03.2022 and 2101/22.03.2021, summoned the parties on 22.03.2022.

Legal reasoning: The Board of Directors of NCCD notes that, by the way the incentive is granted, a differentiation is created between persons with disabilities, based on the residence they held at the time of issuing the disability certificate. Thus, the NCCD finds that there is differential, discriminatory treatment under Article 2(2) of the Directive. (1) and art. 10 lit. a) and h) of O.G. 137/2000. Sanctions the complainants with a warning, according to Art. 2 (1) in conjunction with Art. 10 (a) and (h) and Art. 26 (1) and recommends the complainant to take all necessary measures to eliminate any discriminatory conditions.

Case analysis:

- **Strategic litigation approach:** The case has not been taken before a Court as per the available information.

- **Impact and outcome:** The Governing Board noted that the way in which the incentive is granted differentiates between persons with disabilities on the basis of the place of residence they held at the time of the issuance of the certificate of disability.
- **Intersectional perspective:** The case does not intersect with other grounds of discrimination.
- **Lessons Learned:** The case emphasized the need to grant a special protection to people with disabilities when it comes to financial incentives.

References [AGENDA INSTITUȚIEI 11-15 MAI 2015 \(cncd.ro\)](https://www.cncd.ro)

Asylum case – NGO representation

Information provided by GB – lawyer, Bucharest Bar Association – direct interview undertaken in 2024.

Background: The Center for Legal Resources (CRJ) regularly organizes unannounced monitoring visits to public or private residential centers, psychiatric hospitals, medical facilities, and protected housing. After each visit, CRJ monitors present at the specified locations prepare a monitoring report, which is then sent to the authorities and published in the section below.

On July 4, 2023, prosecutors from the Directorate for Investigating Organized Crime and Terrorism (DIICOT) – Central Structure, together with officers from the Criminal Investigations Directorate, executed 31 search warrants in Bucharest and in the counties of Ilfov, Ialomița, Argeș, Călărași, Constanța, and Olt. This operation is part of an investigation into the offenses of forming an organized criminal group, human trafficking, false statements, intellectual forgery, material forgery in official documents, and embezzlement. The investigation revealed that, starting in November 2020, two organized criminal groups were formed in Ilfov County with the purpose of exploiting people with disabilities or in vulnerable situations. The exploitation of the victims, who were elderly or unable to care for themselves, was carried out through inhumane or degrading treatment, forced unpaid labor, coercion, and acts of physical violence. The victims were also deprived of sufficient and nutritionally adequate food, denied or not given proper medical treatment according to their diagnoses, and lacked care and hygiene, particularly those unable to care for themselves physically or mentally. The ultimate goal was for the leaders and members of these criminal groups to unjustly obtain financial benefits, with the estimated damage amounting to over 5.2 million lei.

Case Overview: The Center for Legal Resources (CRJ) has requested to have its legal standing recognized in this case, in order to represent the people with disabilities and people in vulnerable situations which were exploited.

Facts: The P.Î.C.C.J. – D.I.I.C.O.T. (Prosecutor's Office attached to the High Court of Cassation and Justice – Directorate for Investigating Organized Crime and Terrorism) has recognized the legal standing of the Center for Legal Resources (CRJ) in the case concerning human trafficking involving disabled and elderly persons from residential centers in Ilfov County (Case No. 854/D/P/2023).

Procedural history: During the period of September – October 2022, CRJ conducted several unannounced monitoring visits to the Care and Assistance Centers for Adults with

Disabilities "Sf. Gabriel cel Viteaz," "Armonia," and "Casa Cora" in Ilfov. These actions led to the initiation of a criminal case, following the ex officio notification of the prosecuting authority based on the information made public by CRJ and journalists from the Center for Media Investigations and Buletin de București. Moreover, the findings of CRJ are also the subject of a complaint submitted on February 24, 2023, to the Prosecutor's Office attached to the Buftea Court.

Legal reasoning: The P.Î.C.C.J. – D.I.I.C.O.T. (Prosecutor's Office attached to the High Court of Cassation and Justice – Directorate for Investigating Organized Crime and Terrorism) granted the request made by CRJ (Center for Legal Resources) to recognize its legal standing in the case, stating that:

Considering "the obligations undertaken by the Public Prosecutor's Office, the Monitoring Council, and the Ministry of Labor through the protocols signed with CRJ – and according to legal provisions – it follows that CRJ was authorized to monitor the observance of the rights of persons with disabilities within the institutions subject to monitoring, specifically residential facilities, whether public or private, intended to serve persons with disabilities, as well as psychiatric hospitals/wards."

"CRJ can exercise the procedural rights of persons with disabilities housed in these centers, including the right to be informed, the right to be present during any act of criminal investigation, the right to review the case file, and the right to submit requests and memoranda."

"The premise of such authorization is the presumption that, in situations where monitoring reveals violations of the rights and interests of persons with disabilities, the common law means of protection (representation, assistance, exercise, or approval of the exercise of rights) are insufficient; additionally, in such situations, there may even be conflicting interests between the persons under investigation and later involved in judicial proceedings, on the one hand, and the residents with disabilities in the monitored institutions, on the other" (excerpt from the prosecutor's ordinance dated August 25, 2023).

By granting CRJ's request, the prosecutor from the P.Î.C.C.J. – D.I.I.C.O.T. enforces the provisions of Law No. 8 of 2016 (Article 4, letter i), which fully applies in the case involving disabled victims from the centers in Ilfov. Any contrary conclusion would undermine this enforcement.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The strategic implication of this case is to give effectiveness to the legal provisions of Law no. 8/2016, article 4, letter i.

GB states that *"By recognition I mean the possibility for the NGO to participate in criminal cases in order to represent the rights of disabled persons. The context is a special one, where in criminal cases you have different parties, whether civil parties, the accused, persons who are liable and so forth. The NGO is neither of these, not a damaged party, not a civil party, it acts distinctly, in order to protect the rights of the disabled persons."*

The second motivation is that, even though disabled persons have the right to a court-appointed lawyer, they do not always manage to understand the situation, they're not specialized in defending, representing, communicating, understanding the persons at hand. They don't usually have specialized training. Without such training, you can do more harm than good. You can't treat these persons like normal ones, because they risk not understanding what you're explaining to them. Sometimes the policeman or the prosecutor comes to them and they really don't understand, they're scared, it's something new to them, some don't even understand the written word, they need images. This is our motivation, because you don't have specialized lawyers in Romania. And if the persons are institutionalized, without a family, with special needs, they're in the state's hands and nobody protects them. The NGO can do this for them."

Impact and outcome: While this case has no particular systemic impact, it shows the success of previous cases of strategic litigation and how the effectiveness of existing legal provisions can be improved by insisting on their application in relevant cases.

GB states that impact does not come *“from this case in particular, but this line of cases reflects the strategic litigation which has taken place, the Valentin Câmpeanu case from the ECtHR and others. ECtHR cases have also been the base on which the entire Romanian legislation was changed in regards to civil incapacity. This legislation has been changed after being declared unconstitutional.”*

Intersectional perspective: There is no direct intersectional perspective in this particular case. Ms. GB states that she *“did not address them directly, as they pertained to the prosecutor’s role in selecting what crimes to prosecute.”*

Lessons Learned: A lesson to be learned from this line of cases is that it is essential for legal professionals and NGO’s to be aware of existing provisions and to insist on their application. GB insisted on the importance of awareness and know-how in such difficult cases: *“Traditionally they did not recognize the rights of the NGO. Now we have two cases, one in Bucharest and one in Targu-Mures. Now it seems that they are recognizing the NGO’s standing – this is a key challenge, with arguments in favor of the NGO’s intervention.*

The second key challenge is contributing to the good communication between these parties and the legal professionals – policemen, prosecutors, judges. They’re not specialized either. Many claim that the parties do not have capacity, that they cannot understand what’s happening to them.”

Recommendations: One recommendation is that legal professionals implicated in strategic cases concerning persons with disabilities can find success by looking through previous strategic cases and insisting upon provisions in force, regardless if they are well-known by legal professionals or not.

GB insists that it is important for NGOs *“to keep making requests and to be aware of the legal provisions.”*

Conclusion: Legal Standing Recognized: The P.Î.C.C.J. – D.I.I.C.O.T. has officially recognized the Center for Legal Resources (CRJ) as having legal standing in the case concerning human trafficking involving disabled and elderly persons in Ilfov County.

CRJ was authorized to monitor the rights of persons with disabilities in residential facilities, both public and private, as well as in psychiatric hospitals. This authority is based on legal provisions and protocols signed with the Public Prosecutor's Office, the Monitoring Council, and the Ministry of Labor.

CRJ is allowed to exercise the procedural rights of disabled persons in these centers, including participation in criminal investigations and the ability to review case files and submit requests.

The prosecutor acknowledged that in cases where monitoring reveals violations, traditional legal protections might be insufficient. There may also be conflicting interests between the institutions and the disabled residents, reinforcing the importance of CRJ's involvement.

Enforcement of Law No. 8/2016: by granting CRJ's request, the prosecutor enforced the provisions of Law No. 8 of 2016, which applies to the case of disabled victims in Ilfov centers, ensuring that CRJ's monitoring and advocacy role is legally upheld.

References <https://www.crj.ro/dosarul-azilelor-din-ilfov-d-i-i-c-o-t-recunoaste-calitatea-procesuala-a-crj-in-apararea-drepturilor-si-intereselor-persoanelor-cu-dizabilitati-si-varstnice/>

Guardianship schizophrenia case

Information provided by AIM – lawyer, Bucharest Bar Association - direct interview undertaken in 2024.

Background: Person placed under legal guardianship in 2006. After 16 years an NGO performed a monitoring visit and offered the person the chance to contest the guardianship.

Facts: The applicant was placed under legal guardianship in 2006 after being diagnosed with schizophrenia. 16 years later, after a human rights NGO performed a monitoring visit in the residential facility that she was institutionalized in, she was offered the chance to contest the guardianship in court. After an evaluation performed by the National Institute for Legal Medicine, the Court decided to terminate the guardianship. No other protective measure was issued.

Procedural history: Bolintin Vale County Court – single instance, no appeals were filed.

Legal reasoning: Full text not available. The County Court took into account the fact that the applicant was able to take care of his interests pursuant to the laws in force. Guardianship was terminated after 16 years, with no other protective measure taken.

Case analysis:

Strategic litigation approach: AIM, the lawyer involved in this case noted that at that time, “there was a legislative void in Romania caused by the declaration of the unconstitutionality of the institution of interdiction (Constitutional Court Decision no. 601/2020)”

Impact and outcome: The lawyer involved underlined that *“it was necessary to identify mechanisms through which the people affected by this could still claim their rights in court, so that these cases would not be indefinitely blocked.”*

Intersectional perspective: Other than the fact that the person involved was institutionalized, this case had no other intersectional perspective. Nevertheless, the lawyer involved highlighted that the institutionalization itself posed a challenge, given that the NGO undertook a monitoring visit in order to have access to the applicant.

Lessons Learned: The lawyer involved highlighted that a lesson to be learned pertains to the challenging nature of the litigation, given that the judges involved *“should not contribute to the discrimination of these individuals in the courtroom and should ensure that the fundamental rights and freedoms of the person are respected.”*

Recommendations: One clear recommendation to come out of this case is to always tailor the approach advocates take to the situation at hand, especially given *“the lack of training of magistrates in this field and the lack of understanding of the phenomenon.”*

Conclusion: The present case offers insight that strategic litigation can be started even in cases in which the disabled person’s rights have been affected for a long period of time. Under the previous legal regime in Romania, guardianship was not specifically tailored to each individual. However, in a changing legal landscape, successful strategic litigation can provide an important change for the person at hand, while also spearheading changes in the evolving legal landscape.

References https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2021/01/Decizie_601_2020.pdf

Guardianship schizophrenia case – possibility of legal representation

Information provided by AIM – lawyer, Bucharest Bar Association - direct interview undertaken in 2024.

Background: Person placed under legal guardianship in 2004. In 2019, the person decided to contest the legal guardianship in court, but could not hire a lawyer. In 2022, with the help of a human rights NGO, she hires a lawyer to represent her interests.

Case Overview:

Facts: The complainant was placed under legal guardianship in 2004 after being diagnosed with schizophrenia. In 2019 she decided to contest the guardianship in court. In 2022, with the help of a human rights NGO, she hires a lawyer to represent her in court. At the first hearing that her lawyer participated, the prosecutor argued that the legal assistance contract concluded between her and her lawyer was null, since she was placed under guardianship and couldn't conclude any contracts by herself, without being represented by her guardian.

Procedural history: Sector 5 County Court – the applicant decided to halt proceedings after a few months.

Legal reasoning: Full text not available. The lawyer argued that even a person placed under legal guardianship has the right to hire a lawyer that this is a basic human right, guaranteed by art. 6 of ECHR, even more so when there's a conflict of interest between the person placed under legal guardianship and the guardian. The Court confirmed this argument and decided in favor of the claimant.

Case analysis:

Strategic litigation approach: AIM, the lawyer involved in this case again noted that at that time, *“there was a legislative void in Romania caused by the declaration of the unconstitutionality of the institution of interdiction (Constitutional Court Decision no. 601/2020)”*.

Impact and outcome: The legal representative, AIM, underlined that the present case *“contributed to the fight against the discrimination of individuals with intellectual and/or psychosocial disabilities in the courtroom.”* The present case also underlined the importance of the case law of the ECHR as regards a fair trial – especially when legal representation is concerned. The use of such case law in domestic cases strengthens the guarantees the Convention provides to all manner of applicants for a fair trial.

Intersectional perspective: This case highlights a structural difficulty persons with disabilities can encounter – given that even hiring a lawyer can be difficult without an NGO's intervention, especially if the person in question is institutionalized. In this particular case, while the person had already decided to contest their legal guardianship, it was only after the NGO's intervention that this could take place. Mediation between the person with disabilities and the legal representative can be of great importance and use.

Lessons Learned: An important lesson is the great weight domestic courts can place on the case law of the European Court of Human Rights as pertains to a fair trial. The Court has held, for example, that applicants' rights under the Convention can be violated if they are deprived of a clear, practical and effective opportunity to have access to a court in connection with the incapacitation proceedings, in particular, in respect of his request to restore his legal capacity, as was the case in *A.N. v. Lithuania*.

Recommendations: The lawyer, AIM, highlighted that they „demonstrated that a person with intellectual and/or psychosocial disabilities can actively participate in court, that they have concrete rights they can assert, and that they can choose a lawyer to represent them”

Conclusion: First of all, this case highlights the importance NGO’s can have in mediating contact between disabled persons and their legal representatives. Second, it shows the great importance of the case law of the European Court of Human Rights in complex scenarios where legal representation is not as clear-cut as in regular cases. Thirdly, it highlights that lawsuits can have a strategic nature even when, in the end, the disabled person decides not to pursue the case to its fulfilment – as the person in this case decided to settle the case. Nevertheless, the person decided to do so with legal representation, ensuring that their rights were not further violated.

References [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-163344%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-163344%22]})

Guardianship schizophrenia case – importance of using scientific tests when determining if persons must be placed under guardianship

Information provided by AIM – lawyer, Bucharest Bar - direct interview undertaken in 2024.

Background: Person placed under legal guardianship in 1996, after being diagnosed with schizophrenia. 26 years later, in 2022, a human rights NGO undertook a monitoring visit in the residential facility the person was institutionalized in. The person decided to contest the guardianship in court.

Case Overview:

Facts: The complainant was placed under legal guardianship in 1996 after being diagnosed with schizophrenia. 26 years later, after a human rights NGO performed a monitoring visit in the residential facility that he was institutionalized in, he was offered the chance to contest the guardianship in court.

Procedural history: Bolintin Vale County Court – decision rendered in 2022, full text not available.

Legal reasoning: Full text not available. After an evaluation performed by the National Institute for Legal Medicine, the Court decided to terminate the guardianship. No other protective measure was issued, even though the complainant’s mother asked for such measure

Case analysis:

Strategic litigation approach: Given the legal status at the time, the legal representative, AIM, became involved in the case with the help of a human rights NGO: *“In 2022, I began a collaboration with a human rights foundation that was running a program to support individuals with intellectual and psychosocial disabilities in asserting their rights in court. This is how I came to represent individuals with disabilities who were seeking the lifting of judicial interdictions imposed on them or to file requests, complaints, and petitions before the competent authorities.”*

Impact and outcome: The lawyer involved in this case, AIM, found it important to strengthen the case law, given the importance of raising awareness in such cases: *“I don't know if*

the litigations I participated in led to systemic changes, but I believe they contributed to create judicial practice in this direction.”

Indeed, some systemic change can only be brought about through several similar cases which prove to be successful, therefore leading to stronger protection in time, as awareness builds.

Moreover, this case shows the importance that evaluations performed by relevant bodies can lead to a positive outcome for stakeholders – as the National Institute for Legal Medicine decided to terminate the guardianship in its entirety, which is an important outcome for a person whose rights had been limited for over two decades.

Intersectional perspective: It is challenging to represent persons which have been diagnosed with disabilities a long time before bringing the case to trial, especially when institutionalized. In this case the importance of the NGO’s monitoring visits cannot be understated. This case also proves that the scientific method can be of great importance when disability is concerned – especially in the case of legal guardianship.

Lessons Learned: A first lesson to be learned from such a case is that strategic litigation offers the possibility of protecting the rights of the disabled, even in cases in which the violation has been ongoing for a long time. Such cases often prove challenging, and the support of human rights NGOs can prove essential. Moreover, advocates must be aware of the legal bodies which can scientifically determine whether guardianship is still necessary, as the domestic courts can place a great weight on their determinations.

Recommendations: The lawyer involved in this strategic case highlighted that such cases can go beyond the interest of the person at hand, especially when the cooperation of bodies such as the National Institute for Legal Medicine can be obtained. Where this is the case, strategic litigation can give way to changes beyond the case at hand: *“I believe they are extremely important when there is a need to generate change that goes beyond the scope of an individual lawsuit.”*

Conclusion: In cases concerning institutionalized persons, especially where the violation has been ongoing for a long amount of time, great care must be placed on the representative’s role in ensuring a smooth cooperation with domestic legal authorities that may be able to scientifically determine that guardianship is no longer necessary. Such authorities are well placed to determine the truth, and domestic courts are very likely to defer to their expertise. Strategic litigation may, as such, require such cooperation between the person at hand, the legal representative, the NGO and any domestic authorities – in order to ensure successful litigation in court.

Guardianship case – physical and intellectual disabilities

Information provided by AIM – lawyer, Bucharest Bar - direct interview undertaken in 2024.

Background: During a monitoring visit in a care and assistance center, an NGO (the CRJ) discovered a group of extremely vulnerable people, with both physical and intellectual disabilities in an extremely inappropriate environment, without basic resources (4 severely disabled people lying on mattresses soiled with feces, urine and blood, unable to defend themselves or call for help (non-verbal and unable to move).

Case Overview:

Facts: One of the residents was severely malnourished, with hip injuries. It was concluded that her guardian died and she had no one else to take care of her. The NGO asked the court to issue a preliminary measure, to name a legal representative to act on her behalf until a new guardian is appointed for her.

Procedural history: Bucharest Tribunal, 2024 – appeal after first instance denied appointing a legal representative other than the social assistance institution.

Legal reasoning: The first court issued a court order naming as legal representative the social assistance institution (DGASPC), arguing that there's no legal ground to support the designation of a legal representative from the list organized in this regard by the Bar. The NGO filed an appeal arguing that there's a conflict of interest between the person in this case and the social assistance institution appointed as legal representative. Also, a second argument was that to ensure a fair trial, the person has to be represented by another individual, not by an institution, as the ECDH ruled in the case *CRJ on behalf of Valentin Campeanu c. Romaniei*. The Court decided in favor of the NGO, confirming the arguments above.

Case analysis:

Strategic litigation approach: This case highlights the importance the NGO's can have in raising media-awareness of cases in which systemic violation of the rights of the disabled are ongoing. Besides the strategic litigation for the person in question, it is worth pointing out that the Romanian Organised Crime Directorate became aware of the case following the NGO's visit.

The representative, AIM, highlights the satisfaction of being involved successfully in such a case:

"I think the most satisfying aspect was that I was able to represent my clients and support them in exercising their rights in a concrete and effective way. In most cases, at least before Law no. 140/2022, individuals with intellectual and/or psychosocial disabilities did not have a real opportunity to actively participate in the litigations that concerned them."

Impact and outcome: The lawyer involved in this case highlights how different the experience of litigating such a case can be: *"My experience was completely different from anything I had encountered before. In these cases, I gained a better understanding of the lawyer's role in civil proceedings and how important their participation is in such litigations. As for the impact on the lives of people with disabilities, I believe I contributed to asserting certain rights and gaining freedoms, which undoubtedly improves the lives of the individuals involved."*

The case also shows the importance of previous strategic litigation cases in protecting rights of the disabled. As mentioned, a key argument came in the shape of previous case law of the ECHR, in which the NGO itself was involved, namely the case of *Centre for Legal Resources in the name of Valentin Campeanu v. Romania*.

Intersectional perspective: This case underlines how the conditions in which disabled persons live can pose a grave danger to their livelihood and rights. Not only were the persons disabled, they were held in grave conditions, which affected their dignity and further endangered their lives. This case shows how, in reality, many cases regarding the disabled also pose an intersectional challenge, which makes strategic litigation all the more important.

Lessons Learned: The lawyer, AIM, highlighted the importance of the legal provisions providing for legal representation whenever the party cannot stand up for themselves. The first instance court held that, initially, the person should be represented by the social assistance institution, the DGASPC, which was not in their best interest: *"I demonstrated that a person with intellectual and/or psychosocial disabilities can actively participate in court, that they have concrete rights they can assert, that they can choose a lawyer to represent them, or that they can benefit*

from a special curator from the list of lawyers registered for this purpose with the Bar Association if the situation requires it”

Recommendations: One important recommendation is being aware of the previous strategic litigation cases which came before. Here, the case of *Centre for Legal Resources in the name of Valentin Campeanu v. Romania*. provided the Court with reason to accept that the disabled person should be represented by an especially-named lawyer from the Bar Association’s list. Awareness of previous cases is, as such, essential.

Conclusion: Strategic litigation often implies confronting the domestic courts’ reasoning, if it is detrimental to the person at hand: *“The expectation is that magistrates should not contribute to the discrimination of these individuals in the courtroom and should ensure that the fundamental rights and freedoms of the person are respected.”* shows AIM. Where this is the case, advocates must effectively use legal arguments and appeals to ensure a fair outcome for the person involved.

References

<https://www.crj.ro/casuta-lu-min-bardesti-mures-comunicat-de-presa/>

Centre for Legal Resources on Behalf of Valentin Campeanu v. Romania [GC] – the ECHR’s case law which was essential in this case in order to ensure an adequate outcome [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22002-9574%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22002-9574%22]).

Afirmații de natură discriminatorie în timpul unei emisiuni difuzate pe canalul online YouTube

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD), Decizia nr. 430 din 13.07.2022
Fonss – Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Servicii Sociale – pentru Servicii Sociale vs. Ovidiu Dragoș Argeșanu

Context: Această cauză, soluționată de CNCD, abordează probleme discriminatorii legate de persoanele care suferă de autism. Factorii societali includ recunoașterea din ce în ce mai mare a drepturilor persoanelor cu probleme de sănătate mintală, care duce la sublinierea respectului pentru autonomia lor și necesitatea de a oferi sprijin adecvat, protejându-le în același timp drepturile și preferințele

Prezentare generală a cauzei:

Fapte: Asociația petentă, care a reprezentat copiii cu autism, a susținut că reclamatul, în calitate de medic psihoterapeut, a participat la o emisiune intitulată „Cauzele spirituale ale autismului” prezentând mai multe opinii cu un posibil caracter discriminatoriu la adresa copiilor care sunt diagnosticați cu autism. Afirmațiile la care se face referire sunt următoarele: „este un fel de animăluț”, cu o conștiință „inferioară

chiar (n.n. și față de cea) a unui câine”, „(...) să fie instituționalizați, pentru că un om simplu nu are cum să se ocupe de așa ceva”. Partea reclamată a susținut că există numeroase studii care arată faptul că anumite persoane cu autism au din punct de vedere intelectual un IQ sub cel al unui câine. În plus, reclamatul a efectuat anumite precizări în contextul afirmației „animăluțul” sau „câinele”, aspecte ce se desprind din metoda de terapie ABA pe care inclusiv reclamatul a criticat-o. „Tulburarea de spectru autist poate să apară în orice familie, indiferent de rasă, etnie, zonă geografică sau nivel de educație. Nu se poate vindeca, dar cu intervenție timpurie intensivă, până la 50% din copiii cu autism pot duce o viață independentă. Prin terapie copilul învață în mod structurat cum să vorbească, cum să se comporte, cum să fie independent. Programul este foarte strict, iar copilul este necesar să fie stimulat pe parcursul întregii zile. Deși metoda seamănă uneori cu un dresaj (referința la câini) se pare că este singura metodă cu rezultate semnificative. Din cauza regulilor stricte și asemănării cu un program de dresaj, metoda ABA a fost aspru criticată.”

Istoric procedural: În temeiul art. 20 alin. (4) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD) a îndeplinit procedura legală de citare a părților. Prin adresa nr. 5712/18.08.2021 a fost citată petenta, iar prin adresa nr. 6217/18.08.2021 a fost citată partea reclamată, pentru termenul stabilit în data de 14.09.2021 ora 10.30

Raționament juridic: Conform CNCD, prin caracterizarea copiilor diagnosticați cu tulburări din spectru autist ca fiind „posedați”, comparați cu animalele, partea reclamată stigmatizează, folosind termeni profund jignitori. Chiar dacă aceste etichetări subiective le calificăm ca fiind judecări de valoare, autorul mesajului știa sau cel puțin ar fi trebuit să știe, ar fi trebuit să fie conștient că afirmațiile sale sunt capabile să suscite indignarea justificată a altor persoane.

În acest sens, CNCD a făcut referire la Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) și la articolul 10 privind libertatea de exprimare. Potrivit art. 10 alin. (2) libertatea de exprimare nu este un drept absolut, acesta face obiectul unor excepții, care trebuie interpretate strict, iar necesitatea oricăror restricții trebuie stabilită convingător (a se vedea Stoll împotriva Elveției [GC], nr. 69698 / 01, § 101, CEDO 2007 - V). Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru a fi acceptată o ingerință în dreptul de exprimare, aceasta trebuie - să fie prevăzută de lege (care la rândul ei trebuie să îndeplinească anumite calități: să fie previzibilă și accesibilă), - să urmărească un scop legitim, unul sau mai multe dintre obiectivele legitime enumerate în al doilea paragraf al art. 10, - să fie necesară într-o societate democratică și - să fie proporțională cu scopul urmărit. CNCD a considerat că ingerința în această cauză nu era necesară într-o societate democratică. Caracterizarea unor persoane care fac parte din categoria celor diagnosticați cu autism trebuie să fie supusă anumitor restricții, unei obligații de moderație și de rezervă. Prezentarea de către reclamat, într-o manieră provocatoare, a persoanelor diagnosticate cu autism, a fost aptă să afecteze sentimentele celor aparținând acestei categorii, constituind o încălcarea a spiritului toleranței, care reprezintă una dintre bazele societății democratice. Fapta se încadrează în art. 30 alin. (7) din Constituția României, respectiv art. 15 din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare.

Analiza cauzei:

Abordarea strategică a litigiilor: Cauza nu a fost contestată în fața unei instanțe de judecată conform informațiilor de la CNCD.

Impact și rezultat: Cauza aduce în discuție o problemă foarte presantă a persoanelor care suferă de autism, care sunt foarte des discriminate sau atinse de discursul instigator la ură.

Perspectivă intersecțională: cauza nu se intersectează cu alte motive de discriminare

Lecții învățate: cauza a subliniat necesitatea acordării unei protecții speciale persoanelor care suferă de autism și nevoia de toleranță și îngrijire, mai ales atunci când se fac anumite afirmații

în rețelele de socializare. În plus, CNCD a utilizat în mod eficient atât cadrele juridice naționale, cât și internaționale, în special O.G. 137/2000 și Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (ICCPR). Această abordare duală le-a întărit argumentele pentru o interpretare mai progresivă a discriminării cauzate de problemele de sănătate mintală.

Recomandări: O atenție specială trebuie avută în vedere atunci când se abordează probleme legate de sănătatea mintală sau problemele de sănătate, cum ar fi autismul, în special pe rețelele de socializare, care pot ajunge la public mai ușor decât alte mijloace de transmitere și partajare a informațiilor.

Concluzie: Decizia emisă de CNCD reflectă modul în care abordează cu preocupare discriminarea atunci când vine vorba de copiii care suferă de autism

Referințe pentru cauză

- www.helpautism.ro.
- CtEDO, Stoll c. Elveției [GC], nr. 69698 / 01, § 101, 2007
- [Hotarare-430-2022.pdf \(cncd.ro\)](#)

Retragerea drepturilor părintești unui părinte biologic cu handicap

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) Cîntă împotriva României (cererea nr. 3891/19)

Context: Cauza se referea la restricții dispuse de instanță privind contactul reclamantului cu fiica sa, din cauza problemelor sale de sănătate mintală. Rezultatul acestui caz a influențat alte hotărâri la nivel național pe aceeași temă. Abordarea inovatoare a Curții constând în invocarea altor instrumente juridice internaționale precum Carta Socială Europeană arată o abordare progresivă a acestei chestiuni.

Prezentare generală a cazului:

Fapte: Cazul se referea la restricții dispuse de instanță de judecată privind contactul reclamantului cu fiica sa. Instanțele naționale au dispus ca acesta să aibă contact doar de două ori pe săptămână în prezența fostei soții, cu care copilul urma să locuiască. Cu toate acestea, instanțele nu au reușit să efectueze nicio evaluare semnificativă pentru a explica de ce sănătatea sa mintală ar trebui să fie un motiv pentru a-i restrânge drepturile de vizitare, chiar dacă nu existau dovezi care să arate că nu poate avea grijă de fiica sa. Totodată, instanțele nu au examinat în mod corespunzător acuzațiile conform cărora copilul ar fi în nesiguranță în grija lui; nu au arătat în ce mod au ținut cont de interesul superior al copilului; sau dacă au luat în considerare aranjamente alternative de vizitare. Drepturile sale de vizitare au fost restrânse după ce instanțele au făcut o distincție bazată pe sănătatea sa mintală pentru care nu au furnizat motive relevante și suficiente. Curtea a constatat un caz *prima facie* de discriminare, pe care statul pârât nu a putut să-l respingă și a existat o încălcare a articolului 14 coroborat cu articolul 8. Deciziile instanțelor naționale relevante s-au bazat parțial pe dovezi medicale care demonstrează că reclamantul avea o dizabilitate psihosocială, precum și pe declarațiile soției reclamantului în care susținea incapacitatea acestuia de a avea grijă de copilul lor. Instanțele naționale și-au întemeiat, de

asemenea, deciziile pe mărturia mamei soției reclamantului, care a afirmat că acesta a fost agresiv fizic și psihologic față de soția sa din cauza stării sale, și pe acuzațiile fiicei sale cu privire la un anumit „comportament negativ” demonstrat de tatăl ei.

Istoricul procedural: În iulie 2018, reclamantul a solicitat o ordonanță judecătorească de la Judecătoria Baia Mare pentru ca fiica sa, care avea patru ani la acea vreme, fie să locuiască cu el în timpul procedurii de divorț de soția sa, fie să aibă drept de vizitare periodică la domiciliul său. În septembrie 2018, instanța a permis reclamantului întâlniri săptămânale de la ora 18:00 până la 20:00 marțea și joia doar în locuri publice și în prezența mamei. Copilul urma să locuiască împreună cu mama și reclamantul a fost obligat la plata pensiei de întreținere pentru fiica sa. Prin recurs formulat la Tribunalul Maramureș, reclamantul a susținut că instanța de judecată (Judecătoria Baia Mare) s-a întemeiat exclusiv pe afecțiunea lui, într-o manieră subiectivă și parțială. Tribunalul i-a respins contestația, constatând că probele medicale, declarațiile martorilor, corespondența justifică restricțiile asupra drepturilor sale de vizitare. După epuizarea căilor de atac interne, a fost formulată plângere la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Raționament juridic: Curtea Europeană a Drepturilor Omului a considerat că faptul că reclamantul suferea de o afecțiune psihică nu poate în sine să justifice tratamentul lui diferit față de alți părinți care urmăreau să aibă contact cu copiii lor. În special, Curtea a reținut că hotărârile naționale de restricționare a contactului reclamantului s-au bazat în parte pe afecțiunea sa psihică. În ciuda argumentului Guvernului potrivit căruia instanțele interne nu l-au tratat pe reclamant în mod diferit față de orice altă persoană, inclusiv soția sa (care, de asemenea, a suferit în trecut de un handicap psihosocial, deși nu la momentul procedurii relevante), Curtea a fost de acord cu reclamantul. Acesta din urmă a susținut că a fost plasat într-o situație mai puțin favorabilă decât o persoană fără boală psihică din cauza stării sale și a fost considerat a reprezenta un pericol inerent pentru copilul său, fără nicio evaluare a evoluției bolii sale sau a simptomelor acesteia. Statul pârât nu a reușit ca atare să prezinte motive convingătoare care să respingă prezumția de discriminare împotriva reclamantului pe motivul sănătății lui mintale, în legătură cu restricțiile impuse de instanțele naționale cu privire la drepturile de contact ale reclamantului în ceea ce privește fiica sa în vârstă de patru ani în timpul procedurilor de divorț și custodie. CtEDO a mai remarcat că legislația națională recunoaște dreptul la viață privată și libera exercitare a tuturor drepturilor civile persoanelor cu tulburări psihice. Standardele și recomandările internaționale încurajează respectul pentru egalitatea, demnitatea și șansele egale pentru persoanele cu afecțiuni psihice. Curtea a reiterat că persoanele bolnave psihic reprezintă un grup vulnerabil ale căror drepturi necesită o considerație specială din partea autorităților statului. În plus, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut, în unanimitate, că a avut loc o încălcare a articolului 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și, cu cinci voturi la două, că a existat o încălcare a Articolului 14 (interzicerea discriminării) coroborat cu Articolul 8 din Convenția europeană a Drepturilor Omului.

Analiza cauzei:

Impact și rezultat: Cazul evidențiază o problemă foarte importantă legată de persoanele cu probleme de sănătate mintală în contextul vieții de familie. Despăgubirile acordate reclamantului, ca urmare a hotărârii CEDO, au fost plătite de autoritățile române conform informațiilor obținute de la Ministerul Afacerilor Externe. Dosarul este primul împotriva României cu privire la procedurile judecătorești române de refuzare a drepturilor familiale pentru categoria părinților cu probleme de sănătate mintală și, în același timp, ridică o problemă sistemică în procedurile instanței române.

Perspectivă intersecțională: cazul nu se intersectează cu alte motive de discriminare.

Lecții învățate: Ceea ce este nou în această hotărâre este constatarea unei încălcări a articolului 14 CEDO, coroborat cu articolul 8 – având în vedere respingerea de către Curte a pretențiilor prevăzute la articolul 14 în jurisprudența sa anterioară privind aspecte similare – și inversarea aferență sarcinii probei. După cum este stabilit, articolul 14 oferă protecție împotriva tratamentului diferențiat, fără o justificare obiectivă și rezonabilă – adică dacă nu urmărește un scop legitim sau dacă nu se poate stabili o „relație rezonabilă de proporționalitate” între mijloacele folosite și scopul menit a fi realizat.

Recomandări: O atenție specială trebuie avută în vedere atunci când se abordează chestiuni legate de probleme de sănătate mintală, în cauze ce tratează dreptul la viață de familie. În constatarea unei încălcări a normei de nediscriminare a CtEDO, Curtea a notat că „comunitatea internațională s-a străduit în mod constant pentru o protecție mai bună și mai coerentă pentru drepturile persoanelor cu afecțiuni psihice și dizabilități psihice”.

Concluzie: În această hotărâre de cameră în cauza *Cînta împotriva României*, CtEDO și-a pus în practică standardul de control strict, atunci când a abordat problema sensibilă a retragerii drepturilor părintești unui părinte biologic cu dizabilitate psihosocială („afecțiune psihică”) în timpul divorțului și procedurilor privind custodia.

Referințe pentru cauză

- <https://laweuro.com/?p=10425>
- [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%22cinta%22\],%22documentcolectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-201535%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22cinta%22],%22documentcolectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-201535%22]})
- Legea sănătății mintale - Legea nr. 487 din 11 iulie 2002 privind sănătatea mintală și protecția persoanelor cu tulburări psihice (Articolul 41, Articolul 42)
- F. Sudre, Drept european și internațional al drepturilor omului, ed. 16, PUF, 2023

Suprataxă la aeroport pentru servicii specifice persoanelor cu dizabilități locomotorii

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD), Decizia nr. 99 din 22.02.2023, Lupuletu Roxana Elena împotriva Air Bucharest Transport Aerian S.R.L

Context: Această cauză, soluționată de CNCD, a presupus să se stabilească dacă a existat un act de discriminare față de o persoană cu dizabilități locomotorii. Cazul face referire și la Regulamentul (CE) nr. 1107/2006 al Parlamentului European și al Consiliului privind drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă atunci când călătoresc cu avionul. Factorii sociali includ recunoașterea tot mai mare a drepturilor persoanelor cu dizabilități, influențată de convențiile internaționale precum Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități, care subliniază respectul pentru autonomia acestora și necesitatea acordării unui sprijin adecvat.

Prezentare generală a cazului:

Fapte: Petenta este o persoană cu dizabilitate locomotorie și a reclamat că a fost suprataxată la aeroport pentru servicii suplimentare de îmbarcare și coborâre; - de fapt, atunci când a achiziționat un pachet de servicii turistice prin intermediul Tramp Travel International SRL, care revinde serviciile Agenției Kusadasi, pachet ce cuprinde cazare 7 nopți, în perioada 21.07.2021 – 28.07.2021, la hotel Albatros Citadel Sahl Hasheesh din Hurghada, Egipt, precum și transport asigurat de compania aeriană Air Bucharest, petentei i s-a comunicat faptul că trebuie să plătească servicii adiționale de urcare și coborâre cu ambulant (platforma cu care sunt urcați pasagerii în scaun cu rotile în avion) pe aeroporturile din Hurgada și Sibiu, servicii în valoare de 50 euro (pentru Sibiu) și 45 USD /38 euro (pentru Hurghada); - motivul care stă la baza acestei suprataxări este faptul că petenta prezintă o dizabilitate de ordin motric (având diagnosticul de paraplegie spastică completă), care o împiedică pe petentă să se deplaseze singură și o face dependentă de un scaun cu rotile.

Petenta menționează că a mai făcut călătorii lungi cu avionul (în Thailanda, Dubai, Italia, Germania și Egipt), în aceeași stare, imobilizată în scaunul cu rotile, și a beneficiat de fiecare dată de aceleași servicii la urcarea și coborârea din avion, dar fără să i se perceapă vreo taxă suplimentară; în plus, în cursul unei conversații telefonice avute cu reprezentanți ai Aeroportului Internațional Sibiu, i s-a confirmat faptul că instituția nu percepe taxe suplimentare pentru îmbarcarea și debarcarea persoanelor cu handicap locomotor;

Petenta considera că perceperea acestei taxe constituie discriminare pe criteriul de handicap și i-a îngrădit dreptul la libera circulație și dreptul de a părăsi țara și de a se întoarce în țară.

Istoricul procedural: În temeiul art. 20, alin. 4 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, Consiliul Național de Combatere a Discriminării, a îndeplinit procedura legală de citare a părților.

Petenta și primele două părți reclamate au fost citate cu respectarea măsurilor impuse de starea de alertă, prin comunicarea unor adrese, (filele 7-9 din dosar), în care se preciza posibilitatea părților de a-și exprima acordul în sensul trimiterii punctelor de vedere în scris, iar părților reclamate le-a fost comunicat un exemplar al petiției în vederea posibilității formulării apărărilor.

Punctele de vedere depuse de primele două părți reclamate au fost comunicate petentei în vederea depunerii de concluzii scrise (fila 46 din dosar). Petenta nu a depus la dosar concluzii scrise.

În cauză au fost introduse cea de-a treia și cea de-a patra parte reclamată și părțile au fost citate pentru termenul din 29.09.2022. La termen petenta și cea de-a treia și a patra parte reclamată au fost absente, iar prima și a doua parte reclamată au fost reprezentate prin avocat cu delegație la dosar. Avocatul celor două părți reclamate a precizat că taxa a fost percepută de cea de-a patra parte reclamată, iar prima parte reclamată a suportat jumătate din costuri. Avocatul a mai menționat că ar fi trebuit fi instituită o taxă de solidaritate, dar cea de-a treia parte reclamată nu a perceput-o. Cea de-a patra parte reclamată a fost forțată să perceapă taxe. 10. Cea de-a treia și cea de-a patra parte reclamată au depus puncte de vedere la dosar. Cele două puncte de vedere au fost comunicate petentei prin adresa nr. 7464/19.10.2022 (fila 67 din dosar) în vederea depunerii de concluzii scrise. Petenta nu a depus concluzii scrise la dosar.

Raționament juridic: Potrivit CNCD, taxarea petentei pe bază de handicap, i-a îngrădit dreptul de a beneficia de serviciile oferite de companii în condiții egale cu alte persoane, nerespectându-se prevederile Regulamentului (CE) nr. 1107/2006 al Parlamentului European, privind drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă, pe durata călătoriei pe calea aerului.

CNCD a constatat că S.C. MENZIES AVIATION ROMANIA S.A., a încheiat un contract contrar reglementărilor Uniunii Europene care a generat efecte privind petenta, și, în consecință, părțile

reclamate au calitate procesuală pasivă. Taxarea persoanelor cu dizabilități este prevăzută în contractul încheiat între Air Bucharest Transport Aerian S.R.L. și S.C. MENZIES AVIATION ROMANIA S.A. Cele două părți contractante, prin introducerea unor prevederi contrare reglementărilor Uniunii Europene, ar trebui să fie trase la răspundere pentru situația creată. Încheierea acestui contract constituie un comportament activ care, prin efectele pe care le-a generat, a dezavantajat în mod nejustificat petenta.

CNCD sancționează contravențional Air Bucharest Transport., Sibiu International Airport și S.C. MENZIES AVIATION ROMANIA S.A., cu câte 30.000 ron fiecare în parte, având în vedere următoarele:

- deși petiția se referă la o persoană, în fapt discriminarea vizează un grup de persoane (toate persoanele cu dizabilitate locomotorie),
- persoanele cu dizabilitate sunt extrem de vulnerabile;
- discriminarea a fost realizată de persoane juridice de drept privat, în interes economic, astfel amenda trebuie să contracareze într-o oarecare măsură beneficiile aduse de-a lungul anilor prin această faptă.

Analiza cauzei:

Abordarea strategică a litigiilor: Cauza a fost atacată la Curtea de Apel pentru a obține anularea Hotărârii CNCD. Curtea de Apel, conform informațiilor disponibile, a respins obiectiile invocate de părțile reclamate.

Impact și rezultat: Cazul aduce în discuție o problemă foarte presantă a persoanelor care suferă de dizabilități locomotorii, care sunt foarte des discriminate prin obligația de a plăti taxe suplimentare pentru anumite servicii care ar trebui să fie disponibile gratuit.

Perspectivă intersecțională: cazul nu se intersectează cu alte motive de discriminare.

Lecții învățate: Cazul a evidențiat necesitatea acordării unei protecții speciale persoanelor care suferă de dizabilități și nevoia de îngrijire, în contextul deplasării.

Recomandări: O atenție specială ar trebui acordată atunci când se abordează probleme legate de persoanele cu dizabilități care reprezintă un grup vulnerabil.

Concluzie: Decizia emisă de CNCD reflectă abordarea preocupată privind discriminarea în situații în care se profită de persoanele cu dizabilități locomotorii în contextul călătoriilor.

Referințe pentru cauză

CtEDO, Clift împotriva Regatului Unit al Marii Britanii, nr. 7205/07, §56-61, 2010

Regulamentul (CE) nr. 1107/2006 al Parlamentului European, privind drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă, pe durata călătoriei pe calea aerului

<https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/06/Hotarare-99-2023.pdf>

https://portal.just.ro/2/sitepages/Dosar.aspx?id_dosar=200000000422095&id_inst=2

Acces restricționat la școala militară din motive de natură medicală

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD), Decizia Nr. 716 din 16.12.2021 cauza 1014/2021, X împotriva Școlii de Agenți de Poliție Vasile Lascăr- Câmpina, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției, Serviciul Român de Informații, Serviciul de Informații Externe, Serviciul de Telecomunicații Speciale, Serviciu de Protecție și Pază.

Context: Această cauză, soluționată de CNCD, abordează probleme discriminatorii privind persoanele care suferă de boli cronice. Cauza face referire și la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO).

Prezentare generală a cazului:

Fapte: Petentului i-a fost respins dosarul de recrutare în vederea participării la concursul de admitere la Școala de Agenți de Poliție Vasile Lascăr - Câmpina sesiunea septembrie - octombrie 2021, întrucât acesta a fost diagnosticat cu tiroidă cronică autoimună de specialiștii din cadrul Centrului Medical de diagnostic și tratament ambulatoriu Dr. Nicolae Kretzulescu, fiind declarat inapt, în conformitate cu baremele prevăzute în Anexa 1 la ORDINUL nr. M55-107-2587/C-10357-210-496-831 din 30 aprilie 2014 pentru aprobarea baremelor medicale privind efectuarea examenului medical pentru admiterea în unitățile/instituțiile de învățământ militar, de informații, de ordine publică și de securitate națională, pentru ocuparea funcțiilor de soldat/gradat profesionist, precum și pentru candidații care urmează a fi chemați/rechemați/încadrați în rândul cadrelor militare în activitate/polițiștilor în serviciu.

Petentul a contestat respingerea dosarului ca fiind discriminatorie și a considerat că introducerea diagnosticului de tiroidă cronică autoimună în lista diagnosticelor prevăzute în anexă nu are o justificare.

Școala de Agenți de Poliție a susținut că respingerea persoanelor afectate de tiroidă cronică autoimună din competiția de admitere se bazează pe faptul că toți candidații „trebuie să aibă o stare de sănătate optimă pentru a face față tuturor exigențelor impuse de activitatea solicitantă, care este desfășurată în condiții de risc, zi de zi, în vederea apărării ordinii și siguranței publice”.

Istoricul procedural: În temeiul art. 20, alin. 4 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată (în continuare O.G. nr. 137/2000), Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a îndeplinit procedura legală de citare a părților.

Părțile au fost citate cu respectarea măsurilor impuse de starea de alertă, prin comunicarea unor adrese (filele 12-20 din dosar), în care se preciza posibilitatea părților de a-și exprima acordul în sensul trimiterii punctelor de vedere în scris, totodată părții reclamate i-a fost comunicat un exemplar al petiției în vederea posibilității formulării apărărilor.

Raționament juridic: Pentru ca o faptă să fie calificată discriminatorie trebuie să îndeplinească următoarele condiții: a) existența unui tratament diferențiat a unor situații analoage sau omiterea de a trata în mod diferit situații diferite, necomparabile; b) existența unui criteriu de discriminare conform art. 2 alin (1) din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată; c) tratamentul să aibă drept scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a unui drept recunoscut de lege; d) tratamentul diferențiat să nu fie justificat obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a aceluia scop să nu fie adecvate și necesare.

Prin implementarea unui criteriu de recrutare/angajare, precum tiroidita cronică autoimună, M.A.I. și instituțiile cu atribuții în domeniul apărării și securității naționale, încalcă principiile enunțate anterior, în sensul că nu are o justificare obiectivă și legitimă pentru acest criteriu, întrucât capacitatea de muncă, intelectuală și fizică nu sunt afectate de acest diagnostic, așa cum confirmă de altfel și punctul de vedere al Comisiei de endocrinologie din cadrul Ministerului Sănătății, prin care se precizează : Tiroidita Cronică Autoimună cu funcție tiroidiană normală nu afectează capacitatea de muncă, indiferent de tipul activității.

Cu toate acestea, reclamații invocă doar existența ordinului comun care stabilește baremele medicale în mod general, pentru toate funcțiile/posturile la autoritățile din domeniul de activitate vizat, fără să existe nicio justificare a excluderii pe criteriu de boală cronică necontagioasă.

În continuare Colegiul director reține incidentă în speța de față și cauza CtEDO Moraru v. Romania 8 noiembrie 2022 (condiția de înălțime în procesul de recrutare pentru medicină militară a fost discriminatorie). Curtea a constatat că motivele pentru care reclamanta a fost tratată în mod diferit față de alte femei – care au îndeplinit cerințele de greutate și înălțime – nu au fost „relevante și suficiente”. În special, instanțele naționale au acceptat argumentul MApN care echivalează înălțimea cu puterea, fără a-și susține deciziile printr-o evaluare a legislației sau prin cercetări sau statistici. Chiar dacă înălțimea a fost recent eliminată de pe lista criteriilor de selecție a MApN, iar reclamanta este acum liberă să se înscrie la academia militară, Curtea a acceptat că aceasta a fost totuși dezavantajată în mod injust în 2018.

CNCD reține de asemenea și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO), care prevede că o distincție este discriminatorie în sensul articolului 14 dacă nu are o justificare obiectivă și rezonabilă. Existența unei astfel de justificări trebuie evaluată în raport cu scopul și efectele măsurii în cauză, având în vedere principiile care prevalează în general în societățile democratice. O diferență de tratament în exercitarea unui drept consacrat în Convenție nu trebuie să urmărească doar un scop legitim; Articolul 14 este, de asemenea, încălcat atunci când se stabilește în mod clar că nu există o relație rezonabilă de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit.

Astfel, Colegiul director constată că se întrunesc cumulativ elementele constitutive ale unei fapte de discriminare prevăzute la art. 2 alin. 1 din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată.

Analiza cauzei:

Abordarea strategică a litigiilor: Conform informațiilor noastre de la CNCD cauza nu a fost contestată în fața unei instanțe.

Impact și rezultat: Cauza aduce în discuție o problemă foarte presantă întâmpinată de persoanele care suferă de boli cronice, care sunt frecvent discriminate din cauza convingerilor adânc înrădăcinate că nu sunt capabili să îndeplinească anumite sarcini.

Perspectivă intersecțională: cazul nu se intersectează cu alte motive de discriminare.

Lecții învățate: Cazul a subliniat necesitatea acordării unei protecții speciale persoanelor care suferă de boli cronice precum boală autoimună a tiroidei, mai ales când vine vorba de accesul la instituțiile de învățământ.

Recomandări: Asigurarea că instituțiile înțeleg pe deplin nuanțele stării individului în cazul bolilor cronice autoimune în contextul accesului la educație necesită o pregătire atentă și înțelegere atât a noțiunii de discriminare, cât și a efectului anumitor afecțiuni medicale.

Concluzie: Decizia emisă de CNCD reflectă abordarea în ceea ce privește discriminarea atunci când este vorba de persoanele care suferă de boli cronice. De asemenea, trebuie subliniată abordarea inovatoare a CNCD față de această problemă presantă și faptul că, în argumentare, a făcut uz de jurisprudența CtEDO.

Referințe pentru cauză

CtEDO, Clift împotriva Regatului Unit al Marii Britanii, nr. 7205/07, §56-61, 2010

CtEDO, Moraru împotriva României, nr. 4480/19, 2022

[AGENDA INSTITUȚIEI 11-15 MAI 2015 \(cncd.ro\)](https://www.cncd.ro)

Admiterea la facultate pentru persoane de etnie romă cu dizabilități neurosenzoriale

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD), Decizia nr. 561, caz 1037/2020, Zane Andrei împotriva Universității din București și Ministerului Educației

Context: Această cauză, soluționată de CNCD, implică stabilirea existenței unui act de discriminare față de o persoană cu dizabilitate în procesul de accesare a unui plan de învățământ. Cauza face referire la jurisprudența Curții Constituționale și a Curții Europene pentru Drepturile Omului (CtEDO). De menționat, de asemenea, că Legea Educației Naționale prevede locuri speciale pentru admiterea la facultate a persoanelor aparținând minorității rome.

Prezentare generală a cazului:

Fapte: Un student cu nevoie speciale a susținut că a fost discriminat întrucât nu au fost puse la dispoziție locuri speciale pentru studenții cu dizabilități de către universitate pe domeniul pe care dorea să-l studieze și pentru că nu a putut fi transferat la aceeași specialitate/clasă ca fratele său.

Petentul, persoană cu certificat de încadrare în grad handicap, cu valabilitate permanentă, diagnosticat cu hipoacuzie neurosenzorială bilaterală, se consideră discriminat, întrucât are un frate geamăn de care până la admiterea la facultate nu fusese despărțit, acesta reprezentând și un ajutor în procesul de învățare pentru a înțelege ce se predă în clasă de către profesori. Astfel, cei doi frați s-au înscris la aceeași facultate, sperând să reușească ambii la aceeași specialitate, prima opțiune fiind informatică, iar cea de-a doua opțiune fiind matematică. Fratele geamăn al petentului a fost admis la Informatică iar petentul, cu o notă puțin mai mică, a fost admis la matematică. Acesta subliniază faptul că se află la prima experiență de a fi lipsit de sprijinul fratelui său în procesul de învățământ, cu atât mai mult cu cât, din cauza epidemiei cu virusul SARS-COV-2, cursurile s-au desfășurat online.

Petentul face trimitere la Hotărârea Colegiului director nr. 202 din 26.02.2020 prin care Colegiul director a solicitat alocarea de locuri speciale pentru elevii cu cerințe speciale, alături de cele alocate elevilor din alte grupuri vulnerabile la admiterea în licee, școli profesionale și universități. Astfel, acesta susține faptul că dacă facultatea reclamată ar fi alocat un număr de locuri elevilor cu cerințe educaționale speciale, ținând cont de media sa (9.42) și de ultimele medii înregistrate pentru locurile speciale alocate (9,15 pentru candidații care proveneau din mediul rural și 8,92 pentru candidații de etnie romă), acesta consideră că ar fi fost admis la aceeași specialitate cu fratele său, informatică.

CNCD a respins plângerea cu privire la cererea privind transferul, dar a constatat că autoritățile publice au obligația să ia măsuri specifice în procedura de admitere la facultate pentru persoanele cu cerințe educaționale speciale/dizabilități. CNCD a recomandat Ministerului Educației să stabilească locuri disponibile pentru studenții cu cerințe educaționale speciale, ca grup dezavantajat social și marginalizat.

Istoric procedural: În temeiul art. 20, alin. 4, din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, prin intermediul adresei nr. 112/11.01.2021, din cauza contextului epidemiologic și a stării de urgență instituită, a solicitat acordul soluționării în lipsă, fără audierea părților, și depunerea unui punct de vedere în temeiul principiului inversării sarcinii probei.

La solicitarea expresă a petentului pentru acordarea unui nou termen de audieri, CNCD a introdus a doua parte reclamată, Ministerul Educației și a citat părțile pentru 06.04.2021, prin adresa 1471/23.02.2021.

Raționament juridic:

Colegiul director a analizat speța din două perspective: prima fiind nealocarea locurilor speciale la admiterea în ciclul universitar de către Ministerul Educației iar, a doua, neaprobarea cererii de transfer a

studentului, de la specialitatea la care a fost admis la cea la care studia fratele său.

Pentru cea de-a doua situație, Universitatea din București, prin Facultatea de Matematică și Informatică are atribuții, în baza principiului autonomiei universitare.

Astfel, Colegiul director reține textul de lege care prevede dispunerea de măsuri afirmative pentru diferite categorii de persoane vulnerabile sau dezavantajate, art. 205, Legea educației naționale nr. 1/2011 actualizată²:

- Instituțiile de învățământ superior de stat acordă cel puțin 10 locuri la buget, în cadrul cifrei de școlarizare aprobate, absolvenților cu diplomă de bacalaureat proveniți din sistemul de protecție socială. În cazul în care locurile nu se ocupă, universitățile le redistribuie către ceilalți candidați.

- Candidații proveniți din medii cu risc socioeconomic ridicat sau marginalizate din punct de vedere social - Romi, absolvenți ai liceelor din mediul rural sau din orașe cu mai puțin de 10.000 de locuitori - pot beneficia de un număr de locuri la buget garantate, în condițiile legii.

Colegiul director constată faptul că, în cuprinsul legii educației naționale actualizată sunt prezente o serie de măsuri pentru candidații proveniți din medii cu risc socio-economic ridicat sau marginalizați din punct de vedere social. Măsurile afirmative sunt adoptate în vederea compensării dezavantajelor de șanse, cu scop reparatoriu pentru diminuarea ecartului creat de diferențele de șanse între aceste persoane și majoritatea, categoriile defavorizate aflându-se pe o poziție inegală în privința accesului la șanse egale.

Astfel, Colegiul director constată că legiuitorul respectă obligația de dispunere de măsuri afirmative prin sintagma prevăzută la art. 205 alin (6): „*Candidații proveniți din medii cu risc socioeconomic ridicat sau marginalizate din punct de vedere social... pot beneficia de un număr de locuri bugetate garantate, în condițiile legii*”.

În acest text de lege, sunt prezentate, cu titlu exemplificativ, două categorii care îndeplinesc condițiile generale de proveniență, a mediului cu risc socio-economic, sau care sunt marginalizați din punct de vedere social. Colegiul director constată că prin oferirea celor două exemple, „*romi, absolvenți ai liceelor din mediul rural sau din orașe cu mai puțin de 10.000 de locuitori*”, nu trebuie excluse și alte categorii de persoane care îndeplinesc condițiile pentru care statul are obligația de a institui măsuri afirmative.

Colegiul director al CNCD solicită imperios ca pentru categoria persoanelor cu cerințe educaționale speciale/dizabilități să se respecte obligația statului de adoptare a măsurilor afirmative, cu scopul de a se respecta principiul egalității de șanse în domeniul educației.

Concluzionând, Colegiul director solicită părții reclamate, Ministerul Educației, să asigure respectarea principiului egalității de șanse în educație, prin includerea persoanelor cu cerințe educaționale speciale/dizabilități, în mod explicit și concret, în categoria persoanelor față de care dispun măsurile afirmative. În acest sens, Colegiul director solicită Ministerului Educației să creeze locuri speciale pentru această categorie de persoane dezavantajată și marginalizată din punct de vedere social, la admiterea în învățământul superior/ universitar.

* a intrat în vigoare o nouă lege a educației [LEGE 199 04/07/2023 - Portal Legislativ \(just.ro\)](https://www.just.ro/legi/lege-199-04-07-2023)

Analiza cauzei:

Abordarea strategică a litigiilor: Cazul nu a fost contestat în fața unei instanțe de judecată conform informațiilor de la CNCD.

Impact și rezultat: În prezent, Legea Educației prevede măsuri speciale care pot fi luate în legătură cu elevii romi și absolvenții de licee din mediul rural sau din orașe cu mai puțin de 10.000 de locuitori. CNCD a considerat că această listă nu trebuie interpretată ca fiind exhaustivă.

Perspectivă intersecțională: cazul se intersectează cu alte motive de discriminare, și anume etnia, ținând cont de faptul că petentul este o persoană de etnie romă.

Lecții învățate: Cazul a subliniat necesitatea acordării unei protecții speciale romilor și nevoilor educaționale ale acestora, împreună cu protecția care ar trebui acordată persoanelor care suferă de dizabilități neurosenzoriale.

Recomandări: Asigurarea și creșterea gradului de conștientizare de către universități, instituții de învățământ superior pentru a înțelege și recunoaște nuanțele stării individului care suferă de dizabilități și nevoile sale speciale care să le permită să obțină rezultate mai bune.

Concluzie: Decizia emisă de CNCD reflectă abordarea sa incluzivă cu privire la discriminarea în educație pe motive de dizabilitate în legătură cu măsurile de acțiune pozitivă.

Referințe pentru cauză

CtEDO, D.H. și alții împotriva Republicii Cehe, nr. 57325/00, 2007

[Pachetul de legi ale educației „România Educată” | Ministerul Educației](#)
[Hotarare-561-2021.pdf \(cncd.ro\)](#)

Lipsa spațiilor de parcare pentru persoanele cu dizabilități

Decizia nr. 364 din 22.06.2022 - Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Moroșanu Daniela împotriva Administrația Domeniului Public Sector 1 București.

Context:

Această speță, soluționată de Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD), implică marginalizarea persoanele cu dizabilități locomotorii și incapacitatea de a asigura în mod efectiv dreptul la loc de parcare dedicat acestei categorii de persoane.

În cauză se face referire la OG nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, care interzice discriminarea pe motive precum dizabilitățile. Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, interzice, de asemenea, discriminarea persoanelor cu handicap și impune statului obligația pozitivă de a întreprinde acțiuni pentru a se asigura că persoanele cu handicap se bucură de drepturile consacrate în favoarea lor.

Prezentare generală a cazului:

Fapte: Petenta, persoană cu handicap, reclamă lipsa unor locuri suficiente de parcare destinate persoanelor cu dizabilități, atât la adresa de domiciliu cât și în zona unde aceasta își are locul de muncă. Petenta este o persoană cu dizabilități din anul 1982 având o amputație a gambei piciorului drept, cu un handicap mediu, în baza certificatului de handicap pe care îl deține. Urmare

a acestei stări de fapt, petenta a obținut o legitimație și un permis de parcare auto pentru locurile destinate persoanelor cu dizabilități, aceasta locuind și lucrând pe raza sectorului 1, în București.

Petenta arată că la locul de muncă, la adresa Șos. Nicolae Titulescu nr. 56, nu exista locuri destinate parcării autovehiculelor pentru persoanele cu handicap, pe toată strada, care are aproximativ 1 km lungime, existând un singur loc de parcare destinat persoanelor cu dizabilități, pe ambele sensuri, în capătul străzii, loc care este ocupat permanent de un autoturism cu permis de parcare pentru persoane cu dizabilități, acesta fiind probabil un loc de parcare rezidențial.

De asemenea, se arată că următoarele două locuri de parcare destinate acestor persoane, se află la aproximativ 300 m, în parcare Primăriei Sectorului 1 din București, accesul fiind blocat de bariere de acces. Următoarele două locuri de parcare pentru persoane cu dizabilități se află la aproximativ 500 m, pe o parte și pe alta a străzii, acestea fiind în permanență ocupate, destinate ca locuri de parcare rezidențiale.

Petenta menționează că pe aceeași arteră mai sunt 4 locuri de parcare rezervate, probabil rezidențiale, în acest loc existând posibilitatea parcării autovehiculului însă sunt deja la 750-1000 metri de parcurs și petenta are un handicap locomotor, deplasându-se greu cu bagaje, protezele provocându-i uneori răni, deplasarea sa fiind dificilă pe distanțe lungi, mai ales în condiții de iarnă.

Se arată că, periodic, Poliția Locală a sectorului 1 întreprinde acțiuni de avertizare și sancționare a celor care parchează autoturismele pe trotuar, petenta fiind o persoană pentru care nu există alternativă de a folosi un loc de parcare deși este o persoană care nu poate parcurge distanțe mari fără urmări pentru sănătatea ei.

În continuarea expunerii, petenta arată că, după un an de la solicitarea făcută la Serviciul parcuri al Primăriei Sector 1, răspunsul primit a fost negativ în sensul că nici la domiciliu nu i se acceptă a avea un loc de parcare.

În concluzie, petenta se consideră marginalizată deoarece, deși aceasta este o persoană activă, care lucrează și produce venituri, fiind plătitor de taxe și impozite, ca orice cetățean, nu i s-au oferit posibilități de parcare pentru persoanele cu dizabilități.

La data solicitării alocării unui loc de parcare dedicat, fiindcă se deplasează mai greu având o amputație de picior, legea care reglementează acest lucru nu condiționează alocarea locului de parcare nici de marcajele străzii, nici de recepția lucrărilor, nici de bugetul primăriei, ci exemplifică modalitatea de acordare a locurilor de parcare pentru persoane aflate în situația ei, ceea ce înseamnă că până la efectuarea recepției, repartiției sau votul, persoanele cu dizabilități din sectorul 1 nu vor putea beneficia de drepturile lor alocate prin lege, situație care durează de câțiva ani.

În ceea ce privește abordarea părții reclamante care susține că petenta nu a fost nedreptățită, discriminată, fiindcă nu s-au alocat locuri de parcare nici celorlalte persoane cu dizabilități, petenta consideră că în ideologia decidenților, aceștia discriminează o întreaga categorie de persoane cu probleme locomotorii sau de alta natură, folosind acest argument principal pentru nerespectarea legii și acordarea drepturilor și facilităților convenite persoanelor cu handicap.

Istoricul procedural:

În temeiul art. 20, alin. 4 din OG nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, CNCD a îndeplinit procedura de citare a părților. Prin adresa nr. 77/09.02.2022 a fost citată petenta iar prin adresa nr. 1010/09.02.2022 a fost citată partea reclamată. Părțile au fost înștiințate de faptul că, având în vedere situația evoluției epidemiologice determinate de răspândirea coronavirusului SARS-Cov2, au posibilitatea de a trimite în scris puncte de vedere/ note scrise/ completări la petiție, precum și orice alte acte sau dovezi/ probe, soluționarea speței urmând a se face în lipsă, cu acordul părților din dosar. Partea reclamată a depus un punct de vedere prin adresa înregistrată cu nr. 1615/03.03.2022 și și-a exprimat acordul privind soluționarea în lipsă a petiției.

Prin adresa nr. 2939/21.04.2022 s-a comunicat petentei punctul de vedere depus de partea reclamată. Prin adresa înregistrată cu nr. 2939/21.04.2022 petenta a depus note scrise.

Raționament juridic: Potrivit CNCD, neasigurarea unui loc de parcare rezervat persoanelor cu dizabilități în apropierea locului de muncă al reclamantului constituie o discriminare, în temeiul articolului 2 alineatul (2) litera (a) din directiva 1 și art. 10(h) din OG nr. 137/2000, are ca efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosirii și exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor și facilităților oferite de părțile reclamate.

Colegiul director al CNCD este de opinie că partea reclamată trebuie să depună diligențele necesare pentru a asigura accesibilizarea zonelor și căilor de acces în oraș din punct de vedere al accesului în spațiile care deserveșc nevoilor petentei, persoană cu dizabilități. În acest sens, partea reclamată trebuie să asigure accesul neîngrădit al persoanei cu handicap la mediul fizic, informațional și comunicațional și nu să îngrădească dreptul de mișcare, de autonomie și de integrare socială. Trebuie ca accesul petentei la locul de muncă, la instituțiile economice de stat sau private ori la instituțiile culturale, de divertisment sau evenimente ori unități care asigură servicii medicale sau alte servicii de sănătate să fie disponibil iar petenta să poată participa la viața comunității din care face parte.

Analiza cauzei:

Abordarea strategică a litigiilor: Cazul nu a fost prezentat în fața unei instanțe de judecată.

Impact și rezultat: Partea reclamată a promis soluționarea problemei prin asigurarea mai multor locuri de parcare destinate persoanelor cu dizabilități, în urma finalizării proiectului de lucrări și amenajare a infrastructurii, aflate în curs de modernizare în zona respectivă.

Perspectivă intersecțională: cazul nu se intersectează cu alte motive de discriminare

Lecții învățate: Cauza a subliniat necesitatea acordării tuturor facilităților disponibile, inclusiv a celor aferente locurilor de parcare, persoanelor cu dizabilități pentru a le asigura o viață normală și o integrare deplină în comunitate.

Recomandări: Această cauză reflectă decalajul încă existent între drepturile consacrate de legislație în beneficiul persoanelor cu dizabilități și aplicarea efectivă a acestora. Este necesar ca ONG-urile și alte părți interesate să dețină un rol și mai important în determinarea autorităților de a se asigura că persoanele cu dizabilități se bucură de toate drepturile lor legale. Soluția oferită de CNCD este un prim pas în creșterea gradului de conștientizare cu privire la limitările cu care se confruntă zilnic persoanele cu dizabilități și se recomandă o implicare mai activă a societății civile, a ONG-urilor și a mass-media în lupta pentru un mediu mai incluziv.

Concluzie: Decizia emisă de CNCD pare adecvată ținând cont de gravitatea faptelor. Cu toate acestea, o amendă ar fi fost mai potrivită decât un avertisment.

Referințe pentru cauză: [AGENDA INSTITUTIEI 11-15 MAI 2015 \(cncd.ro\)](https://www.cncd.ro)

Refuzul de a accepta copii cu autism și alergii la grădiniță, grupa mijlocie

Decizia nr. 711 din 23.11.2022- Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Motea Marius împotriva Colegiului Național de Muzică George Enescu

Context: Această cauză, soluționată de către Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării („CNCD”), implică discriminarea unui copil în contextul accesului la educație, din cauza dizabilității sale. Cauza se încadrează în O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea

tuturor formelor de discriminare, care interzice discriminarea pe motive precum dizabilitățile. Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap totodată interzice discriminarea persoanelor cu handicap, inclusiv în ceea ce privește accesul la educație. Starea de fapt din această speță este de o importanță deosebită, întrucât hotărârea CNCD a abordat o chestiune foarte sensibilă, referitoare la modul în care sunt percepute persoanele cu dizabilități de la o vârstă foarte fragedă, discriminările la care sunt supuse și care creează un impact negativ asupra întregii dezvoltări a copiilor cu handicap.

Prezentare generală a cazului:

Fapte: Petentul reclamă o faptă de discriminare din cauza refuzului primirii copilului cu autism la grupa mijlocie de grădiniță a Colegiului Național de Muzică „George Enescu”. Astfel, petentul solicită constatarea și sancționarea faptei prevăzute de art. 2 din OG nr. 137/2000, atât cu amendă contravențională, cât și cu obligarea părții reclamate să publice, în mass-media, un rezumat al hotărârii adoptate. În fapt, la începutul lunii august, la recomandarea psihiatrului, petentul a depus dosarul de înscriere pentru grupa mijlocie de grădiniță a Colegiului Național de Muzică „George Enescu” pentru fiica dumnealui. La dosar a fost atașat și certificatul de handicap al acesteia, care atestă că fetița are o tulburare din spectrul autist și, totodată, că nu are ultimul segment de la mâna dreaptă.

Ulterior, petentul susține că soția lui a fost sunată și anunțată că dosarul a fost acceptat și, astfel, amândoi au fost adăugați pe grupul de whatsapp intitulat „Grupa Mijlocie” unde au fost invitați la deschiderea noului an școlar, pe data de 13.09.2021. La deschiderea noului an școlar, fetița a fost însoțită de soția petentului iar, la final, doamna educatoare i-a transmis soției că trebuie să ia legătura cu doamna director

întrucât lipsește un document din dosar.

În data de 14.09.2021, petentul susține că soția lui s-a întâlnit cu doamna director care i-a prezentat mai multe motive pentru a retrage copilul de la grădiniță și, din cauza faptului că nu a reușit să o convingă, i-a spus direct că fetița nu este acceptată și ar fi mai bine să o retragă. Soția petentului a apreciat comportamentul doamnei director ca fiind discriminatoriu și i-a solicitat acesteia în scris acest lucru, doamna director solicitând la rândul ei o cerere scrisă la care va răspunde conform discuției purtate. Astfel, petentul a solicitat prin e-mail să i se elibereze o adeverință care să ateste eliminarea copilului pe motivul neacceptării copiilor cu autism. Totodată, petentul susține că, atât el, cât și soția, au fost eliminați de pe grupul de whatsapp la aproximativ o oră după formularea e-mailului.

În data de 20.09.2021, petentul susține că a mai trimis un e-mail cu titlu de amintire, însă nu a primit nici de această dată un răspuns. În drept, petentul își întemeiază sesizarea pe prevederile art. 2 din OG nr. 137/2000. Totodată, prin adresa nr. 1117/14.02.2022, petentul susține că s-a simțit ofensat de răspunsul reclamatei din care rezultă că el și soția dumnealui au tănuit diagnosticul de autism al fetiței. Petentul susține că nu ar fi trimis niciodată copilul la grădiniță fără a informa în prealabil despre nevoile sale și fără recomandarea psihologului de a integra fetița în colectivitate, în detrimentul reducerii orelor de terapie.

În același timp, petentul informează că situația fetiței a fost expusă de la bun început, ba mai mult, de la centrul de terapie urma a contracta și un însoțitor pentru cel puțin o lună, lucru care nu s-a mai întâmplat.

Potentul menționează că soția dumnealui prezentase la secretariat toate actele necesare pentru înscriere, însă doamna secretar a selectat doar documentele pe care le-a considerat necesare, păstrând din dosarul de handicap numai prima pagină pe care se putea observa cu ușurință specificația „handicap grav cu asistent personal”.

Ulterior, petentul și soția au fost contactați telefonic pentru a li se confirma înscrierea, de unde au concluzionat că dosarul mai trebuia completat doar cu o adeverință de intrare în

colectivitate de la medicul de familie, care urma să fie comunicată în prima zi de grădiniță. La întâlnirea cu părinții, petentul susține că soția a discutat cu doamna educatoare despre starea fetei, despre alergii și despre faptul că în ghiozdanul fetei se află mereu picături Zyrtec, care pot să fie administrate în cazul în care apare o reacție alergică, dar și un dispozitiv EpiPen, un autoinjector de adrenalină. În consecință, petentul nu a solicitat ca grădinița să fie dotată cu un anumit medicament și nu a considerat că fetița va fi supusă unui risc mai ales în contextul în care nu ar fi rămas și la masă. În ceea ce privește excluderea de pe grupul de whatsapp, petentul apreciază că răspunsul doamnei director conține afirmații ilogice și neadevăruri. Dumnealui susține că a luat legătura și cu alți părinți eliminați de pe grup și că și în cazul lor copiii au fost retrași de la grădiniță.

Totodată, petentul susține că în urma discuției cu un alt părinte a realizat că grupul de whatsapp nu a fost șters, așa cum a afirmat doamna director. Petentul menționează că soția dumnealui a discutat telefonic cu doamna director, care a avut o atitudine sfidătoare și a susținut că fetița nu este bine-venită la această

grădiniță printre copii normali fără acordul celorlalți părinți, deși în cadrul instituției se află și alți copii cu CES. Referitor la afirmația doamnei director prin care a susținut că a aflat de problema de autism a fetei de la inspectorii CNCD., petentul consideră că este nefundată, întrucât în email-urile trimise către grădiniță s-a stipulat clar sintagma: „tulburare din spectru autism cu însoțitor”.

Istoricul procedural:

Prin rezoluția nr. 32/20.10.2021, a fost dispusă procedura de investigație la sediul Colegiului Național de Muzică „George Enescu”, în vederea clarificării aspectelor sesizate prin petiție. Prin adresa nr. 28774/17.11.2021, a fost comunicat părții reclamate faptul că o echipă a CNCD se va deplasa la sediul Colegiului Național de Muzică „George Enescu”, în data de 25.11.2021, în vederea soluționării sesizării petentului. În vederea soluționării sesizării înregistrate și pentru atingerea obiectivelor controlului, echipa CNCD a formulat raportul nr. 42/2021.

Prin adresa nr. 338/14.01.2021, s-a realizat citarea părților în conformitate cu măsurile dispuse având în vedere contextul evoluției situației epidemiologice determinate de răspândirea coronavirusului SARS-CoV-2, cu solicitarea de a fi transmise completări la petiție, respectiv punctul de vedere în scris (precum și orice alte acte sau dovezi), soluționarea speței urmând a se face în lipsă, odată cu exprimarea acordului părților din dosar, în termenul dat. Prin adresa nr. 928/07.02.2022, petentul a menționat că ar dori ca audierea să se facă online, din cauza stării de urgență, însă prin răspunsul formulat în data de 10.05.2022 acesta își exprimă expres acordul ca soluționarea dosarului să fie făcută în lipsa părților.

Prin adresa nr. 3325/11.05.2022, au fost comunicate reclamatei notele scrise formulate de petent, împreună cu anexele și, totodată, reclamata a fost informată că are posibilitatea de a formula concluzii scrise, în termen de 7 zile de la primirea sesizării.

Raționament juridic: Colegiul director al CNCD decide că se întrunesc elementele constitutive ale unei fapte de discriminare potrivit prevederilor O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, în ceea ce privește îngrădirea dreptului la educație și la demnitate, având la bază handicapul minorei și criteriul de boală, prin prisma alergiilor de care suferă. Având în vedere cele reținute mai sus, aspectele sesizate de petent constituie faptă de discriminare potrivit art. 2, alin. 1 coroborat cu art. 11 alin. 1 și art. 15 din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată.

În consecință, raportat la fapta de discriminare constatată, Colegiul dispune, cu unanimitate de voturi sancționarea părții reclamate cu amendă contravențională în cuantum de 1000 lei, pe care o consideră disuasivă, efectivă și proporțională cu pericolul social al faptei săvârșite, având în vedere prevederile art. 26 din O.G. nr. 137/2000”(1).

Analiza cauzei:

Abordarea strategică a litigiilor: Conform informațiilor disponibile cazul nu a fost prezentat în fața unei instanțe de judecată.

Impact și rezultat: Gravitatea faptelor în cauză și amenda aplicată de CNCD au subliniat sensibilitatea și importanța acestei probleme.

Perspectivă intersecțională: cazul nu se intersectează cu alte motive de discriminare.

Lecții învățate: Cazul a evidențiat necesitatea acordării unei protecții și îngrijiri speciale persoanelor cu dizabilități atunci când vine vorba de accesul acestora la unități de învățământ, precum grădinița.

Recomandări: Acest caz scoate la lumină o realitate amară, privind discriminarea în educație și limitările aduse dreptului copiilor de a se bucura de un mediu incluziv, lipsit de discriminare și, implicit, de părtinire. Este necesar ca ONG-urile și alte părți interesate să joace un rol și mai important în creșterea gradului de conștientizare cu privire la importanța unui mediu incluziv și acceptarea diferențelor dintre indivizi. Mai mult, nu trebuie exclusă organizarea unei acțiuni colective, pentru a înțelege gravitatea unor astfel de acte de discriminare.

Concluzie: Decizia emisă de CNCD pare adecvată ținând cont de gravitatea faptelor. La stabilirea cuantumului amenzi au fost avute în vedere următoarele circumstanțe agravante: dreptul esențial încălcat, cu o importanță deosebită în dezvoltarea minorului, criteriul handicapului care pune atât copilul, cât și părinții într-o situație dezavantajoasă din punct de vedere al cerințelor speciale de care trebuie să beneficieze copilul. Impunerea unei amenzi ar fi fost necesară pentru a descuraja un astfel de comportament și atitudini.

Referințe [Hotarare-711-2022.pdf \(cncd.ro\)](https://www.cncd.ro/hotarare-711-2022.pdf)

Discriminare prin afirmații defăimătoare despre persoanele cu dizabilități

Decizia nr. 73 of 09.02.2022 - Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Partidul Uniunea Salvați România – vs. Traian Pana

Context: Acest caz, analizat de Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD), implică o discriminare prin declarații făcute de către un reprezentant local, care a făcut comentarii denigratoare la adresa persoanelor cu dizabilități. Acest caz este încadrat în Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 pentru prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, care interzice discriminarea pe motive precum handicapul și interzice în mod expres efectuarea de declarații defăimătoare cu privire la persoanele cu dizabilități.

Prezentare generală a cazului:

Fapte: Petentul, în calitate de consilier local, primește „indemnizație de invaliditate”, în timp ce tipul de handicap nu este indicat pe tot parcursul cauzei. Petenta invocă o posibilă faptă de discriminare săvârșită la data de 05.04.2021, în cadrul ședinței ordinare a Consiliului Local Sector 6, de către partea reclamată, prin insultarea unei persoane calificate cu handicap. Reclamatul, având funcția de consilier local, a ținut un discurs discriminatoriu față de petent, exprimându-se în ședința Consiliului Local: „Aș dori să știu și eu, o persoană care ia stimulent de handicap are capacitatea de a evalua performanțele profesionale și individuale ale Secretarului General al Sectorului 6?”.

Istoricul procedural: În temeiul art. 20, alin. 4, din Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, CNCD a citat părțile.

Raționament juridic: CNCD a statuat că astfel de declarații pot implica că o persoană cu handicap nu are capacitatea de a-și îndeplini atribuțiile, ceea ce în mod evident nu corespunde realității. Colegiul director a reținut astfel că elementele constitutive ale actului de discriminare sunt întrunite în conformitate cu prevederile art. 2 alin. 1 și art. 15 din OG 137/2000 și va aplica reclamatului un avertisment scris. De asemenea, a recomandat reclamatului să evite pe viitor comportamente care pot avea ca efect încălcarea demnității sau crearea unei atmosfere intimidante, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare.

Analiza cauzei:

Abordarea strategică a litigiilor: Conform informațiilor disponibile cazul nu a fost prezentat în fața unei instanțe de judecată.

Impact și rezultat: Faptele au fost săvârșite de o persoană care deține o funcție importantă în România (consilier local), ceea ce subliniază gravitatea infracțiunii.

Perspectivă intersecțională: cazul nu se intersectează cu alte motive de discriminare.

Leții învățate: Cazul a evidențiat necesitatea acordării unei protecții speciale persoanelor cu dizabilități atunci când vine vorba de capacitatea acestora de a îndeplini anumite atribuții/funcții.

Recomandări: Acest caz reflectă decalajul existent între drepturile consacrate de legislație în beneficiul persoanelor cu dizabilități și educația cu privire la aceste drepturi, în special a persoanelor cu funcții publice. Este necesar ca ONG-urile și alte părți interesate să joace un rol și mai important în a face ca autoritățile să se asigure că societatea și, în special, funcționarii publici, sunt educați cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități și să promoveze un mediu incluziv. Soluția oferită de CNCD face parte dintr-o serie de decizii în care Consiliul a condamnat deja discursuri instigatoare la ură și ar fi util pe viitor ca deciziile pilot să fie mediatizate pentru a sensibiliza cu privire la acest tip de discriminare, cu efecte atât de nocive.

Concluzie: Decizia emisă de CNCD pare destul de blândă ținând cont de fapta săvârșită, iar sancțiunile sugerate în opiniile separate ar fi constituit o abordare mai bună.

Referințe [AGENDA INSTITUȚIEI 11-15 MAI 2015 \(cncd.ro\)](https://www.cncd.ro)

Stimulente financiare pentru persoanele cu handicap; principiul egalității în fața legii

Decizia nr. 117 din of 15.03.2023 - Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Ursu Paul Dan împotriva Direcției Generale de Asistență Socială a Municipiului București, Primăria Municipiului București

Prezentare generală a cazului:

Fapte: Petentul este persoană cu dizabilitate, deținând certificat de încadrare în grad handicap grav pentru boala Parkinson cu debut juvenil (YOPD). Acesta reclamă că prevederile anexei 1 a Hotărârii Consiliului General al Municipiului București nr. 330/2017 care prevede

condițiile de acordare a stimulentei pentru integrare socială a persoanelor adulte cu handicap de către Direcția Generală de Asistență Socială a Municipiului București sunt discriminatorii. Cu privire la tratamentul diferențiat, se poate nota că doar persoanele care au un certificat de handicap emis de Municipiul București pot beneficia de stimulentele acordate de C.G.M.B. (Consiliul General al Municipiului București). Astfel, petentul este o persoană cu dizabilități, deținând un certificat de încadrare în handicap grav, emis de Comisia de Evaluare a Persoanelor Adulte cu Handicap a Consiliului Județean Dâmbovița, la data de 26.02.2020.

Acesta precizează că, la data 19.12.2021, a formulat o solicitare Direcției Generale de Asistență Socială a Municipiului București în vederea acordării stimulentei financiare pentru integrarea socială a persoanelor adulte cu handicap, aceasta fiindu-i respinsă întrucât prevederile H.C.G.M.B. nr. 330/30.08.2017, completate de H.C.G.M.B 297/2018, privind stabilirea unor condiții de acordare a stimulentei financiare, indică faptul că beneficiarii stimulentei financiare sunt adulții cu handicap care au domiciliul stabil/reședința pe raza

municipiului București, cu cel puțin 6 luni înainte de depunerea cererii.

Prin notele scrise depuse la dosar reclamatul precizează că Direcția Generală de Asistență Socială a Municipiului București pune în aplicare Hotărârea Consiliului General al Municipiului București, acordând suplimentar stimulente financiare persoanelor cu nevoi speciale - cetățeni ai Municipiului București - care au fost evaluate și au obținut certificate de încadrare într-un grad de handicap de la una din comisiile Municipiului București. Având în vedere că petentul deține un certificat de încadrare grad handicap emis de Consiliul Județean Dâmbovița, este evident că nu îndeplinește condițiile de eligibilitate prevăzute în Metodologia anexată la H.C.G.M.B. nr. 330/2017.

Istoricul procedural: În temeiul art. 20, alin. 4, din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, prin intermediul adreselor nr. 1569/22.03.2022 și 2101/22.03.2021, a citat părțile în data 22.03.2022.

Raționament juridic: Colegiul director al CNCD constată că, prin modul de acordare a stimulentei, se creează o diferențiere între persoanele cu handicap, pe baza domiciliului pe care aceștia l-au deținut la momentul emiterii certificatului de încadrare în grad de handicap. Astfel, CNCD constată că există un tratament diferențiat și discriminatoriu în temeiul articolului 2 alineatul (2) din Directivă, (1) și art. 10 lit. a) și h) din O.G. 137/2000. Sancționează reclamații cu avertisment, potrivit art. 2 (1) coroborat cu art. 10 (a) și (h) și art. 26 (1) și recomandă reclamantului să ia toate măsurile necesare pentru eliminarea oricărei condiții discriminatorii.

Analiza cauzei:

- **Abordarea strategică a litigiilor:** Conform informațiilor disponibile cazul nu a fost prezentat în fața unei instanțe de judecată.
- **Impact și rezultat:** Colegiul director constată că, prin modul de acordare a stimulentei, se creează o diferențiere între persoanele cu handicap, pe baza domiciliului pe care aceștia l-au deținut la momentul emiterii certificatului de încadrare în grad de handicap.
- **Perspectivă intersecțională:** cazul nu se intersectează cu alte motive de discriminare.
- **Lecții învățate:** Cazul a evidențiat necesitatea de a acorda o protecție specială persoanelor cu dizabilități atunci când vine vorba de stimulente financiare

Referințe [AGENDA INSTITUTIEI 11-15 MAI 2015 \(cncd.ro\)](https://www.cncd.ro)

Cazul azilelor – Reprezentare ONG

Informații furnizate de MGB – avocat, Baroul București – interviu direct realizat în 2024.

Context: Centrul de Resurse Juridice organizează constant vizite de monitorizare în centre rezidențiale publice sau private, spitale de psihiatrie, unități medicale, locuințe protejate. După fiecare vizită, monitorii CRJ care au fost prezenți la locațiile specificate redactează un raport de monitorizare, trimis ulterior către autorități și publicat în rubrica de mai jos.

La data de 4 iulie 2023, procurorii din cadrul Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (D.I.I.C.O.T.) – Structura Centrală, împreună cu ofițeri din cadrul Direcției de Investigații Criminale, au pus în executare 31 de mandate de percheziție în București și în județele Ilfov, Ialomița, Argeș, Călărași, Constanța și Olt. Această operațiune a făcut parte dintr-o anchetă privind infracțiunile de constituire a unui grup infracțional organizat, trafic de persoane, fals în declarații, fals intelectual, fals material în documente oficiale și delapidare. Ancheta a relevat că, începând cu luna noiembrie 2020, în județul Ilfov au fost constituite două grupuri infracționale organizate cu scopul de a exploata persoane cu dizabilități sau aflate în situații vulnerabile. Exploatarea victimelor, care erau în vârstă sau incapabile să se îngrijească de ele însele, a fost efectuată prin aplicarea unui tratament inuman sau degradant, muncă forțată neremunerată, constrângere și acte de violență fizică. Totodată, victimele nu au primit hrană suficientă și adecvată din punct de vedere nutrițional, le-au fost refuzate sau nu le-au fost acordate tratamente medical adecvate, conform diagnosticelor lor, și au fost private de îngrijire și igienă, în special cei care nu puteau să se îngrijească fizic sau psihic. Scopul final a fost ca membrii acestor grupuri infracționale să obțină pe nedrept foloase financiare, prejudiciul estimat fiind de peste 5,2 milioane de lei.

Prezentare generală a cazului: Centrul de Resurse Juridice (CRJ) a solicitat să-i fie recunoscută calitatea juridică în acest caz, pentru a reprezenta persoanele cu dizabilități și persoanele aflate în situații vulnerabile care au fost exploatare.

Fapte: P.Î.C.C.J. – D.I.I.C.O.T. (Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism) a recunoscut calitatea juridică a Centrului de Resurse Juridice (CRJ) în dosarul privind traficul de persoane cu handicap și persoane vârstnice din centre rezidențiale din județul Ilfov (cazul nr. 854/D/P/2023).

Istoricul procedural: În perioada septembrie – octombrie 2022, CRJ a efectuat mai multe vizite de monitorizare inopinate la Centrele de Îngrijire și Asistență pentru Persoane Adulte cu Dizabilități „Sf. Gabriel cel Viteaz”, „Armonia” și „Casa Cora” din Ilfov. Aceste acțiuni au condus la deschiderea unui dosar penal, în urma sesizării din oficiu a organului de urmărire penală pe baza informațiilor făcute publice de CRJ și jurnaliștii de la Centrul de Investigații în Mass-media și Buletinul de București. Mai mult, constatările CRJ fac și obiectul unei plângeri formulate la data de 24 februarie 2023, la Parchetul de pe lângă Judecătoria Buftea.

Raționament juridic: P.Î.C.C.J. – D.I.I.C.O.T. (Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism) a admis cererea formulată de CRJ (Centrul de Resurse Juridice) de recunoaștere a calității sale în cauză, precizând că:

Având în vedere „obligațiile asumate de Ministerul Public, Consiliul de Monitorizare și Ministerul Muncii prin protocoalele încheiate cu CRJ – și potrivit dispozițiilor legale – rezultă că CRJ avea abilitarea de a monitoriza respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilități în cadrul

instituțiilor supuse monitorizării, respectiv facilități de tip rezidențial, publice sau private destinate să servească persoanelor cu dizabilități, precum și spitale/secții de psihiatrie”;

„CRJ poate exercita drepturile procesuale ale persoanelor cu dizabilități cazate în cadrul centrelor, printre care și dreptul de a fi încunoștințat, să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală, dreptul de a consulta actele dosarului și de a formula cereri și a depune memorii”;

„Premisa unei atare abilitări este prezumția că, în situațiile în care controlul scoate la iveală încălcări ale drepturilor și intereselor persoanelor cu dizabilități, mijloacele de ocrotire de drept comun (de reprezentare, de asistare, de exercitare sau încuviințare a exercitării drepturilor) nu sunt suficiente; totodată, că în atare situații pot exista chiar interese contrare între persoanele controlate și implicate ulterior în proceduri judiciare, pe de o parte, și rezidenții persoane cu dizabilități din instituțiile controlate, pe de cealaltă parte” (extras din Ordonanța procurorului din 25 august 2023).

Prin admiterea cererii formulate de CRJ, procurorul din cadrul P.Î.C.C.J. – D.I.I.C.O.T. consideră că dispozițiile Legii nr. 8 din 2016 (art. 4 lit. i), se aplică deplină în dosarul victimelor cu dizabilități din centrele din Ilfov.

Analiza cauzei:

Abordarea strategică a litigiilor: Implicația strategică a acestui caz este de a da eficacitate prevederilor legale ale Legii nr. 8/2016, articolul 4, lit. i.

Dna. MGB declară că „*Prin recunoaștere mă refer la posibilitatea ca ONG-ul să participe în cauze penale pentru a reprezenta drepturile persoanelor cu dizabilități. Contextul este unul special, în care în cauzele penale există părți diferite, fie că sunt părți civile, acuzați, persoane care sunt responsabile și așa mai departe. ONG-ul nu este niciunul dintre acestea, nu este parte vătămată, nu este parte civilă, acționează distinct, pentru a proteja drepturile persoanelor cu handicap.*

A doua motivație este aceea că, deși persoanele cu handicap au dreptul la un avocat desemnat de instanță, nu reușesc întotdeauna să înțeleagă situația, nu sunt specializate în apărarea, reprezentarea, comunicarea cu, înțelegerea persoanelor aflate în cauză.

De obicei nu au pregătire specializată. Fără o astfel de pregătire, poți face mai mult rău decât bine. Nu poți trata aceste persoane ca pe cele normale, pentru că riscă să nu înțeleagă ce le explici. Uneori vine polițistul sau procurorul la ei și chiar nu înțeleg, se sperie, e ceva nou pentru ei, unii nici măcar nu înțeleg ce este scris, au nevoie de imagini. Aceasta este motivația noastră, pentru că nu există avocați specializați în România. Iar dacă persoanele sunt instituționalizate, fără familie, cu nevoi speciale, sunt în mâinile statului și nimeni nu le protejează. ONG-ul poate face asta pentru ei.”

Impact și rezultat: Deși acest caz nu are un impact sistemic deosebit, el evidențiază succesul cazurilor anterioare de litigii strategice și modul în care eficiența dispozițiilor legale existente poate fi îmbunătățită prin insistarea asupra aplicării lor în cazurile relevante.

Dna MGB afirmă că impactul nu vine „*din acest caz în mod special, dar această linie de cauze reflectă litigiul strategic care a avut loc, cauza Valentin Câmpeanu de la CtEDO și altele. Cauzele CtEDO au stat la baza pe care a fost schimbată întreaga legislație românească în ceea ce privește incapacitatea civilă. Această legislație a fost modificată după ce a fost declarată neconstituțională*”.

Perspectivă intersecțională: Nu există nicio perspectivă intersecțională în acest caz particular. Dna GB afirmă că ea „*nu le-a abordat în mod direct, deoarece țineau de rolul procurorului în stabilirea faptelor care trebuiau urmărite penal*”.

Lecții învățate: este esențial ca profesioniștii din domeniul juridic și ONG-urile să cunoască prevederile existente și să insiste asupra aplicării acestora. Doamna MGB a insistat asupra importanței conștientizării și a cunoștințelor specifice (know-how) în astfel de cazuri dificile: „*În*

mod tradițional nu au recunoscut drepturile ONG-ului. Acum avem două cazuri, unul la București și unul la Târgu-Mureș. Acum se pare că poziția ONG-ului este recunoscută – aceasta este o provocare cheie, cu argumente în favoarea intervenției ONG-ului.

A doua provocare cheie este contribuția la buna comunicare între aceste părți și profesioniștii din domeniul juridic – polițiști, procurori, judecători. Nici ei nu sunt specializați. Mulți susțin că părțile nu au capacitate, că nu pot înțelege ce li se întâmplă.”

Recomandări: O recomandare este ca profesioniștii din domeniul juridic implicați în cazuri strategice privind persoanele cu dizabilități să examineze cazurile anterioare și să insiste asupra prevederilor în vigoare.

Doamna MGB consideră că este important ca ONG-urile „să formuleze cereri în continuare și să fie la curent cu prevederile legale”.

Concluzie: Statut juridic recunoscut: P.Î.C.C.J. – D.I.I.C.O.T. a recunoscut oficial Centrul de Resurse Juridice (CRJ) ca având calitate legală în dosarul privind traficul de persoane cu dizabilități și persoane în vârstă din județul Ilfov.

CRJ a fost autorizat să monitorizeze drepturile persoanelor cu dizabilități în unitățile rezidențiale, atât publice, cât și private, precum și în spitalele de psihiatrie. Această autoritate se bazează pe prevederi legale și protocoale semnate cu Parchetul, Consiliul de Monitorizare și Ministerul Muncii.

CRJ are dreptul să își exercite drepturile procedurale în sprijinul persoanelor cu dizabilități din aceste centre, inclusiv participarea la anchete penale și capacitatea de a revizui dosarele și de a depune cereri.

Procurorul a recunoscut că în cazurile în care monitorizarea relevă încălcări, protecțiile legale tradiționale ar putea fi insuficiente. De asemenea, pot exista conflicte de interese între instituții și rezidenții cu dizabilități, întărind importanța implicării CRJ.

Prin admiterea cererii CRJ, procurorul a pus în aplicare prevederile Legii nr. 8 din 2016, în cazul victimelor cu dizabilități din centrele Ilfov, asigurându-se că rolul de monitorizare și reprezentare al CRJ este menținut din punct de vedere legal.

Referințe <https://www.crj.ro/dosarul-azilelor-din-ilfov-d-i-i-c-o-t-recunoaste-calitatea-procesuala-a-crj-in-apararea-drepturilor-si-intereselor-persoanelor-cu-dizabilitati-si-varstnice/>

Caz de tutelă asupra persoanelor cu schizofrenie

Informație furnizată de AIM – avocat, Baroul București – interviu direct din 2024.

Context: Persoană plasată sub tutelă legală în 2006. După 16 ani, un ONG a efectuat o vizită de monitorizare și a oferit persoanei șansa de a contesta tutela.

Fapte: Petentul a fost plasat sub tutelă legală în 2006, după ce a fost diagnosticat cu schizofrenie. 16 ani mai târziu, după ce un ONG pentru drepturile omului a efectuat o vizită de

monitorizare în unitatea rezidențială în care era instituționalizat, i s-a oferit șansa de a contesta în instanță tutela. După o evaluare efectuată de Institutul Național de Medicină Legală, Tribunalul a decis încetarea tutelei. Nu a fost emisă nicio altă măsură de protecție.

Istoricul procedural: Instanța de judecată din Bolintin Vale.

Raționament juridic: Textul complet al hotărârii nu este disponibil. Instanța a luat în considerare faptul că petentul putea să se îngrijească de propriile sale interese în conformitate cu legile în vigoare. Tutela a încetat după 16 ani, fără a fi luată altă măsură de protecție.

Analiza cauzei:

Abordarea strategică a litigiilor: AIM, avocatul implicat în acest dosar a remarcat că la acea dată „*există un vid legislativ în România cauzat de neconstituționalitatea declarată a instituției emitente a interdicției (Curtea Constituțională Decizia nr. 601/2020)*”

Impact și rezultat: Avocatul implicat a subliniat că „a fost necesar să se identifice mecanisme prin care persoanele afectate să-și poată revendica drepturile în instanță, pentru ca aceste cazuri să nu fie blocate la infinit”.

Perspectivă intersecțională: În afară de faptul că persoana implicată era instituționalizată, acest caz nu a avut altă perspectivă intersecțională. Cu toate acestea, avocatul implicat a subliniat că instituționalizarea în sine a reprezentat o provocare, având în vedere că ONG-ul a efectuat o vizită de monitorizare pentru a avea acces la petent.

Lecții învățate: Avocatul implicat a subliniat că un aspect relevant ține de caracterul dificil al litigiului, în condițiile în care judecătorii implicați „*nu trebuie să contribuie la discriminarea acestor persoane în sala de judecată și ar trebui să asigure respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei.*”

Recomandări: O recomandare ce reiese din acest caz este de a adapta întotdeauna abordarea avocaților la situația în cauză, mai ales având în vedere „*lipsa de pregătire a magistraților în acest domeniu și lipsa de înțelegere a fenomenului.*”

Concluzie: Prezentul caz oferă o perspectivă asupra faptului că litigiile strategice pot fi începute chiar și în cazurile în care drepturile persoanei cu handicap au fost afectate pentru o perioadă lungă de timp. În cadrul regimului juridic anterior din România, tutela nu era special adaptată fiecărui individ. Cu toate acestea, într-un peisaj juridic în schimbare, litigiile strategice de succes pot oferi o schimbare importantă pentru persoana în cauză, aducând în același timp schimbări în privința cadrului juridic.

Referințe https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2021/01/Decizie_601_2020.pdf

Caz de tutelă asupra persoanelor cu schizofrenie – posibilitatea reprezentării legale

Informație furnizată de AIM – avocat, Baroul București – interviu direct din 2024.

Context: Persoană plasată sub tutelă legală în anul 2004. În anul 2019, persoana a decis să conteste în instanță tutela legală, dar nu și-a putut angaja un avocat. În 2022, cu ajutorul unui ONG pentru drepturile omului, angajează un avocat care să-i reprezinte interesele.

Prezentare generală a cazului:

Fapte: Petenta a fost plasată sub tutelă legală în 2004, după ce a fost diagnosticată cu schizofrenie. În 2019 a decis să conteste în instanță tutela. În 2022, cu ajutorul unui ONG pentru drepturile omului, angajează un avocat care să o reprezinte în instanță. La prima audiere la care a participat avocatul ei, procurorul a susținut că contractul de asistență juridică încheiat între ea și avocatul său este nul, întrucât era plasată sub tutelă și nu putea încheia niciun contract singură, fără a fi reprezentată de tutore.

Istoricul procedural: Judecătoria Sector 5 – Petenta a decis suspendarea procedurii după câteva luni.

Raționament juridic: Textul integral al hotărârii nu este disponibil. Avocatul a susținut că chiar și o persoană aflată sub tutelă legală are dreptul să angajeze un avocat întrucât acesta este un drept fundamental al omului, garantat de art. 6 din CEDO, cu atât mai mult când există un conflict de interese între persoana aflată sub tutelă legală și tutore. Curtea a confirmat acest argument și a decis în favoarea petentei.

Analiza cauzei:

Abordarea strategică a litigiilor: AIM, avocatul implicat în acest caz a notat că la acel moment „*exista un vid legislativ în România cauzat de neconstituționalitatea declarată a instituției emitente a interdicției (Curtea Constituțională Decizia nr. 601/2020)*”

Impact și rezultat: AIM a subliniat că prezenta cauză „*a contribuit la lupta împotriva discriminării persoanelor cu dizabilități intelectuale și/sau psihosociale în sala de judecată*”. Prezenta cauză a subliniat, de asemenea, importanța jurisprudenței CEDO în ceea ce privește dreptul la un proces echitabil – în special în ceea ce privește reprezentarea juridică. Utilizarea unei astfel de jurisprudențe în cauzele naționale întărește garanțiile pe care Convenția Europeană a Drepturilor Omului le oferă tuturor persoanelor.

Perspectivă intersecțională: Acest caz evidențiază o dificultate structurală pe care o pot întâmpina persoanele cu dizabilități – dat fiind că și angajarea unui avocat poate fi dificilă fără intervenția unui ONG, mai ales dacă persoana în cauză este instituționalizată. În acest caz particular, deși persoana deja a decis să-și conteste tutela legală, aceasta a putut avea loc abia după intervenția ONG-ului. Mediarea între persoana cu dizabilități și reprezentantul legal poate fi de mare importanță și utilitate.

Lecții învățate: O lecție relevantă este importanța mare pe care instanțele naționale trebuie să o acorde jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în ceea ce privește dreptul la un proces echitabil. Curtea a considerat, de exemplu, că drepturile petenților în temeiul Convenției pot fi încălcate dacă aceștia sunt lipsiți de o oportunitate clară, practică și efectivă de a avea acces la o instanță în legătură cu procedura de constatare a capacității, în special în ceea ce privește cerere de restabilire a capacității sale juridice, așa cum a fost cazul *A.N. v. Lituania*.

Recomandări: Avocatul, AIM, a subliniat că „*am demonstrat că o persoană cu dizabilități intelectuale și/sau psihosociale poate participa activ în instanță, că are drepturi concrete pe care le poate afirma și că își poate alege un avocat care să o reprezinte...*”. O abordare viguroasă a apărării drepturilor persoanelor implicate este esențială.

Concluzie: În primul rând, acest caz evidențiază importanța pe care o pot avea ONG-urile în mediarea contactului dintre persoanele cu dizabilități și reprezentanții lor legali. În al doilea rând, arată importanța jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în scenarii complexe în care reprezentarea juridică nu este la fel de clară ca în cazurile obișnuite. În al treilea rând, evidențiază că procesele pot avea un caracter strategic chiar și atunci când, în cele din urmă, persoana cu

handicap decide să nu continue în soluționarea cauzei. Cu toate acestea, persoana a decis să facă acest lucru cu reprezentare legală, asigurându-se că drepturile sale nu sunt încălcate în continuare.

Referințe

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22display%22:\[%220%22\],%22languageisocode%22:\[%22RUM%22\],%22appno%22:\[%2217280/08%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-178764%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22display%22:[%220%22],%22languageisocode%22:[%22RUM%22],%22appno%22:[%2217280/08%22],%22documentcollectionid%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-178764%22]})

Caz de tutelă asupra persoanelor cu schizofrenie - importanța utilizării testelor științifice atunci când se stabilește dacă persoanele trebuie plasate sub tutelă

Informație furnizată de AIM – avocat, Baroul București – interviu direct din 2024.

Context: Persoană plasată sub tutelă legală în 1996, după ce a fost diagnosticată cu schizofrenie. 26 de ani mai târziu, în 2022, un ONG pentru drepturile omului a efectuat o vizită de monitorizare în unitatea rezidențială în care persoana a fost instituționalizată. Persoana a decis să conteste tutela în instanță.

Prezentare generală a cazului:

Fapte: Petentul a fost plasat sub tutelă legală în 1996, după ce a fost diagnosticat cu schizofrenie. 26 de ani mai târziu, după ce un ONG pentru drepturile omului a efectuat o vizită de monitorizare în unitatea rezidențială în care era instituționalizat, i s-a oferit șansa de a contesta în instanță tutela.

Istoricul procedural: Instanța din Bolintin Vale – decizie pronunțată în 2022, textul integral al hotărârii nu este disponibil.

Raționament juridic: După o evaluare efectuată de Institutul Național de Medicină Legală, Tribunalul a decis încetarea tutelei. Nu a fost emisă nicio altă măsură de protecție, chiar dacă mama petentului a cerut o astfel de măsură.

Analiza cauzei:

Abordarea strategică a litigiilor: Având în vedere statutul juridic la acea vreme, reprezentantul legal, AIM, s-a implicat în dosar cu ajutorul unui ONG pentru drepturile omului: „În 2022, am început o colaborare cu o fundație pentru drepturile omului care derula un program de sprijinire a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale în a-și afirma drepturile în instanță. Așa am ajuns să reprezint persoanele cu dizabilități care solicitau ridicarea interdicțiilor judiciare care le-au fost impuse sau doreau să depună cereri, plângeri și petiții în fața autorităților competente.”

Impact și rezultat: Avocatul implicat în acest dosar, AIM, a considerat importantă consolidarea jurisprudenței, conștientizării în astfel de cazuri: „Nu știu dacă litigiile la care am

participat au dus la schimbări sistemice, dar cred că au contribuit la crearea practicii judiciare în această direcție.”

Într-adevăr, unele schimbări sistemice pot fi aduse doar prin mai multe cazuri similare care se dovedesc a fi de succes, conducând, prin urmare, la o protecție mai ridicată în timp, pe măsură ce crește nivelul de conștientizare.

Mai mult, acest caz arată importanța faptului că evaluările efectuate de organele relevante pot duce la un rezultat pozitiv pentru părțile interesate – întrucât Institutul Național de Medicină Legală a decis încetarea tutelei în întregime, ceea ce este un rezultat important pentru o persoană ale cărei drepturi au fost limitate de peste două decenii.

Perspectivă intersecțională:

Este o provocare reprezentarea persoanelor care au fost diagnosticate cu dizabilități cu mult timp înainte de a aduce cazul în judecată, mai ales atunci când sunt instituționalizate. În acest caz, importanța vizitelor de monitorizare ale ONG-urilor nu poate fi subestimată.

Lecții învățate: Litigiile oferă posibilitatea protejării drepturilor persoanelor cu dizabilități, chiar și în cazurile în care încălcarea este continuă de mult timp. Astfel de cazuri se dovedesc adesea provocatoare, iar sprijinul ONG-urilor pentru drepturile omului se poate dovedi esențial. În plus, avocații trebuie să cunoască care sunt autoritățile competente care pot determina științific dacă tutela este încă necesară.

Recomandări: Avocatul implicat în acest dosar strategic a evidențiat că astfel de cazuri pot depăși interesul celui în cauză, mai ales atunci când se poate obține cooperarea unor entități precum Institutul Național de Medicină Legală. Acolo unde este cazul, litigiile strategice pot conduce la schimbări dincolo de cazul disputat: *„Cred că sunt extrem de importante atunci când este nevoie de a genera o schimbare care depășește sfera unui proces individual.”*

Concluzie: În cazurile care privesc persoane instituționalizate, în special în cazul în care încălcarea este în desfășurare de mult timp, trebuie acordată o mare atenție rolului reprezentantului în asigurarea unei bune cooperări cu autoritățile juridice naționale care ar putea fi în măsură să determine științific că tutela nu mai este necesară. Litigiile strategice pot necesita o astfel de cooperare între persoana în cauză, reprezentantul legal, ONG și orice autorități naționale – pentru a asigura succesul litigiilor în instanță.

Caz de tutelă asupra persoanelor cu schizofrenie - dizabilități fizice și intelectuale

Informație furnizată de AIM – avocat, Baroul București – interviu direct din 2024.

Context: În cadrul unei vizite de monitorizare într-un centru de îngrijire și asistență, un ONG (CRJ) a descoperit un grup de persoane extrem de vulnerabile, cu dizabilități atât fizice, cât și intelectuale, într-un mediu extrem de neadecvat, fără resurse de bază (4 persoane cu handicap grav întinse pe saltele murdare cu fecale, urină și sânge, incapabili să se apere sau să cheme ajutor (incapabile să vorbească și să se miște).

Prezentare generală a cazului:

Fapte: Una dintre rezidente era grav subnutrită, cu răni la șold. S-a ajuns la concluzia că tutorele ei a murit și nu avea pe nimeni altcineva care să aibă grijă de ea. ONG-ul a cerut instanței să emită o măsură preliminară, să numească un reprezentant legal care să acționeze în numele ei până la numirea unui nou tutore.

Istoricul procedural: Tribunalul București, 2024 – recurs după ce prima instanță a respins numirea unui reprezentant legal altul decât instituția de asistență socială.

Raționament juridic: Prima instanță a emis o hotărâre prin care a desemnat ca reprezentant legal instituția de asistență socială (DGASPC), susținând că nu există temei legal care să susțină desemnarea unui alt reprezentant legal. ONG-ul a depus contestație, susținând că există un conflict de interese între persoana în cauză și instituția de asistență socială desemnată ca reprezentant legal. De asemenea, un al doilea argument a fost că, pentru a asigura un proces echitabil, persoana trebuie să fie reprezentată de o altă persoană fizică, nu de o instituție, așa cum a statuat CtEDO în dosarul *CRJ în numele lui Valentin Câmpeanu împotriva României*.

Analiza cauzei:

Abordarea strategică a litigiilor: Acest caz evidențiază importanța pe care o pot avea ONG-urile în creșterea gradului de conștientizare cu privire la cazurile în care încălcarea sistemică a drepturilor persoanelor cu dizabilități este în curs. Pe lângă litigiul care vizează persoana în cauză, este de remarcat faptul că Direcția Română de Combatere a Criminalității Organizate a luat cunoștință de caz în urma vizitei ONG-ului.

AIM, evidențiază satisfacția de a fi implicat cu succes într-un astfel de caz: *„Cred că cel mai mulțumitor aspect a fost că am putut să-mi prezint clienții și să-i sprijin în exercitarea drepturilor lor într-un mod concret și eficient. În cele mai multe cazuri, cel puțin înainte de Legea nr. 140/2022, persoanele cu dizabilități intelectuale și/sau psihosociale nu au avut posibilitatea reală de a participa activ la litigiile care le vizau.”*

Impact și rezultat: Avocatul implicat în acest caz evidențiază cât de diferită poate fi experiența de a soluționa un astfel de caz: *“Experiența mea a fost complet diferită de orice am întâlnit înainte. În aceste cazuri, am înțeles mai bine rolul avocatului în procedurile legale și cât de importantă este participarea lor în astfel de litigii. În ceea ce privește impactul asupra vieții persoanelor cu dizabilități, cred că am contribuit la afirmarea unor drepturi și dobândirea de libertăți, ceea ce, fără îndoială, îmbunătățește viața persoanelor implicate.*

Cazul arată, de asemenea, importanța litigiilor strategice anterioare în protejarea drepturilor persoanelor cu dizabilități. După cum s-a menționat anterior, un argument cheie a venit sub forma jurisprudenței anterioare a CEDO, în care a fost implicat însuși ONG-ul, și anume cazul *Centrului de Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu împotriva României*.

Perspectivă intersecțională: Acest caz evidențiază faptul că modul în care trăiesc persoanele cu dizabilități poate reprezenta un pericol grav pentru drepturile lor. Nu numai că persoanele cu dizabilități au fost ținute în condiții grave, ceea ce le-a afectat demnitatea și le-a pus și mai mult în pericol viața. Acest caz arată cum, în realitate, multe cazuri privind persoanele cu dizabilități reprezintă și o provocare intersecțională, ceea ce face ca litigiile strategice să fie cu atât mai importante.

Lecții învățate: Avocatul, AIM, a evidențiat importanța dispozițiilor legale care prevăd reprezentarea legală ori de câte ori partea nu poate să se apere. Prima instanță de judecată a reținut că persoana ar trebui să fie reprezentată de instituția de asistență socială, DGASPC. AIM afirmă că *„am demonstrat că persoanele cu dizabilități intelectuale și/sau psihosociale pot participa*

activ în instanță, că au drepturi concrete pe care le pot afirma, că pot alege un avocat care să-i reprezinte, dacă situația o impune.”

Recomandări: O recomandare importantă este cunoașterea cazurilor anterioare de litigii strategice care au fost pronunțate înainte. În acest caz, cauza *Centrului de Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu împotriva României* a oferit instanței motive să accepte ca persoana cu handicap să fie reprezentată de un avocat din cadrul Baroului. Cunoașterea cazurilor anterioare este, ca atare, esențială.

Concluzie: Litigiile strategice implică adesea confruntarea raționamentului instanțelor interne. AIM afirmă

„este important ca ca magistrații să nu contribuie la discriminarea acestor persoane în sala de judecată și să asigure respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor.” Ori de câte ori este necesar, avocații trebuie să folosească în mod eficient argumentele și acțiunile legale pentru a asigura un rezultat corespunzător pentru persoana implicată.

Referințe

<https://www.crj.ro/casuta-lu-min-bardesti-mures-comunicat-de-presa/>

Centrul de Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu împotriva României [GC] – jurisprudența CEDO care a fost esențială în acest caz pentru a asigura un rezultat adecvat <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22002-9574%22>}.

CASE LAW SUMMARIES ITALY

Discrimination due to the municipality's failure to adopt a mandatory urbanistic plan providing for the removal of architectural barriers

Mr A.G, lawyer; Italian NGO "Associazione Luca Coscioni per la libertà di ricerca scientifica". An interview was conducted with A.G. on 5 July 2024, from which the testimonials are taken.

Background: Indirect discriminatory conduct of a collective nature against people with disabilities (pursuant to Art. 4, para. 3, and Art. 2, of Italian Law no. 67/2004) due to the failure of the Municipality of Pomezia to adopt an urbanistic plan for the removal of architectural barriers ("Piano di Eliminazione delle Barriere Architettoniche" or "PEBA"), thus violating: (a) the right to accessibility, pursuant to Art. 3 of the Italian Constitution and Art. 9 of the UN Convention on the Rights of People with Disabilities, ratified by Italy by means of Law no. 18/2009, and (b) the obligation for municipalities to adopt the PEBA, as provided for by Art. 32, para. 21, of Italian Financial Law no. 41/1986, and Art. 24, para. 9, of Italian Law no. 104/1992.

Case Overview:

Facts: The NGO "Associazione Luca Coscioni per la libertà di ricerca scientifica" (the "Association") filed the case before the Tribunal of Rome against the Municipality of Pomezia, on two main grounds: (i) failure to adopt an urbanistic plan for the removal of architectural barriers, so-called PEBA, and (ii) failure to remove certain architectural barriers in the territory. Regardless of the Association's attempts to try and urge the Municipality of Pomezia to adopt a PEBA in amicable ways, the Municipality failed to adopt it and the case was brought to court. Pending the judicial proceedings, the Municipality of Pomezia adopted and approved the PEBA on 31 May 2022. However, the Tribunal of Rome acknowledged that the failure to adopt a plan until 31 May 2022 constituted an indirect discrimination pursuant to Art. 2, para. 3, of Italian Law no. 67/2006. It thus condemned the Municipality to remove the existent architectural barriers within a specific term (31 December 2023).

Procedural history: (i) On 4 January 2020, the application was filed before the Tribunal of Rome pursuant to Art. 702-bis of the Italian Civil Procedure Code, with respect to Art. 28, para. 5, of Legislative Decree no. 150/2011; (ii) The case was assigned to the Eighteenth Civil Section of the Tribunal of Rome, who set the first hearing of the parties for 13 May 2020; (iv) Hearing of 29 September 2021: the decision hearing was set for 15 June 2022, later adjourned to 5 January 2023 for the decision; (v) 13 December 2022, issuance of the order by the Tribunal of Rome pursuant to Art. 702-ter of the Italian Civil Code, made public on 5 January 2023.

Legal reasoning: The Association, applicant in the case at hand, complained that the Municipality of Pomezia's failure to adopt the PEBA and to remove existing architectural barriers constituted indirect discriminatory conduct pursuant to Art. 2, para. 3, of Italian Law no. 67/2006, which occurs when an apparently neutral provision, criterion, practice, act, covenant, or behavior puts a person with a disability at a concrete disadvantage compared to others, thereby violating principles of equality, non-discrimination, inclusion, and accessibility at both national and international levels.

The Municipality, as the respondent, denied that a discriminatory conduct had taken place. It affirmed to have adopted the 2020-2022 triennial program of public works, which included

plans to remove many architectural barriers, which was to be implemented within the limits of available financial resources.

The Tribunal of Rome acknowledged that the failure to adopt the PEBA and to remove the existing architectural barriers caused indirect and collective discrimination, by omission. Notwithstanding the Municipality's planned interventions, the concrete removal of architectural barriers in public spaces was not carried out effectively. As remarked by A. G., the Tribunal held for the first time that *“a lack of funds can never be a justification for not carrying out these [...] acts and measures, because what is at stake here is the respect and protection of the fundamental rights of the individual”*.

Case analysis:

Strategic litigation approach: Notwithstanding the existence, since 1987, of a national law providing for the obligation of each municipality to adopt PEBA, *“to date in Italy only slightly less than 10% of municipalities have approved a plan for the elimination of architectural barriers”* says A.G., and, therefore, *“it is precisely for this reason that we have decided to change our strategy and to file a pilot case before the Rome Tribunal. Why do I say pilot case? Because until that moment there was no precedent in Italy. No ruling, no judicial decision had ever established the principle that the non-approval of PEBA constituted discriminatory conduct of a collective nature”*.

Impact and outcome: At the local level, the case prompted the Municipality to adopt the PEBA within a few months from the lawsuit. As highlighted by A.G., this led to concrete actions, including bringing the issue before the Municipal Council, appointing an architect, and securing the financial resources to implement the PEBA. On a broader scale, partly due to media coverage, the strategic case created a *“virtuous circle”* in the Lazio Region. This included the adoption of an electronic register of PEBA and the promotion of funds by the Region for municipalities that adopt PEBA.

Lessons Learned: The main challenge, as highlighted by A.G., was to promote a pilot case without any national or international precedents or guidelines that could support the case. In addition, there were no actors promoting lawsuits against public entities in this field. However, thanks to the tools provided for by Law no. 67/2006, it is possible to obtain pioneering decisions which can inspire and guide future cases. This success may have paved the way to future strategic litigation that addresses the failure of most Italian municipalities to adopt PEBA.

Recommendations: it is fundamental to raise awareness among persons with disabilities and their caregivers about their rights. Based on A.G.'s experience, people concerned often do not realize that certain conducts constitute discrimination against them. Additionally, it is crucial to overcome the existing distrust in Italian authorities by sharing the results achieved, and in identifying those that can be achieved through strategic litigation. In this respect, the media plays a key role.

Conclusion: As highlighted by A.G., *“the case has those characteristics that result in that type of measure [that] [...] also have consequences in other areas, [...] changes that did not concern that individual case, but which then also transferred outside that case”*. In fact, Law no. 67/2006 can be seen as a *“great tool for putting pressure on private individuals and public administrations”* when used strategically.

References: Law no. 104/1992; Law no. 67/2006; Decision no. 18762/2016, Italian Court of Cassation, 23 September 2016; Decision no. 25101/2019, Italian Court of Cassation, 8 October 2019; Decision no. 3691/2020, Italian Court of Cassation, 13 February 2020; Decision no. 20164/2020, Italian Court of Cassation, 24 September 2020.

Discrimination about the right to enjoy a music concert

Mr A.G, lawyer; Italian NGO “Associazione Luca Coscioni per la libertà di ricerca scientifica”. An interview was conducted with A.G. on 5 July 2024, from which the testimonials are taken.

Background: Discrimination against people with disabilities pursuant to Art. 2, para. 3, of Law no. 67/2006; Art. 30, UN Convention on the Rights of People with Disabilities, ratified by Italy by means of Law no. 18/2009).

Case Overview:

Facts: S.R., supported by the Italian NGO “Associazione Luca Coscioni per la libertà di ricerca scientifica” (“the Applicants”), filed a lawsuit before the Tribunal of Verona against three associations, the organizers of a musical concert (“the Respondents”). S.R., who has a motor disability under Law no. 104/1992, sued the involved companies for direct and indirect discrimination in light of the treatment received during a concert at the Arena in Verona on 2 September 2019. S.R. argued that the organizing associations had failed to provide accommodation for individuals with disabilities to enjoy the event. Although her ticket was refunded, the case was brought to court to address the lack of accessibility to events promoted as accessible to all. *“We wanted to unmask the hypocrisy with which very often the companies that organise and manage these recreational events, indeed, organise them”* says A.G., lawyer who litigated the case. *“These events in many cases are advertised as accessible to everyone [...] However, according to the UN Convention, according to supranational principles, accessibility is to be understood in a much broader way [...] it is a concept that also refers to the enjoyment of the event, not just to its accessibility”*.

Procedural history: (i) On 25 October 2019, the case was filed before the Tribunal of Verona pursuant to Art. 702-bis of the Italian Civil Procedure Code and Art. 28, para. 5, Legislative Decree no. 150/2011; (ii) On 30 June 2020, the court admitted testimonial evidence and appointed a technical consultant; (iii) On 27 October 2020, 16 March 2021, and 24 September 2021, witnesses were heard; (iv) In June 2022, the technical consultant filed a report and parties discussed the results; (v) On 24 November 2022, the case was postponed to allow for settlement negotiations to take place; (vi) On 16 February 2023, the negotiations proved unsuccessful and the case was reserved for decision; (vii) On 20 March 2023, a decision was issued, granting the application in full.

Legal reasoning: The Applicants based their claims on Art. 28 of Legislative Decree no. 150/2011. S.R. stated that she informed the event organizer about her disability and wheelchair use before buying the ticket. However, during the event she could not see the stage because people standing in front of her blocked her view throughout the event, and no screens had been put in place for an alternative view. Despite her repeated complaints to security, they only moved her towards the end of the concert.

The Respondents denied any discriminatory conduct had taken place, arguing that the venue provided accessible seating that complied with current regulations, and that they could not control the audience’s behavior nor impede them to stand up.

The court found no direct discrimination since the seats met the requested accessibility and safety requirements. However, it recognized that disabled attendees were disadvantaged by the lack of structural measures to counteract the issue arising from a standing audience. The court determined that merely relying on concert organizers to manage audience behavior was unrealistic. Instead, structural changes were necessary to ensure equal enjoyment of the events. Proposed solutions included installing elevated platforms for disabled attendees, removing some seats, repositioning entry points for facilitated access. The court ordered the involved parties to

implement these structural changes in order to eliminate discrimination and to ensure the full enjoyment of future events for disabled spectators.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The Applicants wanted to expose the double standards inherent in claiming the inclusivity of a public event while not ensuring full accessibility for disabled attendees. Despite the existing legal framework, practical barriers often prevent disabled individuals from fully enjoying these events. By taking this case to court, the Applicants aimed to not only seek relief for themselves, but also to bring about systemic changes. The litigation encountered significant challenges, such as individuals being hesitant to take on large entities like the association that owned the venue, and the complex legal and structural constraints involved in modifying a historic venue such as the Arena in Verona. Nonetheless, the strategic approach set a precedent that emphasized the importance of fully enjoying the event.

Impact and outcome: The court's acknowledgement of indirect discrimination was a crucial milestone, highlighting the fact that simply providing access to a concert does not equal ensuring its full enjoyment. As a result, the Respondents were ordered to make structural changes, like installing elevated platforms, to address the issue. This groundbreaking case received extensive media coverage, prompting other groups to advocate for similar changes. It also led to the establishment of roundtable discussions among non-profit organizations, local governments and public entities to enhance event accessibility. As remarked by A.G., *"Thanks to this precedent, which has been widely echoed in legal journals and a major Italian newspaper, many other associations have networked [...] So change has taken place on a large scale"*.

Lessons Learned: The main challenge, as highlighted by A.G., was to promote a pilot case without any national or international precedents or guidelines. The case had to be built from scratch. This case underscored the importance of persistence and of strategic thinking in litigation. *"The result obtained in this case was completely unexpected because it was so uncertain"*, admits A.G. It was possible to achieve groundbreaking decisions thanks to the effective use of the tools provided for by Law no. 67/2006. One important challenge was the need to convince the Applicants to pursue legal action even if they were personally hesitant and felt overpowered by large organizations. The involvement of the media and public attention played a crucial role in magnifying the effects of the legal triumph, increasing awareness and promoting broader societal change.

Recommendations: it was essential to collaborate with other organizations to share resources and enhance advocacy efforts, and also to engage with the media. Utilizing media coverage to raise awareness and rally public support is a strategy for enacting systemic change.

Conclusion: This case shows how strategic litigation can bring about important social change. It set a precedent establishing that accessibility includes the full enjoyment of events. The case also highlights the importance of persistence, of networking, and of fruitfully engaging with the media to advance the rights of marginalized groups.

References: Decision in the case no. 9391/2019, Tribunal of Verona, 20 March 2023.

Denial of individualized support services for family caregivers violates rights to family life, independent living, and adequate living standards

Mr A.S, lawyer, Bar of Rome; supported by the Italian NGO “Coordinamento Nazionale Famiglie con Disabilità” (“CONFAD”). Ms Valentina Cafaro, lawyer, Bar of Rome, works alongside Mr Andrea Saccucci in strategic litigation on behalf of persons with disabilities. An interview was conducted with V.C. on 29 July 2024, from which the testimonials are taken.

Background: Failure by the Italian government (the “State”) to uphold its obligations under the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (the “Convention”) leading to significant consequences for M.S.B., her daughter, and her partner. This failure is rooted in the broader context of inadequate legal recognition and social support for family caregivers of persons with disabilities, as mandated by Articles 19 (right to live independently and be included in the community), 23 (right to respect for home and family), and 28(2) (right to social protection and enjoyment of that right), all read in conjunction with Article 5 (non-discrimination) of the Convention. In addition, the lack of respect by the State for the provisions mandated by Article 28(2)(c) resulted in financial hardship for M.S.B., who could not count on any protective measures in the labor market.

Case Overview:

Facts: M.S.B. served as the primary caregiver for both her daughter, diagnosed with multiple medical conditions necessitating continuous care, and her partner, who had been in a coma since 2007 due to a brain hemorrhage. Due to the extensive demands of caregiving, M.S.B. was granted permission to telecommute since 2013. However, this right was revoked in January 2017, placing her employment at risk. From a legal point of view, the State provides only a modest allowance for individuals with disabilities, insufficient to cover the direct and indirect costs associated with caregiving. As the President of the Association “CONFAD”, M.S.B. undertook various initiatives to seek legal protection for family caregivers both nationally and at the European level. These efforts included submitting petitions to the Italian and European Parliaments and filing a lawsuit against the National Social Security Institute to secure social security benefits. Despite these actions, the Italian government did not take any substantive measures to address the issue. Consequently, M.S.B. submitted a complaint to the UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities (“CRPD”).

Procedural history: On 28 March 2017, the initial submission was filed. On 26 August 2022, the decision was taken. On 3 October 2022, Decision CRPD/C/27/D/51/2018 was made public.

Legal reasoning: M.S.B., the Applicant, argued that, *inter alia*: (i) family caregivers are vulnerable and subject to “discrimination by association” due to the legal vacuum in the Italian legal system, resulting in severe financial burdens and the near impossibility of balancing paid work with caregiving responsibilities (violating Art. 5 and 16 of the Convention); (ii) the State fails to provide necessary counseling, to ensure awareness and freedom of choice, or to deliver specific, high-quality assistance, including medical care, through a community-based approach (violating Art. 8, 12, and 19 of the Convention); and (iii) the State does not offer adequate financial support, social protection or insurance for family caregivers (violating Art. 23 and 28 of the Convention).

The State, as Resistant, contended that M.S.B. had not exhausted domestic remedies, arguing that she should have appealed the national decisions that rejected her claims. The State also listed the protections available under Italian law for family members assisting persons with disabilities.

The Committee rejected the State's arguments, stating that the violation of M.S.B.'s rights directly stemmed from the State's failure to provide an adequate legal framework for recognizing the status of family caregivers, rendering any judicial remedy ineffective. Regarding M.S.B.'s right to appeal to the CRPD, despite not being a person with a disability herself, the CRPD found that the rights of the persons with disabilities under her care were impaired by the lack of national protection for family caregivers. Finally, the CRPD acknowledged the State's violations and, in addition to recommending individual compensation for M.S.B., urged the State to: (i) ensure that social protection programs tailored to the diverse needs of persons with disabilities were adopted, including amending domestic legislation; (ii) inform persons with disabilities about their rights and how to enforce them; (iii) redirect resources from institutionalization to community-based services, increasing budget support to enable persons with disabilities to live independently. Finally, the CRPD recommended that the State submit a written response to the Committee detailing the actions taken in light of its decision.

Case analysis:

Strategic litigation approach: M.S.B.'s approach was to highlight and raise awareness on the existence of a structural problem in the Italian legal system within the international community, as the national courts already recognized their inability to solve the problem, to be submitted and solved by the national legislative authority (i.e. the Parliament). As remarked by V.C., *"the fact that there is a finding by an international court leading the State to, at the very least, have to question and be accountable for actions taken to overcome such structural defect certainly seems to me to be a step forward from a situation in which litigation has not been undertaken, and the international instance has not turned a spotlight on that dysfunction"*.

Impact and outcome: The CRPD not only imposed measures of an individual nature, but *"it also imposed on the Italian state a whole series of obligations of a general nature that are related precisely to the implementation of regulatory reforms that allow for the recognition of the figure of the family caregiver"*, said V.C., which could constitute *"a propulsive incentive for the legislature to implement initiatives that can lead to an improvement in the situation of these people"*. Also, the State submitted a follow-up document to the CRPD.

Intersectional perspective: The role of family caregiver is predominantly undertaken by women, making the lack of State support a gender issue as well. M.S.B. highlighted this concern, which was addressed by the CRPD in its concluding observations on the State party's initial report. The CRPD expressed concern over the gendered impact of these policies, noting that they force women to remain at home as caregivers for their family members with disabilities, rather than participating in the labor market. This underscores the intersection of gender inequality and inadequate caregiver support, exacerbating women's economic and social marginalization.

Lessons Learned: A key lesson learned was that protecting the rights of persons with disabilities is premised on safeguarding the environment in which they live, including providing adequate medical and financial support for their caregivers. This case demonstrated the importance of broadening the concept of protecting disability rights. This approach proved successful, as evidenced by the CRPD's recognition of this mediated form of protection, allowing M.S.B. to take legal action despite not being a person with a disability herself. However, the primary challenge lied in the fact that issues affecting persons with disabilities are often *"of disinterest for public debate, for political debate, so the greatest difficulty is to see a concretization of the general measures of the objectives that you achieve even from the point of view of litigation"*. The greatest

difficulty is achieving the concrete implementation of broader measures and objectives, even when these are secured through litigation. This underscores the need for continued efforts to ensure that disability rights remain a priority in public discourse and policy-making.

Recommendations: as remarked by V.C., *“it is crucial to learn to look at disability more across the board [...], that is, disability is not just being affected by a disease that obviously results in you being unable to perform some of the essential matters of a human being’s life. The concept of disability over time has transformed, it has become a more transversal concept, and this can be something to take into consideration when thinking about the initiatives that can be taken to immediately protect the rights of those who have a disability of a physical or mental nature as we tend to traditionally understand it”*, such as in this case, protecting the right of family caregivers to receive adequate support from the national institutions.

Conclusion: The key takeaway from this case study, as emphasized by V.C., is the recognition by both national courts and the international community of the structural deficiencies in the Italian legal system with respect to the overall support provided to persons with disabilities and their caregivers, which may *“progressively, even with supervision of follow-up activities by the Italian government, lead to improvements in the lives of people with disabilities, both those who experience physical disability and those who have, and want, to take care of these people”*.

References: Decision CRPD/C/27/D/51/2018, Committee on the Rights of Persons with Disabilities, 27 January 2023, available at https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2f27%2fD%2f51%2f2018&Lang=en

Discrimination due to the equal application of regulation on maximum days of absence from work to people with and without disabilities

A.L, lawyer, Bar of Milan, along with lawyers C.D, A.O,L.C, E.P, O.C, G.P

Background: Under Art. 42(b) of the National Collective Labour Agreement (“CCNL”), exceeding the maximum allowed days of absence leads to the dismissal of a worker. The worker claimed this constituted indirect discrimination.

Case Overview:

Facts: The worker, employed as a street sweeper, filed a case before the Tribunal of Milan after being dismissed for exceeding the leave limit under Art. 42 of the CCNL. The Tribunal found the dismissal discriminatory, linking the worker’s absences to his disability, and ordered his reemployment in a role compatible with his health condition. The employer appealed the decision, but the Court of Appeal confirmed the finding of indirect discrimination. The Court of Cassation upheld this decision on 31 January 2023.

Procedural history: Decision no. 28175/2017 by the Tribunal of Milan; Appeal to the Court of Appeal of Milan (Decision no. 755/2018); Final judgment by the Court of Cassation (Decision no. 9095/2023) on 31 January 2023.

Legal reasoning: The employer argued that the Court of Appeal had misinterpreted Art. 42 of the CCNL by maintaining that it complied with disability rights. He maintained that the worker had been informed of the approaching limit of absences and had been given the opportunity to respond. The worker argued that applying Art. 42 equally to people with and without disabilities

constituted indirect discrimination. His claim was supported by CJEU Decision C-270/16, the European Convention on Human Rights, and the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities. The court ruled in favor of the worker, stating that applying the same absence limits to workers with disabilities failed to accommodate the higher risks of absenteeism linked to disabilities, violating the principle of proportionality.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The case strategically challenged the uniform application of absenteeism policies to both disabled and non-disabled workers. The legal team aimed to set a precedent by invoking EU and international legislation. By highlighting the need for reasonable accommodation, the case sought to ensure that absenteeism policies account for the specific health challenges faced by disabled workers, aiming for broader changes in how labor regulations are interpreted and applied in future cases.

Impact and outcome: The ruling confirmed that equal treatment in the context of absenteeism policies can result in indirect discrimination against workers with disabilities. This case reinforced the need for employers to adjust policies to account for the specific and additional health challenges faced by disabled workers. The decision has potential implications for labor law, encouraging employers and legislators to review policies that do not account for such distinctions, aligning national regulations to European disability rights standards.

Lessons Learned: The legal strategy successfully relied on EU directives and international conventions. A key challenge was to counter the employer's defense, arguing that they had followed procedures properly by notifying the worker about the absence limits. It was necessary to demonstrate that procedural compliance does not rule out the possibility of indirect discrimination. Looking ahead, strategic litigation could expand protections for disabled workers in other areas of labor law, such as promotion opportunities and workplace accommodations.

Recommendations: lawyers should push for policies that address the unique needs of disabled workers, particularly on absenteeism, by ensuring "reasonable accommodations". They should also advocate for revising labor laws to align with European and international disability rights standards, promoting fairer treatment for disabled workers.

Conclusion: This case highlights the importance of adjusting labor policies to account for the specific needs of workers with disabilities, reinforcing the legal protections against indirect discrimination. The ruling not only benefits the individual worker but also sets an important precedent for labor law reforms, promoting a more inclusive workforce.

References: Decision no. 9095/2023, Italian Court of Cassation, 31 January 2023, available at https://www.italianequalitynetwork.it/archivio_sentenze/86.pdf

The inability of a child suffering from non-verbal autism to receive specialised learning support, to which she was entitled by law, for the first two years of primary school violated Art. 14 of the ECHR, in conjunction with Art. 2, Protocol 1

G.A, lawyer and Full Professor of Constitutional Law, University of Milan; M.E.A, lawyer and Full Professor of Constitutional Law, University of Milan; C.N, Associate Professor of Constitutional Law, University of Milan. An interview was conducted with G.A. on 24 July 2024, from which the testimonials are taken.

Background: Law no. 104/1992 provides for the requirements for the recognition of disabilities and for the assistance to which people affected by disabilities are entitled to in the Italian system. In particular, it provides that the right to education for children with disabilities must be guaranteed in the form of inclusive education. A learning-support teacher, present during classes, should ensure the integration between all children and integrate any additional support that might be required by the pupil's situation. Law no. 104/1992 specifies and implements Art. 38 of the Italian Constitution, which provides that persons with disabilities have the right to education and to vocational training.

Case Overview:

Facts: The applicant, born in 2004, was diagnosed with non-verbal autism. On account of her disability, she received specialised learning support for 24 hours a week during nursery school, in accordance with section 13 of Law no. 104/1992. This specialist support aimed to support and enhance her learning processes, autonomy, and communication skills. At the end of the first year of primary school, when she no longer received this specialist support, the school decided she should repeat the preparatory year. The parents therefore requested she received the support she was entitled to. After months of silence, they reiterated their request with the municipal authorities. Having again received no response, they paid for private specialist assistance.

Procedural history: On 15 May 2012, the applicant's parents applied to the Administrative Court of the Region of Campania, based on the fact that their daughter had not been able to receive the specialist assistance to which she was entitled. They asked the court to order the authorities to pay compensation for the damage suffered by their daughter. The Administrative Court dismissed their application on the basis that the municipality had taken all necessary steps to ensure their daughter's right to health, dealing with a cut in available resources allocated by the State which impacted their ability to pay for specialized assistance.

G.L.'s parents then appealed to the State Council, which was again dismissed. The Council held that their claim for damages was vague and it had not demonstrated the causal link between the damage suffered and the lack of resources allocated. In addition, the fact that the available resources had been cut by the State was considered a reason excluding the municipality's liability.

The applicant thus filed an application to the ECHR.

Legal reasoning: The European Court of Human Rights held that the purview of Art. 14 not only encompassed the prohibition of discrimination on grounds of disability, but also established a positive obligation for member States to provide "reasonable accommodation" capable of correcting *de facto* inequalities. The Court interpreted this clause by referring to the requirements set out by the Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Against this background, the Court was of the view that "reasonable accommodation" corresponded to "necessary and appropriate modification and adjustments" in order to ensure "the enjoyment or exercise on an equal basis with others of all human rights and fundamental freedoms".

In the case at hand, authorities had not sought “to determine the applicant’s real needs or possible solutions to enable her to attend primary school under conditions as similar as possible to those enjoyed by other children, without imposing a disproportionate or undue burden on the authorities”. Moreover, this had happened in the context of primary schooling, when the foundations of education are laid. It also established that lack of available resources could not be considered a factor excluding the municipality’s liability for compensation, in that the Government had failed to demonstrate that the authorities had acted with due diligence in establishing the balance between competing interests.

Case analysis:

Strategic litigation approach: As remarked by G.A., one challenge presented by this case was to litigate a situation regarding social rights before a court traditionally mandated to deal with liberties. The focus had to be placed on the applicant’s right to education and to equality.

Impact and outcome: The case received a lot of attention by doctrine, among academics, lawyers, judges, school principals. It was a case of 2015, which was decided in 2020. In the meantime, the Italian Constitutional Court had already ruled on a case regarding the right to education. This case before the ECHR helped consolidate this emerging jurisprudence.

Lessons Learned: G.A. admitted that combating discrimination against people with disabilities can be “hard” and “frustrating at times”. Among the practical hindrances encountered, he cited the costs of affording a lawyer and the difficulties of having the damage correctly recognized and awarded by courts. “*Even if compensation is awarded, it is usually quite low, and it does not reflect the expenses that one must cover. In addition, there are so many ways in which people with disabilities are discriminated against and hindrances they face on a daily basis that it would be impossible to file a lawsuit for each one of these instances*”. To build a case wisely, it is therefore crucial to choose carefully. However, G.A. welcomed the significant change in society’s awareness over the course of decades. The facts of the case happened when there was little to no literature on this subject, so it was difficult to even find the relevant provisions on which the case could be litigated. Things have significantly changed in the meantime.

Recommendations: the role played by strategic litigation in advancing the rights of people with disabilities is decisive. In this regard, it is pivotal that Law no. 67/2007 ensures the right to standing not only to individuals but also to associations, which can further people’s rights also on their behalf. The creation of a certain culture is fundamental in the field of the rights of people with disabilities. One recommendation would be to pay attention to recognizing discrimination appropriately.

Conclusion: This precedent was a unique decision in this field. There are no other decisions which are so favourable to the applicant. It contributed to consolidating a solid jurisprudence recognizing the right to education for people with disabilities.

References: Case of *G.L. v. Italy*, Application no. 59751/2015, European Court of Human Rights, 10 September 2020, available at <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22tabview%22:%5B%22document%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-204685%22%5D%7D>

A European Arrest Warrant (EAW) should not be granted when the arrest would significantly impair the right to health and life of the accused

N.C, Lawyer, Bar of Trento; N.A, Lawyer, Bar of Milan.

Background: Pursuant to Art. 18 of Law no. 69/2005, implementing European Council's Framework Decision 2002/584/GAI, the execution of a EAW is to be mandatorily denied in a number of identified cases, which did not include health risks for the accused.

Case Overview:

Facts: On 9 September 2019, E.D.L., Croatian citizen residing in Italy, received a European arrest warrant from the Municipal Court of Zadar (Croatia). E.D.L. filed medical documents demonstrating his health problems due to psychiatric impairments before the Court of Appeal in Milan, the competent authority to decide on and execute the EAW. After examination, the court-appointed psychiatrist identified a risk of suicide in case of imprisonment. E.D.L. was found not to be fit for imprisonment.

Procedural history: The Milan Court of Appeal found that the execution of the EAW would severely undermine E.D.L.'s medical condition by interrupting his medical treatment. Given that, pursuant to Law no. 69/2005, health reasons of this kind did not provide for a ground for refusing the execution of the EAW, the Court of Appeal referred the case to the Italian Constitutional Court, which in turn referred the case to the Court of Justice of the European Union. In particular, Articles 3, 4 and 4a of Framework Decision 2002/584 did not include a serious threat to health of the accused among the grounds for mandatory or optional non-execution of a EAW. However, it was not clear whether postponing E.D.L.'s surrender to the Croatian authorities pursuant to Article 23(4) of Framework Decision 2002/584 would provide for an adequate remedy, especially in light of the fact that E.D.L.'s medical condition was not temporary in nature.

Legal reasoning: The Court concluded that, when the surrender would expose the concerned person to a significant risk of deterioration of their state of health, or even life, their surrender must be postponed and all information regarding the conditions of detention need to be asked. If, in light of the obtained information, it appears that a risk to health cannot be avoided, the competent authority must refuse to execute the EAW.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The Court of Justice recognised that a severe medical condition can have a direct impact on the execution of a EAW, setting a new standard in the context of rights of defence binding on all member States.

Impact and outcome: Legislative Decree no. 10/2021 amended Law no. 69/2005. In particular, Law no. 119/2019, on whose basis the reform was adopted, signaled the importance of harmonizing national legislation and the Framework Decision, in particular with the provisions enshrined in Art. 4 of Framework Decision.

Lessons Learned: A key and winning idea was that of not accepting the *status quo* of the protected rights, and highlighting the specificities of the concrete case. The lawyers emphasised the risk that surrendering E.D.L. to Croatian authorities would entail with respect to his right to health. The collaboration of the medical personnel was crucial - they were able to convey their observations in a way that could easily be understood and taken into account by the judiciary.

Recommendations: essential to winning the case was to be involved from the very first steps, maintaining a coherent position all along the proceedings, before different judges. Furthermore, a success in the case would have been impossible to reach had it not been for the collaboration of the medical experts.

Conclusion: The case of E.D.L. allowed to put to the test the requirements to give execution of EAWs. The person concerned suffered from a grave chronic illness, potentially irreversible, and the execution of the arrest warrant might have exposed their right to health at significant risk. More specifically, the Court of Justice used the wording “real risk of a significant reduction of their life expectancy or a rapid, significant and irreversible deterioration of their right to health”.

References: Italian Law no. 69/2005; Judgment ECLI:EU:C:2023:295, Court of Justice of the European Union, 18 April 2023, available at <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=16D9F67E735790E66F6A068855451F3C?text=&docid=272581&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=5424902>

The abuse of the role of a legal guardian (“amministratore di sostegno”) may constitute a violation of the European Convention on Human Rights (ECHR)

M.A, lawyer, Bar of Florence. An interview was conducted with M.A. on 24 July 2024, from which the testimonials are taken.

Background: Violation by Italy of Art. 8 ECHR of its duty to foster the participation of disabled or ‘dependent’ older persons in community life, and to prevent their isolation or segregation.

Case Overview:

Facts: An elderly man was placed in a hospice against his will by a court-appointed legal guardian (“amministratore di sostegno” in the Italian system). The legal guardian had been expressly authorised to place C.G. in a care and recovery facility and to give his consent instead of the person concerned (a power clearly substituted for the beneficiary's will). The National Guarantor recommended to the Public Prosecutor's Office to seek the cessation of the man's forced hospitalization and the adoption of a protection regime following his wishes.

Procedural history: On 9 May 2017, G.C. was placed under support administration at the request of his sister. On 18 November 2020, the cousin found out that G.C. had been involuntarily admitted to a care facility. A complaint was filed with the Legione Carabinieri Lombardia office on 9 December 2020, but it was dismissed. After unsuccessful attempts to interview his cousin, G.C. and his cousin appealed to the European Court of Human Rights. The Court upheld the application on 6 July 2023, acknowledging the violation of the right to respect for private and family life.

Legal reasoning: The European Court of Human Rights found that the Italian authorities violated the applicant's right to respect for private life. They interfered with the applicant's private life disproportionately, without adequate procedural safeguards to balance the need to protect his physical and mental integrity with respect for his dignity and right to self-determination. The Court criticized the decision to grant substitute powers to a support administrator, not adequately involve the applicant in proceedings, and keep him isolated against his will. The guardianship was based not on mental illness but on the applicant's deteriorating condition, and the authorities failed to carefully evaluate relevant factors before making such a radical decision. The Court ruled that, although the main applicant was a third-degree cousin, the right to file a claim was extended to the person under guardianship, who could not independently appoint a lawyer. This *"set an important precedent, as the Court recognized that a lawyer without a direct mandate could represent a vulnerable individual who lacked the legal means to act independently"*, says the lawyer.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The national judiciary's inability to adequately address the issues raised led to taking the case to the European Court of Human Rights. Despite facing many rejections and obstacles, it was essential to hold onto determination and the courage to challenge these decisions. *"An excessively strong judiciary is symptomatic of a weak advocacy"*, is the opinion of M.A. A strong belief in the righteousness of the cause allowed overcoming *"the fear of a possible 'lesa maestà' towards the judges"*.

Impact and outcome: The case sparked a significant debate in the Italian legal system regarding the necessity to reform the role and powers assigned to legal guardianship. *"Unfortunately, despite the initial enthusiasm for a substantial reform, the momentum waned. Proposed changes in legislation resulted weak and insufficient to address the critical issues highlighted by the European Court of Human Rights"*. M.A. participated in two justice commission hearings on this matter, but *"our legal system focused more on defending judicial decisions rather than on incorporating the European Court's criticisms. This reflected a significant weakness in our political class, which tends to protect magistrates' actions regardless of external critiques"*. After this case, M.A. noticed a change in many people's approach to the European Court. *"The case was explosive,"* says M.A. It had a strong impact on raising awareness among civil society and legal professionals about the rights of people with disabilities.

Lessons Learned: Initial setbacks and unfavorable rulings should not discourage advocates. Even though the case did not immediately result in the desired legislative reforms, it created opportunities for advocating broader changes. The Court's acknowledgment of a lawyer representing a vulnerable individual without a formal mandate highlights the importance of flexibility in the legal system. *"It was an important precedent recognized by the Court, as it allowed a lawyer [...] without a formal mandate, to represent and support the arguments of a person who had never directly appointed them"*.

Recommendations: *"There is strength in precedent, even in civil law systems. We should increasingly look at supranational courts, raising awareness among judges with regard to European jurisprudence, in order to prompt them to interpret laws and principles in adherence to it"*. In addition, since lawyers need to ensure they have exhausted all possible legal avenues before taking a case to the European Court of Human Rights, this involves a deep understanding of national procedures and a meticulous approach to pursuing all available legal remedies.

Conclusion: *"The hoped-for changes did not materialize, but many parliamentarians have become more aware of this issue"*, says the lawyer. The case demonstrated that by engaging with political and institutional structures and raising public awareness, it is possible to bring about meaningful changes to the system. This affirms the importance of persistent advocacy and strategic

legal action in advocating for the rights of marginalized groups and driving essential legal and policy reforms.

References: Case of *Calvi and C.G. v. Italy*, Application no. 46412/2021, European Court of Human Rights, 6 July 2023, available at <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-225812%22%5D%7D>

Failure to provide specialised assistance at school gives rise to right to compensation. The right of a teenager to receive specialised assistance in light of his handicap at professional high school

B. L., lawyer, Bar of Milan; G.D.L., lawyer, Bar of Milan.

Background: L.M., diagnosed with a "grave" disability under Law no. 104/1992, had his specialized assistance reduced, did not receive a specialised educational plan, was denied a committee evaluation, and, eventually, was expelled from high school.

Case Overview:

Facts: L.M., a second-year student at a professional institute, "CAPAC", with severe disabilities, including ADHD, required educational support. The legal dispute stemmed from CAPAC's discriminatory actions, including delays in creating an Individualized Education Plan, reducing his school hours without consultation, imposing disciplinary sanctions that violated student rights, and failing to respond to his parents' meeting request. L.M. was suspended and harshly expelled, and despite intervention by the NGO "LEDHA" and the Municipality, CAPAC refused to reinstate him.

Procedural history: The applicants requested provisional measures including allowing L.M. to rejoin the school, forming a special working group, and creating an individualized education plan. They also sought to stop the school's discriminatory behavior and ensure that the child received adequate support. Additionally, they requested compensation for damages. On 8 April 2019, CAPAC objected to the court's jurisdiction over certain claims, and the school opposed the provisional applications. During the hearing on 4 July 2019, the applicants withdrew the provisional applications, stating that their interest had lapsed because the school year had ended.

Legal reasoning: The applicants argued that CAPAC failed to convene an ad hoc working group and prepare an individualized education plan for L.M., violating his right to educational support. CAPAC denied the allegations, citing a lack of cooperation from L.M.'s parents. The court ruled that this conduct was discriminatory and ordered the school to pay damages to his family. It emphasized that people with disabilities have a right to education and concluded that CAPAC's omissions significantly hindered L.'s ability to access education on equal terms with his peers.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The strategic approach in this case aimed at establishing systemic change in the way schools support students with disabilities, especially in secondary

education where resources are often lacking. It focused on psychiatric disabilities, rather than physical ones, emphasizing the need for reasonable accommodations and individualized plans. The case also highlighted issues like inadequate teacher training and resources, pushing for policy changes to improve school support for students with complex needs. Additionally, it sought to shift the burden of proof, requiring schools to show they had provided necessary accommodations.

Impact and outcome: The case gained media attention and highlighted the importance of proper accommodation to students with disabilities in secondary schools. It underscored the need for schools to follow established procedures and to provide adequate staff and resources, often overlooked. The case likely prompted schools to invest more in resources and training, improving support for students with disabilities.

Lessons Learned: When handling this case, it was important to carefully analyze complex issues and distinguish between different aspects of the situation. This required focusing on the legal and factual basis, addressing core issues first, and ensuring the student's right to participate in the school environment.

Recommendations: focus on legal principles over subjective or sociological aspects. Show how the legal framework mandates equal access and opportunities. Address whether individuals with disabilities are receiving required support and equal access. This approach keeps litigation focused on legal obligations and advocates for the rights of persons with disabilities.

Conclusion: The case shed light on the need for better accommodations in secondary schools and the challenges of managing psychiatric disabilities. It emphasized the importance of legal arguments focusing on core rights and sparked broader discussions, contributing to efforts to improve support for individuals with disabilities.

References: Decision no. 25011/2014, Italian Court of Cassation, 18 November 2014

The delay in issuing a residence permit on the basis of refugee status, when there is risk of discrimination and persecution against the people concerned, violates the rights of the person and allows them to claim compensation

V.G, lawyer, Bar of Rome; C.L.C, lawyer, Bar of Rome.

Background: Art. 281 *decies* of the Italian Civil Procedure Code provides for an urgent measure that an individual can activate in case of alleged violation of a right of the person, to have a court decide on the matter with urgency and order the conduct to cease. In pursuance to Art. 23 of Legislative Decree no. 251/2007, and Directive 2011/95/UE of the European Parliament and the Council, member States cannot place undue burdens on national procedures to acquire refugee status. Art. 10 of the Italian Constitution protects the right to asylum.

Case Overview:

Facts: The applicant, a Congolese citizen, arrived in Italy with her daughter in 2021 to cure the latter's cerebral paralysis. The child's disability exposed both to the risk of being gravely discriminated against and persecuted in case of return to Congo. On these grounds, on 18 March 2022, she applied for the status of refugee. On 19 September 2022, the territorial commission for the recognition of international protection granted this status to both. On 10 January 2023, the applicant requested the issuance of the residence permit. The public administration first openly

rejected the application, then, after repeated requests and postponements, scheduled an appointment for 24 May 2024 to verify additional requirements.

Procedural history: On 4 March 2024, the applicant applied to the Tribunal of Rome asking for compensation due to the failure of the Municipality to issue the residence permit to her and her daughter. She asked, as a provisional measure, the urgent issuance of such permit. On 29 March 2024, the decision on the provisional measures was taken.

Legal reasoning: The applicant based her request on the fact that she had been recognised as a refugee by decision of the territorial commission. In pursuance to Art. 27 of Legislative Decree no. 251/2007 and to Directive 2011/95/UE, the police could not exercise any margin of appreciation in issuing the permit and could not ask for additional requirements to obtain it. The applicant also underlined that the illegitimate delay in issuing the permit impaired her and her daughter's ability to enjoy their rights fully. Her daughter needed continuous and specialised care and educational support. Without the permit, the applicant faced difficulties in finding accommodation and a job.

The Tribunal found that the delay in issuing the residence permit violated the principles of celerity and of clarity of law, especially in light of the young age and the special needs of her daughter. The court ordered the issuance of the permit within 10 days.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The case at hand identified a lacuna in the enforcement of legislation. It was crucial to bring to the fore the fact that delaying the exercise of a right may *per se* constitute a violation of such right.

Impact and outcome: The successful outcome of the case recognised the intertwine between an administrative act, such as the issuance of a residence permit, and the possibility of fully enjoying the rights of a person.

Intersectional perspective: The applicant's migration background represented a difficulty adding to her daughter's disability. In cases as such, the applicant's migration background and their (lack of) knowledge of the language are aspects that might be overlooked, but can have a significant impact on one's capability to fight for the recognition of their rights.

Lessons Learned: The decision of a court of law upheld the applicant's rights, finding the public administration in violation of its duties to comply with existing legislation.

Recommendations: the involvement of lawyers and social services from the very first steps, acting in support of the applicant and helping her dealing with the public administration, was crucial to identify the relevant violations and the ways in which they could be brought to court.

Conclusion: The court recognised the urgency of having a residence permit issued in order to allow the applicant to fully enjoy her rights as a refugee.

References: Legislative Decree no. 251/2007; Italian Constitution; Directive 2011/95/UE of the European Parliament and of the Council, available at <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0095>

The impossibility to obtain the required Italian language proficiency certificate by a Bulgarian citizen affected by deaf-mutism cannot prevent the recognition of Italian citizenship by marriage

V.G, lawyer, Bar of Rome; G.C, lawyer, Bar of Rome.

Background: Law no. 91/1992, as amended by Decree no. 133/2018, provides for the requirements and procedures to acquire Italian citizenship to foreigners. In particular, Art. 9(1) specifies that, amongst the requirements to acquire citizenship, is the sufficient knowledge of Italian, which must be proofed with a certificate (B1 level).

Case Overview:

Facts: The applicant, a Bulgarian citizen with a certified disability and affected by deaf-mutism, has resided in Italy since 2008 and claimed Italian citizenship by virtue of marriage to an Italian citizen on 13 February 2009. However, his two applications to the Prefecture of Milan, part of the Ministry of the Interior, were deemed inadmissible due to his failure to provide the mandatory Italian language proficiency certificate, required by national law. His disability prevented him from taking the certification tests, which did not provide accommodations for individuals with deaf-mutism.

Procedural history: On 16 December 2020, the applicant filed a lawsuit before the Tribunal of Milan, contesting the Prefecture of Milan's decision to declare his application for Italian citizenship inadmissible. He sought either the recognition of his Italian citizenship or, alternatively, an order compelling the Prefecture to substantively review his application. On 9 August 2024, the court issued an order declaring the applicant an Italian citizen and directing the Ministry of the Interior to complete all necessary administrative procedures for the formal acquisition of his citizenship.

Legal reasoning: The applicant argued that he was unable to provide the required Italian language certificate due to the certification tests being unsuitable for persons with deaf-mutism. The Ministry of the Interior opposed the claim, asserting the validity of the Prefecture of Milan's decision. The court, however, determined that the applicant met the citizenship requirements through marriage and ruled that binding regulations, like the language certification requirement, should be waived when compliance is materially impossible. It further noted that in similar cases, such as applications for long-term residence permits, the Ministry does not enforce this requirement when the applicant is unable to fulfill it for material reasons.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The case set a precedent for inclusive legal interpretation and flexible application of citizenship laws. By paralleling the approach for long-term residence permits, where the Ministry concretely does not require any language certification for disabled persons, it argued for a consistent application of this principle in citizenship cases, promoting broader changes in administrative practices.

Impact and outcome: The court's decision highlighted the need for disability accommodations in legal processes, potentially driving future policies toward greater inclusivity and encouraging legislative reforms.

Intersectional perspective: The case underscored multiple discrimination grounds, including disability, nationality, and economic marginalization. The applicant, a Bulgarian citizen married to an Italian, faced compounded barriers, demonstrating the necessity of an intersectional

approach that considers all discrimination dimensions to uphold the rights of persons with disabilities.

Lessons Learned: The case showed the power of strategic litigation in exposing and rectifying procedural inadequacies which do not account for additional barriers that disabled persons might encounter.

Recommendations: even when national regulations specify certain requirements, it is essential to consider general legal principles to address inconsistencies or violations of fundamental rights, ensuring that the actual circumstances are taken into account.

Conclusion: This case advanced the rights of persons with disabilities by advocating for a flexible interpretation of legal requirements of citizenship laws. It illustrated the role of strategic litigation in challenging exclusionary practices, serving as a model for future efforts to promote human rights and inclusivity.

References: Law no. 91/1992; Circular of the Central Directorate for Immigration and Asylum policies no. 7589, 16 November 2010; Decree of the Ministry of Interior, 4 June 2010.

The discriminatory nature of not removing architectural barriers impeding access to an ATM should immediately be ceased, and gives rise to compensation

R.B. applicant of the case

Background: Art. 3 of Law no. 67/2006 provides for the legal framework for the remedies available to make a discrimination against a person with disability cease and to receive compensation.

Case Overview:

Facts: The applicant, R.B., is a person carrying a “grave” disability under Art. 3 of Law no. 104/1992. At his bank, a new ATM was installed, which was not accessible by him in light of its new structure. R.B. applied to the Tribunal of Florence, asking to find the conduct discriminatory against him and to order compensation.

Procedural history: On 8 May 2012, decision of the Tribunal of Florence. The court found the new ATM to be compatible with the existing legislation. The applicant appealed this decision. On 9 July 2013, the Court of Appeal of Florence rendered its decision, upholding that of the Tribunal. R.B. challenged this decision before the court of third instance, the Court of Cassation. The latter rendered its judgment on 23 February 2016, and the arguments of the decision were made public on 23 September 2016.

Legal reasoning: In the first instance, Mr. R.B. requested the court to order the bank to comply with the legislation on the elimination of architectural barriers, meaning the removal of architectural barriers impeding him from accessing and using the ATM. He also requested to receive compensation and to have the decision published. Both the Tribunal and the Court of Appeal rejected his arguments, on the basis that Decree no. 41/R/2009 was not applicable to the case at hand, having the new ATM been installed before its entry into force, and being it in compliance with pre-existing legislation.

The Court of Cassation, eventually, found the conduct to be discriminatory. The court held that both national and regional laws on architectural barriers were existing, clear and precise. The

adoption of a wide definition of architectural barriers made the obligation of their removal directly enforceable. Any situation of discrimination or additional difficulty for people with disabilities lacked any legal justification.

Case analysis:

Strategic litigation approach: From the beginning of the case, R.B. was aware of his rights and wanted to see them acknowledged before a court of law. He was also aware of the fact that not only his rights were at stake, but also those of many more people sharing his situation. This reinforced his determination of having a successful outcome.

Impact and outcome: The decision received great media attention and it was cited on 70-90 websites. This demonstrated the relevance that such a case could stir among society. The outcome of this litigation, rather than prompting the creation of new legislation, led the judiciary to establish the correct hierarchy among existing laws, identifying the correct legal obligations stemming from the existing legal framework.

Lessons Learned: The applicant confessed that he was surprised to acknowledge that it took three proceedings to obtain this result. The law was already quite clear. It took effort to continue combating for the applicant's rights, despite the fact that in two instances the court ruled against him. The decision of the Court of Cassation established an important principle of law, which reflected the heart of the Italian Constitution. It demonstrated that one must insist and keep faith in their legal arguments when they are solidly based on legal principles.

Recommendations: One recommendation that can be gained from the case at hand is not to surrender at the first difficulties. In this case, despite the fact that clear legislation was in place, its interpretation varied from court to court and, subsequently, so did the legal obligations stemming from such law. It was crucial to insist on the correct interpretation of the law, which was more protective of the rights of people with disabilities.

Conclusion: The applicant learned that to win a case in court not only depends on law, but also on the lawyers who advocate for you and on the sensitivity of judges. Eventually, one's personal convictions can play a great role in the outcome of a case.

References: Decree of the President of Ministers no. 236/1989; Law no. 67/2006; Decree no. 41/R/2009; Decision no. 18762/2016, Court of Cassation, 23 February 2016.

Discriminazione dovuta alla mancata adozione da parte del Comune di un piano urbanistico obbligatorio che preveda l'abbattimento delle barriere architettoniche

A.G, avvocato; ONG italiana "Associazione Luca Coscioni per la libertà di ricerca scientifica". Il 5 luglio 2024 è stata condotta un'intervista con A.G., da cui sono tratte le seguenti testimonianze.

Contesto: La condotta discriminatoria indiretta di natura collettiva nei confronti delle persone con disabilità (ai sensi dell'Art. 4, comma 3, e Art. 2, della Legge italiana n. 67/2004) a causa della mancata adozione da parte del Comune di Pomezia di un piano urbanistico per l'abbattimento delle barriere architettoniche ("Piano di Eliminazione delle Barriere Architettoniche" o "PEBA"), violando così: (a) il diritto all'accessibilità, ai sensi dell'Art. 3 della Costituzione italiana e dell'Art. 3 della Costituzione italiana e dell'Art. 9 della Convenzione ONU sui Diritti delle Persone con Disabilità, ratificata dall'Italia con la Legge n. 18/2009, e (b) l'obbligo per i Comuni di adottare il

PEBA, come previsto dall'Articolo 32, comma 21, della Legge Finanziaria Italiana n. 41/1986, e dall'Art. 24, comma 9, della Legge n. 104/1992

Panoramica del caso:

Fatti: La ONG “Associazione Luca Coscioni per la libertà di ricerca scientifica” (l’“Associazione”) ha avviato la causa presso il Tribunale di Roma contro il Comune di Pomezia, per due motivi principali: (i) mancata adozione di un piano urbanistico per l'abbattimento delle barriere architettoniche, il cosiddetto PEBA, e (ii) mancata eliminazione di alcune barriere architettoniche presenti sul territorio. Nonostante l'Associazione abbia tentato in via amichevole di sollecitare il Comune di Pomezia ad adottare un PEBA, la mancata adozione da parte del Comune ha comportato l'avvio di un procedimento giudiziario. In attesa del procedimento giudiziario, il Comune di Pomezia ha adottato e approvato il PEBA il 31 maggio 2022. Tuttavia, il Tribunale di Roma ha ritenuto che la mancata adozione di un piano fino al 31 maggio 2022 costituisse una discriminazione indiretta ai sensi dell'Articolo 2, comma 3, della Legge n. 67/2006. Pertanto, ha condannato il Comune a rimuovere le barriere architettoniche esistenti entro un termine specifico (31 dicembre 2023).

Storia processuale: (i) Il 4 gennaio 2020, l'istanza è stata presentata al Tribunale di Roma ai sensi dell'articolo 702-bis del Codice di procedura civile italiano. 702-bis del Codice di Procedura Civile, in relazione all'Art. 28, comma 5, del Decreto Legislativo n. 150/2011. (ii) La causa è stata assegnata alla XVIII Sezione Civile del Tribunale di Roma, che ha fissato la prima udienza delle parti per il 13 maggio 2020; (iv) udienza del 29 settembre 2021: l'udienza decisoria è stata fissata per il 15 giugno 2022, poi rinviata al 5 gennaio 2023 per la decisione; (v) 13 dicembre 2022, emissione dell'ordinanza da parte del Tribunale di Roma ai sensi dell'Art. 702-bis del Codice di Procedura Civile, resa pubblica il 5 gennaio 2023.

Motivazione: L'Associazione, ricorrente nel caso in questione, ha segnalato che la mancata adozione del PEBA da parte del Comune di Pomezia e la mancata eliminazione delle barriere architettoniche esistenti costituiscono una condotta discriminatoria indiretta ai sensi dell'Art. 2, comma 3, della Legge italiana n. 67/2006, che si verifica quando una disposizione, un criterio, una prassi, un atto, un patto o un comportamento apparentemente neutri mettono una persona con disabilità in una situazione di svantaggio concreto rispetto ad altri, violando così i principi di uguaglianza, non discriminazione, inclusione e accessibilità a livello nazionale e internazionale.

Il Comune, in qualità di convenuto, ha negato che si sia verificato un comportamento discriminatorio. Ha affermato di aver adottato il programma triennale di lavori pubblici 2020-2022, che includeva piani per l'eliminazione di molte barriere architettoniche, da attuare nei limiti delle risorse finanziarie disponibili.

Il Tribunale di Roma ha riconosciuto che la mancata adozione del PEBA e la mancata eliminazione delle barriere architettoniche esistenti hanno causato una discriminazione indiretta e collettiva, per omissione. Nonostante gli interventi pianificati dal Comune, l'eliminazione concreta delle barriere architettoniche negli spazi pubblici non è stata realizzata in modo efficace. Come osservato da A. G., il Tribunale ha stabilito per la prima volta che *"la mancanza di fondi non può mai essere una giustificazione per la mancata realizzazione di questi [...] atti e misure, dal momento che la posta in gioco è il rispetto e la protezione dei diritti fondamentali dell'individuo"*.

Analisi del caso:

Approccio strategico al contenzioso: Nonostante l'esistenza, dal 1987, di una legge nazionale che prevede l'obbligo per ogni Comune di adottare i PEBA, “ad oggi in Italia solo poco meno del 10% dei Comuni ha approvato un piano per l'eliminazione delle barriere architettoniche”, afferma A.G. e, pertanto, *“è proprio per questo motivo che abbiamo deciso di cambiare strategia e*

di presentare una causa pilota presso il Tribunale di Roma". Perché dico caso pilota? Perché fino a quel momento non esisteva alcun precedente in Italia. Nessuna sentenza, nessuna decisione giudiziaria aveva mai stabilito il principio che la mancata approvazione dei PEBA costituisse una condotta discriminatoria di natura collettiva".

Impatto e risultati: A livello locale, il caso ha spinto il Comune ad adottare il PEBA entro pochi mesi dalla causa. Come evidenziato da A.G., questo ha portato ad azioni concrete, tra cui portare la questione davanti al Consiglio comunale, nominare un architetto e garantire le risorse finanziarie per attuare il PEBA. Su scala più ampia, in parte grazie alla copertura mediatica, il caso strategico ha creato un 'circolo virtuoso' nella Regione Lazio. Ciò ha significato l'adozione di un registro elettronico dei PEBA e la promozione di fondi da parte della Regione per i Comuni che adottano i PEBA.

Lezioni apprese: La sfida principale, come evidenziato da A.G., è stata quella di promuovere un caso pilota senza precedenti o linee guida nazionali o internazionali che potessero sostenere il caso. Inoltre, non c'erano attori che promuovessero cause contro enti pubblici in questo campo. Tuttavia, grazie agli strumenti previsti dalla Legge n. 67/2006, è possibile ottenere decisioni pionieristiche che possono fungere da ispirazione e guida per i casi futuri. Questo successo può aver aperto la strada a futuri contenziosi strategici che riguardano la mancata adozione dei PEBA da parte della maggior parte dei Comuni italiani

Raccomandazioni: È fondamentale sensibilizzare le persone con disabilità e i loro assistenti in merito ai loro diritti. In base all'esperienza di A.G., le persone interessate spesso non si rendono conto che certi comportamenti costituiscono una discriminazione nei loro confronti. Inoltre, è fondamentale sradicare il senso di sfiducia esistente nei confronti delle autorità italiane, condividendo i successi ottenuti e identificando i risultati perseguibili attraverso un contenzioso strategico. A questo proposito, i media giocano un ruolo chiave.

Conclusioni: Come evidenziato da A.G., *"il caso ha quelle caratteristiche che si traducono in quel tipo di provvedimento [che] [...] ha conseguenze anche in altri ambiti, [...] cambiamenti che non riguardavano quel singolo caso, ma che si sono poi riversati anche al di fuori di quel caso specifico"*. Di fatto, la Legge n. 67/2006 può essere vista come un "grande strumento di pressione sui privati e sulle amministrazioni pubbliche", se utilizzata in modo strategico.

Riferimenti: Legge n. 104/1992; Legge n. 67/2006; Decisione n. 18762/2016, Corte di Cassazione, 23 settembre 2016; Decisione n. 25101/2019, Corte di Cassazione, 8 ottobre 2019; Decisione n. 3691/2020, Corte di Cassazione, 13 febbraio 2020; Decisione n. 20164/2020, Corte di Cassazione, 24 settembre 2020.

Discriminazione riguardo al diritto di assistere a un concerto musicale

A.G, avvocato; ONG italiana "Associazione Luca Coscioni per la libertà di ricerca scientifica". Il 5 luglio 2024 è stata condotta un'intervista con A.G., da cui sono tratte le seguenti testimonianze.

Contesto: La discriminazione nei confronti delle persone con disabilità ai sensi dell'Art. 2, comma 3, della Legge n. 67/2006; Art. 30, Convenzione ONU sui diritti delle persone con disabilità, ratificata dall'Italia con la Legge n. 18/2009).

Panoramica del caso:

Fatti: S.R., sostenuta dalla ONG italiana “Associazione Luca Coscioni per la libertà di ricerca scientifica” (“i Ricorrenti”), ha intentato una causa presso il Tribunale di Verona contro tre associazioni, organizzatrici di un concerto musicale (“i Residenti”). S.R., che ha una disabilità motoria ai sensi della Legge n. 104/1992, ha citato le società coinvolte per discriminazione diretta e indiretta alla luce del trattamento ricevuto durante un concerto all'Arena di Verona il 2 settembre 2019. S.R. ha sostenuto che le associazioni organizzatrici non hanno provveduto a fornire un accomodamento alle persone con disabilità per godere dell'evento. Sebbene il suo biglietto sia stato rimborsato, il caso è stato portato in tribunale per affrontare la mancanza di accessibilità agli eventi promossi come accessibili a tutti. *“Volevamo mettere a nudo l'ipocrisia con cui molto spesso le aziende che organizzano e gestiscono questi eventi ricreativi, di fatto li organizzano”,* dice A.G., avvocato che ha portato avanti il caso. *“In molti casi questi eventi sono pubblicizzati come accessibili a tutti [...] Tuttavia, secondo la Convenzione delle Nazioni Unite, secondo i principi sovranazionali, l'accessibilità deve essere intesa in modo molto più ampio [...] è un concetto che si riferisce anche alla fruizione dell'evento, non solo alla sua accessibilità”.*

Storia processuale: (i) Il 25 ottobre 2019, la causa è stata depositata presso il Tribunale di Verona ai sensi dell'Art. 702-bis del Codice di procedura civile italiano e dell'Art. 28, comma 5, Decreto Legislativo n. (ii) Il 30 giugno 2020, il tribunale ha ammesso le prove testimoniali e ha nominato un consulente tecnico; (iii) Il 27 ottobre 2020, il 16 marzo 2021 e il 24 settembre 2021, sono stati ascoltati i testimoni; (iv) Nel giugno 2022, il consulente tecnico ha depositato una relazione e le parti hanno discusso i risultati; (v) Il 24 novembre 2022, il caso è stato rinviato per consentire lo svolgimento di trattative di regolamento; (vi) Il 16 febbraio 2023, le trattative si sono rivelate infruttuose e il caso è passato in riserva di decisione; (vii) Il 20 marzo 2023, è stata emessa una decisione che ha accolto integralmente la domanda.

Motivazione: I Richiedenti hanno basato le loro richieste sull'Art. 28 del Decreto Legislativo n. 150/2011. S.R. ha dichiarato di aver informato l'organizzatore dell'evento della sua disabilità e dell'uso della sedia a rotelle prima di acquistare il biglietto. Tuttavia, durante l'evento non è riuscita a vedere il palco perché le persone in piedi davanti a lei hanno bloccato la sua visuale per tutta la durata dell'evento, e non sono stati installati schermi per una visuale alternativa. Nonostante le sue ripetute lamentele alla sicurezza, è stata spostata solo verso la fine del concerto.

Gli intervistati hanno negato qualsiasi comportamento discriminatorio, sostenendo che il locale offriva posti a sedere accessibili e conformi alle normative vigenti, e che non potevano controllare il comportamento del pubblico né impedirgli di alzarsi.

Il tribunale non ha riscontrato alcuna discriminazione diretta, poiché i posti a sedere soddisfacevano i requisiti di accessibilità e sicurezza richiesti. Tuttavia, ha riconosciuto che i partecipanti disabili erano svantaggiati dalla mancanza di misure strutturali per contrastare il problema derivante da un pubblico in piedi. Il tribunale ha stabilito che affidarsi semplicemente agli organizzatori dei concerti per gestire il comportamento del pubblico non è realistico. Invece, erano necessarie modifiche strutturali per garantire un'equa fruizione degli eventi. Le soluzioni proposte includevano l'installazione di piattaforme rialzate per i partecipanti con disabilità, la rimozione di alcuni posti a sedere e il riposizionamento dei punti di ingresso per facilitare l'accesso. Il tribunale ha ordinato alle parti coinvolte di implementare questi cambiamenti strutturali per eliminare la discriminazione e garantire il pieno godimento degli eventi futuri per gli spettatori con disabilità.

Analisi del caso:

Approccio strategico al contenzioso: I Ricorrenti intendevano denunciare i doppi standard insiti nel rivendicare l'inclusività di un evento pubblico senza garantire la piena accessibilità ai partecipanti con disabilità. Nonostante il quadro giuridico esistente, le barriere pratiche spesso impediscono alle persone disabili di godere appieno di questi eventi. Portando

questo caso in tribunale, i ricorrenti hanno cercato non solo un indennizzo personale, ma anche di apportare cambiamenti sistemici. Il contenzioso ha incontrato sfide significative, come l'esitazione dei singoli individui ad affrontare grandi entità come l'associazione proprietaria della sede, e i complessi vincoli legali e strutturali che comporta la modifica di una sede storica come l'Arena di Verona. Tuttavia, l'approccio strategico ha creato un precedente che ha sottolineato l'importanza di godere appieno dell'evento.

Impatto e risultati: Il riconoscimento da parte del tribunale della discriminazione indiretta ha rappresentato una pietra miliare fondamentale, evidenziando il fatto che fornire semplicemente l'accesso a un concerto non equivale a garantirne il pieno godimento. Di conseguenza, ai convenuti è stato ordinato di apportare modifiche strutturali, come l'installazione di piattaforme rialzate, per risolvere il problema. Questo caso innovativo ha ricevuto un'ampia copertura mediatica, spingendo altri gruppi a chiedere cambiamenti simili. Ha anche portato alla creazione di tavole rotonde tra organizzazioni no-profit, governi locali ed enti pubblici per migliorare l'accessibilità agli eventi. Come ha osservato A.G., *“Grazie a questo precedente, che ha avuto un'ampia risonanza nelle riviste giuridiche e in un importante quotidiano italiano, molte altre associazioni hanno fatto rete [...] Quindi il cambiamento è avvenuto su larga scala”*.

Lezioni apprese: La sfida principale, come evidenziato da A.G., è stata quella di promuovere un caso pilota senza precedenti o linee guida nazionali o internazionali. Il caso è stato costruito partendo da zero. Questo caso ha sottolineato l'importanza della perseveranza e dell'approccio strategico al contenzioso. *“Il risultato ottenuto in questo caso è stato completamente inaspettato perché c'era molta incertezza”*, ammette A.G. È stato possibile ottenere decisioni rivoluzionarie grazie all'uso efficace degli strumenti previsti dalla Legge n. 67/2006. Una sfida importante ha incluso la necessità di convincere i Richiedenti a intraprendere un'azione legale, anche se personalmente erano titubanti e si sentivano sopraffatti dalle grandi organizzazioni. Il coinvolgimento dei media e l'attenzione del pubblico hanno giocato un ruolo cruciale nell'amplificare gli effetti della vittoria legale, aumentando la consapevolezza e promuovendo un cambiamento sociale più ampio.

Raccomandazioni: È stato fondamentale collaborare con altre organizzazioni per condividere le risorse e migliorare gli sforzi di advocacy, entrando anche in dialogo con i media. Utilizzare la copertura mediatica per aumentare la consapevolezza e raccogliere il sostegno pubblico è una strategia utile per mettere in atto un cambiamento sistemico.

Conclusioni: Questo caso dimostra come il contenzioso strategico possa portare a un importante cambiamento sociale. Ha creato un precedente secondo cui l'accessibilità include il pieno godimento degli eventi. Il caso evidenzia anche l'importanza della perseveranza, del lavoro di rete e del dialogo costruttivo con i media per promuovere i diritti dei gruppi emarginati.

Riferimenti: Decisione nel caso no. 9391/2019, Tribunale di Verona, 20 marzo 2023.

Il diniego di servizi di assistenza personalizzata per i caregiver familiari viola i diritti alla vita familiare, alla vita indipendente e a standard di vita adeguati

A.S, avvocato, foro di Roma; sostenuto dalla ONG italiana “Coordinamento Nazionale Famiglie con Disabilità” (“CONFAD”). V.C, avvocato del foro di Roma, affianca il signor A.S nel contenzioso strategico a favore delle persone con disabilità. Il 29 luglio 2024 è stata condotta un'intervista con V.C., da cui sono tratte le seguenti testimonianze.

Contesto: La mancata osservanza da parte del Governo italiano (lo “Stato”) dei suoi obblighi ai sensi della Convenzione sui diritti delle persone con disabilità (la “Convenzione”) ha portato a conseguenze significative per M.S.B., sua figlia e il suo compagno. Tale mancanza è radicata nel contesto più ampio dell'inadeguato riconoscimento legale e del sostegno sociale per i caregiver familiari di persone con disabilità, come previsto dagli articoli 19 (diritto a vivere in modo indipendente e ad essere inclusi nella comunità), 23 (diritto al rispetto della casa e della famiglia) e 28(2) (diritto alla protezione sociale e al godimento di tale diritto), tutti in combinazione con l'articolo 5 (non discriminazione) della Convenzione. Inoltre, la mancanza di rispetto da parte dello Stato delle disposizioni previste dall'Articolo 28(2)(c) ha comportato difficoltà finanziarie per M.S.B., che non ha potuto contare su alcuna misura di protezione nel mercato del lavoro.

Panoramica del caso:

Fatti: M.S.B. era l'assistente principale di sua figlia, diagnosticata con molteplici patologie mediche che richiedevano un'assistenza continua, e del suo compagno, in coma dal 2007 a causa di un'emorragia cerebrale. In considerazione delle ampie esigenze di assistenza, a M.S.B. è stato concesso il permesso di telelavoro dal 2013. Tuttavia, questo diritto è stato revocato nel gennaio 2017, mettendo a rischio il suo impiego. Da un punto di vista legale, lo Stato prevede solo una modesta indennità per le persone con disabilità, insufficiente a coprire i costi diretti e indiretti associati al caregiving. In qualità di Presidente dell'Associazione “CONFAD”, M.S.B. ha intrapreso diverse iniziative per cercare di ottenere una protezione legale per i caregiver familiari, sia a livello nazionale che a livello europeo. Questi sforzi hanno incluso la presentazione di petizioni al Parlamento italiano e a quello europeo e la costituzione in giudizio contro l'Istituto Nazionale della Previdenza Sociale per garantire le prestazioni sociali. Nonostante queste azioni, il Governo italiano non ha adottato alcuna misura sostanziale per affrontare il problema. Di conseguenza, M.S.B. ha presentato un reclamo al Comitato delle Nazioni Unite sui Diritti delle Persone con Disabilità (“CRPD”).

Storia processuale: Il 28 marzo 2017, è stata depositata la richiesta iniziale. Il 26 agosto 2022, è stata presa la decisione. Il 3 ottobre 2022, è stata resa pubblica la Decisione CRPD/C/27/D/51/2018.

Motivazione: M.S.B., la Ricorrente, ha sostenuto, tra le varie cose, che: (i) i caregiver familiari sono vulnerabili e soggetti a “discriminazione per associazione” a causa del vuoto normativo nel sistema giuridico italiano, che comporta gravi oneri finanziari e la quasi impossibilità di conciliare il lavoro retribuito con le responsabilità di cura (in violazione degli Artt. 5 e 16 della Convenzione); (ii) lo Stato non riesce a fornire la consulenza necessaria, a garantire la consapevolezza e la libertà di scelta, o a fornire un'assistenza specifica e di alta qualità, comprese le cure mediche, attraverso un approccio basato sulla comunità (violazione degli Artt. 8, 12 e 19 della Convenzione); e (iii) lo Stato non offre un adeguato sostegno finanziario, protezione sociale o assicurazione per i caregiver familiari (violazione degli Artt. 23 e 28 della Convenzione).

Lo Stato, in qualità di Resistente, ha sostenuto che M.S.B. non aveva esperito le vie di impugnazione interne, sostenendo che avrebbe dovuto appellarsi alle decisioni nazionali che avevano respinto le sue richieste. Lo Stato ha anche elencato le tutele disponibili secondo la legge italiana per i familiari che assistono le persone con disabilità.

Il Comitato ha respinto le argomentazioni dello Stato, affermando che la violazione dei diritti di M.S.B. derivava direttamente dall'incapacità dello Stato di fornire un quadro giuridico adeguato al riconoscimento dello status di caregiver familiare, rendendo inefficace qualsiasi rimedio giudiziario. Per quanto riguarda il diritto di M.S.B. di appellarsi alla CRPD, pur non essendo lei stessa una persona con disabilità, la CRPD ha rilevato che i diritti delle persone con disabilità sotto la sua assistenza erano pregiudicati dalla mancanza di protezione nazionale per i caregiver familiari. Infine, la CRPD ha riconosciuto le violazioni dello Stato e, oltre a raccomandare un

risarcimento individuale per M.S.B., ha esortato lo Stato a: (i) garantire l'adozione di programmi di protezione sociale adeguati alle diverse esigenze delle persone con disabilità, compresa la modifica della legislazione nazionale; (ii) informare le persone con disabilità sui loro diritti e su come farli rispettare; (iii) reindirizzare le risorse dall'istituzionalizzazione ai servizi basati sulla comunità, aumentando il contributo al bilancio per consentire alle persone con disabilità di vivere in modo indipendente. Infine, la CRPD ha raccomandato allo Stato di presentare una risposta scritta al Comitato che illustri le azioni intraprese alla luce della sua decisione.

Analisi del caso:

Approccio strategico al contenzioso: L'approccio di M.S.B. è stato quello di evidenziare e sensibilizzare la comunità internazionale sull'esistenza di un problema strutturale nel sistema giuridico italiano, in quanto i tribunali nazionali avevano già riconosciuto la loro incapacità di risolvere il problema, che doveva essere sottoposto e risolto dall'autorità legislativa nazionale (cioè, il Parlamento). Come osservato da V.C., *“il fatto che ci sia una constatazione da parte di un tribunale internazionale che porta lo Stato, come minimo, a doversi interrogare e a dover rispondere delle azioni intraprese per superare tale difetto strutturale, mi sembra certamente un passo avanti rispetto a uno scenario in cui non si entra nemmeno in contenzioso e l'istanza internazionale non riesce ad accendere i riflettori su tale disfunzione”*.

Impatto e risultati: La CRPD non solo ha imposto misure di natura individuale, ma *“ha anche imposto allo Stato italiano tutta una serie di obblighi di natura generale che sono legati proprio all'attuazione di riforme normative che permettano il riconoscimento della figura del caregiver familiare”*, ha dichiarato V.C., *le quali potrebbero costituire “un incentivo propulsivo per il legislatore ad attuare iniziative che possano portare ad un miglioramento della situazione di queste persone”*. Inoltre, lo Stato ha presentato un documento di follow-up alla CRPD.

Prospettiva intersezionale: Il ruolo di caregiver familiare è assunto prevalentemente dalle donne, il che rende la mancanza di sostegno da parte dello Stato anche una questione di genere. M.S.B. ha evidenziato questa preoccupazione, che è stata affrontata dalla CRPD nelle sue osservazioni conclusive sul rapporto iniziale della Parte statale. La CRPD ha espresso preoccupazione rispetto all'impatto di genere di queste politiche, notando come esse costringano le donne a rimanere a casa come assistenti per i loro familiari con disabilità, piuttosto che partecipare al mercato del lavoro. Ciò sottolinea l'intersezione tra l'ineguaglianza di genere e l'inadeguato supporto ai caregiver, esacerbando l'emarginazione economica e sociale delle donne.

Lezioni apprese: Una lezione chiave appresa è stata che la tutela dei diritti delle persone con disabilità si basa sulla salvaguardia dell'ambiente in cui vivono, compresa la fornitura di un adeguato supporto medico e finanziario per i loro caregiver. Questo caso ha dimostrato l'importanza di ampliare il concetto di protezione dei diritti delle persone con disabilità. Questo approccio si è rivelato vincente, come dimostra il riconoscimento da parte della CRPD di questa forma mediata di protezione, che ha permesso a M.S.B. di intraprendere un'azione legale pur non essendo lei stessa una persona con disabilità. Tuttavia, la sfida principale risiedeva nel fatto che le questioni che riguardano le persone con disabilità sono spesso “di disinteresse per il dibattito pubblico, per il dibattito politico; quindi, la difficoltà maggiore è vedere una concretizzazione delle misure generali degli obiettivi che si raggiungono anche nell'ambito del contenzioso”. La difficoltà maggiore consiste nell'implementare concretamente le misure e gli obiettivi più ampi, anche quando questi vengono garantiti attraverso il contenzioso. Ciò sottolinea la necessità di un impegno costante per garantire che i diritti delle persone con disabilità rimangano una priorità nel discorso pubblico e nella definizione delle politiche.

Raccomandazioni: Come ha osservato V.C., *“è fondamentale imparare a guardare alla disabilità in modo più ampio [...], cioè la disabilità non è solo essere affetti da una malattia che ovviamente comporta l'impossibilità di svolgere alcune delle attività essenziali della vita di un*

essere umano. Il concetto di disabilità nel tempo si è trasformato, è diventato un concetto più trasversale, e questo può essere un elemento da prendere in considerazione quando si pensa alle iniziative che possono essere intraprese per tutelare immediatamente i diritti di coloro che hanno una disabilità di natura fisica o mentale come tendiamo a intenderla tradizionalmente”, come in questo caso, tutelare il diritto dei caregiver familiari a ricevere un sostegno adeguato dalle istituzioni nazionali.

Conclusioni: La chiave di lettura di questo studio di caso, come sottolineato da V.C., è il riconoscimento da parte dei tribunali nazionali e della comunità internazionale delle carenze strutturali del sistema giuridico italiano rispetto al sostegno complessivo fornito alle persone con disabilità e ai loro caregiver, che può *“progressivamente, anche con la supervisione delle attività di monitoraggio da parte del Governo italiano, portare a miglioramenti nella vita delle persone con disabilità, sia di coloro che sperimentano la disabilità fisica sia di coloro che devono e vogliono prendersi cura di queste persone”*.

Riferimenti: Decisione CRPD/C/27/D/51/2018, Comitato per i Diritti delle Persone con Disabilità, 27 gennaio 2023, consultabile presso https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2f27%2fD%2f51%2f2018&Lang=en

Discriminazione dovuta all'applicazione paritaria del regolamento sui giorni massimi di assenza dal lavoro alle persone con e senza disabilità

A.L, del foro di Milano, insieme agli avvocati C.D, A.O, L.C, E.P, O.C, G.P.

Contesto: Ai sensi dell'Art. 42(b) del Contratto Collettivo Nazionale di Lavoro (“CCNL”), il superamento dei giorni massimi di assenza consentiti comporta il licenziamento di un lavoratore. Il lavoratore ha sostenuto che ciò costituiva una discriminazione indiretta.

Panoramica del caso:

Fatti: Il lavoratore, impiegato come spazzino, ha intentato una causa presso il Tribunale di Milano dopo essere stato licenziato per aver superato il limite di giorni di assenza ai sensi dell'Art. 42 del CCNL. Il Tribunale ha ritenuto il licenziamento discriminatorio, collegando le assenze del lavoratore alla sua disabilità, e ha ordinato la sua riassunzione in un ruolo compatibile con le sue condizioni di salute. Il datore di lavoro ha impugnato la decisione, ma la Corte d'Appello ha confermato la sentenza di discriminazione indiretta. La Corte di Cassazione ha confermato questa decisione il 31 gennaio 2023.

Storia processuale: Decisione n. 28175/2017 del Tribunale di Milano; Appello alla Corte d'Appello di Milano (Decisione n. 755/2018); Sentenza finale della Corte di Cassazione (Decisione n. 9095/2023) il 31 gennaio 2023.

Motivazione: Il datore di lavoro ha sostenuto che la Corte d'Appello aveva interpretato in modo errato l'Art. 42 del CCNL, sostenendo di essere conforme ai diritti della disabilità. Ha sostenuto che il lavoratore era stato informato dell'avvicinarsi del limite di assenze e gli era stata data la possibilità di esprimersi in merito. Il lavoratore ha sostenuto che l'applicazione dell'Art. 42 alle persone con e senza disabilità costituiva una discriminazione indiretta. La sua richiesta era sostenuta dalla Decisione C-270/16 della CGUE, dalla Convenzione Europea sui Diritti Umani e dalla Convenzione ONU sui Diritti delle Persone con Disabilità. Il tribunale si è pronunciato a favore del

lavoratore, affermando che l'applicazione degli stessi limiti di assenza ai lavoratori con disabilità non ha tenuto conto dei maggiori rischi di assenteismo legati alle disabilità, violando il principio di proporzionalità.

Analisi del caso:

Approccio strategico al contenzioso: Il caso contestava strategicamente l'applicazione uniforme delle politiche di assenteismo ai lavoratori disabili e non disabili. Il team legale mirava a creare un precedente invocando la legislazione europea e internazionale. Evidenziando la necessità di un accomodamento ragionevole, il caso ha cercato di garantire che le politiche di assenteismo tengano conto delle specifiche sfide di salute affrontate dai lavoratori disabili, puntando a cambiamenti più ampi nel modo in cui le normative sul lavoro vengono interpretate e applicate in casi futuri.

Impatto e risultati: Questo caso ha rafforzato la necessità per i datori di lavoro di adeguare le politiche per tenere conto delle sfide specifiche e aggiuntive per la salute affrontate dal personale con disabilità. Questo caso ha rafforzato la necessità per i datori di lavoro di adeguare le politiche per tenere conto delle sfide specifiche e aggiuntive per la salute affrontate dal personale con disabilità. La decisione ha potenziali implicazioni per il diritto del lavoro, in quanto invita i datori di lavoro e i legislatori a rivedere le politiche che non tengono conto di tali distinzioni, allineando le normative nazionali agli standard europei sui diritti di disabilità.

Lezioni apprese: La strategia legale si è basata con successo sulle direttive UE e sulle convenzioni internazionali. Una sfida fondamentale è stata quella di opporsi alla difesa del datore di lavoro, il quale sosteneva di aver seguito le procedure in modo corretto, notificando al lavoratore i limiti di assenza. È stato necessario dimostrare che la conformità procedurale non esclude la possibilità di una discriminazione indiretta. In prospettiva, il contenzioso strategico potrebbe ampliare le tutele per i lavoratori disabili in altre aree del diritto del lavoro, come le opportunità di promozione e gli accomodamenti sul posto di lavoro.

Raccomandazioni: Gli avvocati dovrebbero insistere su politiche che affrontino le esigenze uniche del personale con disabilità, in particolare per quanto riguarda l'assenteismo, garantendo "accomodamenti ragionevoli". Dovrebbero anche sollecitare la revisione delle leggi sul lavoro per allinearsi agli standard europei e internazionali sui diritti delle persone con disabilità, promuovendo un trattamento più equo per il personale con disabilità.

Conclusioni: Questo caso evidenzia l'importanza di adeguare le politiche del lavoro per tenere conto delle esigenze specifiche dei lavoratori con disabilità, rafforzando le protezioni legali contro la discriminazione indiretta. La sentenza non solo avvantaggia il singolo lavoratore, ma crea anche un importante precedente per le riforme del diritto del lavoro, promuovendo una forza lavoro più inclusiva.

Riferimenti: Sentenza n. 9095/2023, Corte di Cassazione italiana, 31 gennaio 2023, consultabile presso https://www.italianequalitynetwork.it/archivio_sentenze/86.pdf

Il mancato accesso di una bambina affetta da autismo non verbale all'assistenza specialistica per l'apprendimento, a cui aveva diritto per legge, per i primi due anni di scuola elementare ha comportato la violazione dell'Articolo 14 della Convenzione europea per la salvaguardia dei diritti dell'uomo e delle libertà fondamentali, in combinato disposto con l'Art. 2, Protocollo 1

G.A, avvocato e Professore Ordinario di Diritto Costituzionale, Università di Milano; M.E.A, avvocato e Professore Ordinario di Diritto Costituzionale, Università di Milano; C.N, Professore Associato di Diritto Costituzionale, Università di Milano. Il 24 luglio 2024 è stata condotta un'intervista con G.A., da cui sono tratte le seguenti testimonianze.

Contesto: La Legge n. 104/1992 stabilisce i requisiti per il riconoscimento della disabilità e per l'assistenza a cui le persone affette da disabilità hanno diritto nel sistema italiano. In particolare, stabilisce che il diritto all'istruzione per i bambini con disabilità deve essere garantito sotto forma di istruzione inclusiva. Un insegnante di sostegno all'apprendimento, presente durante le lezioni, deve garantire l'integrazione tra tutti i bambini e integrare qualsiasi supporto aggiuntivo che possa essere richiesto dalla situazione dell'alunno. La Legge n. 104/1992 specifica e attua l'Art. 38 della Costituzione italiana, secondo cui le persone con disabilità hanno il diritto all'istruzione e alla formazione professionale.

Panoramica del caso:

Fatti: Alla ricorrente, nata nel 2004, è stato diagnosticato un autismo non verbale. A causa della sua disabilità, ha ricevuto un sostegno specialistico all'apprendimento per 24 ore alla settimana durante la scuola materna, ai sensi dell'articolo 13 della Legge n. 104/1992. Questo supporto specialistico mirava a sostenere e migliorare i suoi processi di apprendimento, l'autonomia e le capacità di comunicazione. Al termine del primo anno di scuola primaria, quando la bambina non riceveva più questo supporto specialistico, la scuola decise che avrebbe dovuto ripetere l'anno preparatorio. I genitori hanno quindi chiesto che ricevesse il sostegno a cui aveva diritto. Dopo mesi di silenzio, questi ultimi hanno ribadito la loro richiesta alle autorità comunali. Non avendo ricevuto alcuna risposta, hanno pagato un'assistenza specialistica privata.

Storia processuale: Il 15 maggio 2012, i genitori della ricorrente si sono rivolti al Tribunale Amministrativo della Regione Campania, in considerazione del fatto che la loro figlia non aveva potuto ricevere l'assistenza specializzata a cui aveva diritto. Questi hanno chiesto al tribunale di imporre alle autorità di risarcire i danni subiti dalla figlia. Il Tribunale amministrativo ha respinto la loro richiesta in quanto il Comune aveva preso tutte le misure necessarie per garantire il diritto alla salute della figlia, affrontando un taglio delle risorse disponibili stanziato dallo Stato che ha influito sulla loro capacità di pagare l'assistenza specializzata.

I genitori di G.L. hanno poi presentato ricorso al Consiglio di Stato, che è stato nuovamente respinto. Il Consiglio ha ritenuto che la loro richiesta di risarcimento fosse vaga e non avesse dimostrato il nesso causale tra il danno subito e la mancanza di risorse assegnate. Inoltre, il fatto che le risorse disponibili fossero state tagliate dallo Stato è stato considerato un motivo per escludere la responsabilità del Comune.

La ricorrente ha quindi presentato un'istanza alla CEDU.

Motivazione: La Corte europea dei diritti dell'uomo ha ritenuto che l'applicazione dell'Art. 14 non solo comprendeva il divieto di discriminazione sulla base della disabilità, ma prevedeva anche un obbligo positivo per gli Stati membri di fornire "accomodamenti ragionevoli" in grado di correggere le disuguaglianze di fatto. La Corte ha interpretato questa clausola facendo riferimento ai requisiti stabiliti dalla Convenzione sui Diritti delle Persone con Disabilità. In questo contesto, la

Corte ha ritenuto che un “accomodamento ragionevole” corrisponda alle “modifiche e agli adattamenti necessari e appropriati” per garantire “il godimento o l'esercizio su base paritaria con gli altri di tutti i diritti umani e delle libertà fondamentali”.

Nel caso in questione, le autorità non avevano cercato “di determinare le reali esigenze della ricorrente o le possibili soluzioni per consentirle di frequentare la scuola primaria in condizioni il più possibile simili a quelle di cui godono gli altri bambini, senza imporre un onere sproporzionato o indebito alle autorità”. Inoltre, ciò è avvenuto nel contesto della scuola primaria, che rappresenta il punto di partenza del percorso educativo. Ha anche stabilito che la mancanza di risorse disponibili non poteva essere considerata un fattore che escludeva la responsabilità del Comune per il risarcimento, in quanto il Governo non aveva dimostrato che le autorità avevano agito con la dovuta attenzione nello stabilire l'equilibrio tra gli interessi in competizione.

Analisi del caso:

Approccio strategico al contenzioso: Come osservato da G.A., una delle sfide presentate da questo caso è stata quella di contestare una situazione relativa ai diritti sociali davanti a un tribunale tradizionalmente incaricato di occuparsi delle libertà. L'attenzione doveva essere posta sul diritto del ricorrente all'istruzione e all'uguaglianza.

Impatto e risultati: Il caso ha ricevuto molta attenzione in diversi ambiti, con il coinvolgimento di accademici, avvocati, giudici e direttori scolastici. Si trattava di un caso del 2015, per il quale una decisione è stata presa nel 2020. Nel frattempo, la Corte Costituzionale italiana si era già pronunciata su un caso riguardante il diritto all'istruzione. La presentazione di questo caso alla CEDU è servita a consolidare la giurisprudenza emergente.

Lezioni apprese: G.A. ha affermato che la lotta contro la discriminazione delle persone con disabilità può essere “difficile” e “a volte frustrante”. Tra gli ostacoli di natura pratica riscontrati, ha indicato i costi per potersi avvalere di un avvocato e le difficoltà di far identificare e riconoscere i danni in modo corretto da parte dei tribunali. *“Anche nel momento in cui viene riconosciuto un risarcimento, di solito è piuttosto basso e non riflette le spese che si devono sostenere. Inoltre, sono così tanti i modi in cui le persone con disabilità vengono discriminate e gli ostacoli che devono affrontare quotidianamente, che sarebbe impossibile intentare una causa per ognuno di questi casi”*. Pertanto, al fine di preparare un caso con saggezza è cruciale effettuare una scelta accurata. In ogni caso, G.A. ha apprezzato il cambiamento significativo in termini di consapevolezza sociale avvenuto nel corso dei decenni. I fatti del caso si sono verificati in un momento in cui la letteratura sull'argomento era scarsa o inesistente, per cui era difficile persino trovare le disposizioni utili alla discussione del caso. La situazione è cambiata in modo significativo nel frattempo.

Raccomandazioni: Il contenzioso strategico ha un ruolo decisivo nel promuovere i diritti delle persone con disabilità. A tal proposito, è fondamentale che la Legge n. 67/2007 garantisca il diritto alla legittimazione a ricorrere in giudizio non solo agli individui, ma anche alle associazioni, che possono promuovere i diritti delle persone anche a loro nome. La creazione di una certa cultura è fondamentale nel campo dei diritti delle persone con disabilità. Una raccomandazione potrebbe essere quella di prestare la massima attenzione al riconoscimento della discriminazione.

Conclusioni: Questo precedente rappresenta una decisione unica in materia. Non vi sono altri casi di decisioni così favorevoli al ricorrente. Ha contribuito a consolidare la robustezza di una giurisprudenza che riconosce il diritto all'istruzione per le persone con disabilità.

Riferimenti: Caso di *G.L. contro Italia*, Ricorso n. 59751/2015, Corte Europea dei Diritti Umani, 10 settembre 2020, consultabile presso

<https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22tabview%22:%5B%22document%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-204685%22%5D%7D>

Il mandato d'arresto europeo (“MAE”) non deve essere concesso quando l'arresto compromette in modo significativo il diritto alla salute e alla vita dell'imputato

N.C, Avvocato, foro di Trento; N.A, Avvocato, foro di Milano.

Contesto: Ai sensi dell'Art. 18 della Legge n. 69/2005, che attua la Decisione quadro 2002/584/GAI del Consiglio europeo, l'esecuzione di un MAE deve essere obbligatoriamente negata in una serie di casi identificati, tra cui non figuravano rischi per la salute dell'imputato.

Panoramica del caso:

Fatti: Il 9 settembre 2019, E.D.L., cittadino croato residente in Italia, ha ricevuto un mandato d'arresto europeo dal Tribunale municipale di Zara (Croazia). E.D.L. ha presentato alla Corte d'Appello di Milano, l'autorità competente in merito all'esecuzione del MAE, una documentazione medica che dimostra i suoi problemi di salute dovuti a disturbi psichiatrici. A seguito di un esame, lo psichiatra incaricato dal tribunale ha identificato un rischio di suicidio in caso di detenzione. E.D.L. è stato giudicato non idoneo alla detenzione.

Storia processuale: La Corte d'Appello di Milano ha ritenuto che l'esecuzione del MAE, interrompendo le cure mediche, avrebbe compromesso gravemente le condizioni di salute di E.D.L. Dal momento che, ai sensi della Legge n. 69/2005, motivi di salute di questo genere non costituiscono un motivo per opporsi all'esecuzione del MAE, la Corte d'Appello ha rinviato il caso alla Corte Costituzionale italiana, che a sua volta ha rinviato il caso alla Corte di Giustizia dell'Unione Europea. In particolare, gli articoli 3, 4 e 4a della Decisione quadro 2002/584 non includevano una grave minaccia per la salute dell'imputato tra i motivi di non esecuzione obbligatoria o facoltativa di un MAE. Tuttavia, non era chiaro se il rinvio della consegna di E.D.L. alle autorità croate ai sensi dell'Articolo 23(4) della Decisione quadro 2002/584 costituisse un rimedio adeguato, soprattutto alla luce del fatto che la condizione medica di E.D.L. non era di natura temporanea.

Motivazione: La Corte ha concluso che, qualora la consegna esponga la persona interessata a un rischio significativo di deterioramento del suo stato di salute, o addirittura della vita, è necessario optare per un rinvio della consegna e chiedere tutte le informazioni relative alle condizioni di detenzione. Se, alla luce delle informazioni ottenute, emerge che non è possibile evitare un rischio per la salute, l'autorità competente deve rifiutare l'esecuzione del MAE.

Analisi del caso:

Approccio strategico al contenzioso: La Corte di Giustizia ha riconosciuto che una condizione medica grave può avere un impatto diretto sull'esecuzione di un MAE, stabilendo un nuovo standard nel contesto dei diritti di difesa, vincolante per tutti gli Stati membri.

Impatto e risultati: Il Decreto Legislativo n. 10/2021 ha modificato la Legge n. 69/2005. In particolare, la Legge n. 119/2019, sulla cui base è stata adottata la riforma, ha segnalato l'importanza di armonizzare la legislazione nazionale e la Decisione quadro, in particolare con le disposizioni sancite dall'Art. 4 della Decisione quadro.

Lezioni apprese: Un'idea chiave e vincente è stata quella di non accettare lo *status quo* della tutela dei diritti, evidenziando le specificità del caso concreto. Gli avvocati hanno evidenziato il rischio che la consegna di E.D.L. alle autorità croate comporterebbe rispetto al suo diritto alla salute. La collaborazione del personale medico è stata fondamentale nella misura in cui è stato in grado di esporre le proprie osservazioni in un modo tale da poter essere facilmente compreso e considerato dalla magistratura.

Raccomandazioni: Per vincere la causa è stato essenziale il coinvolgimento fin dalle prime fasi, mantenendo una posizione coerente durante tutto il procedimento, di fronte a diversi giudici. Inoltre, il successo nel caso non sarebbe stato possibile senza la collaborazione degli esperti medici.

Conclusioni: Il caso di E.D.L. ha permesso di mettere alla prova i requisiti per dare esecuzione ai MAE.

La persona interessata soffriva di una grave malattia cronica, potenzialmente irreversibile, e l'esecuzione del mandato d'arresto avrebbe potuto esporre il suo diritto alla salute a un rischio significativo. Nello specifico, la Corte di Giustizia ha utilizzato la formulazione "rischio reale di una riduzione significativa della sua aspettativa di vita o di un deterioramento rapido, significativo e irreversibile del suo diritto alla salute".

Riferimenti: Legge italiana n. 69/2005; Sentenza ECLI:EU:C:2023:295, Corte di Giustizia dell'Unione Europea, 18 aprile 2023, consultabile presso <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=16D9F67E735790E66F6A068855451F3C?text=&docid=272581&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=5424902>

Informazioni di contatto: Nicola Canestrini, nicola.canestrini@canestrinilex.com; Nathalie D'Apuzzo, nathalie.dapuzzo@gmail.com.

L'abuso del ruolo di amministratore di sostegno può costituire una violazione della Convenzione Europea sui Diritti Umani (CEDU)

M.A., avvocato, foro di Firenze. Il 24 luglio 2024 è stata condotta un'intervista con M.A., da cui sono state tratte le seguenti testimonianze.

Contesto: Violazione da parte dell'Italia dell'Art. 8 CEDU del suo dovere di promuovere la partecipazione delle persone anziane disabili o 'dipendenti' alla vita della comunità e di prevenire il loro isolamento o la loro segregazione.

Panoramica del caso:

Fatti: Un uomo anziano è stato collocato in un ospizio contro la sua volontà da un amministratore legale nominato dal tribunale. Il tutore legale era stato espressamente autorizzato a collocare C.G. in una struttura di cura e recupero e a dare il suo consenso al posto della persona interessata (un potere che sostituiva chiaramente la volontà del beneficiario). Il Garante nazionale ha raccomandato alla Procura di chiedere la cessazione del ricovero forzato dell'uomo e l'adozione di un regime di protezione che segua la sua volontà.

Storia processuale: Il 9 maggio 2017, G.C. è stato affidato all'amministrazione di sostegno su richiesta di sua sorella. Il 18 novembre 2020, sua cugina ha scoperto che G.C. era stato ricoverato involontariamente in una struttura di assistenza. Il 9 dicembre 2020 è stata presentata una denuncia presso la Legione Carabinieri Lombardia, che tuttavia è stata respinta. Dopo fallimentari tentativi di ottenere un colloquio da parte di sua cugina, G.C. e sua cugina si sono appellati alla Corte Europea dei Diritti Umani. La Corte ha accolto il ricorso il 6 luglio 2023, riconoscendo la violazione del diritto al rispetto della vita privata e familiare.

Motivazione: La Corte europea dei diritti umani ha stabilito che le autorità italiane hanno violato il diritto di rispetto della vita privata del ricorrente. Queste hanno interferito con la vita privata del ricorrente in modo sproporzionato, senza adeguate garanzie procedurali volte a bilanciare la tutela della sua integrità fisica e mentale con il rispetto della sua dignità e del suo diritto all'autodeterminazione. La Corte ha criticato la decisione di concedere poteri sostitutivi a un amministratore di sostegno, di non coinvolgere adeguatamente il ricorrente nel procedimento e di tenerlo isolato contro la sua volontà. La tutela era stata basata sul deterioramento fisico delle condizioni del ricorrente piuttosto che sulla sua malattia mentale e le autorità non hanno valutato

attentamente gli elementi fondamentali prima di prendere una decisione così radicale. La Corte ha stabilito che, sebbene il ricorrente principale fosse una cugina di terzo grado, il diritto di presentare un appello era esteso alla persona sotto tutela, la quale non poteva nominare autonomamente un avvocato. Questo *“ha creato un precedente importante, in quanto la Corte ha riconosciuto che un avvocato senza un mandato diretto può rappresentare un individuo vulnerabile che non ha i mezzi legali per agire in modo indipendente”*, afferma l'avvocato.

Analisi del caso:

Approccio strategico al contenzioso: L'incapacità della magistratura nazionale di affrontare adeguatamente le questioni emerse ha portato a portare il caso alla Corte europea dei diritti dell'uomo. Nonostante i numerosi rigetti e ostacoli, è stato fondamentale non perdere la determinazione e il coraggio di contestare queste decisioni. *“Una magistratura troppo forte è sintomo di un'avvocatura debole”*, è l'opinione di M.A. Una forte convinzione della giustizia della causa ha permesso di superare *“la paura di una possibile 'lesa maestà' ai danni dei giudici”*.

Impatto e risultati: Il caso ha suscitato un dibattito significativo nel sistema giuridico italiano sulla necessità di una riforma del ruolo e dei poteri assegnati alla tutela legale. *“Purtroppo, nonostante ci fosse inizialmente l'entusiasmo per una riforma sostanziale, quest'impulso si è affievolito. Le modifiche legislative proposte sono risultate deboli e insufficienti per affrontare le criticità evidenziate dalla Corte europea dei diritti dell'uomo”*. M.A. ha partecipato a due udienze della Commissione Giustizia su questo tema, ma *“il nostro sistema giuridico si è concentrato maggiormente sulla difesa delle decisioni giudiziarie piuttosto che sull'integrazione delle critiche della Corte europea. Questo riflette una debolezza considerevole della nostra classe politica, che tende a proteggere le azioni dei magistrati indipendentemente dalle critiche esterne”*. A seguito di questo caso, M.A. ha notato un cambiamento nell'approccio di molte persone alla Corte europea. *“Il caso è stato dirompente”*, dice M.A. Ha avuto un forte impatto sulla sensibilizzazione della società civile e dei professionisti legali sui diritti delle persone con disabilità.

Lezioni apprese: Le difficoltà e le sentenze sfavorevoli iniziali non dovrebbero dissuadere avvocati e sostenitori. Sebbene il caso non abbia portato immediatamente alle riforme legislative desiderate, ha aperto la strada a cambiamenti più ampi. Il riconoscimento da parte della Corte di un avvocato che rappresenti un individuo vulnerabile senza un mandato formale evidenzia l'importanza della flessibilità nel sistema legale. *“È stato un precedente importante riconosciuto dalla Corte, in quanto ha permesso a un avvocato [...] senza un mandato formale, di rappresentare e sostenere le istanze di una persona che non lo aveva mai nominato direttamente”*.

Raccomandazioni: *“I precedenti possono avere una forza dirompente, anche nei sistemi di diritto civile. Dovremmo rivolgerci sempre di più ai tribunali sovranazionali, sensibilizzando i giudici rispetto alla giurisprudenza europea, per invitarli a interpretare le leggi e i principi in conformità con essa”*. Inoltre, dal momento in cui gli avvocati devono assicurarsi di aver esaurito tutte le possibili vie legali prima di portare un caso alla Corte europea dei diritti dell'uomo, occorre una profonda comprensione delle procedure nazionali e un approccio meticoloso nel perseguire tutte le vie legali disponibili.

Conclusioni: *“I cambiamenti sperati non si sono concretizzati, ma molti parlamentari hanno acquisito maggiore consapevolezza di questo problema”*, afferma l'avvocato. Il caso ha dimostrato che, coinvolgendo le strutture politiche e istituzionali e sensibilizzando l'opinione pubblica, è possibile apportare cambiamenti significativi al sistema. Ciò dimostra l'importanza di un'attività di advocacy costante e di un'azione legale strategica nel difendere i diritti dei gruppi emarginati e nel promuovere riforme legali e politiche essenziali.

Riferimenti: Caso di *Calvi e C.G. contro Italia*, Ricorso n. 46412/2021, Corte europea dei diritti dell'uomo, 6 luglio 2023, consultabile presso <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-225812%22%5D%7D>

La mancata assistenza specializzata a scuola dà diritto a un risarcimento. Il diritto di un adolescente a ricevere un'assistenza specializzata nella scuola superiore professionale in considerazione del suo handicap

B. L., avvocato, foro di Milano; G.D.L., avvocato, foro di Milano.

Contesto: L.M., con una diagnosi di disabilità 'grave' ai sensi della Legge n. 104/1992, si è visto ridurre l'assistenza specialistica, non ha ricevuto un piano educativo specializzato, gli è stata negata la valutazione della commissione e, infine, è stato espulso dalla scuola superiore.

Panoramica del caso:

Fatti: L.M., studente del secondo anno di un istituto professionale, "CAPAC", con gravi disabilità, tra cui l'ADHD, necessitava di un supporto educativo. La controversia legale è nata dalle azioni discriminatorie di CAPAC, tra cui i ritardi nella creazione di un Piano Educativo Individualizzato, la riduzione dell'orario scolastico senza consultazione, l'imposizione di sanzioni disciplinari che violavano i diritti dello studente e la mancata risposta alla richiesta di incontro dei genitori. L.M. è stato sospeso e duramente espulso e, nonostante l'intervento della ONG "LEDHA" e del Comune, la CAPAC si è rifiutata di reintegrarlo.

Storia processuale: I ricorrenti hanno richiesto misure provvisorie, tra cui permettere a L.M. di rientrare a scuola, formare un gruppo di lavoro speciale e creare un piano educativo individualizzato. Hanno anche cercato di porre un freno al comportamento discriminatorio della scuola e di garantire che lo studente ricevesse un sostegno adeguato. Inoltre, hanno richiesto il risarcimento dei danni. L'8 aprile 2019, CAPAC si è opposta alla giurisdizione del tribunale in relazione ad alcune istanze, e la scuola si è opposta alle richieste provvisorie. Durante l'udienza del 4 luglio 2019, i richiedenti hanno ritirato le richieste provvisorie, affermando che il loro interesse era decaduto perché l'anno scolastico era terminato.

Motivazione: I ricorrenti hanno sostenuto che CAPAC non ha convocato un gruppo di lavoro dedicato e non ha preparato un piano educativo individualizzato per L.M., violando il suo diritto al sostegno educativo. La CAPAC ha negato le accuse, adducendo la mancanza di collaborazione da parte dei genitori di L.M. Il tribunale ha stabilito che questo comportamento era discriminatorio e ha ordinato alla scuola di pagare i danni alla famiglia in questione. Ha sottolineato che le persone con disabilità hanno il diritto all'istruzione e ha concluso che le omissioni di CAPAC hanno ostacolato in modo significativo la capacità di L. di accedere all'istruzione in condizioni di parità con i suoi coetanei.

Analisi del caso:

Approccio strategico al contenzioso: L'approccio strategico in questo caso mirava ad ottenere un cambiamento sistemico nel modo in cui le scuole supportano gli studenti con disabilità, soprattutto nell'istruzione secondaria, dove le risorse sono spesso carenti. Si è concentrato sulle disabilità psichiatriche, piuttosto che su quelle fisiche, sottolineando la necessità di accomodamenti ragionevoli e di piani individualizzati. Il caso ha anche evidenziato questioni come la formazione inadeguata degli insegnanti e le risorse, spingendo a modificare le politiche per migliorare il supporto scolastico agli studenti con esigenze complesse. Inoltre, ha cercato di spostare l'onere della prova, richiedendo alle scuole di dimostrare di aver fornito gli accomodamenti necessari.

Impatto e risultati: Il caso ha guadagnato l'attenzione dei media e ha evidenziato l'importanza di un'adeguata assistenza agli studenti con disabilità nelle scuole secondarie. Ha sottolineato la necessità per le scuole di seguire le procedure stabilite e di fornire personale e

risorse adeguate, aspetti spesso trascurati. Il caso ha probabilmente spinto le scuole a investire maggiormente in risorse e formazione, migliorando il supporto agli studenti con disabilità.

Lezioni apprese: Nel gestire questo caso, è stato importante analizzare attentamente le questioni complesse e fare una distinzione tra i diversi elementi del caso. È stato necessario concentrarsi sulle basi legali e fattuali, affrontare prima di tutto le questioni fondamentali e garantire il diritto dello studente a partecipare all'ambiente scolastico.

Raccomandazioni: Concentrarsi sui principi legali piuttosto che sugli aspetti soggettivi o sociologici. Mostrare come il quadro giuridico preveda la parità di accesso e di opportunità. Esaminare se le persone con disabilità ricevono il supporto richiesto e la parità di accesso. Questo approccio consente di orientare il contenzioso verso gli obblighi legali e di difendere i diritti delle persone con disabilità.

Conclusioni: Il caso ha fatto luce sulla necessità di migliori accomodamenti nelle scuole secondarie e sulle sfide della gestione delle disabilità psichiatriche. Ha sottolineato l'importanza delle argomentazioni legali incentrate sui diritti fondamentali e ha suscitato discussioni più ampie, contribuendo agli sforzi per migliorare il supporto alle persone con disabilità.

Riferimenti: Decisione n. 25011/2014, Corte di Cassazione, 18 novembre 2014.

Il ritardo nel rilascio di un permesso di soggiorno sulla base dello status di rifugiato, in presenza di un rischio di discriminazione e persecuzione nei confronti delle persone interessate, viola i diritti della persona e consente di chiedere un risarcimento

V.G, avvocato, foro di Roma; C.L.C, avvocato, foro di Roma.

Contesto: L'art. 281 *decies* del Codice di Procedura Civile italiano prevede un provvedimento d'urgenza che un individuo può attivare in caso di presunta violazione di un diritto della persona, per far sì che un tribunale decida sulla questione con urgenza e ordini la cessazione della condotta. Ai sensi dell'Art. 23 del Decreto Legislativo n. 251/2007 e della Direttiva 2011/95/UE del Parlamento Europeo e del Consiglio, gli Stati membri non possono imporre oneri indebiti alle procedure nazionali per l'acquisizione dello status di rifugiato. L'art. 10 della Costituzione italiana tutela il diritto di asilo.

Panoramica del caso:

Fatti: La ricorrente, una cittadina congolese, è arrivata in Italia con sua figlia nel 2021 per curare la paralisi cerebrale di quest'ultima. La disabilità della bambina esponeva entrambe al rischio di essere gravemente discriminate e perseguitate in caso di ritorno in Congo. Per questi motivi, il 18 marzo 2022, ha presentato domanda di riconoscimento dello status di rifugiato. Il 19 settembre 2022, la Commissione territoriale per il riconoscimento della protezione internazionale ha concesso questo status a entrambi. Il 10 gennaio 2023, la ricorrente ha richiesto il rilascio del permesso di soggiorno. L'amministrazione pubblica ha dapprima respinto apertamente la domanda, poi, dopo ripetute richieste e rinvii, ha fissato un appuntamento per il 24 maggio 2024 per verificare ulteriori requisiti.

Storia processuale: Il 4 marzo 2024, la ricorrente si è rivolta al Tribunale di Roma chiedendo un risarcimento a causa del mancato rilascio del permesso di soggiorno da parte del

Comune a lei e a sua figlia. Ha chiesto, come misura provvisoria, il rilascio urgente di tale permesso. Il 29 marzo 2024, è stata presa la decisione sulle misure provvisorie.

Motivazione: La ricorrente ha basato la sua richiesta sul fatto che era stata riconosciuta come rifugiata con decisione della Commissione territoriale. Ai sensi dell'Art. 27 del Decreto Legislativo n. 251/2007 e della Direttiva 2011/95/UE, la polizia non poteva esercitare alcun margine di discrezionalità nel rilascio del permesso e non poteva richiedere requisiti aggiuntivi per ottenerlo. La ricorrente ha anche sottolineato che il ritardo illegittimo nel rilascio del permesso ha compromesso la capacità sua e di sua figlia di godere pienamente dei loro diritti. Sua figlia aveva bisogno di cure continue e specializzate e di un supporto educativo. In assenza del permesso, la ricorrente ha avuto difficoltà a trovare un alloggio e un lavoro.

Il Tribunale ha ritenuto che il ritardo nel rilascio del permesso di soggiorno violasse i principi di tempestività e di chiarezza del diritto, soprattutto alla luce della giovane età e delle esigenze speciali della figlia. Il tribunale ha ordinato il rilascio del permesso entro 10 giorni.

Analisi del caso:

Approccio strategico al contenzioso: Il caso in questione ha identificato una lacuna nell'applicazione della legislazione. Era fondamentale evidenziare il fatto che ritardare l'esercizio di un diritto può di per sé costituire una violazione di tale diritto.

Impatto e risultati: L'esito positivo del caso ha riconosciuto il collegamento tra un atto amministrativo, come il rilascio di un permesso di soggiorno, e la possibilità di godere pienamente dei diritti di una persona.

Prospettiva intersezionale: Il vissuto migratorio della ricorrente rappresentava una difficoltà che si aggiungeva alla disabilità della figlia. In casi come questo, il vissuto migratorio del ricorrente e la sua (mancanza di) conoscenza della lingua sono aspetti che potrebbero essere sottovalutati, ma che possono avere un impatto significativo sulla capacità di lottare per il riconoscimento dei propri diritti.

Lezioni apprese: La decisione di un tribunale ha sostenuto i diritti della ricorrente, ritenendo che l'amministrazione pubblica violasse i suoi doveri di conformità alla legislazione esistente.

Raccomandazioni: Il coinvolgimento degli avvocati e dei servizi sociali fin dalle prime fasi, agendo a sostegno della ricorrente e aiutandola a relazionarsi con l'amministrazione pubblica, è stato fondamentale per identificare le violazioni del caso e gli strumenti per portarle in tribunale.

Conclusioni: Il tribunale ha riconosciuto l'urgenza di ottenere un permesso di soggiorno per consentire alla ricorrente di godere pienamente dei suoi diritti di rifugiata.

Riferimenti: Decreto Legislativo n. 251/2007; Costituzione italiana; Direttiva 2011/95/UE del Parlamento europeo e del Consiglio, consultabile presso <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0095>

L'impossibilità per un cittadino bulgaro affetto da sordomutismo di ottenere il certificato di conoscenza della lingua italiana richiesto non può impedire il riconoscimento della cittadinanza italiana tramite matrimonio

V.G, avvocato, foro di Roma; G.C, avvocato, foro di Roma.

Contesto: La Legge n. 91/1992, come modificata dal Decreto n. 133/2018, stabilisce i requisiti e le procedure per l'acquisizione della cittadinanza italiana da parte degli stranieri. In particolare, l'Art. 9(1) specifica che, tra i requisiti per l'acquisizione della cittadinanza, vi è la

conoscenza sufficiente della lingua italiana, che deve essere comprovata da un certificato (livello B1).

Panoramica del caso:

Fatti: Il ricorrente, cittadino bulgaro con disabilità certificata e affetto da sordomutismo, risiede in Italia dal 2008 e ha chiesto la cittadinanza italiana in virtù del matrimonio con una cittadina italiana il 13 febbraio 2009. Tuttavia, le sue due domande alla Prefettura di Milano, parte del Ministero dell'Interno, sono state ritenute inammissibili a causa della mancata presentazione del certificato obbligatorio di conoscenza della lingua italiana, richiesto dalla legge nazionale. La sua disabilità gli ha impedito di sostenere i test di certificazione, che non prevedevano accomodamenti per le persone affette da sordomutismo.

Storia processuale: Il 16 dicembre 2020, il ricorrente ha presentato una causa presso il Tribunale di Milano, contestando la decisione della Prefettura di Milano di dichiarare inammissibile la sua domanda di cittadinanza italiana. Ha chiesto il riconoscimento della sua cittadinanza italiana o, in alternativa, un'ordinanza che obbligasse la Prefettura a riesaminare la sua domanda in modo sostanziale. Il 9 agosto 2024, il tribunale ha emesso un'ordinanza che dichiara il ricorrente cittadino italiano e ordina al Ministero dell'Interno di completare tutte le procedure amministrative necessarie per l'acquisizione formale della sua cittadinanza.

Motivazione: Il ricorrente sosteneva di non essere in grado di fornire il certificato di lingua italiana richiesto, in quanto i test di certificazione non erano adatti alle persone affette da sordomutismo. Il Ministero dell'Interno si è opposto alla richiesta, sostenendo la validità della decisione della Prefettura di Milano. Il tribunale, tuttavia, ha stabilito che il ricorrente soddisfaceva i requisiti di cittadinanza attraverso il matrimonio e ha stabilito che le norme vincolanti, come il requisito della certificazione linguistica, devono essere derogate quando la loro osservanza è materialmente impossibile. Ha inoltre osservato che in casi simili, come le richieste di permessi di soggiorno a lungo termine, il Ministero non applica questo requisito quando il ricorrente non è in grado di soddisfarlo per motivi materiali.

Analisi del caso:

Approccio strategico al contenzioso: Il caso ha creato un precedente per l'interpretazione legale inclusiva e l'applicazione flessibile delle leggi sulla cittadinanza. Creando un parallelismo con l'approccio per i permessi di soggiorno a lungo termine, dove il Ministero non richiede concretamente alcuna certificazione linguistica per le persone disabili, ha sostenuto un'applicazione coerente di questo principio nei casi di cittadinanza, promuovendo modifiche di più ampio respiro nelle prassi amministrative.

Impatto e risultati: La decisione del tribunale ha messo in evidenza la necessità di inserire gli accomodamenti per le persone con disabilità nei processi legali, potenzialmente guidando le politiche future verso una maggiore inclusività e stimolando le riforme legislative.

Prospettiva intersezionale: Il caso ha evidenziato molteplici motivi di discriminazione, tra cui la disabilità, la nazionalità e l'emarginazione economica. La ricorrente, una cittadina bulgara sposata con un italiano, ha affrontato barriere composte, dimostrando la necessità di un approccio intersezionale che consideri tutte le dimensioni della discriminazione per sostenere i diritti delle persone con disabilità.

Lezioni apprese: Il caso ha dimostrato il potere del contenzioso strategico nell'espone e correggere le inadeguatezze procedurali che non tengono conto delle barriere aggiuntive in cui le persone disabili possono imbattersi.

Raccomandazioni: Anche quando le normative nazionali specificano determinati requisiti, è essenziale considerare i principi giuridici generali per affrontare le incongruenze o le violazioni dei diritti fondamentali, assicurando che si tenga conto delle circostanze reali.

Conclusioni: Questo caso ha sostenuto i diritti delle persone con disabilità, invocando un'interpretazione flessibile dei requisiti legali delle leggi sulla cittadinanza. Ha illustrato il ruolo del contenzioso strategico nella sfida alle pratiche di esclusione, fungendo da modello per gli sforzi futuri di promozione dei diritti umani e dell'inclusività.

Riferimenti: Legge n. 91/1992; Circolare della Direzione Centrale per le Politiche di Immigrazione e Asilo n. 7589, 16 novembre 2010; Decreto del Ministero degli Interni, 4 giugno 2010.

La natura discriminatoria della mancata rimozione delle barriere architettoniche che impediscono l'accesso a un bancomat deve cessare immediatamente e dà luogo a un risarcimento

R.B. ricorrente del caso

Contesto: L'art. 3 della Legge n. 67/2006 fornisce il quadro giuridico rispetto ai mezzi di ricorso disponibili per far cessare una discriminazione nei confronti di una persona con disabilità e per ricevere un risarcimento.

Panoramica del caso:

Fatti: Il ricorrente, R.B., è portatore di una disabilità "grave" ai sensi dell'Art. 3 della Legge n. 104/1992. 3 della Legge n. 104/1992. Presso la sua banca è stato installato un nuovo bancomat, che non era a lui accessibile a causa della sua struttura, con un piano d'appoggio troppo alto e di difficile raggiungimento da parte di una persona con disabilità. R.B. si è rivolto al Tribunale di Firenze, chiedendo di riconoscere il comportamento discriminatorio nei suoi confronti e di disporre un risarcimento.

Storia processuale: L'8 maggio 2012 arriva la decisione del Tribunale di Firenze. Il tribunale ha ritenuto la nuova ATM compatibile con la legislazione esistente. Il ricorrente ha presentato ricorso contro questa decisione. Il 9 luglio 2013, la Corte d'Appello di Firenze si è pronunciata, confermando la decisione del Tribunale. R.B. ha impugnato questa decisione davanti al tribunale di terzo grado, la Corte di Cassazione. Quest'ultima ha emesso la sua sentenza il 23 febbraio 2016 e le motivazioni della decisione sono state rese pubbliche il 23 settembre 2016.

Motivazione: In prima istanza, R.B. ha chiesto al tribunale di imporre alla banca di rispettare la legislazione sull'eliminazione delle barriere architettoniche, vale a dire la rimozione delle barriere architettoniche che gli impediscono di accedere e utilizzare il bancomat. Ha anche chiesto di ricevere un risarcimento e di rendere pubblica la decisione. Sia il Tribunale che la Corte d'Appello hanno respinto le sue argomentazioni, sulla base del fatto che il Decreto no. 41/R/2009 non era applicabile al caso in questione, essendo il nuovo ATM stato installato prima della sua entrata in vigore, ed essendo esso conforme alla legislazione preesistente.

La Corte di Cassazione, in ultima analisi, ha ritenuto che il comportamento fosse discriminatorio. Il tribunale ha ritenuto che le leggi nazionali e regionali sulle barriere architettoniche fossero esistenti, chiare e precise. L'adozione di un'ampia definizione di barriere architettoniche ha reso l'obbligo della loro rimozione direttamente applicabile. Qualsiasi situazione di discriminazione o difficoltà aggiuntiva per le persone con disabilità non disponeva di alcuna giustificazione legale.

Analisi del caso:

Approccio strategico al contenzioso: Fin dall'inizio del caso, R.B. era consapevole dei suoi diritti e intendeva vederli riconosciuti davanti a un tribunale. Era anche consapevole del fatto che non erano in gioco solo i suoi diritti, ma anche quelli di molte altre persone che condividevano la sua situazione. Questo ha rafforzato la sua determinazione nell'ottenere un risultato positivo.

Impatto e risultati: La decisione ha ricevuto grande attenzione da parte dei media ed è stata citata su 70-90 siti web. Ciò ha dimostrato la rilevanza che un caso del genere può suscitare nella società. L'esito di questo contenzioso, piuttosto che sollecitare la creazione di una nuova legislazione, ha portato la magistratura a stabilire la corretta gerarchia tra le leggi esistenti, identificando i corretti obblighi legali derivanti dal quadro giuridico esistente.

Lezioni apprese: Il ricorrente ha confessato di essere rimasto sorpreso nel constatare la necessità di tre procedimenti al fine di ottenere questo risultato. La legge era già abbastanza chiara. È stato necessario impegnarsi e continuare a lottare per i diritti del ricorrente, nonostante il fatto che in due occasioni il tribunale si sia pronunciato contro di lui. La decisione della Corte di Cassazione ha stabilito un importante principio di diritto, che riflette il principio cardine della Costituzione italiana. Ha dimostrato che bisogna insistere e avere fede nelle proprie argomentazioni legali quando queste sono fondate su solidi principi giuridici.

Raccomandazioni: Una raccomandazione che si può dedurre dal caso in questione è la necessità di non arrendersi alle prime difficoltà. Nella fattispecie, nonostante la presenza di una legislazione chiara, la sua interpretazione variava da tribunale a tribunale, così come gli obblighi legali derivanti da tale legge. È stato cruciale esigere una corretta interpretazione del diritto, in modo da tutelare maggiormente i diritti delle persone con disabilità.

Conclusioni: Il ricorrente ha imparato che vincere una causa in tribunale non basta avere la legge dalla propria parte, ma dipende anche dagli avvocati coinvolti e dalla sensibilità dei giudici. Infine, le convinzioni personali possono giocare un ruolo importante nell'esito di un caso.

Riferimenti: Decreto del Presidente dei Ministri no. 236/1989; Legge n. 67/2006; Decreto n. 41/R/2009; Decisione n. 18762/2016, Corte di Cassazione, 23 febbraio 2016.

CASE LAW SUMMARIES SPAIN

Wrongful dismissal and the obligation to provide workplace adjustments for the person with disability

Superior Court of Justice of the Balearic Islands (*Superior Tribunal de Justicia de las Islas Baleares*), Public Prosecutor's Office, Company Sa Na Negreta, S.A., European Commission and others. The person with disability nor its lawyer participated in this instance.

Background: Spain's Labor Law (Royal Legislative Decree 2/2015, October 24) permits terminating employment due to severe or absolute permanent disability (art. 29.1.e). The General Social Security Law (Royal Decree 8/2015, October 30) defines permanent disability (art. 193), categorizes it by work capacity reduction (art. 194), and outlines the pension for total permanent disability (art. 196.2). Spain's General Law on the Rights of Persons with Disabilities (Royal Decree 1/2013, November 29) mandates reasonable adjustments, requiring employers to adapt workplaces and ensure accessibility for employees with disabilities, provided it doesn't impose an excessive burden (art. 40).

Case Overview:

Facts: J.M.A.R. worked as a truck driver for Ca Na Negreta since October 2012. After a work-related accident in December 2016 caused a severe heel fracture, he was temporarily incapacitated. On February 18, 2018, the INSS ended his temporary incapacity, awarded him €3,120 for permanent injury, but denied permanent work incapacity. J.M.A.R. requested a job adapted to his limitations, and Ca Na Negreta reassigned him to a less demanding role. However, after contesting the INSS decision, a court granted him total permanent incapacity on March 2, 2020, leading Ca Na Negreta to terminate his contract on March 13, 2020.

Procedural history: J.M.A.R. appealed the INSS decision, leading to a March 2, 2020, court ruling that recognized his total permanent incapacity and granted him a pension. After his dismissal by Ca Na Negreta on March 13, 2020, he challenged it in the Social Court No. 1 of Eivissa. The court dismissed his appeal on May 24, 2021, citing his incapacity without requiring the employer to offer alternative employment. J.M.A.R. then appealed to the Superior Court of Justice of the Balearic Islands, which referred the case to the CJEU.

Legal reasoning: The case questions whether national law allowing automatic termination of employment due to total permanent disability, without requiring employers to make reasonable adjustments per EU Directive 2000/78, constitutes direct discrimination under EU law. The CJEU ruled that national law must align with EU requirements, obligating employers to accommodate disabled employees unless it imposes a disproportionate burden, which the employer must prove.

Case analysis:

Strategic litigation approach: While this isn't a strategic litigation case per se—given the lack of information about the person with a disability, their defense, or association involvement—its impact makes it a paradigmatic case. Despite existing Spanish regulations on proving reasonable

adjustments for persons with disabilities, labor law still allowed companies to terminate employment due to a declared permanent disability or incapacity.

Impact and outcome: This case has a direct impact on Spanish Social Security legislation, as it cannot oppose art. 5 Directive 2000/78 nor the UN Convention of 2000 (Art. 27). There is also impact on national jurisprudence [1].

Lessons Learned: The importance on reviewing and interpreting national law, that might still be incompatible with rights of persons with disabilities, and the relevance of the Court's request to the Court of Justice of the European Union (CJEU), as the interpretation issue solved by the CJEU directly modifies national jurisprudence and influences legislative reforms.

Recommendations: This case received significant media attention after the CJEU's interpretation resolution. However, for future strategic litigation, involving Associations and NGOs in the proceedings and using mainstream and social media to raise awareness about the widespread issue of inadequate workplace modifications for people with disabilities is recommended.

Conclusion: It was a key case for the CJEU to define that companies must make de necessary adjustments in the workplace environment or prove it would mean an excessive burden and cannot attain to the general Spanish Social Security legislation in order to terminate a contract after the declaration of permanent disability or incapacity.

References: ECLI:EU:C:2024:53 issued by Court of Justice of the European Union. 18 January 2024. Available at <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62022CJ0631>

Saravia Méndez, G. (2024). Discapacidad, a propósito de una sentencia del Tribunal de Justicia de la Unión Europea. *Diario CERMI es*. Available at <https://diario.cermi.es/opinion/discapacidad-a-proposito-de-una-sentencia-del-tjue>

[1] Sentence num. 200 issued by Superior Court of Justice from Murcia. 08 February 2024. Available at

<https://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/1f90977d46566d77a0a8778d75e36f0d/20240318>

Constitutional Tribunal of Spain Rules on Disability Discrimination in Employment Suspension Case: A.M.Z. vs. State Secretary of Justice

A.M.Z. and his defense attorney.

Background: The case involves A.M.Z., a judicial officer with Asperger's syndrome, who challenged a suspension resulting from disciplinary action. It draws on the Spanish Constitution (Articles 14 and 24), the Law on Judicial Power (LOPJ), and the Organic Regulation of Judicial Secretaries. The case also references the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD), highlighting the need for reasonable workplace accommodations. This case underscores the broader issue of workplace discrimination against individuals with disabilities and the legal obligation of employers to provide necessary adjustments, balancing performance expectations with fair treatment.

Case Overview:

Facts: A.M.Z., a judicial officer, faced disciplinary action by the State Secretary of Justice for alleged negligence and delays, resulting in a suspension of one year and one day. He argued that his performance issues were related to his Asperger's syndrome, disclosed during the proceedings, and that the administration failed to provide reasonable accommodations. A.M.Z. claimed discrimination and procedural irregularities, including the use of anonymous and surprise witnesses, which he argued violated his rights to a fair trial and protection against disability discrimination.

Procedural history: In 2016, the State Secretary of Justice suspended A.M.Z. for alleged negligence and delays. A.M.Z. argued that his Asperger's syndrome caused these issues and requested reasonable accommodations, which were denied. He challenged the disciplinary action through administrative and judicial reviews, claiming violations of his rights to non-discrimination and a fair trial. The case eventually reached the Constitutional Tribunal of Spain, which examined whether the disciplinary measures and proceedings respected constitutional protections, including the rights of persons with disabilities.

Legal reasoning: While the State Secretary of Justice justified the disciplinary action against A.M.Z. due to negligence and delays, the Constitutional Tribunal evaluated potential rights violations under the Spanish Constitution and the Convention. The Tribunal found that A.M.Z.'s disabilities were not adequately considered during the proceedings, reasonable adjustments were not made, and procedural violations occurred.

Case analysis:

Strategic litigation approach: It sets a key legal precedent for individuals with disabilities in administrative procedures, emphasizing the need to consider disabilities and provide appropriate accommodations.

Impact and outcome: The case reinforced the importance of legal protections for persons with disabilities under the Spanish Constitution and the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities. It emphasized the need for reasonable workplace accommodations and clarified that administrative procedures must consider disabilities. It also confirmed that employers are obligated to provide accommodations without requiring a formal request from the employee [1], and proposed a broader and autonomous concept of disability for more effective protection, not strictly related to the specific percentage of disability [2].

Lessons Learned: Revealing the Asperger syndrome diagnosis and providing psychiatric documentation was crucial to the case, as withholding this information could have weakened the claimant's position. This jurisprudence highlights that employers, including administrative bodies, are responsible for making necessary workplace accommodations, even without a formal request from the employee with a disability.

Recommendations: Associations and Foundations should support individuals with disabilities from the beginning and throughout their careers to better safeguard their privacy and prevent discrimination, especially when the disability is not fully disclosed to the employer. Administrative and judicial bodies must be trained on disability rights and reasonable accommodations, regardless of the administrative disability certification. Mechanisms for monitoring institutional compliance with disabilities rights should be implemented.

Conclusion: This jurisprudence underscores that failing to provide accommodations is discriminatory and mandates a proactive approach from employers, regardless of the employee's silence or official disability percentage. It calls for greater sensitivity to mental disabilities, which may impose a heavier burden due to their less visible nature.

References: Sentence number 51 Spain issued by Tribunal Constitucional. March 15, 2021. Available at https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2021-6597

[1] Beltran de Heredia Ruiz, I. (2024). Extinción por ineptitud sobrevenida, doctrina CA Na Negreta y servicio de prevención. *Blog de Derecho del Trabajo y de la Seguridad Social*. <https://ignasibeltran.com/2024/07/04/extincion-por-ineptitud-sobrevenida-doctrina-ca-na-negreta-y-servicio-de-prevencion-stsj-clm-24-5-24/>

[2] Esteban Legarreta, R. (2021). Discapacidad Psíquica Menor, medidas disciplinarias en el marco de una relación de empleo, discriminación y ajustes. Comentario a la Sentencia del Tribunal Constitucional de 15 de marzo de 2021 (STC 51/2021). *IUS Labor*, 2, 316-330 <https://www.raco.cat/index.php/IUSLabor/article/view/387316>

Compliance with the opinion issued by the UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities

Mr. J. C., Ms. J. and Mr. J. R. as applicants, represented by Mr. A. B. H., lawyer, and Mr. J. R. Z., lawyer, as well as the Public Prosecutor's Office; and the General State Administration (Ministry of Justice), represented and defended by State Attorney's Office.

Background: Claim for State liability (malfunctioning of the Administration of Justice) due to non-compliance with the recommendations and obligations contained in the Opinion of 18 September 2020 of the United Nations Committee on the Rights of Persons with Disabilities.

Case Overview:

Facts: Lodging of an appeal in cassation before the Third Contentious-Administrative Chamber of the Spanish Supreme Court against the Judgment of 17 November 2021 of the Contentious-Administrative Chamber of the Spanish National Court in the special procedure for the protection of Fundamental Rights, determining as questions on which there is an interest in appeal (i) what should be the channel for requesting the Spanish State to comply with the rulings of the United Nations Committee on the Rights of Persons with Disabilities, and (ii) whether this implies the review of final judicial rulings.

Procedural history: Prior filing of a contentious-administrative appeal before the Spanish National Court through the special procedure for the protection of fundamental rights against the rejection by administrative silence of the Ministry of Justice of the claim for patrimonial liability of the State.

Legal reasoning: The Spanish Supreme Court upheld the appeal, arguing that the Committee's opinions are binding and obligatory for the States Parties by virtue of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities and its Optional Protocol. However, this cannot imply the review of final judicial decisions.

Case analysis:

Strategic litigation approach: Strategic litigation has made it possible to enforce the recommendations and obligations of the United Nations Committee on the Rights of Persons with Disabilities, obliging the Spanish Supreme Court to declare the binding legal nature of the rulings issued by this body.

Impact and outcome: It is worth noting the positive and favourable outcome of the judicial resolution of the case which, has made it possible to establish a jurisprudential doctrine

which, despite the non-existence of a specific way to give effect to the recommendations of this type of opinion, does not prevent its binding nature for the Spanish State from being declared.

Intersectional perspective: In this case, the interaction of different forms of discrimination can be seen to occur in the case of a person who not only has some kind of disability, but is also a minor who has also been the victim of ill-treatment and humiliation, requiring in this case that the best interests of the minor be taken into account as the guiding principle.

Lessons Learned: The importance of the pronouncements of an international body in promoting and guaranteeing the rights of persons with disabilities and, in short, to raise awareness of the existence of different mechanisms for the protection of human rights.

Recommendations: The need to pay attention to the content of the opinions of international bodies and to emphasise the obligation of States Parties to comply with them, thus giving effect to the provisions of ratified international conventions and treaties.

Conclusion: Despite the fact that there is no specific way to enforce certain resolutions or in cases where international treaties do not provide for the enforcement of such resolutions, this does not mean that they are not legally binding and must be complied with.

References:

- Supreme Court Judgment No. 1597/2023 of 29 November 2023, available at <https://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/54293913fb51ea0ca0a8778d75e36f0d/20231222>
- Convention on the Rights of Persons with Disabilities, done in New York on 13 December 2006.
- Spanish Constitution (“BOE” no. 311, 29/12/1978).
- Observatorio Estatal de la Discapacidad (2019). *Alumnado con discapacidad y educación inclusiva en España*, available at <https://www.observatoriodeladiscapacidad.info/wp-content/uploads/2020/06/OED-ALUMNADO-CON-DISCAPACIDAD-DEF.pdf>
- Sandoval Mena, M., Álvarez-Rementería, M. and Darretxe Urrutxi, L. (2022). La evolución de la escolarización del alumnado en Educación Especial en España: a 25 años de la Declaración de Salamanca. *Aula Abierta*, 51(4), 385-394. DOI: <https://doi.org/10.17811/rifie.51.4.2022.385-394>

Constitutional Court Rules on Disability Discrimination in Denial of Permanent Incapacity Benefit: Case of a Blind Retiree

The appellant has filled this appeal for protection (*Recurso de Amparo*) with the assistance of the attorney for the courts V.L.V., and the attorney at law R.G.G. Her employer, the Spanish National Organization for the Blind (ONCE) did not take part in the case.

Background: The case involves interpreting Article 14 of the Spanish Constitution, which guarantees equality and non-discrimination, and applying the General Social Security Law (LGSS) concerning disability and retirement benefits. Previous court decisions across Spain have varied,

with most concluding that individuals who were employed before the administrative assessment of their disability and retirement cannot also receive a benefit for severe disability.

Case Overview:

Facts: The legal dispute arose when a blind retiree, who had taken early retirement due to disability, applied for permanent incapacity benefits from the National Social Security Institute (INSS) upon reaching statutory retirement age. This case underscores the conflict between statutory retirement age limits and the need for disability accommodations.

Procedural history: The INSS initially denied the retiree's application for permanent incapacity benefits, citing that reaching statutory retirement age disqualified her. The Local Social Court upheld her claim, ordering the INSS to pay compensation based on similar Supreme Court cases. However, the Supreme Court reversed this decision, ruling that the ordinary retirement age rendered her incapacity claim incompatible. The case was then taken to the Constitutional Court of Spain, which admitted the appeal for its constitutional significance, particularly regarding equality and non-discrimination.

Legal reasoning: The Constitutional Court recognized that while the law sets a general retirement age, it should also accommodate individuals with disabilities who retire early due to their condition. The court ruled that rigid application of retirement age rules without considering disability-specific needs constituted unjust discrimination. It decided in favor of the plaintiff, requiring a more flexible interpretation of retirement age rules to ensure that individuals with disabilities can receive benefits for severe or permanent incapacity.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The broader goal was to affirm the plaintiff's right to permanent incapacity benefits despite reaching retirement age and to establish a legal precedent for future cases. By challenging the rigid application of retirement age rules, the case sought to ensure that the legal framework accommodates the unique circumstances of individuals with disabilities, thereby promoting equality and non-discrimination.

Impact and outcome: According to the analyzed sentence, the jurisprudence established by this case will benefit over 30,000 individuals at risk of losing their severe disability recognition due to reaching the retirement age limit (art. 26 LGSS). This case has created a solid legal precedent in the country [1].

Intersectional perspective: In this case, despite the plaintiff being a woman, gender is not considered a factor of discrimination by any of the parties involved.

Lessons Learned: Although the court ruled favorably, two dissenting opinions support the previous reasoning of other courts, which argue that denying severe incapacity benefits to some individuals, while granting them to others, does not constitute inequality due to the different types of retirement. Additionally, the plaintiff requested early retirement voluntarily, not due to obligation. Therefore, the Constitutional Court's decision is not definitive and will need to be monitored in future cases. For example, the Supreme Court has continued to deny severe incapacity benefits based on reaching the ordinary retirement age limit [2].

Recommendations: Incorporating international human rights standards, particularly the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, could strengthen the case by highlighting Spain's international obligations versus national legislation and court interpretations. Selecting cases that address broader discrimination issues could have significant societal impact. Collaboration with NGOs and other organizations would provide a stronger support network and resource pool. Additionally, utilizing media campaigns to raise public awareness about the issue may promote future legal reforms.

Conclusion: The case highlights significant barriers faced by persons with disabilities in accessing their rights. By leveraging strategic litigation, there is an opportunity to drive systemic changes that extend beyond individual cases. This involves selecting impactful cases, building strong legal arguments, engaging in public advocacy, and pushing for legislative reforms. Through these efforts, strategic litigation can advance the protection of the rights of persons with disabilities and promote a more inclusive society.

References: Sentence number 172 issued by Constitutional Court. October 7, 2021. Available at https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2021-18375

[1] Sentence number 111 issued by Constitutional Court. September 26, 2022. Available at <http://hj.tribunalconstitucional.es/es-ES/Resolucion/Show/29070>

[1] Sentence number 21 issued by Constitutional Court. March 27, 2023.

[2] Sentence number 1726 issued by Supreme Court. April 27, 2022. Available at <https://www.icaoviedo.es/res/comun/biblioteca/4163/TS.%20SOCIAL.%20INCAPACIDAD.pdf>

[2] Monereo Pérez, J. L. (2022). Derecho a acceder a la incapacidad permanente desde la jubilación anticipada por razón de discapacidad. *Revista de jurisprudencia laboral*, 6, 1-13.

Express identification of attention deficit hyperactivity disorder within the regulation of education grants

Asociación Leonesa de Afectados por el Trastorno de Deficit de Atención con o sin Hiperactividad (ALENHI), as plaintiff, represented by Ms. E. M. C.; and the General State Administration, represented and defended by the State Attorney's Office.

Background: Claim of nullity of the precepts contained in the regulation on grants and study aids for not expressly including attention deficit and hyperactivity disorder within the typologies envisaged for students with disabilities and with specific educational support needs.

Case Overview:

Facts: ALENHI filed a lawsuit in an administrative appeal against Royal Decree 471/2021, of 29 June, requesting the declaration of the nullity of Article 7.1 and the First Final Provision.

"The reason for the complaint is that students with ADHD are being discriminated against when it comes to managing applications for grants, since the educational administration of our Community is proposing the rejection of applications for these students on the grounds that they are not included among the beneficiaries of the grants," says Ms. M. C. G. S., staff of the Federation of ADHD Associations of Castilla y León (FACYL-TDAH), with whom an interview was conducted and testimonials are based on their statements.

Procedural history: Following the enactment of Royal Decree 471/2021, of 29 June, establishing the family income and wealth thresholds and the amounts of grants and study aids for the academic year 2021-2022, ALENHI filed a contentious-administrative appeal with the Third Chamber of the Contentious-Administrative Court of the Spanish Supreme Court.

"The case is related to the calls for applications for grants for students with specific educational support needs by the Secretary of State for Education and, more specifically, to the call for applications by virtue of the Resolution of 20 April 2023 for the 2023-2024 academic year, followed by the call for applications for the 2024-2025 academic year," explains Ms. M. C. G. S.

Legal reasoning: The applicant (ALENHI) seeks a judgment declaring Article 7.1 and the First Final Provision of Royal Decree 471/2021 to be null and void, arguing that they infringe Articles 27, 14 and 9.3 of the Spanish Constitution, since the regulation of education grants for students with specific support needs does not expressly include students with attention deficit and hyperactivity disorder as beneficiaries. In this regard, the Spanish Supreme Court dismissed the contentious-administrative appeal, arguing that attention deficit and hyperactivity disorder can be understood to fall within section a) of Article 7.1 of Royal Decree 471/2021, which refers to “students with specific educational support needs arising from disability or serious behavioural disorder.”

“The complaint, supported by the Judgment of the Supreme Court, Contentious-Administrative Chamber, Fourth Section, of 7 June 2023, is due to the fact that students with ADHD are among those who can aspire to the aid provided for those with special educational needs, so that, having accredited these needs, they should obtain aid such as that announced in the Resolution of the Secretary of State of 26 April 2023,” says Ms. M. C. G. S.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The use of strategic litigation has proved to be a useful tool to highlight the different realities experienced by people with disabilities in the sense that not all cases are identical, nor is there a prototype.

“It was considered that in order to make it more powerful, it was best to channel it through the National Federation of ADHD associations, so that they, on behalf of all the associations, could hire a team of lawyers to channel the complaint and take it to court,” emphasises Ms. M.C.G.S.

Impact and outcome: In the latest Royal Decree 201/2024, of 27 February, the typology of “students with specific educational support needs derived from disability to a degree equal to or greater than 25% or serious behavioural disorder” has been included in the homologous article 7.1 under discussion in the case.

“So far no results have been seen, however, it has also been taken to the Procurador del Común in Castilla y León, the latter arguing that ‘The current text of this paragraph 2, interpreted in the regulatory framework in which it is found, does not mean the exclusion of students suffering from ADHD from those who can aspire to the aid provided for those with special educational needs,’ underlines Ms. M. C. G. S.

Intersectional perspective: In this case, without prejudice to the fact that the disability factor may be present in an intersectional manner along with other causes of discrimination, the adoption of this approach does not come into play in a principal or cross-cutting manner in the case analysed.

Lessons Learned: How the express legal inclusion or omission of a certain class or typology of disability and, therefore, the interpretation made of it, can lead to discrimination for certain groups.

“The population is not sensitive to this issue, probably due to a lack of knowledge, but they are not aware of the difficulties that people with this type of disorder have and they are not interested in the subject either,” comments Ms. M. C. G. S.

Recommendations: The transcendental relevance for the recognition and protection of the rights of persons with disabilities of objectively identifying the different typologies that exist.

Conclusion: It would be advisable to take care and take into account the use of language and legislative drafting techniques in the elaboration of regulations so as not to generate cases of discrimination.

“In spite of trying to do everything possible, people with ADHD are still discriminated against compared to other disorders and there are people who have a high degree of difficulty because of this disorder,” stresses Ms. M.C.G.S.

“The most rewarding aspect of my job is to do what we can, beyond our capacity and possibilities, to change this and to make sure that they are taken into account,” says Ms. M.C.G.S.

References:

- Supreme Court Judgment No. 149/2023 of 8 February 2023, available at <https://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/Off4774c3506c800a0a8778d75e36f0d/20230223>
- Spanish Constitution (“BOE” no. 311, 29/12/1978).
- Royal Decree 471/2021, of 29 June, establishing the income and family wealth thresholds and the amounts of grants and study aids for the academic year 2021-2022, and partially amending Royal Decree 1721/2007, of 21 December, establishing the system of personalised grants and study aids (“BOE” no. 155, of 30 June 2021).
- Royal Decree 201/2024, of 27 February, establishing the family income and wealth thresholds and the amounts of study grants and aid for the academic year 2024-2025 (“BOE” no. 52, of 28 February 2024).

Adoption of the *de facto* guardianship institution

Ms. B. as appellant, represented by Ms. R. O. P., lawyer, and Mr. A. G. C., lawyer, and the Public Prosecutor’s Office as respondent.

Background: Revocation of the declaration of incapacity and the civil status of partial incapacitation, replacing the custody regime with the *de facto* guardianship.

Case Overview:

Facts: Lodging of an extraordinary appeal for procedural infringement and cassation appeal before the First Civil Division of the Spanish Supreme Court against the Judgment of 15 February 2021 of the Provincial Court of Madrid which dismissed the appeal and confirmed the Judgment of 20 December 2018 of the Court of First Instance number 65 of Madrid.

Procedural history: The Public Prosecutor’s Office first brought an oral proceeding on capacity against Ms. B., and the Madrid Court of First Instance number 65 handed down a judgment declaring the defendant incapable of governing her person and her assets and placing her in a civil state of partial incapacity, subjecting her to the legal regime of custody. The judgment of first instance was appealed by the defendant to the Madrid Provincial Court, which issued a confirmatory judgment.

Legal reasoning: The appellant bases the extraordinary appeal for procedural infringement on a violation of the right to effective judicial protection and misinterpretation of the evidence, alleging that the appellant’s capacities are normal according to her age and cultural level. On the other hand, the appeal is based on the fact that the judgment under appeal contravenes the Supreme Court’s jurisprudential doctrine on disability in that the declaration of incapacity

requires the existence of a persistent physical or mental illness or deficiency, which is not the case. The Spanish Supreme Court upholds the appeals, arguing that the appealed judgement is contrary to Law 8/2021. In contrast, the figure of *de facto* guardianship is adopted as a measure of assistance support (and not formal) for certain patrimonial and health issues.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The figure of strategic litigation has made it possible to adapt the legal situation of persons with disabilities to the new regime established by Law 8/2021 in line with the provisions set out in the United Nations Convention.

Impact and outcome: It is worth highlighting the new legal regime of *de facto* guardianship that is applied to the person with disabilities in substitution of the figure of custody in respect of the principles of necessity and proportionality.

Intersectional perspective: In this case, without prejudice to the fact that the disability factor may be present in an intersectional manner along with other causes of discrimination, the adoption of this approach does not come into play in a principal or cross-cutting manner in the case analysed.

Lessons Learned: The need for the adoption of support measures applicable to persons with disabilities to be inspired by respect for the dignity of their person and the protection and guarantee of their fundamental rights.

Recommendations: The requirement to adapt legislation to the evolution of society and, in this area, to the concept of disability itself, reflecting the obligation to promote the autonomy and capacity of people facing some kind of impairment in the decision-making process.

Conclusion: It would be advisable to allow persons with disabilities to be active protagonists in the process of adopting measures of direct application to them, providing them with access to the support they need and preventing abuse.

References:

- Supreme Court Judgment No. 66/2023 of 23 January 2023, available at <https://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/defc2d5d264db266a0a8778d75e36f0d/20230419>
- Convention on the Rights of Persons with Disabilities, done in New York on 13 December 2006.
- Law 8/2021, of 2 June, which reforms civil and procedural legislation to support persons with disabilities in the exercise of their legal capacity (“BOE” no. 132, of 03/06/2021).
- Castrillo Santamaría, R. (2022). Aspectos procesales del nuevo sistema español de provisión de medidas judiciales de apoyo: dudas y posibles soluciones prácticas. *Actualidad Jurídica Iberoamericana*, 17 bis, 1798-1823.

First ruling in application of Law 8/2021, of June 2: guardianship for a person with mental disabilities

Public Prosecutor's Office, Mr. X (person with disability) and his representative, the Administration of the Principality of Asturias.

Background: This case involves determining the legal capacity and guardianship of an individual with a mental disability, framed within the Spanish Civil Code's provisions on custody and curatorship. It is the first Supreme Court judgment applying the latest regulations under Law No. 8/2021 of June 2. Socially, it reflects the increasing recognition of disability rights, influenced by international conventions like the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, which underscores the importance of respecting autonomy and providing appropriate support while safeguarding rights and preferences.

Case Overview:

Facts: The case centers on D. X.'s legal capacity and the establishment of support measures. Neighbors reported to the Prosecutor's Office that D. X., living alone, had accumulated garbage and food, had not visited a doctor for years, and was experiencing a worsening personal situation. The Public Prosecutor's Office initiated legal action to determine his legal capacity and appoint suitable support mechanisms.

Procedural history: The Public Prosecutor's Office filed for a determination of capacity and support measures before the Court of First Instance, seeking to define D. X.'s legal capacity and necessary support. Mr. X opposed the application, claiming no impairment and full capacity. The Court declared him to have Diogenes syndrome with a possible personality disorder, limited his capacity, and appointed the Autonomous Community of the Principality of Asturias to manage his home maintenance [1]. D. X., who appeared coherent and detailed during the judicial examination, appealed the decision [2]. The Provincial Court of Asturias upheld the ruling on June 19, 2019, leading D. X. to file a cassation appeal to the Supreme Court.

Legal reasoning: The Supreme Court postponed its vote and ruling from May 27, 2021, to July 14, 2022, to apply the new Law 8/2021 in line with its 6th Transitory Provision. It agreed with the initial Public Prosecutor's report recommending curatorship over custody, emphasizing greater participation and decision-making for the individual [3]. The Court highlighted that Law 8/2021 aims to promote the full development and equality of individuals, replacing custody with curatorship and eliminating the previous judicial declaration of capacity modification. Despite Mr. X's strong opposition to support measures, the Court determined that his refusal stemmed from his disorder, as confirmed by medical reports. The Court upheld the imposition of support measures, requiring periodic reviews every six months and advising the curator to actively seek Mr. X's cooperation.

Case analysis:

Strategic litigation approach: It adheres to the transitional provisions of the new legislation, allowing previously resolved cases involving custody and incapacity declarations to benefit from the more favorable curatorship regime, which respects the free will of persons with disabilities [4] [5].

Impact and outcome: As the first Supreme Court judgment applying the new regulation, this decision significantly impacts legal literature and case law. It necessitates that future judicial decisions provide robust justification when overriding the wishes of individuals with mental

disabilities, including comprehensive data on decision-making and the specific pathology of each case [6].

Lessons Learned: The determination of support measures and rejection of Mr. X's wishes is based solely on a medical report [7], which details his mental disability and its impact on the need for support measures, rather than his personal position during the trials.

Recommendations: To ensure the court comprehensively understands the individual's condition and preferences, thorough preparation, expert testimony, and cultural adaptation to new regulations are essential. Both the Prosecutor's Office and the Courts must gather detailed information about the individual's needs and maintain continuous communication with them and their attorney.

Conclusion: This case study underscores a shift towards respecting the autonomy of persons with disabilities under Law 8/2021 and the UN Convention.

References: Sentence number 589 issued by Supreme Court. September 8, 2021. Available at

<https://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/b97d1970bf89055d/2021091>

6

[1] Sentence of March 18, 2019 issued by Court of First Instance No. 9 of Oviedo.

[2] Moreno Flórez, R. M. (2021). *Comentario de la sentencia del Tribunal Supremo de 8 de septiembre de 2021 (589/2021)*. Available at

https://www.boe.es/biblioteca_juridica/comentarios_sentencias_unificacion_doctrina_civil_y_mercantil/abrir_pdf.php?id=COM-D-2021-8

[3] Segarra Crespo, M. J., Alía Robles, A. (2021). Reflexiones sobre la nueva forma de ejercicio de la curatela, a partir de la Sentencia del Pleno de la Sala 1.ª TS de 8 de septiembre de 2021. *Actualidad Civil*, 10, 1-14.

[4] Delgado-Sáez, J. (2021). Autocuratela. *Ars Iuris Salmanticensis*, 10, 370-373.

[5] Damian Moreno, J. (2022). La adopción de medidas de apoyo a las personas con discapacidad: una lectura en clave procesal. *Anuario de Derecho Civil*, II, 399-422.

[6] Segarra Crespo, M. J. (2023). Prosecutor of the Prosecutor's Office for the Protection of Persons with Disabilities and the Elderly of the State Attorney General's Office. In: Calaza López, S.; Prada Rodríguez, M. Can judges provide support to people with disabilities against their will? *Actualidad civil*, 3, 1-17.

[7] Laura Aiello, A. (2016). El uso del litigio estratégico para reconocer y hacer valer los derechos de las personas con discapacidad intelectual en entornos residenciales institucionales: ¿cuál es el potencial y cómo se puede lograr en los países europeos? PhD Thesis. The University of Leeds. Available at <https://etheses.whiterose.ac.uk/14251/>

Supreme Court Ruling on the Legal Capacity and Guardianship of an Individual with Cognitive Impairment

Public Prosecutor's Office, Mrs. M.'s defense and her sons and daughters' defense.

Background: This Supreme Court of Spain case addresses the legal capacity and guardianship of an individual with cognitive impairment, guided by the Spanish Civil Code's provisions for guardianship (tutela) and curatorship. It also references the recent Law No. 8/2021 (June 2), which updates the process for appointing legal guardians. Societal factors include the growing recognition of disability rights, influenced by international conventions like the UN

Convention on the Rights of Persons with Disabilities, which emphasizes respecting autonomy and providing appropriate support while protecting their rights and preferences.

Case Overview:

Facts: The case concerns the legal capacity and guardianship of Mrs. E., diagnosed with moderate cognitive impairment due to senile dementia and depressive syndrome. Initiated by the Public Prosecutor, the action seeks to determine her legal capacity and whether a guardian or curator is needed to manage her personal and financial affairs.

Procedural history: On December 5, 2014, the Public Prosecutor filed a demand in Madrid's First Instance Court No. 65. On November 16, 2016, the court declared Mrs. E. incapable of managing her person and property, appointing the Madrid Agency for Adult Guardianship (AMTA) as her guardian. This decision was appealed by Mrs. E.'s representatives and three of her sons. On July 10, 2018, the 24th Section of the Provincial Court of Madrid reversed the decision, appointing Mrs. E.'s sons, C. A. and D., as co-guardians. The Supreme Court nullified this ruling due to insufficient reasoning. The Provincial Court's decision was upheld, and both sides filed extraordinary appeals for procedural infringement and cassation. The Supreme Court issued its final ruling on October 19, 2021.

Legal reasoning: Found the Provincial Court's decision (emphasized family involvement, appointing two of Mrs. E.'s sons as co-guardians; the court found the daughter named in the testament unsuitable based on a psychosocial evaluation) insufficient, highlighting the need for judicial discretion and adherence to principles of autonomy and supported decision-making under the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities and Law No. 8/2021. The Court ruled to appoint Mrs. E.'s daughter, who lived with and cared for her, as curator, ending full guardianship in favor of support measures as per the new regulation. The First Instance Court was directed to review and adapt support measures according to the new law.

Case analysis:

Strategic litigation approach: This decision sets a significant precedent for Spanish courts by mandating the application of Law No. 8/2021, which aligns with international standards by enhancing autonomy and decision-making capacity for persons with disabilities. It adheres to the transition provisions of the new legislation, allowing previously decided cases requiring guardianship and incapacity declarations to benefit from the updated, more respectful approach to individual autonomy [1] [2].

Impact and outcome: Therefore, and as stated by [3], “Undoubtedly, on this point, the resolution deserves all praise from the outset, since with it, it asserts the respect for the will, wishes and preferences of the disabled person that the trial authorities of first and second instance had ignored, departing from the will duly formalized and expressed by the mother of the appellants, without sufficient motivation”.

Lessons Learned: The legal team adeptly employed both national and international legal frameworks, including the Spanish Civil Code and the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, to advocate for a progressive interpretation of guardianship laws. Although the Supreme Tribunal applied the latest national regulation consistent with the UN Convention, their decision guarantees the uniformity of jurisprudence.

Recommendations: Ensuring the court comprehends the individual's condition and true will requires meticulous preparation, expert testimony, and a cultural shift to align with the new regulation. This case challenged entrenched views on the abilities and rights of individuals with cognitive impairments, as evidenced by the Provincial Court's disregard for Mrs. E.'s will without

adequate justification, basing itself mostly on psychosocial evaluations. For future cases, it is recommended to engage civil society, media, and organizations to support this perspective shift.

Conclusion: This case highlights the significant shift towards respecting the autonomy and preferences of persons with disabilities under Law 8/2021 and the UN Convention. Strategic litigation effectively challenged traditional guardianship norms, setting a precedent for the broader use of supportive measures rather than full incapacitation, thereby advancing individual freedom and decision-making rights.

References: Sentence number 706 issued by Supreme Tribunal. October 19, 2021. Available at <https://www.poderjudicial.es/search/sentencias/Prescripcion/101/AN#>

[1] Delgado-Sáez, J. (2021). Autocuratela. *Ars Iuris Salmanticensis*, 10, 370-373.

[2] Damián Moreno, J. (2022). La adopción de medidas de apoyo a las personas con discapacidad: una lectura en clave procesal. *Anuario de Derecho Civil*, II, 399-422.

[3] Paz García Rubio, M., Torres Costas, E. (2022). Primeros pronunciamientos del Tribunal Supremo en aplicación de la Ley 8/2021, de 2 de junio, por la que se reforma la legislación civil y procesal para el apoyo a las personas con discapacidad en el ejercicio de su capacidad jurídica. *Anuario de Derecho Civil*, II, 279-334.

Airlines Sanctioned for Website Accessibility Violations: Fine and Ban from Official Aid

Ministry of Social Rights and Agenda 2030, Centro Nacional de Tecnologías de la Accesibilidad (CENTAC).

Background: The case involves Vueling Airlines, which was penalized for not meeting website accessibility requirements under Real Decreto Legislativo 1/2013 (November 29th) and Ley 34/2002 (July 11th). These laws mandate digital services to be accessible to prevent discrimination against persons with disabilities. Real Decreto 1494/2007 (November 12th) specifies the required web accessibility levels. This case highlights the importance of adhering to these standards to ensure equal access to digital services for individuals with disabilities.

Case Overview:

Facts: The legal dispute arose when a complaint was filed against Vueling Airlines for failing to meet web accessibility standards required by Spanish law. An investigation revealed that Vueling's website met only 10.53% of the accessibility criteria and failed 68.42%.

Procedural history: CENTAC's investigation confirmed significant non-compliance by Vueling Airlines, leading the Ministry of Social Rights and Agenda 2030 to impose a fine and a six-month ban on official aid. Vueling contested these sanctions as disproportionate. The Audiencia Nacional upheld the fine.

Legal reasoning: Vueling Airlines challenged the sanctions imposed by the Ministry of Social Rights and Agenda 2030, arguing they were disproportionate and adversely affected their financial operations. The airline claimed it had made efforts to meet accessibility standards and

deemed the fine and six-month aid ban excessive. The court found the sanctions legally appropriate for serious infractions under Real Decreto Legislativo 1/2013. It noted that Vueling's significant non-compliance warranted strict measures to enforce accessibility standards and protect the rights of individuals with disabilities, emphasizing that the economic impact did not outweigh the need for compliance.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The litigation against Vueling Airlines aimed not only to address the specific non-compliance with web accessibility standards but also to effect broader societal change. The Ministry of Social Rights and Agenda 2030 sought to reinforce legal obligations for digital accessibility and set a precedent to encourage compliance among other companies, thereby upholding the rights of persons with disabilities.

Impact and outcome: Before the fine confirmation by this superior instance, there has been some impact through the activity of some companies whose objective is to sell accessibility for other enterprises [1]. The decision led to significant media coverage, emphasizing that full compliance with accessibility standards is required [2].

Lessons Learned: The presentation of Vueling Airlines' non-compliance with accessibility standards was pivotal. The case was strongly supported by legal frameworks and precedents, including Real Decreto Legislativo 1/2013 and UNE 2012.

Recommendations: Future cases may benefit from public awareness campaigns to emphasize accessibility, build support, and mitigate similar issues for other companies. In this instance, significant media attention followed the Audiencia Nacional's decision.

Conclusion: Partial adaptation for accessibility was deemed insufficient, justifying both the substantial fine and the sanction against receiving official aid.

References: Sentence number 926 issued by Audiencia Nacional. February 02, 2024. Available at <https://www.icaoviedo.es/res/comun/biblioteca/5852/AN.%20VUELING.pdf>

[1] Tu Web Accesible. Vueling incumple los requisitos de accesibilidad. September 03, 2023. Available at <https://www.tuwebaccesible.es/sancion-vueling-accesibilidad-web/>

[2] Tirant Prime. Multa de 90.000 euros a Vueling por incumplir las condiciones de accesibilidad para personas con discapacidad. March 25, 2024. Available at <https://prime.tirant.com/es/actualidad-prime/multa-de-90-000-euros-a-vueling-por-incumplir-las-condiciones-de-accesibilidad-para-personas-con-discapacidad/#:~:text=La%20AN%20confirma%20una%20multa,discapacidad%20en%20su%20página%20web> ; Hosteltur. Multa a Vueling de 90.000 euros por tener una web poco accesible. March 25, 2024. Available at https://www.hosteltur.com/162543_multa-a-vueling-de-90000-euros-por-tener-una-web-no-accesible.html ; LegalToday. La Audiencia Nacional confirma la multa de 90.000 euros a Vueling por incumplir en su web las condiciones de accesibilidad para personas con discapacidad. March 26, 2024. Available at <https://www.legaltoday.com/actualidad-juridica/noticias-de-derecho/la-audiencia-nacional-confirma-la-multa-de-90-000-euros-a-vueling-por-incumplir-en-su-web-las-condiciones-de-accesibilidad-para-personas-con-discapacidad-2024-03-26/> ; El Economista. La Audiencia confirma una multa de 90.000 euros a Vueling por incumplir normas de accesibilidad en su web. March 03, 2024. Available at <https://www.eleconomista.es/transportes-turismo/noticias/12737223/03/24/la-audiencia-confirma-una-multa-de-90000-euros-a-vueling-por-incumplir-normas-de-accesibilidad-en-su-web.html>

Financial compensation for thalidomide victims

Asociación de Víctimas de la Talidomida en España (AVITE), as plaintiff, represented by Mrs. I. A. R., lawyer; and the General State Administration (Ministry of Health, Consumer Affairs and Social Welfare), represented and defended by State Attorney's Office.

Background: Claim for financial assistance to victims affected by the side effects of thalidomide during the period 1950-1985 in Spain, born with bodily malformations suffered during the gestation process.

Case Overview:

Facts: Filing of an appeal for judicial review before the Spanish National Court against the presumptive dismissal of the administrative claim filed by AVITE against the Ministry of Health, Consumer Affairs and Social Welfare for financial liability due to the abnormal functioning of public services, specifically, the lack of regulatory development of Additional Provision 56 of Law 6/2018, of 3 July, on General State Budgets, which establishes a regulation for the victims of thalidomide referring to the period 1950 to 1985 to receive certain financial aid.

"With Royal Decree 1006/2010, for the first time timidly, it began to be recognised that there were people affected in Spain," comments Mr. I. M. G., lawyer representing AVITE, with whom an interview was conducted, and testimonials are based on their statements.

Procedural history: Following the approval in 2016 of a non-legislative proposal on the protection of thalidomide victims, in which the Administration was urged, among other issues, to compensate patients; and following the approval of Law 6/2018, of 3 July, on the General State Budget, which provided for the granting of financial aid and benefits to victims and the Government's regulatory development, an administrative complaint was filed with the Ministry.

"When we meet with politicians, they openly tell us that the best thing to do is to sue them for not complying with the law because that way we don't have a budget problem," says Mr. I. M. G.

Legal reasoning: The plaintiff (AVITE) seeks a judgment declaring the annulment of the contested act (presumptive rejection of the administrative complaint). In this regard, it seeks recognition of the rights of AVITE's members to receive financial compensation for the personal damages caused. The Court concludes that the Administration has acted in an appropriate manner within the scope of its powers. *"And what do you do with a government that does not comply with a law and that has the consequence, in this case, that it does not pay me aid that is perfectly quantified? Well, I can't think of anything else, something totally pioneering that I haven't seen done in Spain, other than to file a patrimonial responsibility"*, comments Mr. I. M. G.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The use of a legal strategy such as the institution of patrimonial responsibility can serve to channel a situation that affects a large number of people who are represented as a whole by the association of which they are members.

"The Government's inactivity is depriving us of an aid which, moreover, has been approved by mentioning that it is absolutely necessary for people who have neither arms nor legs to be able to get by, and that it is urgent that it be approved then," comments Mr. I. M. G.

Impact and outcome: The judgement made it possible for the State to become aware of the need for people affected by this drug to receive the corresponding aid, with Royal Decree

574/2023 of 4 July, which regulates the procedure for granting aid to people affected by thalidomide in Spain during the period 1950-1985, being approved one year later.

“The fact that the lawsuit was rejected does not mean that it was worthless at all because that, added to the fact that the elections in May last year were disastrous for the Government, was what led to the Royal Decree of 2023 being approved, which, thinking that there were immediate general elections, as was the case, was finally approved and paid, albeit to very few people,” explains Mr. I. M. G.

Intersectional perspective: In this case, without prejudice to the fact that the disability factor may be present in an intersectional manner along with other causes of discrimination, the adoption of this approach does not come into play in a principal or cross-cutting manner in the case analysed.

Lessons Learned: Strategic litigation can effectively contribute to the promotion and guarantee of the rights of persons with disabilities by giving visibility to situations of violation of these rights and preventing their further violation.

“These are procedures in which we should not pay so much attention to the formal result of whether they have been won or lost because it is a way of establishing a limit,” comments Mr. I. M. G.

Recommendations: The need to make visible and recognise the situation of people affected by the side effects of pharmaceutical products so that, regardless of the outcome, awareness can be raised for the adoption of measures and aid, but also for the revision of protocols, when even economic interests come into play.

“The fundamental challenge was obviously to overcome the temporal problem, that is, prescription, and secondly, that everything that has to do with touching the pharmaceutical world is necessarily involved with political power, and this then contaminates everything,” stresses Mr. I. M. G.

Conclusion: No matter how complex the legal situation is, representing a “David versus Goliath” battle, the use of strategic litigation makes it possible to raise awareness of the situation of people with disabilities and to put in place measures aimed at providing them with protection and support.

“I have not seen more capable people in my life. I want to make this clear. When most people had to plough with oxen and things like that, anyone who did not have arms or legs was obviously out of the game, but fortunately nowadays a person like that can manage in the intellectual world,” concludes Mr. I. M. G.

“For me, the most rewarding thing is to go to bed every day knowing that I am on the side of the “good guys.” I mean by this that of course the legal profession, the lawyer, is not a moralist, that everyone has the right to a defence and, of course, that we lawyers have to defend our client, even when they is not right. But that does not mean that when the technical-legal aspect is combined with what is morally correct, it is personally gratifying,” emphasises Mr. I. M. G.

References:

- National Court Judgment No. 1037/2022, 11 March 2022, available at <https://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/f131bc884a9184aa/20220331>
- Law 6/2018, of 3 July, on the General State Budget for 2018 (“BOE” no. 161, of 04/07/2018).
- Royal Decree 1006/2010, of 5 August, regulating the procedure for granting aid to persons affected by thalidomide in Spain during the period 1960-1965 (“BOE” no. 190, of 6 August 2010).
- Royal Decree 574/2023, of 4 July, regulating the procedure for granting aid to persons affected by thalidomide in Spain during the period 1950-1985 (“BOE” no. 159, of 5 July 2023).

Demolition of houses of families in vulnerable situations

Plaintiff, represented by Ms. C. V.; Teruel City Council (Spain) as defendant; *Fundación Secretariado Gitano*, represented and defended by Mr. C. R., plus 22 court-appointed lawyers representing and defending affected persons in the exercise of their individual legal standing.

Background: The situation of vulnerability suffered by 96 people living in a marginal neighbourhood in Teruel (Spain), most of whom are of Romany ethnicity, including minors and older adults, and people with disabilities who suffer from chronic illnesses.

Case Overview:

Facts: Filing of a contentious-administrative appeal to enforce a Decree issued by the Presidency of the Mayor's Office of the town of Teruel (Spain) ordering the demolition of 26 dwellings in a marginal neighbourhood (*La Pomecia* neighbourhood), alleging inactivity on the part of the Town Council in its compliance by the owner of the land.

"A contentious-administrative appeal brought by the owner of a series of plots of land in the Barrio de la Pomecia in Teruel against the City Council, which she sued for inactivity and which involved leaving 96 people in the street," says Ms. E. H. C., member of the Department of Equal Treatment and Fight against Discrimination of the *Fundación Secretariado Gitano*, with whom an interview was conducted and testimonials are based on their statements.

Procedural history: After urging administrative compliance with Decree no. 1025/2018 of 24 April 2018 issued by the Presidency of the Mayor's Office, by which it was agreed to declare Decree 1574/2011, of 24 November, which ordered the demolition of 26 dwellings in the *Barrio de la Pomecia* in Teruel (Spain), to be final, a contentious-administrative appeal was lodged with the Contentious-Administrative Court number 1 of Teruel.

"The owner was suing the City Council for inactivity, since there was a Royal Decree of 2011 that became final in 2018 that raised the illegality of certain houses that were in La Pomecia," explains Ms. E. H. C.

Legal reasoning: The plaintiff requests that a judgment be handed down condemning the Teruel City Council to enforce Decree 1025/2018. The defendant administration claims that the proceedings are inappropriate as there is no inactivity. The *Fundación Secretariado Gitano* also alleges that the procedure is inadequate as there is no inactivity in that it is necessary to carry out a prior assessment of proportionality before adopting the order for subsidiary execution, as these are people in a situation of vulnerability. The co-defendants joined in the opposition of the City Council and the Foundation, alleging their particular situation of vulnerability. The court held that, in view of the documentary evidence that has been produced, administrative action prior to subsidiary execution is required. In this sense, the claim is dismissed as it does not meet the requirements of the concept of inactivity in accordance with Law 29/1998, of 13 July, regulating Contentious-Administrative Jurisdiction.

"If the City Council wants to comply with the established legality, it must do so, but as long as it complies with international human rights standards, the rulings of the European Court of Human Rights, including the jurisprudence of our Supreme Court, which already talks about the analysis of proportionality and alternative housing in situations of vulnerability," explains Ms. E.H.C.

Case analysis:

Strategic litigation approach: In this case, we can see how human rights such as the right to decent housing come into play and how the execution of the demolition order is not only a decision simply based on urban planning law but also has a very significant impact on the rights of people who in this case are in a context of particular vulnerability.

“These families could be left in a street situation. If the appeal was successful, if the contentious court upheld it in the first instance and carried out the action to restore the urban legality of the Barrio de la Pomecia, it meant evicting 26 families,” says Ms. E.H.C.

Impact and outcome: Although this is a case that still has jurisprudential implications as the judgement under analysis is being appealed before the High Court of Justice of Aragon (Spain), it has allowed for an important change from a social point of view by reconsidering this kind of situation, apparently simply inherent to administrative decisions, from a human rights perspective.

“The Foundation has been working with the families of La Pomecia for many years. Many of these families have been in these areas for more than 40 years, and we see that certain rights could be violated here,” explains Ms. E. H. C.

Intersectional perspective: In this case, different forms of discrimination interact as they affect people who not only have some kind of disability, but in some cases are minors or older adults, most of whom are also Romany. In addition, there is the socio-economic situation of poverty.

“At the Foundation, we have been applying the intersectional approach for many years, not only in the reception and analysis of the case, but also in the approach and the result of the actions we are proposing,” explains Ms. E. H. C.

Lessons Learned: The case analysis reflects, on the one hand, the challenges of dealing with a complex situation of great magnitude due to the large number of people affected, trying to get them to understand the legal problems involved, the rights they are entitled to, and to trust in the work of organisations.

“It was a challenge to explain such a complex procedure to the families and for the families to trust that the Foundation will be there, will be looking after their interests and the interests of all the families,” says Ms. E. H. C.

Recommendations: The need to adopt a human rights-based perspective even in situations involving administrative decisions.

“We have to see it as a whole [...], to give a picture, not of each family, of each person, because this is important, that is, the approach not only in the analysis of the situation, of the context of each family and each person, but also the intersectional approach in the resolution that we are going to give in the procedure at all times,” comments Ms. E. H. C.

Conclusion: The strategy followed by the *Fundación Secretariado Gitano*, alleging the situation of vulnerability and the need to provide alternative housing made it possible to protect the rights of persons with disabilities by not leaving them homeless.

“You learn a lot when you work with families in vulnerable situations, there is a lot of resilience in these families, a lot of resistance, a lot of strength, also to move forward,” concludes Ms. E. H. C.

“Being able to share with all these families, this struggle, this vindication of the right to decent housing is the most gratifying thing for me, always, and this gives me a lot, a lot of energy to do other types of work,” stresses Ms. E. H. C.

References:

- Judgment of the Contentious-Administrative Court No. 1 of Teruel 000069/202, of 15 June 2023, available at <https://www.gitanos.org/upload/26/92/20230623143309817.pdf>

-Press release, 23 June 2023, available at <https://www.gitanos.org/actualidad/archivo/154915.html>

- Law 29/1998, of 13 July, regulating the Contentious-Administrative Jurisdiction (“BOE” no. 167, of 14/07/1998).

Discrimination in maintaining employment on the basis of disability and infringement of the right of persons with disabilities to work on an equal basis with others

Mr. M.R. i V., represented by counsel, Ms. V. P. P., and the Spanish State.

Background: Submission of communication to the UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities for violation of the right of persons with disabilities to work on an equal basis with others, and of the prohibition of discrimination on the basis of disability in respect of all matters relating to all forms of employment, including continued employment.

Case Overview:

Facts: A communication is submitted to the United Nations Committee on the Rights of Persons with Disabilities as a victim of a violation by the Spanish State of the rights recognised in Article 27, paragraphs 1 a), b) and g) to i), and in conjunction with Article 3 a) to d) and Article 5, paragraphs 1 and 2, of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities.

Procedural history: Following the rejection by the Ministry of the Interior in 2010 of the application submitted for the modification of functions to a non-police post with generic support functions, an administrative appeal was filed in 2011 before the Contentious-Administrative Court number 13 of Barcelona (Spain), which rejected it. This decision was appealed in 2013 before the High Court of Justice of Catalonia, which rejected it, as did the Spanish Constitutional Court in 2014, which dismissed the appeal.

Legal reasoning: The contentious-administrative appeal was dismissed on the grounds that the Decree 246/2008 of 16 December 2008, rejecting the application by the Ministry of the Interior, did not recognise the right to the assignment of modified duties in an absolute manner. The High Court of Catalonia dismissed the appeal on the grounds that there had been no infringement of constitutional rights. The Committee ruled that the rights recognised in Article 27.1 a), b) and g) to i), and in conjunction with Article 3 a) to d) and Article 5.1 and 2 of the Convention, had been violated.

Case analysis:

Strategic litigation approach: Strategic litigation has made it possible to highlight the necessary and appropriate interpretation and application of sectoral legislation in line with the provisions of the Convention.

Impact and outcome: It is worth noting the positive and favourable outcome of the opinion issued by the Committee which has made it possible to approve a new regulation, the Decree 27/2023, of 21 February, in line with the provisions of the Convention.

Intersectional perspective: In this case, without prejudice to the fact that the disability factor may be present in an intersectional manner along with other causes of discrimination, the adoption of this approach does not come into play in a principal or cross-cutting manner in the case analysed.

Lessons Learned: Different situations of discrimination that can occur under the protection of the regulations that are currently in force, even when the purpose of the regulation is, on the contrary, to recognise and protect the rights of persons with disabilities in specific areas.

Recommendations: The need for a respectful interpretation of the provisions contained in the Convention on the Rights of Persons with Disabilities in concrete and specific areas such as work and employment.

Conclusion: Strategic litigation is an appropriate instrument to obtain pronouncements from international bodies in order to proceed with the adaptation of domestic legislation consistent with the provisions of international treaties and conventions.

References:

- UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities Report No. 7-25 March 2022, available at <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPrICAqhKb7yhstnRzaesAKUsI4YXQ%2Fsgfth3mxMAJMpl5ocjubOkU2btfxpUm1%2FUBf4sQY2c2HR9y1%2BDYQEN88n5cUllDDuKj8FKkStKIB36cijR8X5xpUuL>

- Convention on the Rights of Persons with Disabilities, done in New York on 13 December 2006.

- Decree 246/2008, of 16 December, regulating the special administrative situation of second activity in the police force («DOGC» no. 5282 of 19 December 2008).

- Decree 27/2023, of 21 February, amending Decree 246/2008, of 16 December, regulating the special administrative situation of second activity in the Mossos d'Esquadra corps («DOGC» no. 8861 of 23 February 2023).

UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities Rules against Spain for Violations of Inclusive Education and Family Life Rights

R.C. the child with Down Syndrome; his father: A.C.; SOLCOM Association; Lawyer J.Z. An interview was conducted with Mrs. M.Á.C and testimonials are based on what she has declared.

Background: The case concerns R.C., a child with Down syndrome, whose rights to inclusive education and family life were found to be violated by Spain. Relevant legal frameworks include the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD), particularly regarding rights such as inclusive education and protection from discrimination. The case revealed shortcomings in Spain's education system in providing reasonable accommodations and support for R.C., along with a discriminatory environment in the mainstream school he attended, influenced by a medical rather than a rights-based view of disability.

"(...) I contacted the lawyer, you know? I contacted J. (...) So, well, let's see, J.Z. was a person I knew (...) Juan came to this, to know about inclusive education and rights. Because I started talking to him, because I knew him personally. So, well, I turned to him to make some documents to send to the administration against his decisions. (...) So, it all started like that. And after that, A.C. found out about it and contacted me. And it all started a little bit like that".

Case Overview:

Facts: At age 10, Rubén attended grade 4 at a mainstream public school with support from a special education assistant. Initially, his integration was positive, but he later faced discrimination and abuse from teachers in grades 4 and 5, who also denied him necessary support. Despite complaints, no effective actions were taken. Reports in 2010-2011 suggested psychotic outbreaks and recommended his transfer to a special education center, which his parents contested because of ongoing discrimination. In 2011, the Provincial Directorate authorized his transfer, but his parents refused, leading to neglect charges, from which they were acquitted in 2015. By 2013, after the High Court of Justice rejected their appeal, they had exhausted all domestic remedies.

Procedural history: Rubén's parents filed complaints regarding the discrimination and abuse he experienced at his mainstream school, leading to legal actions against the educational authorities. Despite their efforts, domestic courts consistently ruled against their requests for inclusive education. The case was eventually brought before the UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities.

Legal reasoning: The authors argued that Rubén's placement in a special education center violated his right to inclusive education and resulted from discriminatory practices. The State claimed it acted according to his educational needs. However, the UN Committee found that Spain violated several CRPD articles by failing to properly assess Rubén's needs or address the discrimination he faced in mainstream schooling. The Committee also criticized judicial authorities for disregarding key psychological evaluations supporting the authors' claims.

Case analysis:

Strategic litigation approach: The case was complex, as the Public Prosecutor's Office even accused Rubén's parents of neglect for not sending him to a special education center, though the charges lacked evidence. The case spanned over 14 years, supported by an advocacy group and local media [1], culminating in a favorable ruling by the UN Committee. Additionally, the Supreme Court recognized the binding nature of the Committee's decision, overturning a previous ruling that considered its findings as mere recommendations, thus affecting all future Committee reports [2].

"A.C. lost all the proceedings, except for the Prosecutor's Office, which could not charge him. Yes. In other words, they could not charge him with family abandonment because there was no such abandonment".

Impact and outcome: Although legislation has changed³, public policies have not reflected this. The UN Committee, in its March 2024 observations, expressed concern that inclusive education in Spain remains inadequate, as remains a strong support for segregated special education [3]. The Committee reaffirmed that the UN Convention grants the right to inclusive, non-segregated education, supported by individualized assistance. Despite legislative changes, the focus remains on special education, with the Constitutional Court upholding the constitutionality of this model [4]. Rubén's case continues to face national courts regarding the need for the State to compensate him for the education exclusion [5].

"In legislation there has been progress, but in policies and public attitudes there has been no progress at all (...) The government does not show any interest in defending the right to inclusive education, since we also see how students continue to be referred to special centers because they have a disability".

³ From the modification of art. 49 of the Spanish Constitution in January 2024, the approval of Organic Law 3/2020, of December 29, and several legislative measures related to inclusive education, such as: Organic Law 2/2022, of March 31; Royal Decree 658/2023, of July 18, etc. Likewise, through other legislative measures related to education which indirectly affect inclusiveness, such as Organic Law 8/2021, of June 4, Law 6/2022, of March 31, and Organic Law 2/2023, of March 22.

Lessons Learned: This case is recognized as a victory for inclusive education, highlighted in UNESCO's 2020 report [6]. However, it has not led to the cultural and practical changes needed for legislative reforms and policies aligned with the constitution and UN Committee decisions. Similar cases continue to face non-compliance by the Spanish State, with ongoing support for segregated special education and inadequate specialized support in regular schools [7].

"Discrimination on the grounds of disability from a personal point of view observed that no one is interested, and little interest is shown by the government to change. We are considered numbers and a minority (...) That whenever there is discrimination rights must be defended".

Recommendations: Raising awareness among judicial staff, judges, and courts is crucial to ensure each person with a disability is evaluated individually, respecting their expressed will for inclusion. Public campaigns are needed to promote the right to inclusive education, reduce bullying, and emphasize the binding legal obligations of the Convention.

Conclusion: Strategic litigation involves long-term efforts to achieve positive outcomes, but even binding decisions do not guarantee full compliance. Further action from associations, NGOs, and civil society is needed to promote cultural and perspective changes for effective public policies.

"That every struggle, no matter how small or big, always has its reward, even if it is small and there is still much to be done".

"Certain judges do not understand this and think that since there is a schooling ruling and that it is a special center, it is the best thing to do. They don't understand the right." (the right of inclusion)

"That he was integrated, that he was with his peers, that he was equal... It didn't matter. No, no, no. They didn't look at that. That was not taken into account. They considered that there was a schooling report with a psycho-pedagogical report that recommended special education and that it was the best and that was the end of it."

References:

Adoption of Views Case Rubén Calleja Loma and Alejandro Calleja Lucas v. Spain issued by the United Nations Committee on the Rights of Persons with Disabilities. August 28, 2020. CRPD/C/23/D/41/2017.

[1] SOLCOM (2013). Campaign "A school for Rubén": more than 150 thousand signatures for Rubén. December 03. Available at <https://asociacionsolcom.org/150-000-firmas-para-ruben/>

[2] Sentence number 85 issued by Supreme Court. November 29, 2023.

[3] United Nations Committee on the Rights of Persons with Disabilities. Follow-up to the Committee's investigation of Spain under Article 6 of the option Protocol to the Convention. March 22, 2024. CRPD/C/ESP/FUIR/1.

[4] Sentence number 24 issued by Constitutional Court. 18 April 2023.

[5] Gallardo, C., Salinas, N. (2024). La Audiencia Nacional da portazo a la familia de Rubén: rechaza que el Estado indemnice por la exclusión escolar de los jóvenes con Down. *El Periodico de España*. April 29. Available at <https://www.epe.es/es/investigacion/20240429/audiencia-nacional-da-portazo-lucha-familia-ruben-sindrome-down-educacion-inclusiva-101711246>

[6] United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2020) Youth Version of the Global Education Monitoring Report. All Means All. Available at <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373878>

[7] Neila, E. (2024). Crece un 9% el alumnado de centros especiales en Castilla y León, que la ONU pide eliminar. *Diario de Valladolid*. May 11. Available at <https://www.diariodevalladolid.es/valladolid/240511/219239/crece-9-alumnado-centros-especiales-castilla-leon-onu-pide-eliminar.html>

Disability Rights Violation in Public Employment: J.M. v. Figueras Municipal Council before the UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities

J.M., Counsel: V.P.P, director of “Demandas Internacionales”. An interview was conducted with V.P.P and testimonials are based on what she has declared.

Background: J.M.'s case involves disability rights and employment law in Spain, under the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) and relevant Spanish public service laws.

Case Overview:

Facts: J.M., a Spanish national, became permanently disabled after a 2008 accident. In 2009, the Ministry of Labor declared him totally disabled for his job and granted him a pension. His request for modified duty from Figueras Municipal Council was rejected, leading to his dismissal. J.M. argued that Catalan law entitled him to modified duty, but the Council cited mandatory retirement under the Public Service Regulations Act. His disability was assessed at 65% by the Catalan government.

“An association of police officers with disabilities contacted me to assess the international avenues available to elevate their cases. There were five cases of different men who had acquired a disability and lost their jobs. They were from both the regional police and various local police forces.”

Procedural history: On July 27, 2009, J.M. applied for modified duty, but the Figueras Municipal Council rejected his request and dismissed him on August 6, 2009. He sought a review, filed an administrative appeal in September 2009, which was dismissed in July 2011, and appealed to the High Court of Justice of Catalonia in September 2011. His case reached the Constitutional Court of Spain in 2013 but was dismissed in January 2014. After the European Court of Human Rights declined to examine it in 2014, J.M. submitted this communication on March 18, 2016.

Legal reasoning: J.M. claimed his rights under the Convention on the Rights of Persons with Disabilities were violated, citing employment discrimination and lack of reasonable accommodation. He argued that the absence of modified duty regulations led to his dismissal. The Committee on the Rights of Persons with Disabilities agreed, finding violations due to failure to provide reasonable accommodation and discriminatory treatment. It recommended J.M.'s readmission, assessment for modified duty, payment of outstanding wages, and compensation for moral harm.

Case analysis

Strategic litigation approach: The strategic approach in J.M.'s case aimed to address systemic issues beyond the individual case. As the second in a series, it was chosen to build a narrative for the UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities. Unlike the first case, this one reached the European Court of Human Rights. The method aimed to highlight potential systemic problems in Spain's treatment of police officers with disabilities. The goal was to prompt the UN to scrutinize Spain's practices and drive national awareness through successful case outcomes.

“The order in which the cases were presented, finally to the UN Committee, responded to a specific strategy, this being the second case. The first had not exhausted domestic remedies, the second (this one) had gone to the ECtHR. In other words, the selection was based on making a gradual trickle to the Committee, starting with those that could raise the most procedural doubts about admissibility”.

Impact and outcome: J.M.'s case and related litigation had a notable impact, though broader influence was limited by incomplete advocacy and lack of media coverage. Several favorable decisions led to changes, such as municipalities like Figueres and Hospitalet de Llobregat amending ordinances to allow police officers with disabilities to take on less demanding roles, preventing future dismissals. However, these changes were not retroactive, leaving past issues unresolved, including pension gaps. A similar outcome occurred in [1].

“The truth is that the work was done half-finished, and after litigation, I did not remain in contact with the association that initially hired me. I believe that the decisions (4 won and one pending) could have had more impact if the national route had been reactivated and if there had been more press coverage, rigorous articles, etc.”.

Intersectional perspective: None of the cases advocated by this Counsel at the United Nations involved intersectional discrimination, as all represented individuals were cisgender, heterosexual, white men.

“I was contacted some time ago by a woman who was disabled and a foreigner. She was unable to pay my legal fees, so I didn't take on the case”.

Lessons Learned: Clarity of objectives and the exclusion of personal egos are crucial for achieving desired outcomes. A key challenge is the rise of individuals claiming expertise in strategic litigation, often leading to power struggles and misdirected efforts. Additionally, limited remuneration and lack of experience among those working pro bono can be obstacles [1]. When managed properly, strategic litigation can drive legislative and policy changes, though sustained national advocacy and international litigation fatigue may hinder long-term impact.

“I have to say that the men, when I presented the cases years ago; when I was younger and inexperienced, negotiated very well with me, getting me to almost do it pro bono, which will not happen again because each communication easily takes 100 hours of work behind it”.

Recommendations: Ensuring fair compensation for legal services is key to maintaining professional respect and the value of the work. Clear client agreements should manage expectations, explaining the non-binding nature of Committee decisions and potential need for national recourse. Effective communication is crucial, particularly in managing client emotions and clarifying legal procedures. Ongoing professional development in disability rights law enhances expertise, while alliances with disability rights organizations and leveraging international frameworks, such as the European Court of Human Rights, can strengthen litigation effort.

“I gave them very low fees, because they managed to convince me and I felt bad for them, thinking that they had already been litigating for many years. I have the feeling that this made them respect me less, when my work was impeccable, considering the results. I had to take away the hard lesson that being paid little makes what you do less valued”.

Conclusion: J.M.'s case exposed systemic issues in non-discrimination and reasonable accommodation under the Convention on the Rights of Persons with Disabilities. The strategic litigation aimed for both individual redress and broader systemic change, resulting in municipal ordinance amendments for disabled police officers, thus preventing further dismissals. Challenges included the need for ongoing national advocacy and managing international litigation fatigue.

About the experience: *“Frustrating because I could not advise them all the way. The process does not end with the decision. Exciting because I was able to prove that I am good at what I do and that I can help a lot of people”.*

About the strategic litigation: *“(…) as in other cases, is very useful and has helped to establish the paradigm shift. From the medical paradigm to the human rights paradigm, introduced by the convention itself”.*

References:

Views adopted concerning communication No. 37/2016 2018 issued by the United Nations Committee on the Rights of Persons with Disabilities. 29 September 2020.

[1] Views adopted concerning communication No. 48/2018 issued by the United Nations Committee on the Rights of Persons with Disabilities. 27 May 2022.

[2] Laura Aiello, A. (2016). Using strategic litigation to recognize and enforce the rights of people with intellectual impairments in institutional residential settings: what is the potential and how can it be achieved in European countries? *PhD Thesis*. The University of Leeds. Available at <https://etheses.whiterose.ac.uk/14251/>

Despido improcedente y obligación de adaptación del puesto de trabajo a la persona con discapacidad

Tribunal Superior de Justicia de las Islas Baleares, Ministerio Fiscal, Empresa Sa Na Negreta, S.A., Comisión Europea y otros. La persona con discapacidad ni su abogado participaron en esta instancia.

Antecedentes: La Ley del Trabajo (Real Decreto Legislativo 2/2015, de 24 de octubre) permite la extinción de la relación laboral por incapacidad permanente grave o absoluta (art. 29.1.e). La Ley General de la Seguridad Social (Real Decreto Legislativo 8/2015, de 30 de octubre) define la incapacidad permanente (art. 193), la clasifica en función de la reducción de la capacidad laboral (art. 194) y establece la pensión por incapacidad permanente total (art. 196.2). La Ley General de Derechos de las Personas con Discapacidad (Real Decreto Legislativo 1/2013, de 29 de noviembre) obliga a realizar ajustes razonables, exigiendo a los empresarios que adapten los lugares de trabajo y garanticen la accesibilidad de los empleados con discapacidad, siempre que no suponga una carga excesiva (art. 40).

Resumen del caso:

Hechos: J.M.A.R. trabajaba como camionero para Ca Na Negreta desde octubre de 2012. Tras un accidente laboral en diciembre de 2016 que le causó una grave fractura de talón, quedó en situación de incapacidad temporal. El 18 de febrero de 2018, el INSS puso fin a su incapacidad temporal, le concedió 3.120 euros por perjuicio permanente, pero denegó la incapacidad laboral permanente. J.M.A.R. solicitó un puesto de trabajo adaptado a sus limitaciones, y Ca Na Negreta le reasignó a una función menos exigente. Sin embargo, tras impugnar la decisión del INSS, un tribunal le concedió la incapacidad permanente total el 2 de marzo de 2020, lo que llevó a Ca Na Negreta a rescindir su contrato el 13 de marzo de 2020.

Antecedentes procesales: Tras su despido por Ca Na Negreta el 13 de marzo de 2020, lo impugnó ante el Juzgado de lo Social nº 1 de Eivissa. El juzgado desestimó su recurso el 24 de mayo de 2021, alegando su incapacidad sin exigir al empresario que le ofreciera un empleo alternativo. J.M.A.R. recurrió entonces ante el Tribunal Superior de Justicia de las Islas Baleares, que remitió el caso al TJUE.

Razonamiento jurídico: El asunto cuestiona si la legislación nacional que permite el despido automático por incapacidad permanente total, sin exigir a los empresarios que realicen ajustes razonables conforme a la Directiva 2000/78 de la UE, constituye discriminación directa con arreglo al Derecho de la UE. El TJUE dictaminó que la legislación nacional debe ajustarse a los requisitos de la UE, obligando a los empleadores a acomodar a los empleados discapacitados a menos que imponga una carga desproporcionada, que el empleador debe demostrar.

Análisis del caso:

Enfoque de litigio estratégico: Aunque no se trata de un caso de litigio estratégico propiamente dicho -dada la falta de información sobre la persona con discapacidad, su defensa o la participación de la asociación-, su repercusión lo convierte en un caso paradigmático. A pesar de la normativa española existente sobre la prueba de los ajustes razonables para las personas con discapacidad, la legislación laboral seguía permitiendo a las empresas rescindir el contrato de trabajo por incapacidad permanente declarada.

Impacto y resultado: Este caso tiene un impacto directo en la legislación española de Seguridad Social, ya que no puede oponerse al art. 5 de la Directiva 2000/78 ni al Convenio de la ONU de 2000 (art. 27). También tiene impacto en la jurisprudencia nacional [1].

Lecciones aprendidas: La importancia de revisar e interpretar la legislación nacional, que podría seguir siendo incompatible con los derechos de las personas con discapacidad, y la relevancia de la petición del Tribunal al Tribunal de Justicia de la Unión Europea (TJUE), ya que la cuestión de interpretación resuelta por el TJUE modifica directamente la jurisprudencia nacional e influye en las reformas legislativas.

Recomendaciones: Este caso recibió una importante atención mediática tras la resolución interpretativa del TJUE. Sin embargo, para futuros litigios estratégicos, se recomienda implicar a las asociaciones y ONG en los procedimientos y utilizar los medios de comunicación convencionales y sociales para concienciar sobre el problema generalizado de las modificaciones inadecuadas en el lugar de trabajo para las personas con discapacidad.

Conclusión: Fue un caso clave para que el TJUE definiera que las empresas deben realizar las adaptaciones necesarias en el entorno laboral o demostrar que supondría una carga excesiva y no pueden acogerse a la legislación general de la Seguridad Social española para extinguir un contrato tras la declaración de incapacidad permanente.

Referencias: ECLI:EU:C:2024:53 dictada por el Tribunal de Justicia de la Unión Europea. 18 de enero de 2024. Disponible en <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62022CJ0631>

Saravia Méndez, G. (2024). Discapacidad, a propósito de una sentencia del Tribunal de Justicia de la Unión Europea. *Diario CERMI es*. Disponible en <https://diario.cermi.es/opinion/discapacidad-a-proposito-de-una-sentencia-del-tjue>.

[1] Sentencia núm. 200 dictada por el Tribunal Superior de Justicia de Murcia. 08 de febrero de 2024. Disponible en

<https://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/1f90977d46566d77a0a8778d75e36f0d/20240318>

El Tribunal Constitucional de España se pronuncia sobre la discriminación por discapacidad en un caso de suspensión de empleo: A.M.Z. contra Secretario de Estado de Justicia

A.M.Z. y su abogado de defensa.

Antecedentes: El caso se refiere a A.M.Z., funcionario judicial con síndrome de Asperger, que impugnó una suspensión resultante de un expediente disciplinario. Se basa en la Constitución española (artículos 14 y 24), la Ley Orgánica del Poder Judicial (LOPJ) y el Reglamento Orgánico de los Secretarios Judiciales. El caso también hace referencia a la Convención de las Naciones Unidas

sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad (CDPD), destacando la necesidad de ajustes razonables en el lugar de trabajo. Este caso subraya la cuestión más amplia de la discriminación en el lugar de trabajo contra las personas con discapacidad y la obligación legal de los empleadores de proporcionar los ajustes necesarios, equilibrando las expectativas de rendimiento con un trato justo.

Resumen del caso:

Hechos: A.M.Z., funcionario judicial, se enfrentó a una acción disciplinaria por parte de la Secretaría de Estado de Justicia por supuesta negligencia y retrasos, que dio lugar a una suspensión de un año y un día. Alegó que sus problemas de rendimiento estaban relacionados con su síndrome de Asperger, revelado durante el procedimiento, y que la administración no le proporcionó ajustes razonables. A.M.Z. alegó discriminación e irregularidades procesales, como el uso de testigos anónimos y por sorpresa, que, según él, violaban sus derechos a un juicio justo y a la protección contra la discriminación por discapacidad.

Antecedentes procesales: En 2016, la Secretaría de Estado de Justicia suspendió a A. M. Z. por supuestas negligencias y retrasos. A.M.Z. alegó que su síndrome de Asperger causó estos problemas y solicitó ajustes razonables, que le fueron denegados. Impugnó la medida disciplinaria mediante recursos administrativos y judiciales, alegando la violación de sus derechos a la no discriminación y a un juicio justo. El caso llegó al Tribunal Constitucional de España, que examinó si las medidas disciplinarias y los procedimientos respetaban las protecciones constitucionales, incluidos los derechos de las personas con discapacidad.

Razonamiento jurídico: Mientras que el Secretario de Estado de Justicia justificó la acción disciplinaria contra A.M.Z. por negligencia y retrasos, el Tribunal Constitucional evaluó las posibles violaciones de derechos en virtud de la Constitución española y la Convención. El Tribunal consideró que las discapacidades de A.M.Z. no se habían tenido debidamente en cuenta durante el procedimiento, que no se habían realizado ajustes razonables y que se habían producido violaciones del procedimiento.

Análisis del caso:

Enfoque de litigio estratégico: Sienta un precedente jurídico clave para las personas con discapacidad en los procedimientos administrativos, haciendo hincapié en la necesidad de tener en cuenta las discapacidades y proporcionar las adaptaciones adecuadas.

Impacto y resultado: El caso reforzó la importancia de la protección jurídica de las personas con discapacidad en virtud de la Constitución española y de la Convención de la ONU. Subrayó la necesidad de realizar ajustes razonables en el lugar de trabajo y aclaró que los procedimientos administrativos deben tener en cuenta la discapacidad. También confirmó que los empresarios están obligados a realizar adaptaciones sin necesidad de que el trabajador lo solicite formalmente [1] y propuso un concepto de discapacidad amplio y autónomo para una protección eficaz, no estrictamente relacionado con el porcentaje específico de discapacidad [2].

Lecciones aprendidas: Revelar el diagnóstico de síndrome de Asperger y aportar documentación psiquiátrica fue crucial para el caso, ya que ocultar esta información podría haber debilitado la posición del demandante. Esta jurisprudencia pone de relieve que los empleadores, incluidos los órganos administrativos, son responsables de realizar las adaptaciones necesarias en el lugar de trabajo, incluso sin que medie una solicitud formal del empleado con discapacidad.

Recomendaciones: Las asociaciones y fundaciones deben apoyar a las personas con discapacidad desde el principio y a lo largo de su carrera profesional para salvaguardar mejor su intimidad y evitar la discriminación, especialmente cuando la discapacidad no se comunica plenamente al empleador. Los órganos administrativos y judiciales deben recibir formación sobre

los derechos de las personas con discapacidad y los ajustes razonables, independientemente de la certificación administrativa de discapacidad. Deben ponerse en marcha mecanismos para supervisar el cumplimiento institucional de los derechos de las personas con discapacidad.

Conclusión: Esta jurisprudencia subraya que no proporcionar adaptaciones es discriminatorio y exige un planteamiento proactivo por parte de los empresarios, independientemente del silencio del empleado o del porcentaje oficial de discapacidad. Exige una mayor sensibilidad hacia las discapacidades mentales, que pueden imponer una carga más pesada debido a su naturaleza menos visible.

Referencias: Sentencia número 51 España dictada por el Tribunal Constitucional. 15 de marzo de 2021. Disponible en https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2021-6597

[1] Beltran de Heredia Ruiz, I. (2024). Extinción por ineptitud sobrevenida, doctrina CA Na Negreta y servicio de prevención. *Blog de Derecho del Trabajo y de la Seguridad Social*. <https://ignasibeltran.com/2024/07/04/extincion-por-ineptitud-sobrevenida-doctrina-ca-na-negreta-y-servicio-de-prevencion-stsj-clm-24-5-24/>

[2] Esteban Legarreta, R. (2021). Discapacidad Psíquica Menor, medidas disciplinarias en el marco de una relación de empleo, discriminación y ajustes. Comentario a la Sentencia del Tribunal Constitucional de 15 de marzo de 2021 (STC 51/2021). *IUS Labor*, 2, 316-330. <https://www.raco.cat/index.php/IUSLabor/article/view/387316>

Cumplimiento de dictamen emitido por el Comité sobre el Derecho de las Personas con Discapacidad de Naciones Unidas

Sr. J. C., Sra. J., y Sr. J. R. como parte demandante, representados por el Procurador Sr. A. B. H. y defendidos por el Letrado Sr. J. R. Z., así como el Ministerio Fiscal; y la Administración General del Estado (Ministerio de Justicia), representada y defendida por la Abogacía del Estado.

Antecedentes: Reclamación por responsabilidad patrimonial del Estado (funcionamiento anormal de la Administración de Justicia) debido a un incumplimiento de las recomendaciones y obligaciones contempladas en el Dictamen de 18 de septiembre de 2020 del Comité sobre el Derecho de las Personas con Discapacidad de Naciones Unidas.

Resumen del caso:

Hechos: Interposición de recurso de casación ante la Sala Tercera de lo Contencioso-Administrativo del Tribunal Supremo español contra la Sentencia de 17 de noviembre de 2021 de la Sala de lo Contencioso-Administrativo de la Audiencia Nacional en el procedimiento especial de protección de Derechos Fundamentales, determinándose como cuestiones sobre las que existe interés casacional (i) cuál debe ser la vía para solicitar del Estado español el cumplimiento de los dictámenes del del Comité sobre el Derecho de las Personas con Discapacidad de Naciones Unidas, y (ii) si ello implica la revisión de resoluciones judiciales firmes.

Antecedentes procesales: Previa interposición de recurso contencioso-administrativo ante la Audiencia Nacional a través del procedimiento especial para la protección de los derechos

fundamentales contra la desestimación por silencio administrativo del Ministerio de Justicia de la reclamación por responsabilidad patrimonial del Estado.

Razonamiento jurídico: El Tribunal Supremo estima el recurso de casación argumentando que los dictámenes del Comité tienen carácter vinculante y obligatorio para los Estados Partes en virtud de la Convención sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad y su Protocolo Facultativo. No obstante, ello no puede suponer la revisión de resoluciones judiciales firmes.

Análisis del caso:

Enfoque de litigio estratégico: La figura del litigio estratégico ha permitido hacer valer las recomendaciones y obligaciones del Comité sobre el Derecho de las Personas con Discapacidad de Naciones Unidas, obligándose al Tribunal Supremo español a declarar el carácter jurídico vinculante de los dictámenes que emanan de dicho organismo.

Impacto y resultado: Cabe advertir el resultado positivo y favorable que ha tenido la resolución judicial del caso que ha posibilitado fijar como doctrina jurisprudencial que, pese, a la inexistencia de una vía específica para dar efectividad a las recomendaciones de esta clase de dictámenes, no impide declarar su carácter vinculante para el Estado español.

Perspectiva interseccional: En este supuesto, puede observarse cómo se produce la interacción de distintas formas de discriminación al concurrir sobre una persona que no solo tiene algún tipo de discapacidad, sino que además se trata de un menor de edad que ha sido también víctima de malos tratos y vejaciones, requiriéndose en este caso, atender al interés superior del menor como principio rector.

Lecciones aprendidas: La importancia que tiene en la promoción y garantía de los derechos de las personas con discapacidad los pronunciamientos de un organismo internacional y, en definitiva, dar a conocer la existencia de diferentes mecanismos de protección de los derechos humanos.

Recomendaciones: La necesidad de atender al contenido de los dictámenes de organismos internacionales y de destacar la obligatoriedad para los Estados Partes de su cumplimiento, haciéndose efectivas así las disposiciones de los convenios y tratados internacionales ratificados.

Conclusión: A pesar de que no exista una vía específica para instar el cumplimiento de determinadas resoluciones o en aquellos casos en que los tratados internacionales no contemplan la ejecución de dichas resoluciones, ello no significa que no tengan un carácter jurídico obligatorio que deba cumplirse.

Referencias:

- Sentencia del Tribunal Supremo nº 1597/2023, de 29 de noviembre de 2023, disponible en

<https://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/54293913fb51ea0ca0a8778d75e36f0d/20231222>

- Convención sobre los derechos de las personas con discapacidad, hecho en Nueva York el 13 de diciembre de 2006.

- Constitución Española («BOE» núm. 311, de 29/12/1978).

- Observatorio Estatal de la Discapacidad (2019). *Alumnado con discapacidad y educación inclusiva en España*, disponible en

<https://www.observatoriodeladiscapacidad.info/wp-content/uploads/2020/06/OED-ALUMNADO-CON-DISCAPACIDAD-DEF.pdf>

- Sandoval Mena, M., Álvarez-Rementería, M. and Darretxe Urrutxi, L. (2022). La evolución de la escolarización del alumnado en Educación Especial en España: a 25 años de la Declaración de Salamanca. *Aula Abierta*, 51(4), 385-394. DOI: <https://doi.org/10.17811/rifie.51.4.2022.385-394>

El Tribunal Constitucional se pronuncia sobre la discriminación por discapacidad en la denegación de la prestación por incapacidad permanente

La recurrente, asistida por la Procuradora de los Tribunales V.L.V. y el Letrado R.G.G. Su empleadora, la Organización Nacional de Ciegos Españoles (ONCE) no se ha personado en el procedimiento.

Antecedentes: El caso implica la interpretación del artículo 14 de la Constitución española, que garantiza la igualdad y la no discriminación, y la aplicación de la Ley General de la Seguridad Social (LGSS) relativa a las prestaciones de invalidez y jubilación. Las resoluciones judiciales anteriores en España han sido diversas, concluyendo la mayoría que las personas que trabajaban antes de la valoración administrativa de su discapacidad y jubilación no pueden recibir también una prestación por gran invalidez.

Resumen del caso:

Hechos: La disputa legal surgió cuando una jubilada ciega, que se había jubilado anticipadamente por incapacidad, solicitó prestaciones por incapacidad permanente al INSS al cumplir la edad legal de jubilación. Este caso subraya el conflicto entre los límites legales de edad de jubilación y la necesidad de adaptaciones por discapacidad.

Antecedentes procesales: El INSS denegó inicialmente a la jubilada la solicitud de prestaciones por incapacidad permanente, alegando que el cumplimiento de la edad reglamentaria de jubilación la inhabilitaba para ello. El Juzgado de lo Social de la localidad estimó su demanda, condenando al INSS al pago de una indemnización basándose en casos similares del Tribunal Supremo. Sin embargo, el Tribunal Supremo revocó esta decisión, dictaminando que la edad ordinaria de jubilación hacía incompatible su solicitud de incapacidad. El caso fue llevado al Tribunal Constitucional de España, que admitió el recurso por su trascendencia constitucional, en particular en materia de igualdad y no discriminación.

Razonamiento jurídico: El Tribunal dictaminó que la aplicación rígida de las normas sobre la edad de jubilación sin tener en cuenta las necesidades específicas de la discapacidad constituía una discriminación injusta. Decidió a favor del demandante, exigiendo una interpretación más flexible de las normas sobre la edad de jubilación para garantizar que las personas con discapacidad puedan recibir prestaciones por incapacidad grave o permanente.

Análisis del caso:

Enfoque de litigio estratégico: El objetivo más amplio era afirmar el derecho de la demandante a las prestaciones por incapacidad permanente a pesar de haber alcanzado la edad de jubilación. Al cuestionar la rígida aplicación de las normas sobre la edad de jubilación, el caso pretendía garantizar que el marco jurídico se adapte a las circunstancias específicas de las personas con discapacidad.

Impacto y resultado: Según la sentencia analizada, la jurisprudencia sentada por este caso beneficiará a más de 30.000 personas en riesgo de perder su reconocimiento de gran invalidez por alcanzar el límite de edad de jubilación (art. 26 LGSS). De este caso derivan otras sentencias [1].

Perspectiva interseccional: A pesar de que la demandante es una mujer, el género no se considera un factor de discriminación por ninguna de las partes implicadas.

Lecciones aprendidas: Aunque el Tribunal falló favorablemente, dos opiniones discrepantes apoyan el razonamiento anterior de otros tribunales, que sostienen que denegar las prestaciones por incapacidad grave a algunas personas, mientras se conceden a otras, no constituye una desigualdad debida a los distintos tipos de jubilación. Además, el demandante solicitó la jubilación anticipada voluntariamente, no por obligación. Por lo tanto, la decisión del Tribunal Constitucional no es definitiva y habrá que vigilarla en futuros casos. Por ejemplo, el Tribunal Supremo ha seguido denegando prestaciones por incapacidad grave por alcanzar el límite ordinario de edad de jubilación [2].

Recomendaciones: La incorporación de normas internacionales de derechos humanos, en particular la Convención de la ONU, podría reforzar el caso al poner de relieve las obligaciones internacionales de España frente a la legislación nacional y las interpretaciones de los tribunales. La selección de casos que aborden cuestiones de discriminación más amplias podría tener un impacto social significativo. La colaboración con ONGs y otras organizaciones proporcionaría una red de apoyo y una reserva de recursos más sólida. Además, la utilización de campañas en los medios de comunicación para sensibilizar a la opinión pública sobre la cuestión podría promover futuras reformas jurídicas.

Conclusión: El caso pone de relieve las importantes barreras a las que se enfrentan las personas con discapacidad para acceder a sus derechos. Mediante el litigio estratégico, existe la oportunidad de impulsar cambios sistémicos que van más allá de los casos individuales. Esto implica seleccionar casos impactantes, construir argumentos jurídicos sólidos, participar en la defensa pública e impulsar reformas legislativas.

Referencias: Sentencia número 172 dictada por el Tribunal Constitucional. 7 de octubre de 2021. Disponible en https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2021-18375

[1] Sentencia número 111 dictada por el Tribunal Constitucional. 26 de septiembre de 2022. Disponible en <http://hj.tribunalconstitucional.es/es-ES/Resolucion/Show/29070>

[1] Sentencia número 21 dictada por el Tribunal Constitucional. 27 de marzo de 2023.

[2] Sentencia número 1726 dictada por el Tribunal Supremo. 27 de abril de 2022. Disponible en <https://www.icaoviedo.es/res/comun/biblioteca/4163/TS.%20SOCIAL.%20INCAPACIDAD.pdf>

[2] Monereo Pérez, J. L. (2022). Derecho a acceder a la incapacidad permanente desde la jubilación anticipada por razón de discapacidad. *Revista de jurisprudencia laboral*, 6, 1-13.

Identificación expresa del trastorno por déficit de atención e hiperactividad dentro de la regulación de becas de educación

Asociación Leonesa de Afectados por el Trastorno de Déficit de Atención con o sin Hiperactividad (ALENHI), como parte demandante, representada por la Procuradora Sra. E. M. C.; y la Administración General del Estado, representada y defendida por la Abogacía del Estado.

Antecedentes: Pretensión de nulidad de los preceptos contenidos en la regulación de becas y ayudas al estudio por no incluir expresamente el trastorno por déficit de atención e hiperactividad dentro de las tipologías previstas para el alumnado con discapacidad y con necesidad específica de apoyo educativo.

Resumen del caso:

Hechos: Interposición de demanda por recurso contencioso-administrativo por ALENHI contra el Real Decreto 471/2021, de 29 de junio, solicitando la declaración de nulidad del artículo 7.1 y la Disposición Final Primera.

“El motivo de la queja se centra en que, a la hora de la gestión de las solicitudes de las ayudas, se estaría discriminado a los alumnos con TDAH, puesto que la Administración educativa de nuestra Comunidad estaría proponiendo la denegación de las solicitudes para dichos alumnos, bajo el argumento de que no están incluidos entre los beneficiarios de las ayudas”, comenta Dña. M. C. G. S., personal de la Federación de Asociaciones de Castilla y León de TDAH (FACYL-TDAH), con quien se llevó a cabo una entrevista y los testimonios están basados en sus declaraciones.

Antecedentes procesales: Tras la promulgación del Real Decreto 471/2021, de 29 de junio, por el que se establecen los umbrales de renta y patrimonio familiar y las cuantías de las becas y ayudas al estudio para el curso 2021-2022, se interpone recurso contencioso-administrativo por ALENHI ante la Sala Tercera de lo Contencioso-Administrativo del Tribunal Supremo español.

“El caso está relacionado con las convocatorias de ayudas para alumnos con necesidad específica de apoyo educativo de la Secretaría de Estado de Educación y, más concretamente, con la convocada en virtud de la Resolución de 20 de abril de 2023 para el curso 2023-2024, a la que ha seguido la convocatoria realizada para el curso 2024-2025”, explica Dña. M. C. G. S.

Razonamiento jurídico: La parte demandante (ALENHI) solicita que se dicte sentencia por la que se declare la nulidad del artículo 7.1 y la Disposición Final Primera del Real Decreto 471/2021, argumentando que vulneran los artículos 27, 14 y 9.3 de la Constitución Española, ya que en la regulación que se efectúa de las becas de educación para el alumnado con necesidades específicas de apoyo no se incluye de manera expresa como beneficiarios al colectivo de alumnos con trastorno de déficit de atención e hiperactividad. En este sentido, el Tribunal Supremo desestima el recurso contencioso-administrativo, argumentando que el trastorno por déficit de atención e hiperactividad puede entenderse comprendido dentro del apartado a) del artículo 7.1 del Real Decreto 471/2021, que hace referencia al “alumnado con necesidad específica de apoyo educativo derivada de discapacidad o trastorno grave de conducta”.

“La queja, con apoyo en la Sentencia del Tribunal Supremo, Sala de lo Contencioso-Administrativo, Sección Cuarta, de 7 de junio de 2023, se debe a que los alumnos con TDAH están entre aquellos que pueden aspirar a las ayudas previstas para quienes presentan necesidades educativas especiales, por lo que, acreditadas dichas necesidades, deberían obtener ayudas como las convocadas en la Resolución de la Secretaría de Estado de 26 de abril de 2023”, comenta Dña. M. C. G. S.

Análisis del caso:

Enfoque de litigio estratégico: El uso del litigio estratégico ha demostrado ser una herramienta útil para poner de manifiesto las diferentes realidades que viven las personas con discapacidad en el sentido de que no todos los supuestos son idénticos ni tampoco existe un prototipo.

“Se consideró que para hacer más fuerza, se consideró lo más oportuno canalizarlo a través de la Federación Nacional de asociaciones de TDAH, para que ellos en nombre de todas las asociaciones contrataran un equipo de abogados que canalizaran la queja y la llevaran a los tribunales”, destaca Dña. M. C. G. S.

Impacto y resultado: En el último Real Decreto 201/2024, de 27 de febrero, se ha previsto dentro del homólogo artículo 7.1 que se discute en el caso, la tipología de “alumnado con necesidad específica de apoyo educativo derivada de discapacidad en grado igual o superior al 25 por ciento o trastorno grave de conducta”.

“Hasta ahora no se han visto resultados, no obstante, se ha llevado también en Castilla y León al Procurador del Común, argumentando este último que ‘El texto vigente de este apartado 2, interpretado en el conjunto normativo en que se halla, no significa la exclusión de los alumnos aquejados de TDAH de entre los que pueden aspirar a las ayudas previstas para los que presentan necesidades educativas especiales, subraya Dña. M. C. G. S.

Perspectiva interseccional: En este supuesto, sin perjuicio de que el factor de discapacidad puede concurrir de manera interseccional junto con otras causas de discriminación, la adopción de este enfoque no entra en juego de una forma principal o transversal en el caso analizado.

Lecciones aprendidas: Cómo la inclusión legal expresa u omisión de una determinada clase o tipología de discapacidad y, por tanto, la interpretación que de ello se efectúe, puede suponer un supuesto de discriminación para ciertos colectivos.

“La población no es sensible a este tema, seguramente por desconocimiento pero no es consciente de las dificultades que tienen las personas con este tipo de trastorno y tampoco les interesa el tema”, comenta Dña. M. C. G. S.

Recomendaciones: La relevancia trascendental que tiene para el reconocimiento y protección de los derechos de las personas con discapacidad el hecho de identificar de una manera objetiva las diferentes tipologías que existen.

Conclusión: Sería recomendable cuidar y tener en cuenta el empleo del lenguaje y de las técnicas legislativas de redacción en la elaboración de normas en aras de no generar casos de discriminación.

“A pesar de intentar hacer todo lo posible, las personas con TDAH siguen estando discriminadas frente a otros trastornos y hay personas que tienen un alto grado de dificultad debido a ese trastorno”, subraya Dña. M. C. G. S.

“El aspecto más gratificante de mi trabajo es hacer lo posible, por encima de nuestra capacidad y posibilidades, para que esto cambie y se les tenga en cuenta”, comenta Dña. M. C. G. S.

Referencias:

- Sentencia del Tribunal Supremo nº 149/2023, de 8 de febrero de 2023, disponible en <https://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/Off4774c3506c800a0a8778d75e36f0d/20230223>
- Constitución Española («BOE» núm. 311, de 29/12/1978).
- Real Decreto 471/2021, de 29 de junio, por el que se establecen los umbrales de renta y patrimonio familiar y las cuantías de las becas y ayudas al estudio para el curso 2021-2022, y se modifica parcialmente el Real Decreto 1721/2007, de 21 de diciembre, por el que se establece el régimen de las becas y ayudas al estudio personalizadas («BOE» núm. 155, de 30 de junio de 2021).
- Real Decreto 201/2024, de 27 de febrero, por el que se establecen los umbrales de renta y patrimonio familiar y las cuantías de las becas y ayudas al estudio para el curso 2024-2025 («BOE» núm. 52, de 28 de febrero de 2024).

Adopción de la figura de la guarda de hecho

Sra. B. como parte recurrente, representadas por la Procuradora Sra. R. O. P. y defendida por el Letrado Sr. A. G. C., y el Ministerio Fiscal como parte recurrida.

Antecedentes: Revocación de la declaración de incapacidad y del estado civil de incapacidad parcial, sustituyéndose el régimen de tutela por la figura de la guarda de hecho.

Resumen del caso:

Hechos: Interposición de recurso extraordinario por infracción procesal y recurso de casación ante la Sala Primera de lo Civil del Tribunal Supremo español contra la Sentencia de 15 de febrero de 2021 de la Audiencia Provincial de Madrid que desestimó el recurso de apelación y confirmó la Sentencia de 20 de diciembre de 2018 del Juzgado de Primera Instancia nº 65 de Madrid.

Antecedentes procesales: El Ministerio Fiscal interpone, en primer lugar, demanda de juicio verbal sobre capacidad contra la Sra. B., dictando el Juzgado de Primera Instancia núm. 65 de Madrid sentencia por la que se declara a la demandada incapaz para regir su persona y sus bienes y por la que se la constituye en estado civil de incapacidad parcial, sometiéndola al régimen jurídico de tutela. La sentencia de primera instancia es recurrida en apelación por la demandada ante la Audiencia Provincial de Madrid, dictando sentencia confirmatoria.

Razonamiento jurídico: La parte recurrente funda el recurso extraordinario por infracción procesal en una vulneración del derecho a la tutela judicial efectiva y errónea interpretación de la prueba, alegando que las capacidades de la recurrente son normales en función a su edad y nivel cultural. Por otro lado, el recurso de casación se fundamenta en que la sentencia recurrida contraviene la doctrina jurisprudencial del Tribunal Supremo en materia de discapacidad por cuanto la declaración de incapacidad exige la existencia de una enfermedad o deficiencia de carácter físico o psíquico persistente, que no concurre en este caso. El Tribunal Supremo estima los recursos argumentando que la sentencia recurrida es contraria a la Ley 8/2021, frente a lo que se adopta la figura de la guarda de hecho como medida de apoyo asistencial (y no formal) para ciertas cuestiones patrimoniales y de salud.

Análisis del caso:

Enfoque de litigio estratégico: La figura del litigio estratégico ha permitido adaptar la situación jurídica de la persona con discapacidad al nuevo régimen establecido por la Ley 8/2021 en la línea de las disposiciones que fija la Convención de Naciones Unidas.

Impacto y resultado: Cabe destacar el nuevo régimen jurídico de la guarda de hecho que se aplica a la persona con discapacidad en sustitución de la figura de la tutela en respeto de los principios de necesidad y proporcionalidad.

Perspectiva interseccional: En este supuesto, sin perjuicio de que el factor de discapacidad puede concurrir de manera interseccional junto con otras causas de discriminación, la adopción de este enfoque no entra en juego de una forma principal o transversal en el caso analizado.

Lecciones aprendidas: La necesidad de que la adopción de las medidas de apoyo aplicables a personas con discapacidad se halle inspirada en el respeto a la dignidad de su persona y en la protección y garantía de sus derechos fundamentales.

Recomendaciones: La exigencia de acompañar la legislación a la evolución de la sociedad y, en este ámbito, al concepto mismo de discapacidad, reflejando la obligación de promover la autonomía y la capacidad que ostentan las personas que se enfrentan a algún tipo de deficiencia en el proceso de toma de decisiones.

Conclusión: Sería recomendable permitir a las personas con discapacidad ser sujetos activos protagonistas en los procesos de adopción de medidas que les resulten de aplicación directa, proporcionándoles acceso al apoyo que en su caso necesiten e impidiendo el ejercicio de abusos.

Referencias:

- Sentencia del Tribunal Supremo nº 66/2023, de 23 de enero de 2023, disponible en <https://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/defc2d5d264db266a0a8778d75e36f0d/20230419>
- Convención sobre los derechos de las personas con discapacidad, hecho en Nueva York el 13 de diciembre de 2006.
- Ley 8/2021, de 2 de junio, por la que se reforma la legislación civil y procesal para el apoyo a las personas con discapacidad en el ejercicio de su capacidad jurídica («BOE» núm. 132, de 03/06/2021).
- Castrillo Santamaría, R. (2022). Aspectos procesales del nuevo sistema español de provisión de medidas judiciales de apoyo: dudas y posibles soluciones prácticas. *Actualidad Jurídica Iberoamericana*, 17 bis, 1798-1823.

Primera sentencia en aplicación de la Ley 8/2021, de 2 de junio: tutela de persona con discapacidad psíquica

Ministerio Fiscal, Sr. X (persona con discapacidad) y su representante, la Administración del Principado de Asturias.

Antecedentes: Se trata de la determinación de la capacidad jurídica y tutela de una persona con discapacidad psíquica, enmarcada en las disposiciones del Código Civil español sobre guarda y curatela. Se trata de la primera sentencia del Tribunal Supremo que aplica la Ley 8/2021, de 2 de junio. Desde el punto de vista social, refleja el creciente reconocimiento de los derechos de las personas con discapacidad, influido por convenciones internacionales como la Convención de la ONU sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad, que subraya la importancia de respetar la autonomía y proporcionar los apoyos adecuados, salvaguardando al mismo tiempo sus derechos y preferencias.

Resumen del caso:

Hechos: El caso se centra en la capacidad jurídica de D. X. y el establecimiento de medidas de apoyo. Los vecinos informaron a la Fiscalía de que D. X., que vivía solo, había acumulado basura y comida, llevaba años sin visitar al médico y estaba experimentando un empeoramiento de su

situación personal. El Ministerio Fiscal inició acciones legales para determinar su capacidad jurídica y designar los mecanismos de apoyo adecuados.

Antecedentes procesales: El Ministerio Fiscal solicitó determinar la capacidad y las medidas de apoyo ante el Tribunal de Primera Instancia, con el fin de definir la capacidad jurídica de D. X. y el apoyo necesario. D. X. se opuso a la solicitud, alegando que no padecía ningún deterioro y que tenía plena capacidad. El Juzgado declaró que padecía síndrome de Diógenes con posible trastorno de la personalidad, limitó su capacidad y designó a la Comunidad Autónoma del Principado de Asturias para gestionar su manutención domiciliaria [1] D. X., que se mostró coherente y detallista durante el interrogatorio judicial, recurrió la sentencia [2]. La Audiencia Provincial de Asturias confirmó la sentencia el 19 de junio de 2019, lo que llevó a D. X. a interponer recurso de casación.

Razonamiento jurídico: El Tribunal Supremo aplazó su votación y fallo del 27 de mayo de 2021 al 14 de julio de 2022, para aplicar la nueva Ley 8/2021 conforme a su Disposición Transitoria 6ª. Se mostró de acuerdo con el informe inicial del Ministerio Fiscal que recomendaba la curatela sobre la custodia, haciendo hincapié en una mayor participación y toma de decisiones de la persona [3]. El Tribunal destacó que la Ley 8/2021 pretende promover el pleno desarrollo y la igualdad de las personas, sustituyendo la custodia por la curatela y eliminando la anterior declaración judicial de modificación de la capacidad. A pesar de la firme oposición de D. X. a las medidas de apoyo, el Tribunal determinó que su negativa derivaba de su trastorno, como confirmaban los informes médicos. El Tribunal mantuvo la imposición de medidas de apoyo, exigiendo revisiones periódicas cada seis meses y recomendando al curador que buscara activamente la cooperación de D. X.

Análisis del caso:

Enfoque de litigio estratégico: Se adhiere a las disposiciones transitorias de la nueva legislación, permitiendo que los casos resueltos con anterioridad sobre declaraciones de guarda e incapacidad se beneficien del régimen de curatela más favorable, que respeta la libre voluntad de las personas con discapacidad [4] [5].

Impacto y resultado: Al ser la primera sentencia del Tribunal Supremo que aplica el nuevo reglamento, esta decisión tiene un impacto significativo en la literatura jurídica y en la jurisprudencia. Exige que las futuras decisiones judiciales proporcionen una justificación sólida a la hora de anular los deseos de las personas con discapacidad mental, incluyendo datos exhaustivos sobre la toma de decisiones y la patología específica de cada caso [6].

Lecciones aprendidas: La determinación de las medidas de apoyo y el rechazo de los deseos del Sr. X se basan únicamente en un informe médico [7], que detalla su discapacidad mental y su impacto en la necesidad de medidas de apoyo, y no en su posición personal durante los juicios.

Recomendaciones: Para garantizar que el Tribunal comprenda cabalmente el estado y las preferencias del individuo, es esencial una preparación minuciosa, el testimonio de expertos y la adaptación cultural a la nueva normativa. Tanto la Fiscalía como los Tribunales deben recabar información detallada sobre las necesidades del individuo y mantener una comunicación continua con él y su defensor.

Conclusión: Este estudio de caso subraya un cambio hacia el respeto de la autonomía de las personas con discapacidad en virtud de la Ley 8/2021 y la Convención de la ONU.

Referencias: Sentencia número 589 dictada por el Tribunal Supremo. 8 de septiembre de 2021. Disponible en <https://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/b97d1970bf89055d/20210916>

[1] Sentencia de 18 de marzo de 2019 dictada por el Juzgado de Primera Instancia nº 9 de Oviedo.

[2] Moreno Flórez, R. M. (2021). *Comentario de la sentencia del Tribunal Supremo de 8 de septiembre de 2021 (589/2021)*. Disponible en

https://www.boe.es/biblioteca_juridica/comentarios_sentencias_unificacion_doctrina_civil_y_mercantil/abrir_pdf.php?id=COM-D-2021-8

[3] Segarra Crespo, M. J., Alía Robles, A. (2021). Reflexiones sobre la nueva forma de ejercicio de la curatela, a partir de la Sentencia del Pleno de la Sala 1.ª TS de 8 de septiembre de 2021. *Actualidad Civil*, 10, 1-14.

[4] Delgado-Sáez, J. (2021). Autocuratela. *Ars Iuris Salmanticensis*, 10, 370-373.

[5] Damian Moreno, J. (2022). La adopción de medidas de apoyo a las personas con discapacidad: una lectura en clave procesal. *Anuario de Derecho Civil*, II, 399-422.

[6] Segarra Crespo, M. J. (2023). Fiscal de Sala de la Fiscalía para la Protección de Personas con Discapacidad y mayores de la Fiscalía General del Estado. En: Calaza López, S.; Prada Rodríguez, M. ¿Pueden los jueces proveer de apoyos a las personas con discapacidad contra su voluntad? *Actualidad civil*, 3, 1-17.

[7] Laura Aiello, A. (2016). El uso del litigio estratégico para reconocer y hacer valer los derechos de las personas con discapacidad intelectual en entornos residenciales institucionales: ¿cuál es el potencial y cómo se puede lograr en los países europeos? Tesis doctoral. Universidad de Leeds. Disponible en <https://etheses.whiterose.ac.uk/14251/>

Sentencia del Tribunal Supremo sobre la capacidad jurídica y tutela de una persona con deterioro cognitivo

Ministerio Fiscal, defensa de la Sra. M. y de sus hijos e hijas.

Antecedentes: Este caso del Tribunal Supremo de España aborda la capacidad jurídica y la tutela de una persona con deterioro cognitivo, guiándose por las disposiciones del Código Civil español en materia de tutela y curatela. También hace referencia a la reciente Ley nº 8/2021 (2 de junio). Entre los factores sociales se incluye el creciente reconocimiento de los derechos de las personas con discapacidad, influido por la Convención de las Naciones Unidas sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad, que hace hincapié en el respeto de la autonomía y la prestación de apoyo adecuado, protegiendo al mismo tiempo sus derechos y preferencias.

Resumen del caso:

Hechos: El caso se refiere a la capacidad jurídica y la tutela de la Sra. E., diagnosticada de deterioro cognitivo moderado debido a demencia senil y síndrome depresivo. Iniciada por el Ministerio Fiscal, la acción trata de determinar su capacidad jurídica y si es necesario un tutor o curador para gestionar sus asuntos personales y económicos.

Antecedentes procesales: El 5 de diciembre de 2014, el Ministerio Fiscal interpuso demanda ante el Juzgado de Primera Instancia nº 65 de Madrid. El 16 de noviembre de 2016, el juzgado declaró a la Sra. E. incapaz de administrar su persona y bienes, nombrando tutor a la Agencia Madrileña para la Tutela de Adultos (AMTA). Esta decisión fue recurrida por los representantes de la Sra. E. y tres de sus hijos. El 10 de julio de 2018, la Sección 24ª de la Audiencia Provincial de Madrid revocó la sentencia, nombrando a los hijos de Dña. E., C. A. y D., como cotitulares. El Tribunal Supremo anuló esta sentencia por motivación insuficiente. Confirmada la sentencia de la Audiencia Provincial, ambas partes interpusieron recursos: extraordinario por infracción procesal y de casación. El Tribunal Supremo dictó sentencia firme el 19 de octubre de 2021.

Razonamiento jurídico: Consideró insuficiente la decisión de la Audiencia Provincial (que hizo hincapié en la participación de la familia, nombrando a dos de los hijos de la Sra. E. como cotutores y considerando a la hija nombrada en el testamento no apta debido a una evaluación psicosocial), señalando la necesidad de la discreción judicial y la adhesión a los principios de autonomía y toma de decisiones con apoyo en virtud de la Convención de las Naciones Unidas y la Ley nº 8/2021. El Tribunal decidió nombrar curadora a la hija de la Sra. E., que vivía con ella y la cuidaba, dejando sin efecto la declaración de incapacidad, en favor de medidas de apoyo conforme a la nueva normativa. Se ordenó al Tribunal de Primera Instancia que revisara y adaptara las medidas de apoyo de acuerdo con la nueva ley.

Análisis del caso:

Enfoque de litigio estratégico: Esta decisión sienta un precedente significativo para los tribunales españoles al ordenar la aplicación de la Ley nº 8/2021, que se ajusta a las normas internacionales al potenciar la autonomía y la capacidad de decisión de las personas con discapacidad. Se adhiere a las disposiciones transitorias de la nueva legislación, permitiendo que los casos previamente resueltos que requerían declaraciones de tutela e incapacidad se beneficien de un enfoque actualizado y más respetuoso con la autonomía individual [1] [2].

Impacto y resultado: Por ello, y como afirma [3], “sin duda, en este punto, la resolución merece de buen principio todos los elogios, puesto que con ella hace valer el respeto a la voluntad, deseos y preferencias de la persona con discapacidad que las autoridades juzgadoras de primera y segunda instancia habían obviado, apartándose de la voluntad debidamente formalizada y expresada por la madre de los recurrentes, sin motivación suficiente”.

Lecciones aprendidas: El equipo jurídico empleó hábilmente marcos jurídicos nacionales e internacionales, incluidos el Código Civil español y la Convención de las Naciones Unidas, para abogar por una interpretación progresista de las leyes sobre tutela. Aunque el Tribunal Supremo aplicó la última normativa nacional coherente con la Convención de la ONU, su decisión garantiza la uniformidad de la jurisprudencia.

Recomendaciones: Garantizar que el Tribunal comprenda el estado y la verdadera voluntad de la persona requiere una preparación meticulosa, el testimonio de expertos y un cambio cultural para adaptarse a la nueva normativa. Este caso puso en tela de juicio opiniones arraigadas sobre las capacidades y los derechos de las personas con discapacidades cognitivas, como demuestra el hecho de que la Audiencia Provincial ignorara la voluntad de la Sra. E. sin una justificación adecuada, en pro de informes psicosociales. Para futuros casos, se recomienda involucrar a la sociedad civil, los medios de comunicación y las organizaciones para apoyar este cambio de perspectiva.

Conclusión: El litigio estratégico desafió eficazmente las normas tradicionales de tutela, sentando un precedente para el uso más amplio de medidas de apoyo en lugar de la incapacitación total, promoviendo así la libertad individual y los derechos de toma de decisiones.

Referencias: Sentencia número 706 dictada por el Tribunal Supremo. 19 de octubre de 2021. Disponible en <https://www.poderjudicial.es/search/sentencias/Prescripcion/101/AN#>

[1] Delgado-Sáez, J. (2021). Autocuratela. *Ars Iuris Salmanticensis*, 10, 370-373.

[2] Damián Moreno, J. (2022). La adopción de medidas de apoyo a las personas con discapacidad: una lectura en clave procesal. *Anuario de Derecho Civil*, II, 399-422.

[3] Paz García Rubio, M., Torres Costas, E. (2022). Primeros pronunciamientos del Tribunal Supremo en aplicación de la Ley 8/2021, de 2 de junio, por la que se reforma la legislación civil y procesal para el apoyo a las personas con discapacidad en el ejercicio de su capacidad jurídica. *Anuario de Derecho Civil*, II, 279-334.

Aerolíneas sancionadas por incumplir la accesibilidad de su web: Multa y prohibición de obtener ayudas oficiales

Ministerio de Derechos Sociales y Agenda 2030, Centro Nacional de Tecnologías de la Accesibilidad (CENTAC).

Antecedentes: El caso se refiere a Vueling Airlines, que fue sancionada por no cumplir los requisitos de accesibilidad del sitio web en virtud del Real Decreto Legislativo 1/2013, de 29 de noviembre, y la Ley 34/2002, de 11 de julio. Estas leyes obligan a que los servicios digitales sean accesibles para evitar la discriminación de las personas con discapacidad. El Real Decreto 1494/2007, de 12 de noviembre, especifica los niveles de accesibilidad web exigidos. Este caso pone de relieve la importancia de cumplir estas normas para garantizar la igualdad de acceso a los servicios digitales para las personas con discapacidad.

Resumen del caso:

Hechos: El litigio surgió cuando se presentó una denuncia contra Vueling Airlines por incumplir las normas de accesibilidad de la web exigidas por la legislación española. Una investigación reveló que el sitio web de Vueling solo cumplía el 10,53% de los criterios de accesibilidad y suspendía el 68,42%.

Antecedentes procesales: La investigación de CENTAC confirmó importantes incumplimientos por parte de Vueling Airlines, lo que llevó al Ministerio de Derechos Sociales y Agenda 2030 a imponer una multa y la prohibición de recibir ayudas oficiales durante seis meses. Vueling impugnó estas sanciones por considerarlas desproporcionadas. La Audiencia Nacional confirmó la multa.

Razonamiento jurídico: Vueling Airlines impugnó las sanciones impuestas por el Ministerio de Derechos Sociales y Agenda 2030, argumentando que eran desproporcionadas y afectaban negativamente sus operaciones financieras. La aerolínea afirmó haber hecho esfuerzos por cumplir con las normas de accesibilidad y consideró excesiva la multa y la prohibición de ayudas durante seis meses. El Tribunal consideró las sanciones legalmente apropiadas para infracciones graves según el Real Decreto Legislativo 1/2013. Señaló que el incumplimiento significativo de Vueling justificaba medidas estrictas para hacer cumplir las normas de accesibilidad y proteger los derechos de las personas con discapacidad, destacando que el impacto económico no superaba la necesidad de cumplir.

Análisis del caso:

Enfoque de litigio estratégico: El litigio contra Vueling Airlines tenía como objetivo no solo abordar el incumplimiento específico de las normas de accesibilidad web, sino también promover un cambio social más amplio. El Ministerio de Derechos Sociales y Agenda 2030 buscaba reforzar las obligaciones legales de accesibilidad digital y establecer un precedente para fomentar el cumplimiento entre otras empresas, defendiendo así los derechos de las personas con discapacidad.

Impacto y resultado: Antes de la confirmación de la multa por esta instancia superior, hubo cierto impacto debido a la actividad de algunas empresas cuyo objetivo es vender accesibilidad a otras [1]. La decisión generó una amplia cobertura mediática, subrayando que el cumplimiento total de las normas de accesibilidad es obligatorio [2].

Lecciones aprendidas: La presentación del incumplimiento de Vueling Airlines con las normas de accesibilidad fue fundamental. El caso se apoyó firmemente en marcos legales y precedentes, incluyendo el Real Decreto Legislativo 1/2013 y la UNE 2012.

Recomendaciones: Futuros casos podrían beneficiarse de campañas de concienciación pública para enfatizar la accesibilidad, generar apoyo y mitigar problemas similares en otras empresas.

Conclusión: La adaptación parcial para la accesibilidad se consideró insuficiente, lo que justificó tanto la cuantiosa multa como la sanción de no recibir ayudas oficiales.

Referencias: Sentencia numero 926 dictada por la Audiencia Nacional. 02 de febrero de 2024. Disponible en <https://www.icaoviedo.es/res/comun/biblioteca/5852/AN.%20VUELING.pdf>

[1] Tu Web Accesible. Vueling incumple los requisitos de accesibilidad. 03/09/2023. Disponible en <https://www.tuwebaccesible.es/sancion-vueling-accesibilidad-web/>

[2] Tirant Prime. Multa de 90.000 euros a Vueling por incumplir las condiciones de accesibilidad para personas con discapacidad. 25/03/2024. Disponible en <https://prime.tirant.com/es/actualidad-prime/multa-de-90-000-euros-a-vueling-por-incumplir-las-condiciones-de-accesibilidad-para-personas-con-discapacidad/#:~:text=La%20AN%20confirma%20una%20multa,discapacidad%20en%20su%20página%20web> ; Hosteltur. Multa a Vueling de 90.000 euros por tener una web poco accesible. 25/03/2024. Disponible en https://www.hosteltur.com/162543_multa-a-vueling-de-90000-euros-por-tener-una-web-no-accesible.html ; LegalToday. La Audiencia Nacional confirma la multa de 90.000 euros a Vueling por incumplir en su web las condiciones de accesibilidad para personas con discapacidad. 26/04/2024. Disponible en <https://www.legaltoday.com/actualidad-juridica/noticias-de-derecho/la-audiencia-nacional-confirma-la-multa-de-90-000-euros-a-vueling-por-incumplir-en-su-web-las-condiciones-de-accesibilidad-para-personas-con-discapacidad-2024-03-26/> ; El Economista. La Audiencia confirma una multa de 90.000 euros a Vueling por incumplir normas de accesibilidad en su web. 03/03/2024. Disponible en <https://www.eleconomista.es/transportes-turismo/noticias/12737223/03/24/la-audiencia-confirma-una-multa-de-90000-euros-a-vueling-por-incumplir-normas-de-accesibilidad-en-su-web.html>

Indemnización económica a víctimas de la talidomida

Asociación de Víctimas de la Talidomida en España (AVITE), como parte demandante, representada por la Procuradora Sra. I. A. R. con asistencia letrada; y la Administración General del Estado (Ministerio de Sanidad, Consumo y Bienestar Social), representada y defendida por la Abogacía del Estado.

Antecedentes: Reclamación de ayudas económicas a las víctimas afectadas por los efectos secundarios de la talidomida durante el período 1950-1985 en España, nacidas con malformaciones corporales sufridas durante el proceso de gestación.

Resumen del caso:

Hechos: Interposición de demanda de súplica por recurso contencioso-administrativo ante la Audiencia Nacional de España contra la desestimación presunta de la reclamación administrativa presentada por AVITE contra el Ministerio de Sanidad, Consumo y Bienestar Social en concepto de responsabilidad patrimonial debido al anormal funcionamiento de los servicios

públicos, en concreto, la falta de desarrollo reglamentario de la Disposición Adicional 56 de la Ley 6/2018, de 3 de julio, de Presupuestos Generales del Estado, que establece una regulación para que las víctimas de la talidomida referidas al período 1950 a 1985 puedan percibir determinadas ayudas económicas.

“Con el Real Decreto 1006/2010, por primera vez tímidamente, se empezó a reconocer que había afectados en España”, comenta D. I. M. G., abogado en representación de AVITE, con quien se llevó a cabo una entrevista y los testimonios están basados en sus declaraciones.

Antecedentes procesales: Tras la aprobación en 2016 de una proposición no de ley sobre la protección de las víctimas de la talidomida, en la que se instaba a la Administración, entre otras cuestiones, a la indemnización de los pacientes; y tras la aprobación de la Ley 6/2018, de 3 de julio, de Presupuestos Generales del Estado, que preveía la concesión de ayudas económicas y de prestaciones a las víctimas y el desarrollo reglamentario del Gobierno, se presenta reclamación administrativa ante el Ministerio.

“Cuando nos reunimos con los políticos, abiertamente nos dicen que lo mejor es que nos demandéis por no cumplir la ley porque así no tenemos un problema presupuestario”, comenta D. I. M. G.

Razonamiento jurídico: La parte demandante (AVITE) solicita que se dicte sentencia por la que se declare la nulidad del acto recurrido (desestimación presunta de la reclamación administrativa). En este sentido, se solicita el reconocimiento de los derechos de los socios de AVITE a recibir una indemnización económica por los daños personales causados. El órgano jurisdiccional concluye que la Administración ha actuado de una manera adecuada en el ámbito de sus competencias.

“¿Y qué se hace con un Gobierno que no cumple una ley y que tiene una consecuencia, en este caso, que no me paga una ayuda que está perfectamente cuantificada? Bueno, a mí no se me ocurre otra cosa, totalmente pionera que yo no he visto que se haya hecho en España, que plantear una responsabilidad patrimonial”, comenta D. I. M. G.

Análisis del caso:

Enfoque de litigio estratégico: El uso de una estrategia legal como es la institución de la responsabilidad patrimonial puede servir para dar cauce a una situación que afecta un elevado número de personas que se encuentran representadas en conjunto por la asociación de la que son miembros.

“La inactividad del Gobierno está privando de una ayuda que, además, se ha aprobado haciendo mención a que es absolutamente necesaria para que las personas que no tienen ni brazos ni piernas puedan salir adelante, y que es urgente que sea aprobada entonces”, comenta D. I. M. G.

Impacto y resultado: La sentencia ha posibilitado la toma de conciencia por parte del Estado de la necesidad de que las personas afectadas por este fármaco reciban las ayudas correspondientes, aprobándose el Real Decreto 574/2023, de 4 de julio, por el que se regula el procedimiento de concesión de ayudas a las personas afectadas por la talidomida en España durante el período 1950-1985.

“El hecho de que se desestimara la demanda no quiere decir no que no valió para nada en absoluto porque eso, sumado luego a que principalmente las elecciones de mayo del año pasado fueran desastrosas para el Gobierno, fue lo que provocó, que pensando que había unas elecciones generales inmediatas, como así fue, se aprobase el Real Decreto de 2023 por el que por fin con 5 años de retraso y 20% de evaluación por el IPC por la inflación de la ayuda se acabara aprobando y pagando, aunque a muy poca gente”, explica D. I. M. G.

Perspectiva interseccional: En este supuesto, sin perjuicio de que el factor de discapacidad puede concurrir de manera interseccional junto con otras causas de discriminación,

la adopción de este enfoque no entra en juego de una forma principal o transversal en el caso analizado.

Lecciones aprendidas: La figura del litigio estratégico puede contribuir de una forma efectiva a la promoción y garantía de los derechos de personas con discapacidad a través de dar visibilidad a situaciones de vulneración de estos derechos impidiendo que se sigan violando.

“Son procedimientos en los que no hay que atender tanto al resultado formal de si se han ganado o se han perdido porque es una manera de establecer un límite”, comenta D. I. M. G.

Recomendaciones: La necesidad de visibilizar y reconocer la situación de personas afectadas por los efectos secundarios de productos farmacéuticos con el objetivo de que, con independencia del resultado, pueda concienciarse para la adopción de medidas y ayudas, pero también para la revisión de protocolos, cuando incluso entran en juego intereses económicos.

“El reto fundamental era evidentemente salvar el problema temporal, es decir, la prescripción, y en segundo lugar, que todo lo que tiene que ver con tocar al mundo farmacéutico está necesariamente implicado con el poder político, y esto pues lo contamina todo”, subraya D. I. M. G.

Conclusión: Por muy compleja que sea la situación jurídica planteada, representando una batalla entre “David contra Goliat”, el uso de la figura del litigio estratégico posibilita la concienciación acerca de la situación de las personas con discapacidad y la puesta en marcha de medidas dirigidas a brindarles protección y ayuda.

“No he visto a personas más capaces en mi vida. Esto quiero dejarlo claro. Cuando la mayoría de la gente tenía que arar con bueyes y cosas así, pues quien no tuviera brazos o piernas evidentemente era estar fuera de juego, pero afortunadamente hoy día una persona así puede desenvolverse en el mundo intelectual”, concluye D. I. M. G.

“Para mí, lo más gratificante es acostarme en mi cama todos los días sabiendo que estoy en el lado de los buenos. Quiero decir con esto que por supuesto que la Abogacía, el abogado, no es un moralista, que toda persona tiene derecho a una defensa y, naturalmente, que los abogados tenemos que defender a nuestro cliente, incluso cuando no tenga la razón. Pero eso no quita para que cuando a lo técnico-jurídico se uno lo que es moralmente correcto, sea personalmente gratificante”, destaca D. I. M. G.

Referencias:

- Sentencia de la Audiencia Nacional nº 1037/2022, de 11 de marzo de 2022, disponible en <https://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/f131bc884a9184aa/20220331>
- Ley 6/2018, de 3 de julio, de Presupuestos Generales del Estado para el año 2018 («BOE» núm. 161, de 04/07/2018).
- Real Decreto 1006/2010, de 5 de agosto, por el que se regula el procedimiento de concesión de ayudas a las personas afectadas por la talidomida en España durante el periodo 1960-1965 («BOE» núm. 190, de 6 de agosto de 2010).
- Real Decreto 574/2023, de 4 de julio, por el que se regula el procedimiento de concesión de ayudas a las personas afectadas por la talidomida en España durante el período 1950-1985 («BOE» núm. 159, de 5 de julio de 2023).

Demolición de viviendas de familias en situación de vulnerabilidad

Parte demandante, representada por la Procuradora Sra. C. V.; Ayuntamiento de Teruel (España) como Administración demandada; Fundación Secretariado Gitano, representada y defendida por el Letrado Sr. C. R., más 22 abogados de oficio en representación y defensa de personas afectadas en ejercicio de su legitimación procesal individual.

Antecedentes: Situación de vulnerabilidad sufrida por 96 personas que viven en un barrio marginal de Teruel (España), siendo en su mayoría de etnia gitana, entre los que se encuentran menores de edad y adultos mayores, y personas con discapacidad que sufren enfermedad crónica.

Resumen del caso:

Hechos: Presentación de un recurso contencioso-administrativo para hacer cumplir un Decreto dictado por la presidencia de la Alcaldía de la localidad de Teruel (España) que ordenaba la demolición de 26 viviendas en un barrio marginal (Barrio de la Pomecia), alegando inactividad del Ayuntamiento en su cumplimiento por parte de la propietaria de los terrenos.

“Un recurso contencioso-administrativo que planteó la propietaria de una serie de terrenos en el Barrio de la Pomecia en Teruel contra el Ayuntamiento a quien demandaba por inactividad y que implicaba dejar en la calle a 96 personas”, comenta E. H. C., miembro del Departamento de Igualdad de Trato y Lucha contra la Discriminación de la Fundación Secretariado Gitano, con quien se llevó a cabo una entrevista y los testimonios están basados en sus declaraciones.

Antecedentes procesales: Tras instar el cumplimiento en sede administrativa del Decreto nº 1025/2018 de 24 de abril de 2018 dictado por la Presidencia de la Alcaldía por el que se acuerda declarar firme el Decreto 1574/2011, de 24 de noviembre que ordenaba la demolición de 26 viviendas en el Barrio de la Pomecia en Teruel (España), se interpone recurso contencioso-administrativo ante el Juzgado de lo Contencioso-Administrativo número 1 de Teruel.

“La propietaria demandaba al Ayuntamiento por inactividad, puesto que había un Real Decreto de 2011 que se hizo firme en 2018 que planteaba la ilegalidad de ciertas viviendas que estaban en la Pomecia”, explica E. H. C.

Razonamiento jurídico: La parte demandante solicita que se dicte sentencia condenando al Ayuntamiento de Teruel a la ejecución del Decreto 1025/2018. La Administración demandada opone inadecuación del procedimiento al no concurrir inactividad. La Fundación Secretariado Gitano alega también inadecuación del procedimiento al no concurrir inactividad por cuanto se hace necesario realizar un juicio previo de proporcionalidad a la adopción de la orden de ejecución subsidiaria al tratarse de personas en situación de vulnerabilidad. Los codemandados se adhieren a la oposición del Ayuntamiento y de la Fundación, alegando su particular situación de vulnerabilidad. El órgano jurisdiccional fundamenta que, a la vista de la prueba documental que se ha practicado, se exige una actuación administrativa previa a la ejecución subsidiaria. En este sentido, se desestima la demanda por no concurrir el presupuesto del concepto de inactividad en virtud de la Ley 29/1998, de 13 de julio, reguladora de la Jurisdicción Contencioso-administrativa.

“Si el ayuntamiento quiere, debe cumplir con la legalidad establecida, debe hacerlo, pero siempre y cuando se cumplan los estándares internacionales de derechos humanos, las sentencias del Tribunal Europeo de Derechos Humanos, incluso la jurisprudencia de nuestro Tribunal Supremo, que ya habla del análisis de proporcionalidad y de la alternativa habitacional en situaciones de vulnerabilidad”, explica E. H. C.

Análisis del caso:

Enfoque de litigio estratégico: En este caso se observa cómo entran en juego derechos humanos como el derecho a una vivienda digna y cómo la ejecución de la orden de demolición no constituye únicamente una decisión simplemente de Derecho urbanístico sino que genera un impacto muy importante en los derechos de las personas que en este caso se sitúan en un contexto de especial vulnerabilidad.

“Estas familias podían quedar en situación de calle. Si prosperaba el recurso, si lo estimaba el juzgado contencioso en primera instancia y llevaba a cabo la actuación de restablecer la legalidad urbanística del Barrio de la Pomecia, implicaba desalojar a 26 familias”, comenta E. H. C.

Impacto y resultado: Si bien se trata de un caso que aún tiene recorrido jurisprudencial al recurrirse la sentencia objeto de análisis ante el Tribunal Superior de Justicia de Aragón (España), sí que ha permitido un cambio importante desde un punto de vista social al replantear esta clase de situaciones, en apariencia simplemente inherentes a decisiones administrativas, desde una perspectiva de derechos humanos.

“La Fundación lleva trabajando con las familias de la Pomecia muchos años. Estas familias llevan en estos terrenos, muchas de ellas, más de 40 años, y vemos que aquí se podían vulnerar ciertos derechos”, explica E. H. C.

Perspectiva interseccional: En este supuesto se produce la interacción de distintas formas de discriminación al concurrir sobre personas que no solo tienen algún tipo de discapacidad, sino que en algunos casos, se trata de menores o de personas adultas mayores, siendo en su mayoría, además, personas de etnia gitana. A ello, se suma la situación socioeconómica de pobreza.

“Desde la Fundación, ya hace muchos años que aplicamos el enfoque interseccional, no solamente en la recepción y el análisis del caso, sino en el abordaje y el resultado de las acciones que estamos proponiendo”, explica E. H. C.

Lecciones aprendidas: El caso de análisis refleja, por un lado, los retos y desafíos que supone enfrentarse a una situación compleja y de gran magnitud por el amplio número de personas que se ve afectado, intentando conseguir que comprendan los problemas jurídicos del supuesto, los derechos de los que son sujetos titulares, así como que confíen en el trabajo de organizaciones.

“Era un reto explicar a las familias un procedimiento tan complejo y que las familias confíen en que la Fundación va a estar ahí, va a estar velando por sus intereses y por los intereses de todas las familias”, dice E. H. C.

Recomendaciones: La necesidad de adoptar una perspectiva basada en derechos humanos incluso cuando se trata de situaciones que implican decisiones de carácter administrativo.

“Lo tenemos que ver como un todo [...], dar una foto, no de cada familia, de cada persona, porque eso es importante, es decir, el abordaje no solo en análisis de la situación, del contexto de cada familia y de cada persona, sino también el abordaje interseccional en la resolución que vamos a dar en el procedimiento en todo momento”, comenta E. H. C.

Conclusión: La estrategia seguida por parte de la Fundación Secretariado Gitano alegando la situación de vulnerabilidad y la necesidad de proporcionar una alternativa habitacional permitió proteger los derechos de las personas con discapacidad al no quedar desamparados.

“Aprendes mucho cuando trabajas con las familias en situaciones de vulnerabilidad, no hay en estas familias mucha resiliencia, mucha resistencia, mucha fuerza, también para seguir adelante”, concluye E. H. C.

“El poder estar compartiendo con todas estas familias, esta lucha, esta reivindicación de lo que es el derecho a vivienda digna es lo más gratificante para mí, siempre, y esto me da mucho, mucha energía para hacer otro tipo de trabajos”, destaca E. H. C.

Referencias:

- Sentencia del Juzgado Contencioso-Administrativo nº 1 de Teruel 000069/202, de 15 de junio de 2023, disponible en <https://www.gitanos.org/upload/26/92/20230623143309817.pdf>
- Noticia de prensa, 23 de junio de 2023, disponible en <https://www.gitanos.org/actualidad/archivo/154915.html>
- Ley 29/1998, de 13 de julio, reguladora de la Jurisdicción Contencioso-administrativa («BOE» núm. 167, de 14/07/1998).

Discriminación en el mantenimiento del empleo por motivos de discapacidad y vulneración del derecho de las personas con discapacidad a trabajar en igualdad de condiciones con las demás

Sr. M.R. i V., representado por la letrada, Sra. V. P. P., y el Estado español.

Antecedentes: Presentación de comunicación ante el Comité sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad de Naciones Unidas por vulneración del derecho de las personas con discapacidad a trabajar en igualdad de condiciones con las demás, y de la prohibición de discriminación por motivos de discapacidad con respecto a todas las cuestiones relativas a cualquier forma de empleo, incluida la continuidad en el empleo.

Resumen del caso:

Hechos: Se presenta comunicación ante el Comité sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad de Naciones Unidas en condición de víctima de vulneración por el Estado español de los derechos reconocidos en los apartados a), b) y g) a i) del párrafo 1 del artículo 27, y conjuntamente con los apartados a) a d) del artículo 3 y los párrafos 1 y 2 del artículo 5 de la Convención sobre los derechos de las personas con discapacidad.

Antecedentes procesales: Tras la denegación por el Ministerio del Interior en el año 2010 de la solicitud presentada para la modificación de funciones a un puesto no policial con funciones genéricas de apoyo, se presenta en 2011 recurso contencioso-administrativo ante el Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 13 de Barcelona que lo desestima. Dicha decisión es recurrida en 2013 ante el Tribunal Superior de Justicia de Cataluña que lo desestima, al igual que el Tribunal Constitucional en 2014, que procede a la desestimación del recurso de amparo.

Razonamiento jurídico: El recurso contencioso-administrativo se desestima alegándose que el Decreto 246/2008, de 16 de diciembre, en virtud del cual se deniega la solicitud por parte del Ministerio del Interior, no reconoce el derecho a la asignación de funciones modificadas con carácter absoluto. El Tribunal Superior de Cataluña desestima el recurso por entender que no ha existido vulneración de derechos constitucionales. El Comité dictaminó que se habían vulnerado los derechos reconocidos en los apartados a), b) y g) a i) del párrafo 1 del artículo 27, y conjuntamente con los apartados a) a d) del artículo 3 y los párrafos 1 y 2 del artículo 5 de la Convención.

Análisis del caso:

Enfoque de litigio estratégico: La figura del litigio estratégico ha permitido poner de manifiesto la necesaria y adecuada interpretación y aplicación de una normativa sectorial en la línea de las disposiciones de la Convención.

Impacto y resultado: Cabe advertir el resultado positivo y favorable que ha tenido el dictamen emitido por el Comité que ha posibilitado aprobar una nueva regulación, el Decreto 27/2023, de 21 de febrero, alineándose con las disposiciones de la Convención.

Perspectiva interseccional: En este supuesto, sin perjuicio de que el factor de discapacidad puede concurrir de manera interseccional junto con otras causas de discriminación, la adopción de este enfoque no entra en juego de una forma principal o transversal en el caso analizado.

Lecciones aprendidas: Diferentes situaciones de discriminación que pueden producirse al amparo de la normativa que se encuentra promulgada y vigente actualmente, aun cuando el fin de la regulación sea, al contrario, reconocer y proteger los derechos de las personas con discapacidad en ámbitos específicos.

Recomendaciones: La necesidad de realizar una interpretación respetuosa con las disposiciones que se contienen en la Convención sobre los derechos de las personas con discapacidad en ámbitos concretos y específicos como es el trabajo y empleo.

Conclusión: La figura del litigio estratégico constituye un instrumento adecuado para obtener pronunciamientos de organismos internacionales y proceder a la adaptación de la normativa interna en coherencia con lo dispuesto en los tratados y convenciones internacionales.

Referencias:

- Informe del Comité sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad de Naciones Unidas nº 7-25 de marzo de 2022, disponible en

<https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPRiCAghKb7yhstnRzaesAKUsI4YXQ%2Fsgfth3mxMAJMpI5socjubOkU2btfXpUm1%2FUBf4sQY2c2HR9y1%2BDYQEN88n5cUIIDDuKj8FKkStKIB36cijR8X5xpUuL>

- Convención sobre los derechos de las personas con discapacidad, hecho en Nueva York el 13 de diciembre de 2006.

- Decreto 246/2008, de 16 de diciembre, de regulación de la situación administrativa especial de segunda actividad en el cuerpo de mozos de escuadra («DOGC» núm. 5282 de 19 de Diciembre de 2008).

- Decreto 27/2023, de 21 de febrero, de modificación del Decreto 246/2008, de 16 de diciembre, de regulación de la situación administrativa especial de segunda actividad en el cuerpo de Mossos d'Esquadra («DOGC» núm. 8861 de 23 de Febrero de 2023).

El Comité de la ONU sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad falla contra España por vulnerar los derechos a la educación inclusiva

R.C.: el niño con síndrome de Down; su padre: A.C.; Asociación SOLCOM; Abogado J.Z. Se realizó una entrevista a D.ª M.Á.C y los testimonios se basan en sus declaraciones.

Antecedentes: El caso se refiere a R.C., un niño con síndrome de Down, cuyos derechos a la educación inclusiva y a la vida familiar fueron declarados violados por España. Entre los marcos jurídicos pertinentes figura la Convención sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad (CDPD), en particular en lo que respecta a derechos como la educación inclusiva y la protección contra la discriminación. El caso reveló deficiencias en el sistema educativo español a la hora de proporcionar ajustes razonables y apoyo a R.C., junto con un entorno discriminatorio en la escuela ordinaria a la que asistía, influenciado por una visión médica de la discapacidad en lugar de una visión basada en los derechos

“(…) yo me puse en contacto con el abogado, ¿sabes? Yo me puse con J. (...) Entonces, bueno, a ver, yo Juan era una persona que yo conocía. (...) Juan llegó a esto, a conocer esto de la educación inclusiva y los derechos. Porque yo empecé a hablar con él, porque yo le conocía

personalmente. Entonces, bueno, pues yo recurrí a él para que me hiciera unos documentos para enviar a la administración en contra de sus decisiones. (...) Entonces, todo empezó así. Y a raíz de ahí, pues A.C. se enteró y contactó conmigo. Y todo empezó un poco así”.

Resumen del caso:

Hechos: A los 10 años, Rubén cursó 4º curso en una escuela pública ordinaria con el apoyo de un asistente de educación especial. Al principio, su integración fue positiva, pero más tarde sufrió discriminación y abusos por parte de los profesores, que también le negaron el apoyo necesario. A pesar de las quejas, no se tomaron medidas efectivas. Los informes de 2010-2011 sugerían brotes psicóticos y recomendaban su traslado a un centro de educación especial, a lo que sus padres se opusieron como consecuencia de la continua discriminación. En 2011, la Dirección Provincial autorizó su traslado, pero sus padres se negaron, lo que dio lugar a cargos por negligencia, de los que fueron absueltos en 2015. En 2013, después de que el Tribunal Superior de Justicia rechazara su recurso, habían agotado todos los recursos internos.

Antecedentes procesales: Los padres de Rubén denunciaron la discriminación y los malos tratos que sufría en su escuela ordinaria, lo que dio lugar a acciones legales contra las autoridades educativas. A pesar de sus esfuerzos, los tribunales nacionales fallaron sistemáticamente en contra de sus peticiones de educación inclusiva. Finalmente, el caso se llevó ante el Comité de la ONU sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad.

Razonamiento jurídico: Los autores alegaron que el ingreso de Rubén en un centro de educación especial violaba su derecho a la educación inclusiva y era resultado de prácticas discriminatorias. El Estado alegó que actuó en función de sus necesidades educativas. Sin embargo, el Comité de la ONU concluyó que España había violado varios artículos de la CDPD al no evaluar adecuadamente las necesidades de Rubén ni abordar la discriminación a la que se enfrentaba en la escolarización ordinaria. El Comité también criticó a las autoridades judiciales por hacer caso omiso de evaluaciones psicológicas clave que respaldaban las alegaciones de los autores.

Análisis del caso:

Enfoque de litigio estratégico: El caso fue complejo, ya que el Ministerio Fiscal llegó a acusar a los padres de Rubén de negligencia por no enviarlo a un centro de educación especial, aunque las acusaciones carecían de pruebas. El caso se prolongó durante 14 años, apoyado por un grupo de defensa y los medios de comunicación locales [1], y culminó con una sentencia favorable del Comité de la ONU. Además, el Tribunal Supremo reconoció el carácter vinculante de la decisión del Comité, anulando una sentencia anterior que consideraba sus conclusiones como meras recomendaciones, lo que afecta a todos los futuros informes del Comité [2].

“A A.C. se perdieron todos los procesos, menos el de la Fiscalía, que no le pudieron imputar. Sí. O sea, es que no le pudieron imputar por abandono familiar porque no había tal abandono”.

Impacto y resultado: Aunque la legislación ha cambiado⁴, las políticas públicas no lo han reflejado. El Comité de la ONU, en sus observaciones de marzo de 2024, expresó su preocupación por el hecho de que la educación inclusiva en España sigue siendo inadecuada, ya que se mantiene un fuerte apoyo a la educación especial segregada [3]. El Comité reafirmó que la CDPD otorga el derecho a una educación inclusiva y no segregada, apoyada por una asistencia individualizada. A

⁴ A partir de la modificación del art. 49 de la Constitución Española en enero de 2024, la aprobación de la Ley Orgánica 3/2020, de 29 de diciembre y varias medidas legislativas relacionadas a la educación inclusiva, como: la Ley Orgánica 2/2022, de 31 de marzo; el Real Decreto 658/2023, de 18 de julio, el Real Decreto 95/2022, de 1 de febrero, el Real Decreto 157/2022, de 1 de marzo, etc. Asimismo, a través de otras medidas legislativas relacionadas a la educación que, indirectamente, afectan a la inclusividad, como la Ley Orgánica 8/2021, de 4 de junio, de protección integral a la infancia y la adolescencia frente a la violencia, la Ley 6/2022, de 31 de marzo y la Ley Orgánica 2/2023, de 22 de marzo, del Sistema Universitario.

pesar de los cambios legislativos, la atención sigue centrada en la educación especial, y el Tribunal Constitucional mantiene la constitucionalidad de este modelo [4]. El caso de Rubén sigue enfrentándose a los tribunales nacionales en relación con la necesidad de que el Estado le compense por la exclusión educativa [5].

“En la legislación sí hubo avances, pero en las políticas y las actitudes públicas ningún tipo de avance (...) El gobierno no muestra ningún interés en defender el derecho a la educación inclusiva, ya que también vemos cómo se sigue derivando a los centros especiales a los alumnos por tener discapacidad”.

Lecciones aprendidas: Este caso se reconoce como una victoria de la educación inclusiva, destacada en el informe 2020 de la UNESCO [6]. Sin embargo, no ha conducido a los cambios culturales y prácticos necesarios para las reformas legislativas y las políticas alineadas con la constitución y las decisiones del Comité de la ONU. Casos similares siguen enfrentándose al incumplimiento por parte del Estado español, con un apoyo continuo a la educación especial segregada y un apoyo especializado inadecuado en las escuelas ordinarias [7].

“La discriminación por motivos de discapacidad desde el punto de vista personal observó que a nadie le interesa y poco interés muestra el gobierno por cambiar. Somos considerados unos números y una minoría” y “que siempre que exista discriminación se tienen que defender los derechos”.

Recomendaciones: La sensibilización del personal judicial, los Jueces y los Tribunales es crucial para garantizar que cada persona con discapacidad sea evaluada individualmente, respetando su voluntad expresa de inclusión. Se necesitan campañas públicas para promover el derecho a la educación inclusiva, reducir el acoso escolar y hacer hincapié en las obligaciones jurídicas vinculantes de la Convención.

Conclusión: El litigio estratégico implica esfuerzos a largo plazo para lograr resultados positivos, pero ni siquiera las decisiones vinculantes garantizan el pleno cumplimiento. Las asociaciones, las ONG y la sociedad civil deben seguir promoviendo cambios culturales y de perspectiva para que las políticas públicas sean eficaces.

“Que toda lucha por pequeña o grande que sea siempre tiene su recompensa, aunque sea pequeña y quede mucho por hacer”.

“Hay jueces que no lo llegan a entender y que se piensan que como hay un dictamen de escolarización y que es un centro especial es lo mejor. No entienden el derecho.” (el derecho a la inclusión)

“Que estuviera integrado, que estuviera con sus compañeros, que estuviera en igualdad... Esto daba igual. Eso no miraban. Eso no se tenía en cuenta. Se tenía en cuenta que había un dictamen de escolarización, con un informe psicopedagógico, que recomendaba lo especial; y como que era lo mejor y se acabó”.

Referencias: Adopción del dictamen Caso Rubén Calleja Loma y Alejandro Calleja Lucas c. España emitido por el Comité de las Naciones Unidas sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad. 28 de agosto de 2020. CRPD/C/23/D/41/2017.

[1] SOLCOM (2013). Campaña «Una escuela para Rubén»: más de 150 mil firmas por Rubén. 03 de diciembre. Disponible en <https://asociacionsolcom.org/150-000-firmas-para-ruben/>

[2] Sentencia número 85 dictada por el Tribunal Supremo. 29 de noviembre de 2023.

[3] Comité de las Naciones Unidas sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad. Seguimiento de la investigación del Comité sobre España en virtud del artículo 6 del Protocolo Facultativo de la Convención. 22 de marzo de 2024. CRPD/C/ESP/FUIR/1.

[4] Sentencia número 24 dictada por el Tribunal Constitucional. 18 de abril de 2023.

[5] Gallardo, C., Salinas, N. (2024). La Audiencia Nacional da portazo a la familia de Rubén: rechaza que el Estado indemnice por la exclusión escolar de los jóvenes con Down. *El Periodico de*

España. April 29. Disponible en <https://www.epe.es/es/investigacion/20240429/audiencia-nacional-da-portazo-lucha-familia-ruben-sindrome-down-educacion-inclusiva-101711246>

[6] Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura (UNESCO). (2020) Versión Juvenil del Informe de Seguimiento de la Educación en el Mundo. Todos Significa Todos. Disponible en <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373878>

[7] Neila, E. (2024). Crece un 9% el alumnado de centros especiales en Castilla y León, que la ONU pide eliminar. *Diario de Valladolid*. May 11. Disponible en <https://www.diariodevalladolid.es/valladolid/240511/219239/crece-9-alumnado-centros-especiales-castilla-leon-onu-pide-eliminar.html>

Violación de los Derechos de las Personas con Discapacidad en el Empleo Público: J.M. contra el Ayuntamiento de Figueras ante el Comité de la ONU sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad

J.M., abogado: V.P.P, directora de «Demandas Internacionales». Se realizó una entrevista con D.ª V.P.P y los testimonios se basan en sus declaraciones.

Antecedentes: El caso de J.M. afecta a los derechos de las personas con discapacidad y a la legislación laboral en España, en virtud de la Convención sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad (CDPD) y de la legislación española en materia de servicio público.

Resumen del caso:

Hechos: J.M., de nacionalidad española, quedó inválido permanente tras un accidente en 2008. En 2009, el Ministerio de Trabajo le declaró totalmente incapacitado para su trabajo y le concedió una pensión. El Ayuntamiento de Figueras rechazó su solicitud de modificación de jornada, lo que provocó su despido. J.M. alegó que la ley catalana le daba derecho a la modificación de jornada, pero el Ayuntamiento invocó la jubilación forzosa en virtud de la Ley de Régimen de la Función Pública. La Generalitat de Cataluña evaluó su discapacidad en un 65%.

“Una asociación de policías con discapacidad me contactó para valorar las vías internacionales disponibles para elevar sus casos. Se trataba de cinco casos de diferentes hombres que habían adquirido una discapacidad y habían perdido sus puestos. Eran tanto de la policía autonómica como de diversas policías locales”.

Antecedentes procesales: El 27 de julio de 2009, J.M. solicitó la modificación de jornada, pero el Ayuntamiento de Figueras desestimó su petición y le despidió el 6 de agosto de 2009. Solicitó una revisión, interpuso un recurso contencioso-administrativo en septiembre de 2009, que fue desestimado en julio de 2011, y recurrió ante el Tribunal Superior de Justicia de Cataluña en septiembre de 2011. Su caso llegó al Tribunal Constitucional de España en 2013, pero fue desestimado en enero de 2014. Después de que el Tribunal Europeo de Derechos Humanos declinara examinarlo en 2014, J.M. presentó esta comunicación el 18 de marzo de 2016.

Razonamiento jurídico: J.M. alegó que se habían vulnerado sus derechos en virtud de la CDPD, alegando discriminación en el empleo y falta de ajustes razonables. Alegó que la ausencia de reglamentos de servicio modificado condujo a su despido. El Comité se mostró de acuerdo y concluyó que se habían vulnerado sus derechos por no haber realizado ajustes razonables y por

trato discriminatorio. Recomendó la readmisión de J.M., su evaluación para un trabajo modificado, el pago de los salarios pendientes y una indemnización por daños morales.

Análisis del caso:

Enfoque de litigio estratégico: El enfoque estratégico en el caso de J.M. pretendía abordar cuestiones sistémicas más allá del caso individual. Como segundo de una serie, fue elegido para construir una narrativa para el Comité. A diferencia del primer caso, este llegó al Tribunal Europeo de Derechos Humanos. El método pretendía poner de relieve posibles problemas sistémicos en el trato de España a los policías con discapacidad. El objetivo era incitar a la ONU a examinar las prácticas españolas y sensibilizar a la opinión pública a través de los resultados de los casos.

“El orden en que se presentaron los casos, finalmente al Comité de Naciones Unidas, respondía a una estrategia concreta, siendo este el segundo caso. El primero no había agotado bien los recursos internos, el segundo (éste) se había dirigido al TEDH. Es decir, la selección se basó en ir haciendo un goteo al Comité, empezando con los que podían plantear más dudas a nivel procedimental sobre la admisibilidad”.

Impacto y resultado: El caso de J.M. y los litigios relacionados tuvieron una repercusión notable, aunque su influencia se vio limitada por una defensa incompleta y la falta de cobertura mediática. Varias decisiones favorables dieron lugar a cambios, como la modificación de ordenanzas municipales en municipios como Figueres y Hospitalet de Llobregat para permitir que los policías con discapacidad asumieran funciones menos exigentes, evitando así futuros despidos. Sin embargo, estos cambios no tuvieron carácter retroactivo, por lo que quedaron sin resolver problemas del pasado, como las lagunas en las pensiones. Algo parecido ocurrió en [1].

“La verdad es que el trabajo se hizo a medias, y después de litigar, no seguí en contacto con la asociación que inicialmente me contrató. Creo que las decisiones (4 ganadas y una en espera) podrían haber tenido más impacto de haber vuelto a activar la vía nacional y de haber hecho más difusión en prensa, artículos rigurosos, etc.”.

Perspectiva interseccional: Ninguno de los casos defendidos por esta abogada en las Naciones Unidas implicaba discriminación interseccional, ya que todas las personas representadas eran hombres blancos, heterosexuales y cisgénero.

“Me contactó hace un tiempo una mujer con discapacidad y extranjera. No podía abonar mis honorarios así que no asumí el caso”.

Lecciones aprendidas: La claridad de objetivos y la exclusión de egos personales son cruciales para lograr los resultados deseados. Un reto clave es el aumento de personas que reclaman experiencia en litigios estratégicos, lo que a menudo conduce a luchas de poder y a esfuerzos mal dirigidos. Además, la remuneración limitada y la falta de experiencia de quienes trabajan *pro bono* pueden ser obstáculos [1]. Cuando se gestiona adecuadamente, el litigio estratégico puede impulsar cambios legislativos y políticos, aunque la defensa nacional continuada y la fatiga del litigio internacional pueden dificultar el impacto a largo plazo.

“Tengo que decir que los hombres, cuando presenté los casos hace años; en qué era más joven e inexperta, negociaron muy bien conmigo, consiguiendo que casi se lo hiciera pro bono, cosa que no volverá a pasar porque cada comunicación lleva detrás fácilmente 100 horas de trabajo”.

Recomendaciones: Garantizar una remuneración justa por los servicios jurídicos es clave para mantener el respeto profesional y el valor del trabajo. Los acuerdos claros con los clientes deben gestionar las expectativas, explicando la naturaleza no vinculante de las decisiones del Comité y la posible necesidad de un recurso nacional. La comunicación eficaz es crucial, especialmente al gestionar las emociones de los clientes y aclarar los procedimientos jurídicos. El desarrollo profesional continuo en materia de legislación sobre derechos de las personas con discapacidad mejora la experiencia, mientras que las alianzas con organizaciones de derechos de

las personas con discapacidad y el aprovechamiento de los marcos internacionales, como el Tribunal Europeo de Derechos Humanos, pueden reforzar los esfuerzos de litigación.

“Les dejé los honorarios muy bajos, porque lograron convencerme y me sabía mal por ellos, pensando que ya llevaban muchos años de litigación. Me da la sensación de que eso hizo que se me respetara menos, cuando mi trabajo, vistos los resultados, fue impecable. Me tuve que llevar la dura enseñanza que cobrar poco hace que se valore menos lo que haces”.

Conclusión: El caso de J.M. puso de manifiesto problemas sistémicos de no discriminación y ajustes razonables en virtud de la Convención sobre los derechos de las personas con discapacidad. El litigio estratégico perseguía tanto la reparación individual como un cambio sistémico más amplio, que dio lugar a la modificación de la ordenanza municipal para los agentes de policía discapacitados, evitando así nuevos despidos. Entre los retos planteados figuraban la necesidad de una defensa nacional continua y la gestión del cansancio de los litigios internacionales.

Testimonio:

Sobre la experiencia: *“Frustrante porque no pude asesorarles hasta el final. El proceso no acaba con la decisión. Emocionante porque pude comprobar que soy buena en lo que hago y que puedo ayudar a mucha gente”.*

Sobre el litigio estratégico: *“(…) como en otros casos, es muy útil y que ha ayudado a asentar el cambio de paradigma. Del paradigma médico al paradigma de los derechos humanos, introducido por la propia convención”.*

Referencias:

Dictamen adoptado en relación con la comunicación nº 37/2016 2018 emitida por el Comité de las Naciones Unidas sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad. 29 de septiembre de 2020.

[1] Dictamen adoptado en relación con la comunicación nº 48/2018 emitida por el Comité de las Naciones Unidas sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad. 27 de mayo de 2022.

[2] Laura Aiello, A. (2016). Using strategic litigation to recognize and enforce the rights of people with intellectual impairments in institutional residential settings: what is the potential and how can it be achieved in European countries? Tesis doctoral. Universidad de Leeds. Disponible en <https://etheses.whiterose.ac.uk/14251/>